

Biblia Sâdși.

Dr. Barth's Bible Stories,

Translated into the Akra-Language from
the eightieth German edition.

Printed for the German & Foreign School-
Book-Society at Calw, Württemberg.

1854.

Printer: J. F. Steinkopf.

The system of Orthography employed is that recommended by the Church Missionary Society of England.

The vowels have the usual Italian sounds.

ø has the sound of a broad e, German ä.

ø " " " " aw in English „law“.

§ " " " " sh in English.

ü " " " " ü in German.

â ê î ô û are nasal letters.

Sádsi ni yọ mli le.

I. Pangmo momo.

No.		Pag.
1.	Dşengbo	1
2.	Eşamligbemo	2
3.	Nyemigbe	4
4.	Nu babao	5
5.	Babel mô lẹ	8
6.	Abraham tşemo	9
7.	Abraham heyeli	10
8.	Sodoma kẹ Gomora	12
9.	Işmael	13
10.	Isaak	15
11.	Sara gbele kẹ e fù	16
12.	Isaak yowie	17
13.	Jakob kẹ Esau	18
14.	Jakob gbęniemo	21
15.	A hô Josef	24
16.	Josef yẹ Egypte	25
17.	Josef nyemimei lẹ ba Egypte	28
18.	Josef nyemimei lẹ ha Egypte noni dşi şi enyo lẹ	30
19.	Jakob te Egypte	33
20.	Mose	35
21.	Mose yẹ Farao hie	37
22.	Israelbii lẹ kpodşe kędşę Egypte	40
23.	Israel yẹ nga nó	43
24.	Mlahámo	44
25.	Mang lẹ kẹ Nyongmo dşamo he mlai	47
26.	Sędi gbonyobui	49

No.	Pag.
27. Sraloì	50
28. Israel huhùhu wiemo	51
29. Bileam	54
30. Mose gbele	55
31. Joşua	55
32. Kodşoloì le	57
33. Rut	59
34. Eli ke Samuel	61
35. Samuel ke Saul	64
36. Dawid tokweło le	65
37. Dawid amanehùlu	68
38. Saul gbele. Dawid tşó mangtşe	70
39. A gbe Uria	72
40. Abşalom he sane	75
41. Hela ye Israel	77
42. Salomo	79
43. Mangtşeyeli le mligblamo	80
44. Elia gbalò le	83
45. Elişa	87
46. Akutşei nyongma le a nomngò ke ame kplamo ke Asyria ya	90
47. Jona gbalò le	91
48. Juda şekpe mangtşemei le	93
49. Gbalò le	95
50. Kplamo ke Babel ya	97
51. Daniel	99
52. Jerusalem samo	102
Hefatamo	105

II. Pangmo hē.

1. Gabriel Nyongmo bofo le ba Sakaria ke Maria ngò	107
2. Jesu fomo	109
3. Nileloì, ni dşe boka	111

No.	Page
4. Jesu ghekebiiasi	113
5. Johane baptisi Jesu ni abonsam tso e na	115
6. Jesu klengkleng kaseloi le a tşemo. Yokpemo ye Kana	116
7. Samariayo le	118
8. Petro wuoya. Onia le	119
9. Gong nõ şadşemo ke tşomo	121
10. Jesu aşuaili le	123
11. " " " (Nõtşamo)	126
12. " " " (Nõtşamo)	127
13. Yö eşafelo kpetengkple le. Kanaanyo le	129
14. Johane Baptisişio le gbele	130
15. Jesu abei	131
16. " " (Nõtşamo)	133
17. " " (Nõtşamo)	135
18. Niatşę le ke Lasaro	137
19. Ghekebii a tşemo, hi a ka	138
20. Samarianyo, ni na moşo le; ke tşulo, ni na moşo le	140
21. Heşiba	142
22. Jesu tşakemo ke e numnyamwo	144
23. Jesu ngamoi ete ye Betania	144
24. Jesu bote Jerusalem	148
25. Okwafoi ke mangtşebii yokpemo he abei	149
26. Jesu wiemoi ye nagbenii le a hewo	152
27. " " " " " " " (Nõtşamo)	153
28. Nådşi a he foşo ke Nyongmo niyenii	156
29. Jesu ye Getsemane	159
30. Jesu mómo Petro kpa e se	160
31. Jesu ye Kaifa hie	161
32. Jesu ye Pilato ke Herode hie	163
33. Jesu foşu	165
34. Jesu ye sęngmotşo nõ	166
35. Jesu fu	169
36. Jesu şite-ekong	170
37. Şişiramo ke Emao ya	172

No.		Pag.
38.	Jesu d̄sie e he kpo e t̄s̄o Tomo k̄e e kasel̄oi l̄e ye Genesaret fa l̄e na	174
39.	Jesu ngweiya	176
40.	Gbi ni d̄si gbi nyongmai enumo l̄e gbid̄sar̄o	178
41.	Anania k̄e Safira	180
42.	Stefano gbele	181
43.	Osai ni d̄s̄e meidid̄si a s̄ikpong n̄o l̄e	182
44.	Saulo t̄s̄uit̄sakemo	184
45.	Kornelio asrafoiat̄s̄e l̄e	185
46.	Petro d̄siemo ȳe t̄s̄u mli	187
47.	Paulo ȳe Lystra	188
48.	Lydia k̄e gbokl̄efoiakw̄el̄o l̄e ȳe Filipoi	190
49.	Paulo ȳe Atene	191
50.	Paulo t̄sungwo ȳe Kaisaria	192
51.	Paulo Roma ya	193
52.	Sanekpakpa l̄e gb̄e k̄e s̄uamo ȳe b̄ofoi l̄e a ȳin̄o	195
	Biblia ȳin̄o	197

I. Pangmo momo.

1. Dşengbo.

Tşutşu klengkleng lę Nyongmo bọ ngwei kę şikpong.

Ni şikpong lę bę henô ni e flo, ni dung ewo yę bu kwongkwong lę hie, ni Nyongmo Mumo lę bu nui lę a hie.

Ni Nyongmo kę: „La a ba!“ Ni la ba. Keķę ni Nyongmo gbla la lę kę dung lę mli. Ni dşę na ni dşę tşere, ni fe klengkleng gbi lę. Fe sę lę Nyongmo fe atatu, ni yọ ngwei, ni e bọle şikpong lę. Ni Nyongmo gbla nui, ni yọ atatu lę şişı kę nui, ni yọ atatu lę yi-teng lę mli. Ni Nyongmo tşę atatu lę, akę: Ngwei. No dşı gbi, ni dşı gbi enyo lę. — Gbi ni dşı gbi ete lę nô lę Nyongmo gbla şikpong kę nui a mli, ni e hâ dşwei kę bai kę tşei, ni woọ yibii, kwé yę şikpong lę nô.

Gbi ni dşı gbi edşue lę nô Nyongmo fe kanei lę, ni yọ ngwei lę, koni amę tşómo okadii hâ bei kę gbi kę afii; kane wulu lę, ni yeọ şuane nô lę, kę kane bibio lę, ni yeọ nyong nô lę kę ngulamii hû. — Gbi ni dşı gbi enumo lę nô lę, Nyongmo bọ bonsoi wudşı kę no-feno, ni hie kâ yę nu lę mli, kę lofôdşı srọtoi fê, ni e dşọ amę ni e kę: „Nye foa ni nye yi a fa!“ — Gbi ni dşı gbi ekpa lę nô lę Nyongmo hâ şikpong lę nô wo koloı srọtoi fê.

Keķę ni Nyongmo kę, akę: „Nye hâ wo fea gbomo yę wo subang mli, yę wo henô, ni amę ye loi, ni yọ nşong lę kę ngwei lofôdşı kę şiakoloji kę şikpong lę fę kę wamo-nibii, ni wamo yę şikpong lę nô lę nô!“ Ni Nyongmo bọ gbomo yę lę dietşę e subang mli. E bọ

nū kome kẹ yō kome, ni e dşo amẹ, ni e kẹ amẹ, akẹ: „Nye fọa, ni nye yi a fa, ni nye yimoa şikpong lẹ nò, ni nye yea e nò!“

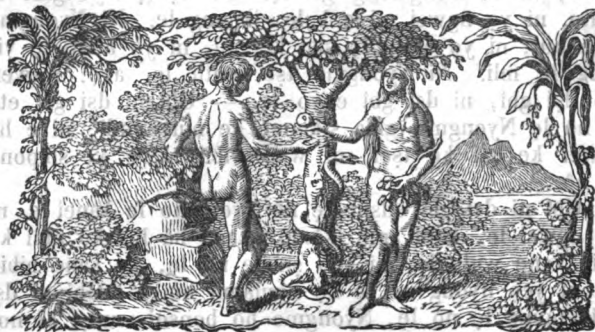
Ni Nyongmo kwẹ nibí fẹ, ni e fẹ lẹ, a nò, ni na, e hi naakpa! —

Ni a gbe ngwei kẹ şikpong kẹ nii fẹ, ni yọ amẹ mli lẹ, a na.

Ni Nyongmo gbe e nitşumo, ni e tşu lẹ, na, ye gbi, ni dşì gbi kpawo lẹ nò, ni e dşo e he ye gbi, ni dşì gbi kpawo lẹ nò, kẹdşe e nitşumo, ni e tşu lẹ, fẹ mli.

Ni Nyongmo dşo gbi, ni dşì gbi kpawo lẹ, ni e há gbi kpawo lẹ fe krongkong, akẹ ye no mli e dşo e he kẹdşe e nitşumo fẹ mli.

2. Esamligbemo.

Ni Jehowa Nyongmo fe torom fẹfẹo ni e ngò gbomo e to dşei. Neke torom ne tşei srotò fẹ mamò mli ni amẹ ye akonọ ni amẹ hi há yeli hù. Ni wolatşo lẹ kẹ ekpakpa kẹ efong le tşo lẹ mamò torom lẹ teng. Ni Jehowa Nyongmo ngò gbomo ni e kẹ lẹ ba Eden torom lẹ mli, koni e sà mli ni e sra mli. Ni Jehowa Nyongmo wo gbomo kita ni e kẹ: „Ye torom lẹ mli tşei lẹ fẹ nò yibi lẹ eko, şì ekpakpa kẹ efong le tşo lẹ nò.“

yibii lẹ ka ye eko; si gbi nò, ni oo ye eko lẹ, gbo oo gbo!"

Agbene onufu lẹ le ngā naakpa, ni e kẹ yò lẹ, akẹ „Leleng, akẹ Nyongmo kẹ, akẹ: „Nye ka yea torom lẹ mli tsei a yibii lẹ fẹ eko?“ Ni yò lẹ kẹ onufu lẹ, akẹ „Wọ yeq tsei a yibii lẹ, ni yò torom lẹ mli lẹ eko; si tso, ni ma torom lẹ teng lẹ, nò yibii lẹ Nyongmo kẹ ye hewo, akẹ: Nye ka yea eko ni nye ka ta he tete, koni nye ka gboi!“ Ni onufu lẹ kẹ yò lẹ, akẹ: „Dsee gbo nye a gboi! — si Nyongmo le, akẹ gbi nò, ni nye a ye eko lẹ, aa gble nye hingmeil ni nye a tso mo tamo Nyongmo, ni nye a le ekpakpa kẹ efont!“ Ni yò lẹ na, akẹ tso lẹ hi há yeli, ni akẹ e feq mo hie kò, nò akẹ tso lẹ ba mo tšine, akẹ e tsoq mo nile; ni e tše e nò yibii lẹ eko ni e ye, ni e há e wu lẹ hù eko ni e ye. Ni amẹ hingmeil lẹ gble, ni amẹ na, akẹ amẹ nie yaiyai. Ni amẹ kẹ akwadubai, amẹ fe mamai amẹ há amẹ he.

Ni amẹ nu Jehowa Nyongmo, ni nie torom lẹ mli, beni gbekẹ koyo tšua lẹ, gbe. Ni Adam kẹ e ngā lẹ te amẹ he ye torom tsei lẹ a teng kedşe Jehowa Nyongmo lẹ hie.

Ni Jehowa Nyongmo tše Adam ni e kẹ lẹ, akẹ: „Nigbe o yò?“ Ni e kẹ: „Mi nu o gbe ye torom lẹ mli ni mi še gbeye, edsakẹ mi nie yaiyai, ni mi te mi he.“ Ni e kẹ: „Namo tso o, akẹ o nie yaiyai? Ani o yeko tso lẹ, ni mi wo o he kita, akẹ o ka ye e nò yibii lẹ eko?“ Ni Adam kẹ: „Yò lẹ, ni o ngò fata mi he lẹ, lẹ e há mi tso lẹ nò yibii lẹ eko, ni mi ye.“ Ni Jehowa Nyongmo kẹ yò lẹ, akẹ: „Meba o fe ene?“ Yò lẹ kẹ: „Onufu lẹ laka mi ni mi ye.“ Ni Jehowa Nyongmo kẹ onufu lẹ, akẹ: „Edsakẹ o fe ene hewo lẹ, a lomo o ye kofol fẹ a teng! O musu nò oo nie ye ni si oo ye gbi abo, ni oo hisi! Na mi kẹ nye a ngme o kẹ yò lẹ teng kẹ o sesi kẹ e sesi teng. Lẹ lẹ ee tsua o tso, ni bó há oo tšua e nanetsi.“ Si yò lẹ, e kẹ lẹ, akẹ: „Fa ma há o hedsiramo kẹ o

hôngò lẹ a fa; dširamo mli oo fẹ bii yẹ; ni o wu lẹ sẹgbẹ oo tao, ni lẹ ee ye o nò!“ Ni Adam lẹ, e kẹ lẹ, akẹ: „Edsake o bo o ngá lẹ toi ni o ye tso lẹ, ni mi wo o he kita, akẹ o ka ye lẹ, nò yibii lẹ.eko hewo lẹ, a lomo şikpong yẹ o hewo; yẹ dširamo mli oo ye e nò nii gbil abo, ni oo hiş! Ngmei kẹ anglenglẹ ee wo e há o ni oo ye nga nò bai. O hie latşa mli oo ye abulo yẹ keyaşi be yinò ni oo kú o sẹ kate şikpong; şı e mli a kẹ o dş; şı sù dşı o, ni sù mli o kú o sẹ kate!“

Ni Jehowa Nyongmo şue gbomo yẹ torom lẹ, ni e ngò Kerubim, ni hie klante lalilei, e to Eden torom lẹ na, koni e bu wolatşo lẹ na gbẹ lẹ he.

3. Nyemigbe.

Adam bii lẹ a teng kromobi lẹ, a tşeo lẹ, akẹ: Kain; ni moni dşı enyo lẹ, a tşeo lẹ Habel. Ni Kain tşo okwafonyo, şı Habel tşo tokwelo. Ni e bamli, akẹ beni fe sẹ lẹ Kain ngò şikpongónü e şa afole e há Jehowa, şı Habel hú e kẹ e klengklengtoi lẹ eko ba şa afole, e há lẹ. Ni Jehowa hie so Habel kẹ e fole lẹ, şı Kain kẹ e fole lẹ e hie so, edsake Kain tşui lẹ ewa; ni Kain mli wo la naakpa ni e hie şueşi. Ni Jehowa kẹ Kain, akẹ: Meba o mli mwo la, ni meba o hie mişueşi? Ani dşee kedşı o fe ekpakpa, ni a woq o; şı kedşı o fea ekpakpa, eşa mibu şına lẹ şı? ni ee

tao o sębe; ęi bo o ye e n!“ Ni Kain ke e nyem Habel wie; ni e bamli, beni amę y nga n le, akę Kain teęi ye Habel, e nyemi le, n, ni e gbe le.

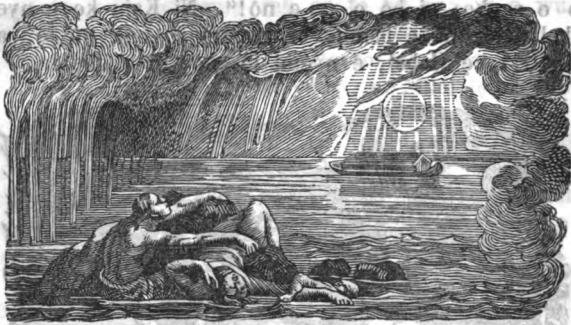

Keke le Jehowa ke Kain, akę: „Nigbe o nyemi, Habel le, y?“ E ke: „Mi lee; mi nyemi le kwelo dęi mi, lo?“ Si Jehowa ke: „Meni o fe? O nyemi le la le gbe mibolo kedę ęikpong le n ke miba mi ng. Ni agbene a lomo o kedę ęikpong le, ni egble e na ni emi o nyemi le la le ye o deng le, n. Ke o hu ęikpong le, e bang nii, e hang ye e hewale na dong. Sikpal ke kobof oo t ye ęikpong le n!“ Si Kain ke Jehowa, akę: „Mi t a nyeng a wo. Mof, ni a na mi le, ee gbe mi.“ Jehowa ke le, akę: „Dabi!“ Ni e kadi le, koni moko a ka gbe le.

Ni Kain dęe Jehowa hie e te bokgbe, ni e ya hięi ye Nod ęikpong le n ni e to mang, ni e ng e bi Hanok gbe e wo le. Ni Adam eye affi oha ke nyongmai ete, beni a fe ene le. Ni Hawa f bi ekong, ni e tęe le, akę Set (e ęii dęi ndęiangto), edsakę a ng le a to Habel ndęiang.

4. Nu babao.

Klengkleng gbomei le he wa naskpa ni amę hięi toi ab nyongma fe gbomei, ni y ngmne ne. Adam ye

afii ohai nehù ké nyongmai ete, ni beni e gbo lẹ e yẹ sešibii kẹdşe Set nò keyasi fọmoi nehù lẹ nò, ni kẹdşe Kain nò keyasi fọmoi nyongma lẹ nò. Neke afii abọ gbomei ye yẹ no be lẹ mli. Noa ye afii ohai nehù ké nyongmai enumo ni Metusala ye afii ohai nehù ké nyongmai ekpa ké nehù tete. Beni Adam gbo lẹ, e sešibii fa naakpa. Si beni gbomei fa neke ye şikpong lẹ nò, yiwale ké efont hù fa naakpa. Keke lẹ Jehowa ké: „Mi Mumo lẹ eyeng gbomei a nò dā, edşake helo dşi amẹ; amẹ gbii a fe afii oha ké nyongmai enyo.“

Keke lẹ, beni Jehowa na, akẹ gbomei a efontfemo fa ye şikpong lẹ nò ni amẹ şşui susu efont dane, e ké: „Ma fite gbomei, ni mi fe lẹ, kẹdşe şikpong lẹ nò!“ Si Noa na anumnyam ye Jehowa hie, akẹ dşalọ dşi lẹ. Ni Nyongmo ké Noa, akẹ: „Femo adeka, ni ké nidşi ohai ete ni e lẹmo oo hā nidşi nyongmai enumo ni ee kwọ nidşi nyongmai ete; ni o fe şşui ye e mli. Si na, mi ké nu babao ba ba şikpong lẹ nò ké fite helo fẹ, ni yọ şikpong lẹ nò. Si bo oo bete adeka lẹ ké o bii lẹ ké o ngá ké o bii lẹ a ngamei, o fata o he. Ni o ké koloi srọtoi fẹ a ba adeka lẹ mli, enyo enyo, koni amẹ a hişii ye şikpong lẹ nò, ni o ngó ngma srọto fẹ hù ké ba adeka lẹ mli, koni nye ké koloi a ye.“ Ni Noa fe nofeno, ni Nyongmo ké lẹ.

Noa ye afii ohai ekpa, heni e bote adeka le mli; ni nu afua ba şikpong le nõ. Keke le a gble bui kwongkwõi, a hingmeii le ke ngwõi samflei le ni Nyongma ne ghù gbii nyongmai edsue, ni nu le wo adeka le nõ, ni e nie ye nui le a hie, ni nui le wo ahù keyaşi e ha gòdşi fè, ni yò ngwei le şişì. Ni lo le fè ni wola mumo yò mli le gbo.

Ni nu le kwò ke te ngwei nidşi nyongma ke enumo ye gòdşi le a nõ, ni e hişi ye şikpong le nõ gbii oha ke nyongmai enumo; keke le e boi şigbemo. Gbi, ni dşi gbi nyongma le, ye nyong, ni dşi nyong enyo le, nõ le Noa bote adeka le mli ni ye gbi nyongma ke kpawo le nõ le nubui le, ni yò kwòle le mli, fele.

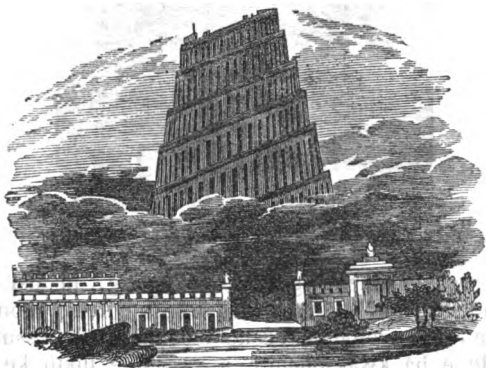
Ni ye klengkleng gbi le ye nyong, ni dşi nyong nyongma le, nõ le, a na gòdşi le a yiteng ekong. Si Noa me gbii nyongmai edsue fedà ni e gble samfle le. Keke le e há kwákwálabite a ya, şì e flikiò ke ya ke ba ni e baa adeka le mli ekong. Gbii kpawo se le e tsu okpo ke te, ni e ba adeka le mli ekong. Asa gbii kpawo le se le e tsu okpo ekong, ni ye gbekanaşi le e ba ekong, ni na, e hie mutşoba ngeli ye e nabu. Keke le gbii kpawo se le e tsu okpo ekong, moni baa e ngò dong. A fe ene ye klengkleng gbi ye klengkleng

nyong lẹ nò; ni agbène Noa gble adeka lẹ yítong, ni e na, akẹ şikpong lẹ nò egbl. Si kẹlẹ Noa hişi yẹ adeka lẹ mli keyaşi gbl, ni dşi gbl nyongmai enyo kẹ kpawo lẹ yẹ nyong, ni dşi nyong enyo lẹ nò, keyaşi be yinò, ni şikpong lẹ gbl kura, ni e nyè e dşekpo kẹdşẹ adeka lẹ mli.

Kẹkẹ lẹ Noa kẹ şida-afọle ba hà Jehowa; ni Jehowa kẹ: „Mi lomong şikpong lẹ nò dong yẹ gbomo hewo; şi gbomo tşuing susumo lẹ efong dşi kẹdşẹ e gbeke-biişi. Gblt abo, ni şikpong a hişi lẹ, dumo kẹ kpamo, fèi kẹ latşa, latşabe kẹ fèibe, suane kẹ nyōng efōng.“

Ni Nyongmo dşo Noa ni e kẹ lẹ pang, ni e ngò atatui a mli kwabuẹtẹ e to pangmo lẹ he okadi. Ni Nyongmo kẹ: „Ene dşi pangmo, ni mi kẹ şikpong lẹ nò helo lẹ pang lẹ, he okadi lẹ.“

5. Babel mó lẹ.

Noa hişi yẹ nu babao lẹ şẹ afii. 350. Lẹ dşi şẹ-kpelọ, ni ye afii pii neke. E bi Sem hişi yẹ nu babao lẹ şẹ afii 500, ni e na asafo pii, ni dşẹ e weku mli. Si Noa nabi Arfakşad ye afii 438 kẹkẹ, ni e bi lẹ yẹ afii 433; e nabi, Eber, ye afii 464 mong; şi kẹdşẹ no nò lẹ gbomei a hewale nò gbọ oya, koni meini ba yẹ no

şę lę a teng mokomoko naa afii 250 tete. Sem na e sesibii yę fomo nyongma mli a gbele. Yę no be lę mli mangşemei boi mei lę a nõ yeli yę hewale na. Kleng-kleng hewalọ lę dşi Nimrod, Ham nabi kę Noa nanakansowa ni e mangtşeyeli lę şişidşe dşi Babel.

Yę nakai be lę mli dşeng fę wieọ wiemo kome. Yę nga lę ni benkę Fratefa lę nõ lę amę bua amę he na ni moko kę e nanyo, akę: „Nye ba, ni nye hã wọ ma mang kę mọ, ni mọ lę yiteng a şę ngwei, koni wọ wo wọ he gbęi, koni wọ ka şuã kate şikpong fia nõ!“ Ni Jehowa yişi kędşę ngwei, ni e kwę mang kę mọ, ni gbomobii lę ma. Ni Jehowa kę: „Na, asafo kome dşi amę, ni amę wieọ wiemo kome! Nye ba ni nye hã wọ yişi, ni wọ futu amę wiemo, koni moko a ka nu e nanyo wiemo!“ Kękę ni Jehowa gbę amę şuã yę şikpong fia nõ ni amę fọ mang lę ma.

6. Abraham tşemo.

Beni eşuę fio, ni Noa ba gbo lę, no mli a fọ Abram yę Sem sesibii lę a mli. No be lę mli lę gbomei gbila amę mli, amę fe wekumei pii, ni amę boi wongdşamo momo.

Kękę lę Jehowa kę Abram, ake: „Dşę o mã leng kę o wekumei a teng kę o tşę we lę, ni o ya şikpong, noni ma tşo o lę, nõ. Ni ma fe o weku kpetengklę ni ma dşọ o, ni ma hã o gbęi a da, ni oo tşo dşomo. Ni ma dşọ meini dşọ o, ni ma lomo meini lomo o, ni o mli aa dşọ şikpong lę nõ wekumei fę yę!“ Kękę ni Abram ying, e te, beni e ye afii 75, ni Lot, e nyemibi lę, kę lę te.

Si bei ba Abram koloikwęlọi lę kę Lot koloikwęlọi lę a teng yę lęhe lę hewọ, edşakę amę yi enyo lę fę amę yę koloi pii, ni amę hoo şikpong lę nõ, boni amę yi enyo lę fę, amę a hişi. Kękę lę Abram kę Lot, akę: „O fai ne, ka hã be ko mba yę mi kę o teng kę mi koloikwęlọi kę o koloikwęlọi lę a teng; şi nyemimef dşi wọ. Ani şikpong mü lę fę dşueree o hie? O fai

ne, tsi o he kędşę mi ngó! Kędşi o kọ abękugbę lę, no lę ma kọ ninedşurógbę; ni agbene hú kędşi o kę ninedşurógbę lę, no lę ma kọ abękugbę!“ Kękę ni Lot kọ nga trenę, ni ká Jordan fa lę na lę, heni Sodomakę Gomora dşure lę; şı Abram hişi yę Kanaan şıkpong lę nó.

7. Abraham heyeli.

Ni Nyongmo dşo Abram ni e kę lę, akę: „Ka şę gbeye, mi dşi o hebunó kę o nyomowo kpetengkple!“ Si Abram hao e he, edşakę e bę bi. Ni Jehowa dşie lę kpo ni e kę lę, akę: „Kwę ngwei, ni o kane ngulamii lę! O nyę amę o kane, lo? Bóni o sesibii a fa mel“ Ni Abram he Jehowa e ye, ni e bu ene dşale e há lę.

Ni beni Abram eye afii 99 lę, Jehowa dşie e he kpo tşó lę ni e kę: „Mi dşi Nyongmo, ni yọ hewale yę nofęno nó lę, niemo mi hie ni o ye emu! Mi kę o wa pang mi pangmo lę ni fa ma há oo fa babao. Nohewọ lę a tşeng o Abram dong; şı Abraham a tşę o gbęi lę; şı mi fe o mądşi pii a tşę.“ Ni Nyongmo ngó ketiafo e to e pangmo lę he okadi.

No şę lę Jehowa dşie e he kpo e tşó Abraham yę

Mamre tsei lẹ a sişi, beni e tasi ye; e bu lẹ sina si ye suane finti lẹ. Ni Abraham wo e hie nò ni e na hi ete damo e masei, Ni beni e na amẹ lẹ, e safoi e ya kpe amẹ, ni e ho e huşi ni e kẹ: „Mi Nuntso, agbene

kedşi mi na anumyam ye o hie lẹ, o fai ne, ka ho o tşulo he o ya! Nye fai ne, nye há a ba há nye nu fio ni a kẹ fọ nye nádşi a he, ni nye kámoasi ye tşo lẹ sişi.“ Kẹkẹ ni e ying kẹte Sara ngò oya mli ye bu lẹ mli, ni e kẹ: „O he a fe oya, kpotomo ma ni o ši tatalei!“ Si lẹ hú e te e ya mò tşinabi kpakpa, ni e há a fe lẹ niyenii, ni e kẹ fufọ fata he kẹ ba, ni e kẹ ba mamọ amẹ hie, ni amẹ ye. Kẹkẹ ni Jehowa kẹ: Wọ sẹ afi lẹ ma ba o ngò ekong ye neke be ne mli, ni na, Sara, o ngá lẹ, a na bi. Ni beni Sara nu ene ye bu lẹ sina sẹ lẹ, e ngmọ muimui. Si Jehowa kẹ: „Meba Sara ngmọ ne? Ani noko ye, ni Jehowa nyèng a fe?“ Kẹkẹ lẹ Sara tşo ni e kẹ: „Mi ngmoko!“ Si e kẹ: „Beng, o ngmọ!“

Ni hi lẹ tesi ni amẹ tşò Sodoma gbẹ ni Abraham ya wa amẹ. Ni Jehowa kẹ: „Ma şiu Abraham noni mi ba fe ne nò, lo? Si mi le lẹ, akẹ ee-wo e bii kẹ e webii a kita, ni amẹ a nie Jehowa gbẹ lẹ nò, koni amẹ fe dşalenii kẹ edşuró, koni Jehowa a há noni e

wo Abraham ši e to lẹ, a ba e nò.“ Kẹkẹ ni Jehowa t̄si ta t̄sò Abraham, akẹ e ya wo Sodoma kẹ Gomora bii lẹ a nyomo yẹ amẹ he eṣai lẹ a hewọ. Si Abraham kpa fai h̄a amẹ, e kẹ, akẹ: „Ekolẹ be ne d̄salọi nyongmai enumo yẹ d̄sei: Ka fe ene, akẹ oo gbe d̄salọi kẹ meifòd̄si ši kome! Ani d̄seng fẹ kod̄solọ lẹ efeng noni d̄sa?“ Jehowa kẹ: „Kẹd̄si mi na d̄salọi nyongmai enumo yẹ d̄sei lẹ, no lẹ ma ngò fa mang mu lẹ fẹ yẹ mei nyongmai enumo a hewọ.“ Abraham kẹ ekong akẹ: „Si kẹd̄si s̄uẹ mei enumo, dani a s̄ẹ nyongmai enumo lẹ: oo fite mang mu lẹ fẹ yẹ mei enumo lẹ hewọ?“ Ni e k̄a he, e kẹ lẹ ye àhù, akẹ: „Ekolẹ be ne mei nyongmai ed̄sue kẹkẹ aa na?“ — „Alo mei nyongmai ete?“ — „lo mei nyongmai enyo?“ — lo mei nyongma kẹkẹ?“ — Si Jehowa kẹ: „Mi fiteng amẹ yẹ mei nyongma hewọ!“ — Ni Jehowa ying e te; ni Abraham kù e s̄ẹ kẹ ba s̄ià.

8. Sodoma kẹ Gomora.

Beni b̄foi enyo lẹ ba Sodoma lẹ, d̄se na. Lot lẹ e bu amẹ, akẹ gb̄nielọi kẹkẹ d̄si amẹ, ni e te e ya kpe amẹ, ni e kpa amẹ fai, ni amẹ ba to e ngò ni amẹ kẹ lẹ tẹ. Si nyò leng fẹ lẹ Sodomabii lẹ nie efong-

femo, ni yò tang lẹ, sẹ àhà, ni agbène, beni-yi ya wulaşi lẹ, bofoi lẹ sula amẹ hingmeii, ni amẹ ka na Lot siá lẹ nagbẹ. Ni bofoi lẹ kẹ Lot, akẹ: „Kẹdşi o yẹ meko yẹ bie lẹ, o kẹ lẹ a dşẹ bie, şi wẹ ba fite mang ne!“ Ni Lot kẹ meini ba wiẹ e biyei lẹ, şi amẹ ngmọ lẹ.

Ni beni dşẹ tşere lẹ, bofoi lẹ tşire Lot yi sẹ. Ni beni e hahalaşi lẹ, amẹ mò lẹ kẹ e ngá kẹ e biyei lẹ a nine şi, ni amẹ dşie amẹ yẹ má leng, ni amẹ şi amẹ yẹ agbo lẹ na. Kẹkẹ ni Jehowa lẹ bofo lẹ kẹ: „Dşie-mo o susuma ni ka kwẹ o sẹ ni asa ka hişi yẹ bie niiang he kol“ Ni hulu edşẹ, beni Lot te Soar lẹ. Kẹkẹ ni Jehowa há swọ kẹ la ne kẹdşẹ ngwei yẹ Sodomá kẹ Gomora nó ni e fite dşei fẹ. Hegbeni nga

fẹfẹo lẹ yọ lẹ, agbène etşo nşọ gbonyo lo ngo — nşọ. — Kẹbasi ngmenengmene lẹ heni etşo olenglenó ne mibọ kọkọ, akẹ boni Nyongmo woọ efongfemo he nyo-mo lẹ yẹ gbeye naakpa. — Si Lot ngá lẹ, ni kwẹ e sẹ lẹ, tşó ngo-kpọ, ni maşi.

9. *Işmael.*

Abraham kẹ Hagar fọ bi, ni a tşọ lẹ Işmael; beni a fọ lẹ lẹ, Abraham eye afii 86.

Si agbène Jehowa ba sra Sara, ni e fọ binu e há Abraham, beni Abraham eye afii oha, ni e tşẹ lẹ İsaak. Ni Sara ná, akẹ Işmael lẹ hefeyelọ dşi lẹ, ni e kẹ

Abraham, akẹ: „Süemo nyongyo ne ke e bi lẹ.“ Wle-
mo ne do Abraham naakpa; si Nyongmo ke lẹ, akẹ
„Ka há ndo o ye gbekenu lẹ ke o nyongyo le hewo;
si bo nofeno, ni Sara eke o lẹ, toi; si Isaaq mli aa tse
o sesibii lẹ ye; si kẹle ma há o nyongyo lẹ bi lẹ a
fe mang kpetengkple, edşake o sesibii lẹ a teng moto
dşi lẹ.“

Kẹke lẹ Abraham ko abulo, ni e ngò nu e wo ko-
toku mli, e fata he, ni e ngò há Hagar, e nyongyo lẹ;
ni e ngò e ke e bi lẹ he e ke amẹ. — Ni e ying ete
ni e ya du gbẹ ye nga lẹ nò. Nu lẹ tá ye kotoku lẹ
mli ni nubu ko bẹ dsei. Ni Hagar ngò e bi lẹ, ni ku-
mai tşeo e tşui lẹ, e fò tşo ko şisi, ni e ya taşi ye
şong, si e ke: „Mi nyèè ma kwe gbeke lẹ gbele.“ Ni

Nyongmo bo gbeke lẹ gbe toi, ni Nyongmo bofo lẹ tşo
Hagar kedşe ngwei, ni e ke: „Meni feşo o, Hagar? Ka
şe gbeyel“ Ni Nyongmo gble e hingmei ni e na nubu
ko, ni e ye eko e há gbeke lẹ e nu.

Ni Nyongmo ke gbeke lẹ ye ye nga nò, ni e tşo
gaitşelo. Mene dşi Işmael, ni fò lumei nyongma ke
enyò lẹ ni lẹ dşi mo mli ni Işmaelbii lẹ a wekumel lẹ,
Mrawabii ke Turkifoí dşe kebaşi ngmenengmene lẹ.

10. *Isaak.*

Ni ne a se le Nyongmo ka Abraham ni e ke le, ake: „Mò Isaak, o bi kome le, ni o do e he le, ni o ya Moria sikpong le nò, ni o ke le a ya sa afole ye gong, no nò ni ma tso o le!“ Keke le Abraham tesi lebi mangkpa, ni e wo e tetsi le nò nii, ni e ngo tsudsi enyo ke e bi, e fata e he, ni e ying, e te. Ni ghi, ni dsi ghi ete le, beni ame nie song ni ame na dsei

le, e ke e tsudsi le, ake ame ke tetsi le a hi se ni e ngo lai le, ni a ke ba sa afole le, e ke tire e bi Isaak le, ni e ngo la ke kakla ye e de ni ame yi enyo le fe ame te. Keke le Isaak ke e tse le, ake: „Mi tse!“ Abraham herenò ni e ke: „Na mi, mi bi!“ Ni e ke: „Na la ke lai le mong, si nigbe to ni a ke ya sa afole le yo?“ Ni Abraham herenò, ake: „Mi bi, Nyongmo dientse a ha to, ni a ke a sa afole, a ha le!“ Ni keke le ame yi enyo le fe ame te.

Agbene, beni ame ba hegbeni Nyongmo ke le le, Abraham ma afolesanò, ni e to lai ye gbedsianò, ni e fi Isaak, e bi le, ni e ke le ngme lai le, ni yo afolesanò le nò, ni e sia e nine, e ko kakla, ni e ke ba gbe e bi le. Keke le Jehowa bofo tse le kedse ngwei, ake: „Abraham! Abraham!“ Ni e ke: „Na mi!“ Ni e ke: „Ka ngo o nine o ngme gbeke le nò, ni o ka fe

lẹ noko; si agbene mi na mi le, akẹ ọ ẹ Nyongmo gbeye, akẹ noni o kamáá mi o bi kome lẹ. Kẹkẹ ni Abraham wo e hie nó, ni e na to agbo ni e klontoi elala ko yẹ e ẹ, ni e te e ya mó lẹ ni e ngó lẹ e ẹ afọle yẹ e bi Isaak náđsiang. Ni Abraham tẹ ẹ ẹ-me, akẹ: „Jehowa a na!“

Ni Jehowa bofo lẹ tẹ Abraham ekong kẹdẹ ngwei, ni e kẹ: „Mi ká mi dientẹ mi he kita,“ Jehowa kẹ, „akẹ edẹakẹ o fe ene ni o kamáá mi o bi kome lẹ hewọ lẹ, dẹmo ma dẹ o, ni fa ma há o seşibii a fa take ngulamii, ni yọ ngwei lẹ, kẹ ẹia, ni yọ nẹ na, ni o seşibii lẹ a ye amẹ henyẹlọ agboi lẹ a nó; ni o seşibii a mli a dẹ şikpong lẹ nó wekumei fẹ yẹ; edẹakẹ o bo mi gbe toi.“

11. Sara gbele kẹ e fú.

Beni Abraham eye afii 137 lẹ, nomli Sara gbo yẹ Hebron. Ni Sara ye afii 127, beni e gbo lẹ. Ni Abraham ba Sara yarafemo.

Ni Abraham tẹ kẹdẹ e gbonyo lẹ hie, ni e kẹ Hetbii lẹ wie, akẹ: „Gbọ dẹ mi yẹ nye teng; nye há mi fú-hegbẹ, ni ma fú mi gbonyo, ni ká mi hie ne!“ Ni Hetbii lẹ here Abraham nó, ni amẹ kẹ lẹ, akẹ: „Bo wọ toi, mi nuntşo! Nyongmo lumo dẹ o yẹ wọ teng: fú o gbonyo lẹ yẹ wọ bui kpakpai lẹ a mli; moko a ka tẹ o gbẹ.“ Kẹkẹ ni Abraham tẹ ni e koto mangbii lẹ ni e kẹ: „Kẹdẹ nye yẹ he tşui, akẹ mi fú mi gbonyo lẹ, nye kpa Efron, Sohar bi lẹ, fai nye há mi, koni e ngó Makpela bu lẹ, ni e yẹ lẹ, e há mi; e bu na, bọni e heọ, koni e ngó há mi, ma fe fúhe yẹ nye teng.“ Ni Efron here Abraham nó, akẹ: „Dabi, mi nuntşo, bo mi toi, abọ lẹ kẹ e mli bu lẹ mi kẹ mike o yẹ mi mangbii lẹ a hie.“ Ni Abraham kotosi yẹ şikpong lẹ nó bi lẹ a hie ni e kẹ Efron, akẹ: „Mi kpa o fai, ma wo o abọ lẹ yi nyomo.“ Ni Efron here lẹ nó ni e kẹ: „Mi nuntşo, bo mi toi! Sikpong lẹ dşira dşuetei şekel oha edşue; si meni dşuetei nó yẹ mi kẹ o teng? fú

o gbonyo lẹ kẹkẹ.“ Ni Abraham ngmọ dşuętei lẹ, e há lẹ. Ni a tu abọ lẹ kẹ Makpela bu lẹ kẹ tşei fẹ, ni yọ abọ lẹ mli lẹ, a wo Abraham deng.

Ni Abraham fù Sara, e ngá lẹ, yẹ Makpela bu lẹ, ni yọ Hebron masei, yẹ Mamre hie lẹ mli.

12. *Isaak yowię.*

Beni Abraham egbọ naakpa lẹ, e tşu e we tşulo nukpa lẹ Mesopotamia, heni Abraham dientşę weku yọ lẹ, koni e ya wię yō yẹ dşei, e ba há e bi Isaak.

Tşulo lẹ ngó aflukpongoi nyongma, ni tire nibii srọ-toi fẹ, ni a kẹ ya há yō, moni Jehowa a to, a há Isaak lẹ, şenii.

Ni e ba Nahor mang lẹ, he ni e há e flukpongoi lẹ bumošį yẹ mang lẹ he, yẹ nubu ko na, yẹ gbẹkẹ mli yẹ be yinó, ni yei dşękpọ ya yẹọ nu lẹ. Ni e şole, e kẹ: „O Jehowa, mi nuntşọ Abraham Nyongmo lẹ, mi kpa o fai, na mi nuntşọ lẹ mọbọ! Agbẹne, kęđşį oblayo ko ba ni mi kẹ lẹ, akẹ: „To o gbẹ lẹ şį, ni o há mi nu ma nu!“ Ni e kẹ, akẹ: „Nu, ni ma há o flukpongoi lẹ hù eko amẹ nu lẹ, há lẹ nong e tşó moni o to o há o tşulo Isaak lẹ!“ E na naa a nyóşį, kẹkẹ ni Rebeka, Betuel biyo lẹ, ba ni e ba yẹ nu; ni e kẹ lẹ, akẹ: „Há mi fio ma nu!“ Ni e kẹ: „Nu, mi nuntşọ, ni ma yẹ eko ma há o flukpongoi lẹ hù!“ Ni e te e ya yẹ eko e ba há e flukpongoi lẹ fẹ. Ni nū lẹ na

kpe e he ye e hewo, ni e fe diō. Ni beni e gbe na le, e ha le şikaga kome ke şikanineşigai enyo, ni e ngō wo e nine, ni e bi le, akę: „Namo bi dşı o?“ Ni e ke: „Betuel, Nahor bi le, bi dşı mi!“ Si Nahor le Abraham nyemi dşı le. Keke le nū le buşi ni e sōle, ni e ke: „A dşo Jehowa, moni efōō e mōbonale ke e nōkwale le ye mi nuntşo Abraham hewo le, ni e tşo mi mi nuntşo nyemi le we le!“ —

Dşetşerenō le e ke: „Nye ngmea mi gbę ni ma ya mi nuntşo ngō, ni nye ka tşia mi gbę!“ Keke ni amę bi Rebeka, akę: „O ke nū ne a te, lo?“ E ke: „Ma tel!“ Ni amę dşo le, ni amę ke: „Wō nyemiyo dşı o! Tşo mei akpei toi akpei nyongma!“ Ni amę ying amę te. Ni Isaak tşe e tşui e ngme e mli ye e nye hewo.

13. Jakob ke Esau.

Isaak eye afii nyongmai edşue, beni e wię Rebeka le. Ni beni e ye afii nyongmai ekpa le, e ke le fo hādşı. Nyemime i enyo ne tamoo amę he. Klengklengmo le he ye sakasaka ye e hewulo nō ke e nifemonii a mli; ş i moni dşı enyo le he ye srāsrā. A tşe klengklengmo le Esau, ni moko le a tşe le Jakob. Ni Esau

tşò gbòbilò kẹ okwafonyo; şì Jakob tşò koloiatşẹ ni e hişì yẹ bui a mli, tamo e tşemei lẹ. Ni Isaak sumo Esau, ni e sumo e mlelo lẹ yeli; şì Rebeka sumo Jakob.

Gbiko lẹ Jakob ho akweì niyenii; ni Esau dşẹ gbò-bimo, e ba şià ni e tọ lẹ. Ni e kẹ Jakob, akẹ: „Há ma sa mi na niyenii tşuru ne, şì e tọ mi!“ Si Jakob kẹ: „Hòmo o kromobifomo hegbe lẹ o há mi ngmẹn!“ Ni Esau herenò ni e kẹ: „Na, mi ba gbo, ni meni kromobifomo ne a fe a há mi?“ Ni Jakob kẹ: „Ká mi kita ngmẹn!“ Ni e ká kita, ni e hò e kromobifomo lẹ e há Jakob. Ni Jakob há lẹ abulo kẹ akweì lẹ eko, ni e ye, ni e nu noko e şue nó, ni e teşì e ying e te. Neke Esau gbe e kromobifomo lẹ he guọ. Si amẹ tşẹ be neke yibunayeli ne mli, nohewọ lẹ kulẹ e ngò dşomo lẹ, e há Esau kẹ.

Ni e ba mli, akẹ beni Isaak egbo ni e hingmeii nó e ha lẹ, e tşẹ Esau, ni e kẹ lẹ, akẹ: „Mi bi!“ Ni e herenò, e kẹ, akẹ: „Na mi!“ Ni e kẹ: „Na, mi gbọ, ni mi lee mi gbele gbi; nohewọ lẹ ya nga nó ni o ya tao mlẹlo, ni o ba fe lẹ niyenii, akẹ bõni mi sumo lẹ, ni o kẹ ba há mi ma ye, koni mi susuma a dşo o, dani ma gbo!“

Ni Rebeka enu wiemoi ne fẹ. Ni beni Esau ete lẹ, e ngò to abotia bii enyo ni e ngò fe niyenii, ni e ngò há Jakob kẹte, koni e na e tşẹ dşomo lẹ. Ni Rebeka kọ Esau atade kpakpa lẹ ni e ngò wo Jakob ni e ngò tobii lẹ a wudşì lẹ e wo e nidşì kẹ e kuẹ he, heni e yọ trotro lẹ, ni e ying e te Isaak ngò. Ni e kẹ: „Mi tşẹ!“ Isaak herenò ni e kẹ: „Bo namo, mi bi?“ Jakob kẹ: „Mi Esau, o kromobi lẹng! Teşì, o taşì ni o ye mi mlẹlo lẹ eko, koni o susuma a dşo mi!“ Keke ni e tşẹ ta e he, edşakẹ Esau nidşì a he yẹ sakasaka, şì Jakob nó yẹ trotro. Ni Isaak kẹ: „Gbe lẹ Jakob gbe ni; şì nidşì lẹ Esau nidşì ni.“ Ni e bi lẹ ekong, akẹ: „Bo dşì mi bi Esau dientşẹ lo?“ Ni e herenò, e kẹ, akẹ: „Ming!“ Keke ni e ye; ni beni eye nii ni enu wein e şue nó se lẹ, e kẹ Jakob, akẹ: „Tşì o ba, ni

o ba şo mi na, mi bi!“ Ni e dşo lę ni e kę: „Nyong-
mo a h a o ngwei b  lę eko kę şikpong lę f  lę eko kę

ngma kę d  pii. Wekumei a sumo o, ni mei a koto o!
Ye o nyemimei a n  nuntşo, ni o nye bii lę a koto o!
Aa lomo moni lomo  o lę, ni aa dşo moni dşo o lę!“
Jakob dşekpo etş  k k  ni Esau h  dşę gb bimo ba
ni e ba Isaak ng , e ba h  lę niyenii, ni e kę: „Teşi,
mi tşę, ni o ye o bi lę mlęlo lę eko!“ Ni Isaak hie
fe lę ya naakpa, ni e kę: „Namong? Nigb  gb bil  lę,
ni kę mlęlo ba h  mi, ni mi ye f , dani o ba ne, ni
mi dşo lę lę, y ? Ni aa dşo lę h  ne!“ Ni Esau bo
wa ni e kę: „Dşomo mi h , mi tşę!“ Si e kę lę, akę:
„O nyemi lę ba nga mli, ni e ba ng  o dşomo lę kę
te!“ Ni Esau fo ah , ni Isaak kę: „Na, şikpong lę n ,
heni f  y  lę kę ngwei b  lę mli o hişi ye! Ni o
klante na o kę a hişi ni oo sumo o nyemi lę! Ni aa
ba mli, akę beni o şa o he lę, o dşie e gblamotşo lę
ye o ku !“

Si Esau mli blema Edombii lę kę Beduifoi lę; ni y 
k başı ngm nengm ne lę, dşę.

Si Esau nye Jakob ye dşomo le hewo ni e ke: „E suę fio, ni mi tşę a ye nkomo, şı ma gbe mi nyemi Jakob le!“ Nohewo le Jakob nye wo le nga, akę e dşofoi e ya e nyemi Laban ngó, ye Haran má leng. Ye neke foidşe ne mli le Jakob na le ye gbei srotoi a mli no awureho, ni ka mo, kedşi moko tao dşomo ye lakamo mli le.

Gbekebi! nye ka susua, akę Jakob ke Rebeka lakamo le Nyongmo na he tşui. Kule Nyongmo a ha e şı, ni e wo ame le, a ba mli ye be, ni sa mli! —

14. Jakob gbeniemo.

☞ Ni Jakob şę e tşę; ni e tşę wo le kita e ke: „Ka wię Kanaan biyei le eko, şı ya Mesopotamia, ni o ya wię Laban biyei le a teng mokome.“

Beni dşe na le ye gbe le no le, e wo te e fo e yi şı, ni e tşole. Ni beni e wo le, e la; ni na, atşuele kpaşı, ni e yiteng ya şı ngwei, ni Nyongmo bofoi le miya, miba ye no. Ni na, Jehowa damo yiteng, ni e ke: „Mi dşı Abraham ke Isaak Nyongmo le; bo ke o seşibi a mli a dşo şikpong le no wekumei fe ye! Na, mi ke o ye, ni mi şing o!“ Ni beni Jakob hie tşę le, e ke, akę: „Me' gbeye bie yo ne! Bie ne dşee heko

heko, akẹ Nyongmo we kẹ ngwei agbo lẹ!“ Ni e te tẹ lẹ e damoši, e ngò to kadi, ni e tşę dşemei, akẹ: „Betel;“ e şiši dşi: „Nyongmo we!“ —

Ni beni Jakob enie gbẹ ahù lẹ, e ba Haran, heni Laban yọ lẹ. Ni sa bõni Elieser kẹ Rebeka kpe lẹ, nakai nong Jakob kẹ Rahel, Laban biyo fẹfẹo lẹ, kpe ye nubu lẹ he. Ni e tşui mò Rahel; ni e sumo Laban afii kpawo ye e hewọ. Si Laban laka Jakob ni e ngò Lea, e hà lẹ ye Rahel nàdşiang; ni e kẹ, akẹ: „Suomo mi afii kpawo ekong ye Rahel hù hewọ.“

Nẹkẹ ngámei enyo ne e kẹ na bihi nyongma kẹ enyo, ni dşi Israel wekumei nyongma kẹ enyo lẹ a tşemei nukpai. Amẹ gbẹi dşi: Reuben, Simeon, Lewi, Juda, Dan, Naftali, Gad, Aşer, Isakar, Sebulon, Josef kẹ Beniamin.

Beni Jakob gbe afii nyongma kẹ edşue suomo lẹ na lẹ, e kẹ Laban hişi afii ekpa hù e fata he. Ni Nyongmo dşo lẹ, ni e na wehí kẹ weyei, kẹ aflukpongoi kẹ tedşii, kẹ tşinai kẹ toi. Ni Laban ye awungá ye e şanu nii lẹ a hewọ. Nohewọ lẹ Jakob tşu a ya tşę e ngámei enyo lẹ kẹ e bií lẹ kẹ ba e ngò ye nga nô, ni e kẹ e koloi kẹ e nii lẹ ying, e te, ni e kẹkẹ Laban noko. Kẹkẹ lẹ, beni Laban nu gbí, ni dşi gbí ete lẹ, akẹ Jakob edşofoi lẹ, e tu lẹ, ni beni e nie ahù gbí kpwawo lẹ, e ya nina lẹ. Si Nyongmo dşie e he kpo tşò Laban ye lamo mli, ni e kẹ lẹ, akẹ: „Kwewo, ni a hi, ni o kẹ Jakob a ka wie wiemo ko wiemo ko, akẹ dşa mlihile wiemo!“ Kẹkẹ ni Laban kẹ Jakob pang ye Gilead gòdşi lẹ a nô ni amẹ şę amẹ he diò.

Kẹkẹ ni Jakob tşu bõfoi kẹ te Esau, e nyemi lẹ, ngò, ni e kẹ amẹ, akẹ: „Nẹkẹ nye ya kẹa mi nuntşo Esau, akẹ: „O tşulo Jakob kẹ: Ee ba, koni e na anumnyam ye o hie!“ Kẹkẹ lẹ Esau dşekpo kẹ hi ohai edşue, koni e kẹ Jakob a ba kpe. Ni Jakob şę gbeyei naakpa ni e dşa e weku lẹ kẹ e safoi kẹ koloi lẹ a mli enyo; şí e kẹ: „Kẹdşi Esau ba ni e ba asafoku kome lẹ nô ni e ba gbe amẹ lẹ; belẹ asafoku krokro lẹ a dşofoi. Ni Jakob sọle ni e kẹ: „O mi tşemei lẹ

a Nyongmo! bo moni o kẹ mi, akẹ: „Ku o sẹ kẹ ya o mang kẹ o wekumei a ngò, ni mi kẹ o wa ye dşogba: mi saa moḃo, ni o na, kẹ anokwale, ni o tşò o tşulo lẹ kura; şì mi bẹ noko, akẹ dşa mi tşo ne, beni mi fo Jordan ne, ni agbẹnẹ mi fe asafokui enyo: dşie-mo mi, mi kpa o fai, kẹdşẹ mi nyemi, Esau lẹ, deng; şì bo lẹ o kẹ, akẹ: Mi kẹ o wa ye dşogba!“ Ni e ngò e koloi lẹ a teng ekpakpai, e há ni a kẹ a ya e nyemi, Esau lẹ, ngò ni a kẹ lẹ, akẹ: Enemei o tşulo Jakob mĩke e nuntşo Esau!“ Kẹkẹ lẹ e ngò e safo lẹ kẹ fo Jabok fa lẹ; ni yẹ nyong lẹ e şue ekome.

Kẹkẹ lẹ nũ ko kẹ lẹ ba nõ keyaşı dşetşeremo. Ni beni dşe tşere lẹ, nũ lẹ kẹ lẹ, akẹ: „Há ma ya, şì dşeng mitşere!“ Si Jakob kẹ: „Mi háá o ya, dşa o dşo mi!“ Kẹkẹ lẹ nũ lẹ kẹ: „A ka tşẹ o Jakob dong, şì Israel (Nyongmo nõyelilo) a tşẹ o gbẹi lẹ; şì Nyongmo kẹ gbomei o kẹ nõ ni o ye nõ!“ Ni Jakob na e nyemi Esau mĩba, ni e ba e he şì şii kpawo yẹ şikpong lẹ nõ e há lẹ. Si Esau şafoi ni e kẹ lẹ a ya kpe, ni

e gbẹ e kuẹ nõ ni e fo. Ni Jakob ngámẹi kẹ e bíi lẹ ba, ni amẹ hú amẹ ba amẹ he şì amẹ há Esau. Nike-

nii lẹ Esau kplèè hemo tşutşu lẹ; şì Jakob nyè e nò, ni e he. Kẹkẹ lẹ Esau te e gbẹ; şì Jakob te e tşẹ lẹ ngò yẹ Kanaan şikpong lẹ nò.

15. A hó Josef.

Jakob bii, ni a fọ yẹ Mesopotamia lẹ, a teng gbeke dşì Josef, Rahel bi lẹ. Si Benjamin lẹ, moni dşì nyongma kẹ enyo lẹ, a fọ lẹ yẹ Kanaan. Ni Israel sumo Josef fe e bii krokomei lẹ, ni e há lẹ flaka fẹfẹo. No-hewọ lẹ e nyemimei lẹ ye he awunga ni amẹ nyẹ lẹ ahù po, ni amẹ nyèè amẹ kẹ lẹ a wie yẹ hedşole mli. Ni asang Josef la lamo, akẹ amẹ mifimo able dşatşui lẹ yẹ nga nò, ni e nyemimei lẹ a dşatşui lẹ koto e dşatşu lẹ. Beni e dşadşe neke lamò ne e tşò amẹ lẹ, amẹ nyẹ lẹ fe tşutşu lẹ. Fe sẹ lẹ e la ekong, ni e gba e nyemimei lẹ e kẹ: „Na, mi la lamo, ni na, hùlu kẹ nyongşire kẹ ngulamii nyongma kẹ ekome lẹ koto mi.“ Ni e tşẹ dşẹ lẹ yẹ ene hewọ, ni e kẹ: „Ani mi kẹ o nye kẹ o nyemimei lẹ a ba wọ ba koto o?“ Si e tşẹ ngò wiemoi ne fè e to.

Gbiko Jakob tşu lẹ, akẹ e ya sra e nyemimei lẹ, ni lẹọ amẹ toi lẹ yẹ he ko, ni kẹ Hebron, heni Jakob yọ lẹ, dşẹkẹ gbii enyo lo ete niemo. Ni e ba na amẹ yẹ Dotan. Ni beni amẹ na lẹ yẹ şong, amẹ kẹ: „Na, lalọ lẹ ba! Nye há wọ gbea lẹ ni wọ kwẹ, noni a ba yẹ e lamoi lẹ a sẹ!“ Si Reuben, nyemimei lẹ a teng onukpa lẹ, kẹ, akẹ: „Nye ka há la mışueaşı, şì nye ngòla lẹ, nye woa bu ne mli mong!“ Si e tao ni kẹ fe sẹ lẹ, ni e dşuşi e ba ni e ba dşie lẹ.

Si beni amẹ ngò lẹ, amẹ wo bu lẹ mli lẹ, amẹ na Işmaelbii guoyelọi asafo, ni ya Egypte. Kẹkẹ lẹ Juda kẹ e nyemimei lẹ, akẹ: „Nye há wọ hũa lẹ!“ Ni amẹ dşie lẹ kpo, ni amẹ hò lẹ amẹ há Işmaelbii lẹ, amẹ he dşuetei kukudşì nyongmai enyo. Ni amẹ kọ e flaka lẹ, ni amẹ gbe to agbo, ni amẹ ngò flaka lẹ, amẹ tşọ la lẹ mli, ni amẹ kẹ ba há amẹ tşẹ, ni amẹ kẹ: „Noni wọ na ne: kwẹmo agbẹne, akẹ o bi lẹ flaka lẹ ne lo

dşee nong.“ Si Jakob bo ni e ke: „Mi bi le fiaka leng!
Kolo fong ko eye le! kolo awuyelo etsere le!“ Ni e
bii fe ba ame ba le kpatamo; si e kplée kpatamo ni e
ke: „Ke nkomyeli le ma te mi bi le ngo ye bu mli!“

16. Josef ye Egypte.

Ni İşmaelbi le ngo Josef ke te Egypte ni ame ya
ho le, ame ha Potifaro, Farao, mangtşe le, tşulo nukpa
le. Si beni e nuntşo le yo e nile ke e dşale le, ni e
na hu, akę Nyongmo ha e şuereq ye nibii fla, ni e feq.

mli lẹ, e wo lẹ onukpa yẹ e we lẹ Nakai Josef na hedşole gbii yẹ nyongyeli tete mli.

Agbene Potifaro yẹ ngá, ni feọ aşıfoianii lẹ, ni e ka Josef kẹ efong kpetengkple kẹ nii, ni edşaa gbẹ mli; şi Josef herenò ni e kẹ lẹ, akẹ: „Te a fe teng, ni ma fe efong kpetengkple, ni tamo neke, ni ma fe eşa ma şi Nyongmong?“

Agbene, beni yò lẹ na, akẹ e nyèè e ye Josef nò, ni e fe eşa lẹ, e nyẹ lẹ, ni e flo e na e há e wu, akẹ Josef ka lẹ keya eşafemo mli. Keke lẹ Potifaro wo lẹ tşung. Si Jehowa kẹ Josef yẹ, ni e na lẹ moşo, ni e wo e hie nyam yẹ tşu lẹ kwelo lẹ hie, ni e wo lẹ onukpa yẹ gboklefoi krokomei a nò. Nakai Josef na hedşo gbii ekong yẹ tşung tete. — Yẹ neke be ne mli a kẹ mangtşẹ lẹ tşudşi lẹ a teng mei enyo, e buloşalo kẹ moni há lẹ weinkpulu lẹ yẹ e deng lẹ, wo tşung; ni Josef kwe amẹ hù. Gbiko lebi lẹ e na amẹ, ni amẹ fe amẹ nii moşomşo; ni amẹ kẹ lẹ, akẹ nyong lẹ amẹ yi enyo lẹ fè amẹ la lamoi, ni he dşara, ni moko be, ni a tşò şişi. Josef kẹ: „Ani şiştşomo lẹ dşee Nyongmo nong? Si nye dşadşea nye lamoi lẹ nye tşoa mi kè.“ Ni moni há Farao wein lẹ kẹ, akẹ: „Mi la, akẹ mi na weintşo kẹ nidşi ete lẹ yẹ mi hie, ni e gba afro, ni e wo yibii, ni e tşu, ni Farao kpulu yẹ mi deng, ni mi tşere yibii ni mi ngá amẹ mi wq Farao kpulu lẹ mli, ni mi tu kpulu lẹ mi wo Farao deng.“ Josef herenò ni e kẹ lẹ, akẹ: „Nidşi ete lẹ gbii ete dşi no; bie gbii ete lẹ Farao a wo o itşo nò, ni e kẹ o wa to o gbẹhe ekong, ni oo ngò Farao kpulu lẹ o wo e deng ekong! Si o hie a hi mi nò, beni aa hi a há o lẹ, ni o tşi mi ta o tşò Farao, akẹ a dşie mi yẹ şia ne!“

Keke lẹ, beni abuloşalo nukpa lẹ na, akẹ e nanyo lamo şiştşomo lẹ hi há lẹ neke lẹ, e na tşui dşurò, ni e kẹ Josef, akẹ: „Mi hù mi la, ni na, mi tire kpanyai yedşi ete yẹ mi yiteng; ni kpanya, nomi ma nò lẹ, ngma sroto, ni a şa, yẹ mli há Farao; ni lofòdşi yẹ yẹ kpanya lẹ mli yẹ mi yiteng.“ Ni Josef herenò:

ni e ke: „Kpanyai ete le gblĩ ete dsi no; bie gblĩ ete le Farao a dsi e o itso le ye o nõ; ni ee sêng o ye tso nõ; ni lofõdsi a ye o helo ye o nõ!“

Ni gblĩ, ni dsi gblĩ ete le, e bamli, akẹ beni Farao yeo gblĩ dşurõ ye e fomogblĩ le nõ le, e hie ba gboklefoi enyo le nõ, ni moni há le wein le, e ke le to e nitşumo na ekong; şĩ abuloşalo nukpa le, e sêng le, take boni Josef ke le. Si kẹle moni há Farao wein le hie kpa Josef nõ ni e hişĩ affi enyo ekong ye tşuleng. Nyongmo le dşiemo be, ni sa le!

No se affi enyo le Farao la lamo, ni a naa moko ni a nyè şiši a tşõ. Agbene moni ke weinkputu woş Farao deng le kai Josef, ni e gba Farao Josef he sane; ni amrõ le a tşu a ke a ya tşę Josef ye tşu leng ke ba; ni a ke le ba mangtşę le hie. Ni mangtşę le ke le, akẹ: „Mi la lamo, ni moko be, ni a nyè şiši a tşõ mi; şĩ mi nu ye o hewo, akẹ amrõ pe, ni o nu lamo le, o le e şiši.“ Ni Josef herenõ e ke, akẹ: „E be mi mli; şĩ Nyongmo a há Farao hedşole hetõ.“ Ni mangtşę le ke, akẹ: „Ye mi lamo le mli le, na, mi damo fa (Nil) le na. Ni na, tşinai kpawo, ni ewo fo ni amẹ he yo feo, dşę fa le mli, ni amẹ miye niñ ye le he. Ni na, tşinai kpawo krokomei hũ ba ye amẹ se, amẹ tara lo ni amẹ he yo tang, akẹ mi nako nekemei ye Egypte-şikpong mu le fè nõ! — ni tşinai le, ni etara lo le, ye klengkleng tşinai le, ni ewo fo le; ni beni amẹ eye amẹ le, amẹ tara lo kẹ, take tşutsu le. Kẹke ni mi hie tşę. Ni mi la ekong, ni na, ngmatşei kpawo ba tşo kome nõ, obõ to ni e hi hũ; ni na, tşei kpawo hũ, ni engala, ni noko be he, ba kwè ye amẹ se; ni tşei, ni noko be he le, ye tşei kpakpa le.“ Ni Josef herenõ ni e ke Farao, akẹ: „Lamoi enyo le fè le ekomeng; Nyongmo etşõ Farao, noni e ba fe. Tşinai kpakpai kpawo le ke ngmatşei kpakpai kpawo le hũ le, affi kpawo kpakpai dsi no. Ni tşinai, ni etara lo, ni ngmatşei, ni engala le, hõmo affi kpawo dsi no. Na, affi kpawo kpakpai miba ye Egypte-şikpong fè nõ; ni amẹ

sę lę hōmo afii kpawo a ba. Ni akę noni Farao la la-
moi enyo lę, edşakę Nyongmo a hā nii nę a bamli kpitio
kpitio lęlęng!“ —

Ni Josef sa kę ekong, akę: „Nohewo lę hā, ni Fa-
rao a tao nū nilelo ko, koni e ngō lę e to Egypte şik-
pong lę nō; ni ee ngō ngma mlidşa, ni dşi enumo lę,
yę mofemo deng, yę afii kpakpai kpawo lę mli; ni aa
bua ngma ne fę na, ni a kę ba abongoi lę, ni yō madşi
lę a nō lę a mli; koni şikpong lę a ka fite yę hōmo
afii lę a mli.“ Ni Farao na şisitsōmo kę ngawo kpakpa
ne he tşui. Ni e kę: „Nigbę wō nyę wō na nū ko,
ni tamo bo, mo mli ni Nyongmo Mumo lę yō?“ Kękę
ni Farao ngō Josef e to e şikpong mu lę fę nō, ni e
kę lę, akę: „Sęi lę nō kękę mi fe o yę!“ Ni e dşie
e ga yę e nine, ni e kę wo Josef nine, ni e wo lę
atade yęng, ni yō fęo, ni e ngō şikakosongkesong e
wo e kuę; ni e hā e ta e mangtşęşuili lę mali, ni amę
blō kę nie e hie, akę: „Nye kuąşı!“ Ni Farao kę Josef,
akę: „Akę nō kę, ni mi dşi Farao ne, kę a dşee o sę
lę moko wong e nine lo e nane nō yę Egypte şikpong
lę fę nō!“

Nękę Nyongmo hie Josef kędşę e tşę we lę kęte
bu lę mli; kędşę bu lę mli hū kęte nyongyeli kę tşu
mli; ni kędşę tşu lęng kęte mangtşę we. Josef eye a
fe afii nyongma kę kpawo, beni a hō lę kęte Egypte
lę, ni eye afii nyongmai ete, beni e ya damo mangtşę
lę hie lę.

17. Josef nyemimei lę ba Egypte.

Take hōni Nyongmo eķę eto lę, nakai e ba mli.
Afii kpakpai kpawo lę ba, ni Josef bua Egypte şikpong
lę fę nō ngma lę fę mlidşa, noni dşi enumo lę, na;
ni e bua ahū pō, ni fale na song hewo lę amę fō su-
sumo. Si hōmo-afii kpawo lę hū efōō ba. Ni hōmo
afi klengkleng lę hōmo lę na ewa ahū momo yę dşemei
niiang şikpōdşi lę a nō, ni mei lę fę ba Egypte ngma-
hemo yę Josef ngō.

Agbene hómo ye yé Kanaan şikpong lẹ nò hù. Kẹkẹ lẹ Israel kẹ e bihi lẹ, akẹ: „Mẹba nye kweọ nye he mo? Na, mi nu, akẹ ngma ye Egypte: nye ya dşemei, ni nye ya hea eko ye dşemei nye ba há wọ, koni hómo a ka gbe wo!“ Ni nyemimei nyongma lẹ ying, amẹ te Egypte, ni Benjamin kome kẹkẹ kẹ e tşę hişi. Ni amẹ ba Josef hie ni amẹ kuąşi ye e hie. Si lẹ lẹ e le amẹ amrò lẹ nong; şi e tşò e he gbọ ye amẹ hie, ni e kẹ amẹ wie dengdedeng ye Egypte wiemo mli, ni nadşielọ dşie e na, ni e bi amẹ, akẹ: „Nigbẹ nye dşę?“ Amẹ

herenó, akẹ: „Wọ dşę Kanaan şikpong lẹ nò, wọ ba ngma hemo.“ Josef kẹ: „Sralọi dşi nye; şikpong lẹ yaiyaiang kwemo nye ba!“ Amẹ herenó, akẹ: „Dabi, mi nuntşọ, anọkwafoi dşi wọ, ni dşee sralọi; wọ fẹ lẹ nù kome bfi dşi wọ; gbeke lẹ ye e tşę lẹ ngó; şi mo-kóme ebe.“ Josef kẹ: „Ene a ngó kpa nye, şi kędşl anọkwa nye wieọ lẹ: Nyé tşua nye teng mókome, ni

nye há e ya ngò nye nyemi gbeke lẹ kẹba, ni nye teng meini esue lẹ, a hişi ye bie ye tsung.

Ni e wo amẹ fẹ kwa tsung, ni e há amẹ hişi gbii ete ye dşemei. Gbi, ni dşi gbi ete lẹ, e há a ya dşie amẹ kẹ ba e hie ekong, ni e kẹ amẹ, akẹ: „Mi şeq Nyongmo gbeye ni mi sumoo, akẹ mi feq moko efong ko, nohewo lẹ ene nye fea: Nye há nye teng mokome a hişi ye bie tsu neng, ni nye teng meini esue lẹ, nye ya, ni nye ya tire ngma, ni nye he lẹ keya şia; şi nye kẹ nye nyemi gbeke lẹ a ba mi ngò ekong, koni a na nye wiemoi lẹ, akẹ anokwang, ni nye gboing.“ Kẹkẹ ni nyemime lẹ wie ye amẹ dientşe amẹ teng ye Hebr-wiemo lẹ mli, amẹ kẹ: „Leleng, ene dşi wo nótomo, ni wo tó ye wo nyemi lẹ hewo, akẹ noni wo na e susuma haomo lẹ, beni e kpa wo fai, ni wo boo lẹ toi lẹ; nohewo ni neke amanehulu ne eba wo nó ne. Agbene a bi e la lẹ ye wo deng!“ Si amẹ lee, akẹ Josef minu, noni amẹ keo lẹ; si lẹ lẹ e tşi e he kedşe amẹ ngò, ni e ya fe. Kẹkẹ ni e há a fi Simeon ye amẹ hie, ni a kẹ lẹ ku se kẹ te tsu leng ekong; ni meini esue lẹ, te şia ekong. Si beni amẹ tşe, ni egbo lẹ, nu enemei fẹ lẹ, e do lẹ naakpa ni e kẹ: „Nye şoşo mi bii lẹ ye mi deng! Josef be, ni Simeon be, ni nye ba ngò Benjamin hu kẹ ya. Enemei fẹ ká mi nó! Mi bi lẹ kẹ nye a ka ya Egypte!“ —

18. Josef nyemime lẹ ba Egypte noni dşi sii enyo lẹ.

Si homo lẹ na ewa ye şikpong lẹ nó naakpa, ni dşa Jakob bii lẹ te Egypte ekong ye afi, ni dşi homo afi enyo lẹ, mli. Jakob sumoo kura, akẹ Benjamin kẹ amẹ a te, şi a nye e nó ni e kplé. Ni e ngò Kanaan şikpong lẹ nó yibii kpakpai kẹ tşufa kẹ ngmai e há amẹ, koni amẹ kẹ a ke Egypte luno lẹ, ni e kẹ: „Nyongmo, hewalo lẹ, a wo nye hie nyam ye nu lẹ hie, koni e há nye nyemi mokome lẹ kẹ Benjamin kẹ nye a ba ekong. Si mi lẹ, kedşi mi be bii lẹ, mi be bii!“

Beni a tsua Josef adafi, akẹ amẹ bá lẹ, e há a kẹ amẹ ba e hie, ni e kẹ amẹ wie blẹo. E bi amẹ, akẹ: „Ani nye tşę, ndmo lẹ, yẹ dşogba? — Nye nyemi gbeke lẹ ne, lo? — Nyongmo a dşo o, mi bi!“ Si beni e na Benjamin, e nyemi lẹ, e musung tşo lẹ yẹ e hewẹ, ni e ying kẹte e sẹtsung, ni e ya fo.

Kẹkẹ lẹ, beni e fọ e hie lẹ, e dşekpo e ba amẹ ngọ ekong, ni e tşę e hie, e kpe amẹ niyeli, ni e há a kẹ niyemi ba miamosi. Ni e kẹ amẹ ye nii, tşebelẹ yẹ má lẹng kusum na lẹ amẹ tarasi yimuyimu yẹ okplól a he. Ni nyemime lẹ a na kpe amẹ he naakpa, beni amẹ na, akẹ a to amẹ fẹ yẹ amẹ dale na lẹ, ni amẹ na tşui dşuró.

Kẹkẹ ni Josef fá, akẹ a wo amẹ kotokui lẹ a mli ngma ebábó, ni akẹ amẹ teng mofemo siha a fọ e kótoku lẹ nó, ni Benjamin kotoku lẹ a ngọ ledientşę e dşuętei kpulu lẹ hú a wo mli. Amẹ ying etşę; kẹkẹ ni Josef há e sẹmo lẹ tu amẹ, ni e ya kẹ amẹ, akẹ: „Menihewọ nye ngọ efong nye to ekpakpa nádşiang nekẹ?“ Nyemime lẹ kwẹkwẹ amẹ hieiang kẹ kpe, ni amẹ naa e wtemo lẹ şişí. Si sẹmo lẹ kẹ amẹ, akẹ: „Nye lee, noni mi kẹ lẹ şişí, lo? Ani dşee noni mi nuntşo kẹ nuọ wein lẹ? Namo edşu kpulu lẹ?“ Amẹ kẹ, akẹ: „Menihewọ, ni mi nuntşo wieọ nekẹ wiemoi ne? Anọkwafoi dşí wọ! Mofemo dẹ, ni a na kpulu lẹ yẹ lẹ, há ee gbo, ni wo fia hú, wọ tşómo mi nuntşo nyódsi.“ Si beni a gble kotokui lẹ fẹ na lẹ, a na kpulu lẹ yẹ Benjamin kotoku lẹ mli. Kẹkẹ ni amẹ gbla amẹ tadej lẹ, ni mei lẹ fẹ ku amẹ sẹ kẹ te má lẹng ekong. Si Josef dşę amẹ, akẹ ni amẹ fe ene lẹ. Kẹkẹ ni Juda wo fọ e nó, ni e boi wiemo, akẹ: „Meni wọ kẹ mi nuntşo? Meni wọ wie? Alo te wọ fe teng, wọ dşie wọ na? Nyongmo ena e tşudşí a nótómo lẹ! Na, mi nuntşo tşudşí dşí wẹ, kẹ mo hú, ni a na kpulu lẹ yẹ e deng lẹ!“ Josef herenó, akẹ: „Dahida! şí nń lẹ, ni a na kpulu lẹ yẹ e deng lẹ, lẹ ee tşo mi tşulo, şí nye lẹ nye ya nye tşę lẹ ngọ yẹ hedsola mi!“

Kẹkẹ ni Juda tẹsi, ni e kẹ: „Mi nuntşo, mi kpa o fai, hà o tşulo a wié wiemo kome yé o tõi a mli, ni o ka na mli yé o tşulo hewo! — Kẹ mi ba mi tşę, o tşulo lę, ngò, ni gbeke lę bę wọ ngò lę, wọ kẹ wọ tşę wadşı a te bu lę mli yé awuręho mli. Si mi, o tşulo lę, ye akadşıram yé gbeke lę hewo, yé mi tşę ngò, ni mi kẹ: „Kęđsi mi kẹ lę ba hàà o lę dong lę, nó lę ma tiré sò lę ma hà mi tşę kate nanó.“ Nohewo lę, agbene, mi kpa o fai, hà o tşulo a hişı yé gbeke lę nądşıang, ni ma tşo mi nuntşo nyong; şı o hà gbeke lę kẹ e nyemimei lę a ya. Si te ma fe teng, ni ma te mi tşę ngò, ni gbeke lę bę? ni ma na awuręho, ni a ba mi tşę nó lę?“ —

Kẹkẹ lę Josef nyèè e tşimo e he nó dong, ni e bo, akẹ Egyptemei fè a dşekpo. Gbọ ko bę dşemei, beni Josef dşie e he kpo e tşo e nyemimei lę. Kẹkẹ ni e dşua yafo, ni e bo e kẹ, akẹ: „Mi dşı Josef! Ani mi

tşę hie kà lolo?“ Si e nyemimei lę nyèè a hà lę heto, şı amę tşui fà, ni amę şe lę gbeye. Kẹkẹ ni e kẹ e nyemimei lę, akẹ: „Nye tşia ko nye ba mi ngò!“ ni amę tşı amę ba, şı kèlę amę nyèko amę wie lolo. Ni e kẹ amę ekong, akẹ: „Mi dşı Josef, nye nyemi lę, ni nye hò kete Egypte lę. Nohewo lę, nye ka hà midọa nye, akẹ ni nye hò mi kẹ ba bie ne lę; şı Nyongmo

t̄su mi k̄e t̄sò nye h̄amo, kont̄ mi ba here nye k̄e mei pii a wola!“ — Ni e sa e k̄e am̄e, ak̄e: „Nye ya k̄e mi t̄s̄e no anumnyam f̄e, ni mi na ȳe Egypte l̄e, k̄e nibii fia, ni nye na l̄e; ni nye he a fe oya, ni nye ya ngò mi t̄s̄e k̄e ba bie!“

K̄e k̄e ni e gbe e nyemi Benjamin kūe nò, ni e fo; ni Benjamin h̄u fo ȳe e kūe nò; ni Josef s̄o e nyemime l̄e f̄e na, ni e fo ȳe am̄e nò. Ni no s̄e l̄e e nyemime l̄e k̄e l̄e wie. Mangt̄s̄e l̄edient̄s̄e h̄a a k̄e a ya kpe numo Jakob k̄eba Egypte; ni Josef h̄a a k̄e s̄ulii k̄e nikenii f̄e f̄eo h̄a e t̄s̄e ȳe gb̄eniemo l̄e hewo.

Beni e nyemime l̄e s̄e l̄e, ni am̄e ying, am̄e te l̄e, Josef k̄e am̄e, ak̄e: „Nye kw̄e ni nye ka bea ȳe gb̄e l̄e nò!“ Ni am̄e ying, am̄e te Kanaan k̄e t̄s̄ui d̄surò.

19. Jakob te Egypte.

Beni Jakob bii l̄e ba e ngò l̄e, am̄e bo am̄e k̄e, ak̄e: „Josef hie k̄a lolo, ni lumo d̄si l̄e ȳe Egypte s̄ikpong l̄e nò f̄e!“ Si Jakob susu nek̄e ȳe e t̄s̄uing, nohewo l̄e e hee am̄e e yee. Si beni am̄e k̄e l̄e wiemoi fe, ni Josef wie l̄e; ni beni e na s̄ulii l̄e, ni Josef h̄a a k̄e ba l̄e, k̄e k̄e l̄e Jakob mumo t̄si ȳe e mli ni e bo e k̄e: „Ene fa h̄a mi, ak̄e mi bi Josef hie k̄a lolo; mi ba ya; ni ma ya kw̄e e hie f̄eda, ni ma gbo!“

K̄e k̄e ni Jakob k̄e e bii k̄e e nabii (am̄e yi b̄o d̄si nyongma ekpa k̄e ekpa), k̄e e nii fia kwa, k̄e e t̄sud̄si, h̄i k̄e yei babao l̄e, ying ket̄e Egypte. Ni Josef d̄sekp̄o k̄e e s̄ulii ni e k̄e ya kpe e t̄s̄e; ni beni e na l̄e l̄e, e ho e gbe e kūe nò, ni e fo k̄piang dient̄s̄e ȳe e kūe nò.

Ni Israel k̄e Josef, ak̄e: „Agbene h̄a ma gbo, ni ma na e hie ne nek̄e l̄e, edsak̄e o hie k̄a lolo!“ Ni Josef k̄e e t̄s̄e ya t̄s̄o Farao h̄u. Ni mangt̄s̄e l̄e bi l̄e ak̄e: „Afi enie o ye?“ Ni Jakob k̄e Farao, ak̄e: „Mi gb̄eniemo afii abo l̄e d̄si afii 130; mi fi abo fio k̄e k̄e ni efong song, ni am̄e s̄e mi t̄s̄emei a afii abo l̄e, ni am̄e ye ȳe am̄e gb̄eniemo l̄e mli l̄e.“

Ni Jakob, numo l̄e, ye afii nyongma k̄e kpawo l̄e

ye Egypte. Ni beni e gbele be eșe età le, Josef ke Efraim ke Manase, e bii enyo le, ba ni amẹ ba ngà e tșe, ni egbo le. Ni Israel ke Josef, akẹ: „Mi susuko, akẹ kulẹ ma na o hie; ni na, Nyongmo hà, ni mi na o bii ne tete!“ Ni Josef ke e bii le ba damo e tșe hie, koni e ngò e nidși e șue amẹ nò, ni e dșo amẹ. Ni Israel ngò e nine dșurò e fò Efraim, ni dși gbeke le, nò, ni e ngò e beku e fò Manase, moni dși kro-mobi le yiteng, ni e dșo amẹ e ke: Nyongmo, mo hie ni mi tșemei le, Abraham ke Isaak, nie le, Nyongmo le, ni dși mi kwẹlo kebași ngmenengmene le, bofo le, ni dșie mi ye efong fè mli le, — le le e dșo gbekebii le, ni hà ni a ngò mi ke mi tșemei, Abraham ke Isaak le, gbei le a tșe amẹ!“ Beni fe ni e hà amẹ na hegbẹ tamo ledientșe e bii le dși ne; ni Efraim ke Manase hù tșò Israelbii le a wekumei le a teng enyo. Ni e sa e ke ekong, akẹ: „Mofèmo, ni yo Israel, ni e ba dșo moko le, hà e ke, akẹ: „Nyongmo a fe o tamo Efraim ke Manase!“

Keke ni Jakob bua e bii fè a na ye e gbele sa le he, ni e dșo amẹ ekome kome ke dșomoi srotai. Ni noni e na nii, ni ba ba le, e dșadșe e nagbe suomō-nanii le e tșò amẹ; ni fe se le e kași, ni e ngò e mumò e hà.

Ni beni Jakób egbo lẹ, Josef kẹ e nyemimeí kẹ Eg ptamei lẹ a teng onukpaí pii, kẹ şullii kẹ okpongoi pii, ngó amẹ tşę gbonyo lẹ kẹ te Kanaan şikpong lẹ nò, ni amẹ ya fú lẹ yẹ Abraham fúhe lẹ, yẹ Makpela bu lẹ, mli; take bõni e kẹ e to, dani e gbo lẹ. Si beni amẹ kú amẹ sẹ kẹ ba Egypte ekong lẹ, Josef nyemimeí lẹ şe gbeye, akẹ agbẹné, ni amẹ tşę egbo ne, Josef a wo amẹ efong, ni amẹ fe lẹ lẹ, he nyomo. Si Josef kẹ amẹ, akẹ: „Nye ka şea gbeye, şi mi yẹ Nyongmo şiši. Nye lẹ nye susu efong yẹ mi he, şi Nyongmo tşò lẹ ekpakpa, koni e há ba mli, take bõni wọ ná ngmenengmene he, koni e kẹ here mei pii a yi wola.“

Ni Josef kẹ e nyemimeí lẹ hişí yẹ Egypte yẹ he-dşole mli; ni e na e nabii kẹ e nanakansowai.

20. Mose.

Ni beni Josef kẹ e nyemimeí egboi lẹ, Israelbii lẹ fọ bii pii; ni amẹ yi fa ni amẹ fe wekumei lo akutşei nyongma kẹ enyo; ni e ba mli, noni Nyongmo kẹ Israel lẹ, beni e te Egypte lẹ, akẹ: „Ma fe o mangku babao yẹ dşei!“ Si beni mangtşę hẹ, ni lee Josef lẹ, teşá yẹ Egypte lẹ, e şeq Israelbii lẹ a gbeye yẹ amẹ yi fale hewọ, ni e kẹ e webii lẹ, akẹ: „Nye há wọ yea amẹ nò yẹ nga mli!“ Kẹkẹ ni e hié Israelbii lẹ, take nyò-

d̄si, ni e ye am̄e n̄o k̄e yiwale, ni e h̄a am̄e n̄its̄umo, ni wa, edsak̄e e ma m̄ad̄si h̄ei enyo, ni e h̄a Israelb̄il̄ l̄e a fe mustei. Si b̄oni am̄e wa Israelb̄ii l̄e a yi l̄e, nakai nong k̄e am̄e s̄uá ni am̄e yi fa naakpa. Nohew̄o l̄e mangt̄s̄e l̄e to e ying, ak̄e e ya gbe Hebrifoi a gbe-kebii h̄i l̄e, ni aa f̄o l̄e, f̄e kwa, koni yei k̄ek̄e a s̄ūe. Nohew̄o l̄e e wo Israelb̄ii l̄e a f̄omoyei l̄e a kita, ak̄e am̄e gbe gbekebii h̄i l̄e fe; s̄i nek̄e yei l̄e m̄ise Nyongmo gbeye, ni am̄e h̄a bih̄i l̄e a his̄i. Fe s̄e l̄e e wo Egyptemei f̄e kita, ak̄e am̄e s̄o bih̄i f̄e, ni a f̄o l̄e, ye Hebriyei l̄e a deng, ni a s̄er̄e am̄e a s̄ūe fa leng.

Nek̄e be ne mli l̄e Israelyo ko f̄o binu f̄ef̄e; ni e k̄e l̄e te nȳod̄si et̄e k̄e haomo kpetengkle. Si beni e nȳēe l̄e e te dong l̄e, e fe kpanya, ni e k̄e ama wo he, ni e k̄e gbeke l̄e wo mli, ni e k̄e l̄e ya ma ḡala, ni ȳo Nil fa l̄e na mli. E t̄s̄ē k̄ek̄e ni Farao biyo l̄e ba ba d̄su e he ȳe fa l̄e mli, ni e na kpanya fio l̄e, ni e t̄su e blayei l̄e a teng mokome, ni e ya wo k̄e ba. Ni beni a gble na l̄e, na, gbekebinu f̄ef̄e k̄a mli, m̄ifo. Ni mangt̄s̄ebiyo l̄e k̄e, ak̄e: „Hebribii l̄e a teng mokom̄e ni!“ ni e musung t̄s̄o l̄e ȳe e hew̄o. K̄ek̄e l̄e gbeke l̄e nyemiyo, ni damos̄i ȳe s̄e l̄e, ba ba k̄e, ak̄e: „Mi ya, ni ma t̄s̄e Hebriyo l̄e eko, koni e h̄a gbeke l̄e fuf̄o, e h̄a o, lo?“ Farao bi l̄e k̄e, ak̄e: „Ya, ni oo ba!“ Ni oblayo l̄e d̄sofoi, ni e te ya t̄s̄e gbeke l̄e nye k̄e ba. Ni mangt̄s̄ebiyo l̄e k̄e l̄e, ak̄e: „Wo nek̄e gbeke l̄e, ni o h̄a l̄e fuf̄o o h̄a mi, ni ma wo o nyomo!“ Ni beni gbeke l̄e eda l̄e, e nye k̄e l̄e te Farao biyo l̄e nḡo, ni e t̄s̄o e bi, ni e t̄s̄e l̄e, ak̄e: Mose; s̄i e k̄e: „Mi d̄sie l̄e k̄ed̄s̄e nu mli!“ ni e h̄a a t̄s̄o l̄e Egyptemei a nile f̄e.

No mli l̄e Israelb̄ii l̄e a yiwale k̄e amaneh̄ulu l̄e k̄a n̄o lolo. Ni Mose da, s̄i a bu l̄e, ak̄e Farao biyo l̄e bi; s̄i k̄el̄e e ye nk̄omo ȳe e nyemimei a maneh̄ulu k̄e yiwale, ni a k̄e wa am̄e yi l̄e, hew̄o. Gbiko e d̄sekpo, ni e na, ak̄e Egyptenyo ko m̄iyi Israelnyo ko; ni e fata moni a t̄o e n̄o l̄e he, ni e gbe Egyptenyo l̄e. Si e susu, ak̄e e nyemimei l̄e a le, b̄oni Nyongmo k̄e e nine

ba dsie amę, si amę lee. Si beni mangtşę lę nu ene lę; Mose dşofoi, ni e te Midianbii lę a şikpong lę nõ, meini dşi Abraham seşibii lę a teng hũ, ni amę hięşi ye Nşo tşuru lę na nga lę nõ. Gblko lę, beni e ye dşei lę ye nubu ko na lę, e dsie oblayei kpawo ye tokwęłoi, ni tşi amę gbę keya bu lę na lę, a deng. Nohewo lę Mose ba neķę oblayei a tşę lę, Midianbii lę a lumo ke Nyongmo osofo lę, ni a tşęo lę Jetro lę, ngõ; moni há lę e biyo Sipora lę, ni e wię lę; ni e kwę e şanu lę koloi lę. Nakai Mose tşõ tokwęło ye gbomang, take e tşęmei lę fe lę; ni e dii Egypte mangtşęwe anumnyam ke nii a se.

21. *Mose ye Farao hie.*

Mose eye afii nyongmai edsue, beni e dşofoi keđşę Egypte lę, ni asang hũ afii nyongmai edsue e kwę toi ye Midianbii lę a teng, ni kęle Israelbii a manehũlui lę a gbeko na. Keķę lę gbl ko, beni e kwęo e toi lę ye nga, ni yo Horeb gong lę masei lę, nõ, e na kõ, ni şa lę, si kęle e fitee. Si beni e tşi e he, ni e ya kwę lę, gbe ko dşę kõ lę mli, ni ke, aķę: „Mose, Mose!“ E herenõ, aķę: „Na mi!“ Ni gbę lę ke: „Ka tşi o ba bie, si dşimo o tokotai ye o nãđşi a şi, şi he ni o damo lę, şikpong krongkroning ni!“ Ni asang e ke: „Mi dşi o tşę Nyongmo lę, Abraham Nyongmo lę, ke Isaak Nyongmo lę, ke Jakob Nyongmo lę!“ — Keķę ni Mose bu e hie lę, si e se Nyongmo kwęmo lę gbeye. Ni Jehowa ke: „Mi na mi webii amanehũlui ye Egypte, ni mi kpleķę mi ba, koni mi ba dsie amę keđşę Egyptemei a deng, ni mi ke amę a te şikpong ko nõ, heni fufo ke wuo hoq mli ye. Ni bo lę, ya mi tşu o ke ya Farao ngõ, koni o ya dsie mi webii, Israelbii lę keđşę Egypte!“ Ene dşi nitşumo kpeteng-kple. Nohewo lę Mose herenõ ni e ke: „Namo dşi mi, koni ma te Farao ngõ, ni ma dsie Israelbii lę keđşę Egypte?“ Ni Nyongmo ke: „Ma fata o he!“ Si Mose ke: „Beni ma ba Israelbii lę a ngõ lę, ni ma ke amę,

ake: „Nye tşemei a Nyongmo lę etsu mi nye ngó,“ ni amę bi mi: „Te a tşę lę teng? Tei ma kę amę teng?“ Ni Nyongmo kę Mose, akę: „Kęmo amę, ake: „„Mi yę,“ lę e tşu mi.“ Si Mose kę: „Amę heng mi amę yeng, akę Jehowa tşu mi.“ Ni Jehowa kę: „Meni yọ o deng lę?“ E kę: „Tşo ni.“ Jehowa kę: „Şę o fọ şikpong!“ Ni Mose şę fọ, ni tşo lę tşó onufá, ni Mose dşofoi yę e na. Ni Jehowa kę: „Mó e lei!“ Ni e şia e nine ni e mó e lei lę, ni e tşó tşo ekong yę e deng. Ni Jehowa kę lę ekong, akę: „Ngó o nine o wo o mlisi!“ Ni e fe nakai, ni e nine lę he fe adsatọ. Ni e kę to dşei ekong, ni e tşó tamo e helo kroko lę. Ni Nyongmo kę: „Kę amę hee neķę okadii enyo ne amę yee lę, nọ lę o ngó fa lę mli nu lę eko, ni o kę şųe şikpong lę nọ, ni nu lę a tşó la!“ Si Mose kę Jehowa lę, akę: „O mi Nuntşo! mi na tşę ko, ni asang mi libei tşii!“ Jehowa kę lę, akę: „Namo fe gbomo nabu? lo namo fe mumui lo toimulo: lę ninalo lo şulafo? Dşee mi, Jehowa lę, mi fe amę? Nohewọ lę agbena ya, ma fala o nabu lę he, ni ma tşó o, noni oo kę!“ Ni asang Jehowa kę lę, akę: „Na, o nyemi, Aaron lę, mba, ni e kę o wa ba kpe; ni o kę wiemoi lę a wo e dang, ni ee wie yę o nádsiang.“

Ni e bamli, akę Mose kę Aaron bua Israel onukpaí lę fe na, mi amę kę amę, akę Nyongmo ba dşie amę kędşę Egypte. Keķę ni amę ying kę fe mangtşę lę ngó, ni amę kę: „Neķę Jehowa, Israel Nyongmo lę, kę: „Há mi webii lę a ya, ni amę ya yę gbidşuró yę nga lę nọ amę há mi!“ Si mangtşę lę kę: „Namo dşii Jehowa lę, koni ma bo e gbe toi? Mi lee Jehowa lę, ni asang mi háá Israel a ya!“ Ni kędşę nakai gbi lę nọ lę Farao há Israelbii lę a nitşumo, ni na wa fe tşu-tşu lę; şii e kę: „Hebribii lę mife anihao; nye ka há amę song deng, ni amę kę fe mustei lę; nye há amę-dientşę amę bua song lę na, şii kęle nye há amę a fe mustei lę a yi bọ, tate bõni amę feq tşutşu lę!“ Mose fe nakpenibii kę e tşo lę yę Farao hie mong, şii edsakę

Egypte nkungayeloi lẹ hù fe nii, ni tamo enemei, Farao dşuēng nò. Agbene, beni Farao boo toi lẹ, Nyongmo hà Mose tşu gbeye-aşuài yẹ Egypte şikpong lẹ nò, ni amanehùlu nie amanehùlu sẹ yẹ Egyptemei lẹ a nò.

Klengkleng lẹ Aaron şia e tşo lẹ yẹ Nil fa lẹ nò, ni e mli nu lẹ tşò la, ni neke fa kpetengkple nè ho la gbii kpawo song, ni moko nyèè a nu nu lẹ eko, ni fa lẹ mli loi lẹ fè gboi. No dşi klengkleng amanehùlu lẹ.

Keke lẹ Aaron şia e tşo lẹ e fò Egypte fai lẹ a nò, ni koğodenei ba, ni amẹ ha Egypte şikpong lẹ nò fè; ni amẹ bote amẹ wei, ke amẹ tşuiang, ni amẹ ba amẹ sai lẹ a nò ke amẹ matsesei lẹ a mli. Keke ni Farao ha Mose, ni e ke:

„Nye kpa Jehowa fai, koni e dşie koğodenei lẹ kedşe mi nò, ni ma hà Israelbii lẹ a ya!“ Ni Mose kpa Jehowa fai, ni koğodenei lẹ fè gboi yẹ gbii kome nò; ni amẹ bua amẹ na kui kui, şi şikpong lẹ fè dşe fù. Si Farao hà e tşui mli wà, ni e hátu mei lẹ a ya.

Keke lẹ Aaron şia e tşo lẹ, ni şikpong su lẹ fè tşò tongtò, ni hao gbomei ke koloi. Ni nkuniayeloi lẹ ke: „Nyongmo wao dşi ene!“ Si Farao wadşe e tşui mli.

Ni tongtò sẹ lẹ koloi bibii krokomei pii ba şikpong lẹ nò.

Ni ye neke amanehulu ne se le, gbele ba amekoloi le a no, ni aflukpongoi ke tsinai ke toi ke tedsi ke okpongoi gboi babao; si kele mangtse le wadse e tsui mli lolo.

Keke le Mose wo e deng lamlu kokoboo, ni e gbe mli e sua koyo le mli ye mangtse le hie; ni asane ding ba gbomei ke koloi le a no. Amanehulu fe amanehulu mli le Mose tso ngmlatsua no, ni ee boi, ni ke beni ee ta. Si kele Farao wadse e tsui mli dane.

Ene se le Mose ngo e tso le tso ngwei, ni Jehowa ha ahum, ni na wa, ke Nyongmo simo ke srawai ke Nyongmo tei sese kedse ngwei, noni a nako ye Egypte sikpong le no da. Ni tsei kumo, ni gbomei ke koloi gboi ye nga le no, ye Nyongmo tei le na. Keke le Farao tse Mose ke Aaron oya ke ha e ngo, ni e ke amek, ake: „Mi fe esa ye be ne mali; nohewo le nye kpa Nyongmo fai, koni e ha neke ahum le a kpa!“ Ni Mose dse ma leng, ni e gbe e nidsiang e wo Jehowa le, ni ahum le fo. — Si Farao wadse e tsui mli, take tsutsu le.

Keke le a ke boká koyo ngo balabii, ni ha sikpong le no fe, ni amek ye, noni tei le esue le, fe. Ni Farao kpa Mose ke Aaron fai, ake: „Mi kpa nye fai, ni nye ngo si kome notomo ne, nye fa mi!“ Keke ni Nyongmo ha anai koyo tsua, ni e ngo balabii le e wo Nso tsuru le mli. Si Farao ka tsuingwadsemo le he lolo.

Ni Mose sia e nine e tso ngwei, ni dung kpi wo ye Egypte sikpong le no gbit ete, ni moko nyee mokroko a na, ni moko nyee a tesi kedse hegbe, ni e yo le; si Gosen, heni Israelbii le yo le, mli e tse. Si kele Farao tsui le ka he wa lolo, ne e ke Mose, ake: „Dse mi ngo ni kwemo o he dsogba, koni o ka ba mi hie le dong, si ekole oo gbo!“

22. *Israelbii kpodse kedse Egypte.*

Agbene Farao bewo le efe nine. Keke le Jehowa ke Mose, ake: „Ma ngo amanehulu kome ma fata he“

kẹ a ba Farao kẹ Egypte nò. kẹ fe ẹ ẹ ee há nye a ya, ni ee ẹ nye tete; ẹ mi ba ẹ mi bofo fitelo kẹ ẹ Egypte, moni a gbe amẹ kromobii ẹ!”

Ni Jehowa fá Israelbii ẹ, akẹ amẹ sa amẹ he, amẹ há amẹ gbefá ẹ; ni amẹ fe gbidsuró kẹ niyenii, ni weku fẹ weku a gbe tobi, ni eye afi kome, ni amẹ ye. Ni Nyongmo wo amẹ kíta e kẹ: „Kẹ nye ye e lo ẹ, nye fimoa nye hej kẹ nye tokotai ye nye náđsi a ẹsi, ni nye hiea nye tsei ye nye deng; ẹ nye yea e lo ẹ takẹ boni meini yeọ oya kẹ ya. Si tobi ẹ la ẹ nye ẹsua nye ẹinatsei enyo ẹ he, koni mi bofo fitelo ẹ a ho nye he nò, kẹ e na la ẹ! — Ene ẹsi Jehowa Henóho ẹ.“

Agbene, beni gbi, ni a to ẹ, ẹ ẹ, Israelbii ẹ fẹ esa amẹ he amẹ há amẹ gbefá ẹ. Ni ye nyong teng ẹ fitemo bofo ẹ te, ni e ya gbe Egypte kromobii ẹ fẹ, kedse Farao bi ẹ nò keyasi nyongyo ẹ bi ẹ nò, kẹ koloi a kromobii ẹ fẹ hù. Kẹkẹ ẹ Egyptemei boi yarafemo kẹ nkómoyeli; ni Farao kẹ e webii ẹ se gbe-yei naakpa; nohewo ẹ ye neke nyó ẹ mli nong Farao fá Mose kẹ Aaron, akẹ: „Nye ya mramra, nye kẹ nye bii kẹ nye koloi hù!“ Ni Egyptemei ẹ ẹ Israelbii

lẹ kẹdẹ Egypte ọkpong lẹ mli; si amẹ kẹ: „Wo fẹ
kwa wo gboi!“ Nẹkẹ Israelbii lẹ dẹ amẹ nyongyeli
sikpong lẹ nò, ni amẹ tire dşuetei kẹ sika babao, kẹ
kpudsi, ni dşara wa, kẹ atadei, ni Egyptemei ngó há
amẹ. Ni ma, ni amẹ kẹ sá amẹ bulo lẹ, akpiti ni, si
amẹ naa deká, ni amẹ ngó sá, dani amẹ ying amẹ tẹ.

Si Farao nu, akẹ Israelbii lẹ ete, ni amẹ te gbí
kome gbeniemo yẹ nga lẹ nò e tşee, kẹkẹ ni e şua e
he momo, akẹ ni e há amẹ gbẹ, ni amẹ te tẹ. Ni e
tşe e tabiloí oya, ni e tu amẹ; ni e nina amẹ yẹ gbẹ
fintó, ni yó gódsi a teng, yẹ Nşo tşuru lẹ na. Beni
Israelbii lẹ na Egypte asafoi lẹ, gbeye kẹ ngmingmi mó
amẹ; si Mose há amẹ tşui, ni e kẹ: „Nye ka şea gbeye,
nye fiashi ni nye kwea Jehowa dşiemó, ni e ba dşie nye
ngmené ne. Si Jehowa a wu a há nye, si nye lẹ nye
a fe ding!“ Si kẹlẹ heni amẹ yọ lẹ, yẹ gbeye naakpa;
nşo yẹ amẹ hiegbẹ; amẹ ngmawuiang lẹ gódsi kwong-
kwói lẹ, ni amẹ segbẹ lẹ hù Egypte asafo lẹ! Kẹkẹ
ni Jehowa kẹ Mose, akẹ: „Meba o blo o há mi? Kemo
Israelbii lẹ, akẹ amẹ ya amẹ hie!“ „Nigbe? Keya
nşo lẹ mli, lo?“ „A; si agbene Egyptemei lẹ a lẹ,
akẹ mi dşi Jehowa lẹ, si ma wo mi hie nyam yẹ Farao
kẹ e şulii kẹ e kpongoi lẹ a hewo!“

Kẹkẹ ni Jehowa há koyọ tşua nakai nyó leng fẹ,
ni e gbila nui lẹ ketẹ şe, ni nşo lẹ şiši gbí. Ni e ngó
atatu e fo asafokui enyo lẹ a teng; ni atatu lẹ kpeọ há
Israelbii lẹ, ni e há amẹ nsra lẹ mli tşeo, si e te amẹ
yẹ Egyptemei lẹ a hie. Kẹkẹ ni amẹ tẹ nşo lẹ teng
nyó leng, ni nui lẹ tşó gbogbo yẹ ninedşuró kẹ abẹku.
Si Farao tu amẹ, ni beni dşe tşere lẹ, Israelbii lẹ efo
nşo lẹ momo; si Egyptemei yẹ teng. Kẹkẹ ni Jehowa
kẹ la dşe atatu lẹ mli wo Egyptemei lẹ a he gbeye,
ni amẹ blo kẹ ngmingmi, amẹ kẹ: „Nye há wo dşoa-
foi; si Jehowa kẹ Egyptemei lẹ miwu, mihá Israel!“
Si Jehowa kẹ Mose, akẹ: „Siámo o nine yẹ nşo lẹ nò!“
Kẹkẹ ni nui lẹ ku amẹ şe kẹ ba Egyptemei lẹ a nò, ni
nşokei lẹ tşimo amẹ nò, ni e şuẹ amẹ teng mokomefió.

23. *Israel ye nga nó.*

Si gbe, ni dse Egypte keya Kanaan le, ka nga olengle nó. Ablengmó lo fa be dsemei, tamo Egypte; si gbii abo gbeniemo fé le nokonoko be, ake dsa sia keke; nubu ko be, dšwei be, nanemahe be ni gbono hilehe ko hú be. Beni amé dse Nşo tşuru le he ni amé nie gbii ete le, amé ba bu ko he; si nu le mado, ni amé nyéé amé nu. Keke ni mei le wie huhuhu ye Mose hewo. Si Mose bo há Jehowa, ni Nyongmo tşó le tşo kó, noni e ke fô nu le mli, ni e tşó nu ngma. Ni Nyongmo ke Israel, ake: „Mi dsi Jehowa, o tşalo le!“

E tşee pe keke ni amé boi huhuhu wiemo ekong, ake amé be abulo ke lo. Keke ni Nyongmo há trakoko kui pii ba; ni dsetşerenó le noko bibii kási ye şikpong

le nó, kutruku pempeobii tamo wuei lo Nyongmo tei. Ni Israelbii le bi, ake: „Man hu?“ („me' ne?“) si amé lee, noni dsi. Nohewo le a tşeo le Man. Ni Mose ke, ake: „Ene dsi abulo, ni Nyongmo le engó há nye kedşe ngwei.“ Si e tamo wui koklobii ni e ngómo tamo wuo, ni e hi há yeli, tamo şikişang kpakpa. Ni asang e tşee le ni amé be nu ekong. Ni amé boi huhuhuwie mo le ekong. Si Mose bo há Jehowa;

ni Jehowa kẹ: „Kọ o t̄so lẹ, ni o t̄sua t̄esa lẹ nò!“
Ni Mose t̄sua t̄esa lẹ, ni nu ho kẹd̄sẹ t̄esa lẹ mli.

Fe se lẹ Amaleki-od̄sotsualọi kẹ Israelbii lẹ ba wu.
Ni Mose t̄su Josua kẹ amẹ ya kpe, si lẹdient̄sẹ lẹ e
te gong lẹ yiteng, ni e siá e nid̄si e t̄sò Nyongmo.
Ni kẹ Mose hole e nid̄si a nò tẹ, Israel yeọ kunim; si
kẹ e há e nid̄si baṣi lẹ, Amalek yeọ kunim lẹ. Kẹkẹ
ni Aaron kẹ Hur mómo e nid̄si a mli, ni amẹ wa amẹ.
Ni beni fe ni Israel ye Amalek nò kunim ne.

Si noni d̄si titri lẹ, ye sẹ. Te Mose fe teng ni e
na gbẹ ye nga kplene lẹ mling? — Atatu lẹ kẹ da lẹ,
ni t̄sò amẹ gbẹ kẹ t̄sò N̄sọ t̄suru lẹ mli lẹ, si amẹ;
ni gbẹ lẹ nò fẹ lẹ Nyongmo t̄sò e webii lẹ a gbẹ;
suane lẹ e kẹ atalukutu lẹ t̄sò amẹ hámo, ni nyong hù
kẹ lakutu lẹ.

24. Mlahámo.

Beni Israelbii lẹ d̄se Egypte sẹ nyong ni d̄si ete lẹ,
amẹ ba gong Sinai nga lẹ nò. Agbẹne d̄sọi fẹfẹoi kẹ
amẹ mli d̄swei pii, ni yọ neke t̄esa gòd̄si lẹ a he lẹ,
nomei a mli amẹ kẹ amẹ koloi hi afi nakplọ sọng. Ni
afi, ni he d̄sara, d̄si nakai afi lẹ. Bie a to akut̄sei lẹ
kẹ wekui lẹ gbẹd̄si a nò ye, ni a kane Israel mangku
lẹ fẹ, ni a wo asafoat̄sẹmei kẹ onukpai kẹ kod̄solọi a
to amẹ nò. Israel-hi lẹ a yibọ a fe 600,000, ni Israel-
bii lẹ fẹ a fe 3,000,000. Ni biẹ ne hù Nyongmo wo
amẹ mla lẹ, ni amẹ a ngò to amẹ sihile kẹ amẹ d̄se-
ngba hẹ lẹ ye; ni Nyongmo sa e sò amẹ, e ngò fe
lẹdient̄sẹ e webii. Amrò pẹ, ni amẹ to nsra lẹ, Mose
kwọ Sinai gong lẹ. Ni Jehowa kẹ lẹ, akẹ: „Samo asafo
lẹ, o to gbi, ni d̄si gbi ete lẹ; si Jehowa a kplek̄esi a
ba gong lẹ nò. Ni o fo aklabatsa o wo gong lẹ he;
si mofemo, ni a ta gong lẹ he lẹ, gbo ee gbo!“

Agbẹne, beni gbi ete lẹ sẹ lẹ, atatu titri wo ye
gong lẹ nò, ni Nyongmo simo, ni srawai gbla, ni a nu
t̄et̄remantrẹ gbemo, ni na wa naakpa; ni gong mú lẹ
fẹ wo lasu. Ni Mose damo Nyongmo hie ye gong lẹ

nô; ni asafo mu lẹ fè wo atadei farefare kẹ damo gong
lẹ şisi, ni gbeye kẹ ngmingmi emo amẹ.

Ni Nyongmo wie neke wiemoi ne fè, akẹ:

„Mi dşi Jehowa, o Nyongmo lẹ, ni edşie o
kẹdşẹ Egipte-şikpong lẹ nô kẹ nyongyeli
şia lẹ.

Ka na Nyongmoi krokomei ye mi hiel

Ka fe amagá ko, o há bodientşẹ o he, ni o
dşá lẹ!

Ka tşi Jehowa, o Nyongmo lẹ, gbẹi a ta ya-
kayaka!

O hie a hi Sabat gbí lẹ nô, ni o to lẹ krong-
krong. Gbí ekpa lẹ o tşu nii, ni o fe o nii
fia; şí gbí kpawo lẹ Jehowa, o Nyongmo lẹ,
Sabat ni; ka tşu nitşumo ko ye no mli!

Wo o tşẹ kẹ o nye, ni o gbí lẹ a tşẹ ye şí-
kpong lẹ, ni Jehowa, o Nyongmo lẹ, há o
lẹ nô!

Ka gbẹ gbomol!

Ka bo adşuamang!

Ka dşu!

Ka ye amalel odasel.

O hie a ka kò o nahyo sàà nò, alo éngà nò,
alo noko, ni e yò nò!

Ni beni asafo lẹ na srawai lẹ, ni amẹ nu Nyongmo simo lẹ, amẹ dsofoi, ni amẹ kẹ Mose, akẹ: „Bo lẹ o kẹ wọ a wie, ni ka há Nyongmo kẹ wọ wie, koni wọ ka gboi. Si wiemoi fẹ, ni Nyongmo kẹ o wa wie lẹ, wọọ bo toi ni wọọ ye nò!“ Kẹkẹ lẹ Jehowa kẹ Mose, akẹ: „O, kule amẹ na neke tşui, ni amẹ kẹ se mi gbeye, ni amẹ kẹ to mi kitai lẹ, koni a hi a há amẹ kẹ amẹ bii keya nanò!“

Si Mose bote atatu lẹ, ni yọ gong lẹ nò lẹ mli, ni e ya ye dşetşeremo kẹ dşenamo gbl nyongmai edşue ye dşemei. Ni beni Jehowa kẹ Mose ewie etá lẹ, e ngó pangmo tẹi tẹtẹ enyo lẹ, ni Nyongmo kẹ e wao ngma lẹ, e há lẹ. Kẹkẹ ni Mose kpleke gong lẹ, ni e hie odase tẹi enyo lẹ, ni Nyongmo fe lẹ, ye e deng. Si meni Mose na, beni e benke nsra lẹ! — Amẹ efẹ tşinabi amagá, ni amẹ kẹ sanku kẹ lala dşoo kẹ boleq lẹ. Kẹkẹ ni Mose mli fu naakpa, ni e ngmẹ tẹi lẹ a be ye e deng e tşuasi ye mlifu na, ni amẹ kumo ye gong lẹ şisi.

Si Mose kẹ Aaron, akẹ: „Meni asafo ne fe o, ni o kẹ eşa kpetengkple, ni tamo neke, engmẹ amẹ nò ne?“ Ni Aaron kẹ, akẹ: Mi nuntşo mlifu lẹ na a ka wa: şi o le asafo lẹ, akẹ amẹ hii. Amẹ kẹ mi, akẹ: „Femo nyongmoi o há wọ, ni amẹ nie wọ hie, şi Mose ne, ni dşie wọ kedşe Egypte şikpong lẹ nò lẹ, wọ lee, noni efẹ lẹ! Ni mi kẹ amẹ, akẹ: „Mei fẹ ni ye şika lẹ, há amẹ kplọ kẹ ba.“ Kẹkẹ ni amẹ kẹ amẹ yei kẹ bii a gai kẹ dşuinel ba há mi; ni mi ngó wo la mli, kẹkẹ ni e tşo neke tşinabi ne.“ Si Mose ngó tşinabi lẹ, ni e şá ye la mli, ni e gbẹlẹ lẹ bọdọbọdọ, ni e şuá nu hie, ni e há Israel bii lẹ nu.

Ni Mose kẹ Nyongmo, akẹ: O asafo ne efẹ eşa kpetengkple! Kẹlẹ agbene ngó amẹ he eşa lẹ o fa amẹ; ni kẹ dşee nakai lẹ, gbe mi hú mi gbei ye o wulo lẹ, ni o ngma lẹ, mli!“ Ni Jehowa kẹ Mose,

akẹ: „Ya, ni o ya t̄s̄o mangku ne gbẹ keya hení m̄i kẹ o ewie he lẹ. Na, mi befo lẹ a t̄s̄o o h̄amo. Si gbi n̄o, ni ma ba sra lẹ, ma wo amẹ he esa lẹ he nyomo ye amẹ n̄o!“ Kẹkẹ lẹ e kẹ Mose, akẹ: „Temo t̄ei enyo, ni tamo t̄s̄ut̄sun̄i lẹ, ni ma ngma wiemoi, ni yọ t̄s̄ut̄sun̄i lẹ a n̄o lẹ, ma wo enemei a n̄o; ni wẹ lebi lẹ o kẹ a ba gong lẹ n̄o o h̄a mi.“ Beni fe ni Mose kẹ Jehowa ye d̄set̄seremo kẹ d̄šenamo gbi nyongmai ed̄sue ekong ye gong lẹ n̄o, ne; ni e yee noko lẹ, asang e nuu noko h̄u. Ni Jehowa ngma pangmo wiemoi lẹ, ni d̄si kitai nyongma lẹ, ye t̄ei enyo lẹ n̄o.

25. Mang kẹ Nyongmo d̄šamo he mlai.

Si kitai lẹ, ni Nyongmo wo e webii lẹ, t̄siọ shihile kẹ d̄şengba f̄e ta. A wo amẹ kitai ye ngma kẹ atade kẹ ş̄īai kẹ nga he. A to amẹ yokpemoi kẹ gb̄şiniyeli, amẹ ş̄ikponghumo kẹ kololẹ kẹ nii f̄e gb̄d̄şian̄o pepẹpẹ. Ni asang a wo amẹ kitai ye d̄şu kẹ awuyeli kẹ efongfem̄oi s̄rot̄oi f̄e hewo. A t̄şo ta gb̄ena, ni asang a t̄şo t̄şemei kẹ bii, okulaf̄oi kẹ awisai, ohiaf̄oi kẹ gb̄oi, ş̄ulaf̄oi kẹ toimul̄oi, kẹ t̄şud̄şi kẹ nȳod̄şi a gb̄ena fit̄şofit̄şo. Lofod̄şi a t̄şui, t̄şei kpakpai, t̄şin̄ai kẹ nit̄şumokoloi tete lẹ mla lẹ hie kpaa amẹ n̄o. A kẹ, akẹ: „Ka t̄şimo t̄şina, ni gb̄eọ ngma lẹ, na!“ „Ka fite t̄şei kpakpai lẹ!“ „Kẹ o na loflo t̄şu lẹ, ka m̄o nye kẹ e bii lẹ f̄e; ş̄i ngm̄emo nye lẹ he, ni e ya, koni a he, a h̄a o, ni o gbi a t̄şei!“ „Kẹ o na ted̄şi lo t̄şina, ni e d̄şat̄şu efe lẹ lẹ, heremo lẹ!“ „Ka lomo toimul̄o ni ka t̄şo ş̄ulaf̄o t̄şone; ş̄i ş̄e o Nyongmo lẹ gb̄eyel!“

Lewi akut̄şo lẹ, ni Mose d̄şe m̄li lẹ, a d̄şie amẹ k̄ed̄şe akut̄şei krok̄omei lẹ a m̄li, ni a h̄a am̄e am̄e yi ma am̄e nit̄şumoi kẹ am̄e gb̄enan̄i. Mose bii lẹ na noko fe Lewi ni krok̄omei lẹ mong; ş̄i e nyemi Aaron k̄e e bii lẹ a nḡo oşof̄oyeli lẹ a h̄a, ni a d̄şie t̄şol̄oi k̄e t̄şuf̄at̄şemei k̄e wulongmal̄oi k̄e Nyongmo we lẹ t̄şud̄şi k̄e mii k̄ed̄şe Lewi ni esue lẹ; m̄li. Kẹkẹ ni a wo Aaron oşof̄om̄l̄pa ye ma; m̄li a d̄pa

le le, ke atade krongkrong, ni yo feo naakpa le, wo
 mdi; ni a sa bu fefo a ha Nyongmo dšamo. Sika adeka
 le, ni maši ye bu le setšu, ni a tšeo dsei krongkronghe
 fe fe le, mli le, nomli a to tei enyo le, ni Nyongmo
 dientšeo ngma mla le ye amē nò le ye. Ni bu le asa
 le, ni a tšeo dsei krongkronghe le, no nò osofonukpa
 le ša tšufa ke ngma, e ngò soleo, e ha Nyongmo ye

dane. Kpo kpetengkple bole bu le, ni dšemei afolesanò
 le, ni osofoi le ša mangku le afole le ye nò le, ma.
 Ni dšemei keke amē yo hegbe, akē amē ša afolei le
 ye. Ngmenemē Judafoi, ni yo ne, amē šaa afolei dong.
 Da aš le amē yeo gbii dšudši šii ete, ni gbidsurò
 kome le a yeo le otši song. Henòho gbidsurò le tšutsu
 amē yeo, ni amē ngò kaię Egypte dšē; no se gbii 50
 le amē yeo Pentekoste gbidsurò le, ni amē ngò kaię
 mla le hame ye Siniš gong le utò, ni nagbe le amē

yeo bui a gbldşurò lẹ, takẹ bõni Mose kẹ amẹ lẹ, akẹ: „Gbii kpawo lẹ nye hiasì yẹ tşeiandşì bui lẹ a mli, ni nye na tşui dşurò yẹ Jehowa, nye Nyongmo lẹ, hie, koni nye seşibii, ni a ba ye nye se iẹ, a le, bõni mi há Israelbii lẹ hişì yẹ bui a mli, beni mi dşie amẹ kẹdşẹ Egypte şikpong lẹ nõ lẹ.“

26. Sedi gbonyobui.

Boni e şuşẹ flo, ni Israelbii lẹ yeo afi nakplo yẹ Sinai gong lẹ he lẹ, ni amẹ ye gbldşurò, amẹ ngò kai amẹ Egypte dşẹ lẹ; gbiko lẹ atatukutu lẹ wo e he nõ kẹdşẹ odase şihilehe lẹ, ni amrò lẹ mangku lẹ fò sa amẹ he, ni amẹ fá. Agbẹne amẹ mĩ şẹ amẹ he, edşakẹ agbẹne amẹ mĩya şikpong nõ, heni fufo kẹ wuo hoọ yẹ lẹ. Si nibii pii ba gbẹ te leng. Amẹ naa amẹ nie gbii ete gbẹ, kẹkẹ ni amẹ modengbo lẹ na başı. Ni amẹ teng kobofoi lẹ lo ba amẹ tşine ni amẹ fofoi ni amẹ yeye nkomo ni amẹ kẹ: „Namo a há wọ lo, ni wọ ye? Wọ kai lo kẹ agorgo kẹ waterei kẹ sabolai kẹ nii, ni wọ yeo yakatsua yẹ Egypte lẹ, şì agbẹne wọ hingmeii enaa nokonoko, akẹ dşa mana ne kẹkẹ!“ Kẹkẹ ni Jehowa kẹ: „Nye sa nye he nye toa wọ, ni nye a ye lo. Si nye huhúhuwiemo lẹ hewọ lẹ Jehowa a há nye lo; dşee gbì kome, lo gbii enyo, lo gbii enumo, lo gbii nyongma, lo gbii nyongmai enyo kẹkẹ, nye a ye, şì nyong mu song, kate gbii abọ, ni ee dşẹ nye gugong fù, ni nye a hí hie tete, edşakẹ nye gbe Jehowa, ni kẹ nye yọ lẹ, he guọ, ni nye kẹ, akẹ: „Meba wọ dşẹ Egypte?“ Ni Mose kẹ: „Mei a teng, ni mi yọ lẹ, amẹ yi bọ dşì 600,000, hí nanenónielọi song, ni o kẹọ, akẹ: „Ma há amẹ lẹ, koni amẹ ye keyaşı nyong mu, lo?“ Ni Jehowa kẹ: „Ani Jehowa nine şẹe?“ Ni Mose bu onukpai lẹ a na; ni Jehowa há kọyo gbila trakokoi kẹdşẹ nşọ leng kẹ ba; ni amẹ nsra lẹ nõ gbì kome gbèniemo yẹ bie, gbẹ ni gbì kome gbèniemo hú yẹ bie gbẹ, ni amẹ kẹ şikpong dşekemo a fe nidşì enyo; ni mei lẹ bua trakokoi lẹ a na gbii enyo song. Si amẹ naa amẹ

ye a tá, gbele bote amẹ mli, ni amẹ teng mei pii gboi;
ni a fù: sẹdiloì lẹ ye dsei. Nohewo lẹ a tşẹ dşemei,
akẹ: „Sẹdi gbonyobui.“

27. Sraloì.

Beni amẹ ba Paran nga lẹ nó lẹ, Mose tşu mei
nyongma ke enyo kẹdşẹ akutşei nyongma ke enyo lẹ
mli, akẹ amẹ ya sra Kanaan şikpong lẹ. Menemei kpa
şikpong mu lẹ fẹ nó, ni amẹ sra lẹ amẹ kwe. Ni kpa
ko, dani weinyibii etşu, ni amẹ fo weintşonine kome
ke e nó yibii şao, ni mei enyo tşre ye tşó nó; ni amẹ
ke akutui ke agbamii ke şikpong lẹ nó tşeiayibii kroko-
mei hà fata he ke ba. Gbil nyongmai edşue şẹ lẹ amẹ

ba nsra leng ekong, ni amē ba kē, akē: „Wō bā'si kpong nō, heni nye t̄sū wō lē, ni ē yē mli lēleng! akē fufō kē wuo hoq yē nō, ni ē nō yibii ne. Si gbomei, ni yō s̄ikpong lē nō lē, he wa, ni a t̄sua gbogbo, n̄ wa, a bolē mād̄si lē, ni amē dara hū naakpa. Ni wō na oblai lē a teng meikomei hū, ni kē wō kwē wō-dient̄sē wō hiē lē, wō tamo balabil, ni nakai nong amē buq wō!“ Kēkē ni gbeye mō mangku mu lē fē, ni amē tēsi, ni amē kē yē amē teng, akē: „Nye hā wō woa asafoat̄sē, ni wō ku wō sē keya Egypte ekong!“ Kēkē ni Mose kē Aaron ngō amē hie amē bumosi yē Israelbii asafo lē fē hiē. Si Josua kē Kaleb, sral̄oi lē a teng mei enyo lē, kē mangku lē, akē: „Kēd̄si Jehowa na wō he t̄sui lē, nō lē ēē ngō nekē s̄ikpong k̄pakpa ne ē hā wō. Jehowa nō kēkē ni nye k̄a t̄oa!“ Kēkē ni asafo lē fē bl̄o, akē: „A t̄sua amē tēi!“ Si agbene Jehowa anumnyam lē pue yē atatu kē la kutu lē mli yē mei lē fē hiē, ni Nyongmo kē: „Me' beyinō nong nekē mangku ne a lomo mi, ni amē a d̄sē mi, ni mi fe okadii pii yē amē teng lē, ngwane keyasi! Si b̄oni nye wie yē mi toing lē, nakai nong ma fe nye. Nye bii, ni nye kē, aa t̄sua amē od̄so lē, amē mi kē a te s̄ikpong lē, ni nye gbeq he guq lē, nō; s̄i nye gbomot̄sei lē aa fite yē nga ne nō!“ Beni ba fe, ni Nyongmo lomo asafo lē fē, ni eye afi nyongmai enyo lē, beni amē d̄sē Egypte lē, akē amē a gboi yē nga lē nō, ni ē ba d̄s̄ie Josua kē Kaleb kēkē yē mli ne; ni Israelbii yē afi 39 yē nga lē nō lolo. Heni amē to nsra yē titri, yē Sinai kē Kades̄ kē Padan nga lē nō. Afi nyongmai ed̄sue gbē song, ni amē nie ne, mli lē, nsrai sr̄ot̄oi nyongmai enyo amē bō.

28. *Israel huhūhu wiemo.*

Si Israelbii lē fōko amē nōt̄omoi lē. Onukpai, ni yō wekui, ni d̄sē Lewi akut̄so lē mli lē, a teng mokome, ni a t̄s̄ēq lē Kora, ni kē Mose d̄si ht̄ enyo bi lē, ē kē ē he ya fata Datan kē Abiram, Reuben akut̄so

le mli onukpai le, ke Israel-odehei le 250 krokomei le he, ni ame to Mose ke Aaron no. Ni ame ke ame, ake: „E fa to ha nye! Si asafu mu le fe ye krong-krong, ni Jehowa ye ame teng; meni hewo nye woo nye he no ye Jehowa webii le a no?“ Si Mose ke, ake: „Wo le nye ke nye tsufa ke ngma le a ba Jehowa hie, ni ee to moni ee ngo?“ Ni Kora bua mangku le fe na ye odase bu le na. Keke ni Jehowa ke: „Nye dsea Kora, Datan ke Abiram bui le a he, koni ma fite ame hingmeitsua!“ Ni sikpong gble e na, ni e mi ame ke ame nibii fe. Ni la de Jehowa ngo, ni e ba sa mei ohai enyo ke nyongmai enumo le. Kele asafu mu le fe wie huhuhu ye Mose ke Aaron hewo, ni ame ke, ake ame ame ha gbomei ne gboi ne. Keke ni gbele dse. Jehowa ngo ba, ni e ba gbe ame teng mei 14,700. Ni beni a ba Kades hu le, ame naa nu, ni ame ke Mose be. Si Jehowa ke: „Ko o to le, ni o ke Aaron

a bua asafo lẹ na kẹ kpe, ni o kẹ tesa lẹ a wie yẹ amẹ hie, ni tesa lẹ a há e nu lẹ a ba.“ Ni Mose kẹ Aaron bua asafo lẹ na kẹ kpe, ni amẹ kẹ amẹ, akẹ: „Toigboloi! nye boa toi agbene: Ani wọ nyẹ wọ há nye nu kẹdşẹ tesa ne mli?“ Si Mose kẹ tesa lẹ ewiee, şi e wo e nine nô, ni e kẹ e tşo lẹ tşua tesa lẹ şii enyo, ni nu babao ba, ni asafo lẹ nu ni amẹ koloi lẹ hú nu eko. Si Jehowa kẹ Mose kẹ Aaron, akẹ: „Edşake nye hee mi nye yee, ni nye fee mi krongkrong yẹ Israel-bii lẹ a hie hewo lẹ, nye kẹ asafo ne eyang şikpong, ni ma há amẹ lẹ nô!“ Ni a tşẹ dşei, akẹ „Meriba“; e şiş şiş bėnu.

Afi, noni dşi 40 lẹ mli lẹ, beni amẹ boleo Edom şikpong lẹ, amẹ wie huhuhu ekong, ni amẹ kẹ: „Abulo kẹ nu bẹ bie ne, ni wọ susuma hlo neke yaka ngma (mana lẹ) ne hú ne!“ Kẹkẹ ni Jehowa há la onufui ba amẹ teng, ni amẹ kómo amẹ, ni amẹ teng mei pii gboi. Kẹkẹ ni amẹ ba Mose ngó ni amẹ ba kẹ, akẹ: „Wọ fe eşa; kpa Jehowa fai, koni e dşie onufui lẹ yẹ wọ nô!“ Ni Mose kpa fai há amẹ. Ni Jehowa kẹ Mose, akẹ: „Femo la onufu ni o ngó ma aflanga tşo, ni a ba mli, akẹ kẹdşi a kó moko lẹ, kẹ e kwẹ ayawa onufu lẹ, e yi na wola.“ Joh. 3, 14. 15.

29. Bileam.

Agbene amẹ boi şikpong lẹ nọ kunimyeli. Amẹ gbe Sihon, Amorifoi lẹ a mangtşe lẹ, ke Og, Başan mangtşe lẹ; ni amẹ ba bọ nsra ye Moab nga lẹ nọ ye Jordan na. Si Balak, Moabbii lẹ a mangtşe lẹ, tşu bofoi ke te gbalọ ko, ni yo Mesopotamia, ni a tşeş lẹ Bileam lẹ, ngó, ni a ya ke lẹ, akẹ: „Ba, ni o ba lomo mangku ne, ni e bọ nsra ye mi hewo lẹ!“ Si Nyongmo ke Bileam, akẹ: „O ke amẹ a ka ya, ni o ka lomo mangku lẹ, şi a dşo amẹ!“ Kẹlẹ Balak tşu lumei, ni amẹ hie ye nyam fe tşutşumei lẹ, ni amẹ tşo Bileam ke nadokomo, ni e ke amẹ te.

Kẹke ni Jehowa bofo lẹ ba damo e gbẹ lẹ nọ, ni Bileam tedşi lẹ na bofo lẹ, ni e gbila klante, ni e hie ye e deng, ni tedşi lẹ tşo e he kedşe gbẹ lẹ nọ. Si Bileam enaa bofo lẹ, ni e yi tedşi lẹ; kẹke ni e kulaşi, ni Bileam ka he e yi lẹ lolo. Ni Jehowa gble tedşi lẹ nabu, ni e ke gbomogbe wie e ke, akẹ: „Meni mi fe, ni o yi mi ne?“ Kẹke ni Jehowa gble Bileam hingmeii,

ni e na bofo lẹ. Ni bofo lẹ ke lẹ, ake: „Ya keke; si no wiemo, ni ma ke o lẹ, no keke dsi, noni o wiew!“

Ni Bileam ba Balak ngò, ni e ke lẹ ya sà afole ye gong ko nò; keke ni e wo e bebua lẹ nò, ni e ke, ake: „Te a fe teng, ni ma lomo, moni Nyongmo lomoko lẹ? alo ma dse moni Nyongmo dseko lẹ? — Na, mi ba bie, koni mi ba dso, ni dso mo ma dso, ni mi nyèè hie ma tsake!“ Ni e dso sii ete. Si Balak ke Bileam, ake: „Meni o fe mi ne? Mi ba tse o, ni o ba lomo mi henyeloi lẹ, ni na, o dso amè sii ete song ne. Mi susu, ake ma wo o nò naakpa, si na, Jehowa etsi o wò lẹ gbè!“ Ni Bileam ku e se, e te e mà leng ekong. Si Israelbii ye Moabbii lẹ a nò kunim, ni amè gbe hi fè, ni yo amè teng lẹ.

30. *Mose gbele.*

Mei fè, ni Mose ya dsie kedse Egypte lẹ, Josua ke Kaleb keke dsi mei enyo, ni suè; meikrokomei lẹ fè egboi. Beni ya wulasi lẹ Nyongmo ke Mose, ake: „Ei o he, ni o ya kwò Nebo gong lẹ; dsemei ma tso o Kanaan sikpong lẹ, ni mi ke ba há Israelbii lẹ, ye. O hingmeii flo o ke a na, si o yang mli!“ Keke ni Mose se e mangku lẹ. Ni e kai amè edsurò fè, ni Nyongmo efe amè lẹ, e ke e kitai lẹ fè e tso amè ekong, e ngò dso mo ke lomo e suè amè hie, ni noni e kai amè titri, dsi si kpetengkple, ni Nyongmo wo amè dseengmò ye Sinai lẹ, ake: „Gbalò, ni tamo mi, si Jehowa, nye Nyongmo a te ke a dse nye nyemime lẹ a teng a há nye; lẹ toi nye a bo!“ Keke ni e ying kete gong lẹ nò, ni e ya gbo ye dsei; ni Jehowa fù lẹ, ni moko lee e bu lẹ kebaşi ngmenengmene. Mose eye afii 120, beni e gbo lẹ. E hingmeii a nò ehako, ni e hewale hú nò gboko.

31. *Josua.*

Boni Nyongmo ke Mose ehisi lẹ, nakai nong e ke Josua hisi, beni fe se lẹ. Boni Mose ke Israelbii lẹ

ya fo Nşo tşuru lę, nakai nong Joşua hũ kę amę fo Jordan fa lę. Nu lę mli gbla; şişigbę lę ho e te, şie yitenggbę sę fo, ni e maşı tamo gbogbo, keyaşı beyinò, ni asafo lę fong lę. Mang ni wa, ni amę şę nõ tşutşu dşı Jeriko. Ni Jehowa kę: „Na, mi ngò Jeriko kę e mli mangtşę lę mi wo o deng!“ Ye Jehowa wiewmo na lę osofoi lę tire pangmo adeka lę kę bõle mang lę, ni tabilõi lę nie amę hie, ni asafo, ni eşue lę, nie amę şę. Nakai amę bõle mang lę gbli kpawo. Ni gbi, ni dşı gbi kpawo lę, osofoi lę kpá tètremantreı lę, ni Joşua kę asafo lę, akę: „Nye bõa oşę! Jehowa kę mang lę ehá nye!“ Ni e ba mli, akę beni asafo lę nu tètremantreı gbemo lę ni amę bõ oşę lę, Jeriko gbogbo lę ku gbeşı, ni amę tşę kę te mã leng. Ni a gbe mã leng bii lę, ni a şá mã lę. — Neķę Nyongmo ye ebua Joşua ahũ keyaşı beyinò, ni e ye kunim ye mangtşemei 31, ni eye mangtşę ye Kanaan lę, a nõ, ni e gbe amę. Beni a wuõ ta kpetengkple ye Ajalon dşõ lę mli lę, Joşua fá hũlu kę nyongtşire yi, ni amę wa amę damosi; ni Nyongmo kę ahum kę Nyongmo teı gbe Amorifoi lę. Afii fiõ ko sę keķę lę, amę ye şikpong babao nõ momo, ni Joşua nyè e dşá şikpong lę mli, e há akutşei nyong-

ma ke enyo le. Reuben ke Gad akutsei, ke Manase akutso fa le hisi ye Jordan se le (ye bokagbe), ni akutsei krokomei nehú ke fa le hisi ye Jordan ke nsó le teng (ye yitenggbe); si Lewi akutso le naa sikpong ko, ni dsi ledientsé e nó le, si a há Lewifoi amé madsí ye akutsei krokomei a madsai le a mli. Nyongmo bu le ke pangmo adeka le a ke ya ma Silo.

Agbene, beni Josua ye affi 110, ni e gbe nii ne fé na le, e bua Israel fé na keba Sikem, koni e se amé. E kai amé edsuró fé, ni Nyongmo fe amé, ni e wie e tsó amé, aké amé fe anokwafoi ke toiboloi amé há Nyongmo. Ni e ke: „Nye sea Jehowa gbeye, ni nye yea nii, ni a ngma ye Mose mlawulo le mli, fé nó pepepe. Nye ka sumoa mangkui krokomei a nyongmoi, si nye hiasí ye Jehowa ngó. Si ke nye le, moni hi fé Jehowa le, no le ngmenengmene nye tsóa, moni nye a sumo. Si mi le mi ke mi wé le, woó sumo Jehowa!“ Kéke le asafo le fé kwa herenó amé ke: „A ka fe nakai, aké woó dse Jehowa se, ni woó ya sumo nyongmoi krokomei!“

32. *Kodsoloi le.*

Si Josua gbele se le Israelii le yee noni amé ke le nó. Amé nie nyongmoi krokomei a se kpitiokpitio. Kéke ni Jehowa hú ngó amé woó amé henyeloi le a deng. Si beni amé ku amé se ke ba Jehowa ngó ekong le, e ngó asafoatsemei agboi ke kodsoloi le e dsie amé. Fe se le neke kodsoloi yeo akutso kome lo akutsei komei le a nó; si Israel mangku mu le eyeko egbo.

Be ko mli le Midianii le dse nga nó gbe, amé ba Kanaan sikpong le nó, ni amé fite nibii fé, ni yo aboi a mli, ni amé kpla tsinai ke toi le ke te. Affi kpawo song amé ka he amé tua neke tuamoi ne, ni moko nyéé amé na a ku. Kéke ni Nyongmo te oblanyo ko si kedse Manase akutso le mli. Jehowa bofo le dsie e he kpo e tsó le, ni e ke: „Jehowa ke o ye, bo ekálo agbo le!“ Si Gideon ke: „Mi Nuntso! kedsi Jehowa ke woó

yẹ lẹ; mēba mọ; ni, eme eba wọ nò nẹ? Ni nigbẹ e suti lẹ fẹ, ni wọ tşemei lẹ gba wọ lẹ, yọ?" Si Jehowa kwẹ lẹ, ni e kẹ: „Ya yẹ o hewale ne nong mli, ni oo dşie Israel kadşę Midianbii lẹ a deng; ani dşee mi mi tşu o lẹ?" Gideon herenò, akẹ: „Meni mi kẹ a dşie Israel? Na, mi weku lẹ he waa yẹ Manase, ni mi dşi bibio fe fẹ yẹ mi tşę we lẹ!" Si Jehowa kẹ lẹ, akẹ: „Mi kẹ o wa hihi, ni oo gbe Midianbii, take gbomo kome!"

Ni noni Jehowa kẹ lẹ lẹ, e fite Baal afoleşanò lẹ, ni dşi e tşę nò lẹ, ni e fiọ aklabatşa lẹ, ni yọ he lẹ; ni e ma afoleşanò, e há Jehowa. Si lebi lẹ mangbii lẹ ba lẹ gbe. Si Gideon tşę kẹ amẹ, akẹ: „Nye ba fá Baal he, lo? Kędşi Nyongmo dşi lẹ lẹ, lędientşę ee fá e he!" Si kẹlẹ Gideon bi Nyongmo okadi, koni e kẹ na krede, akẹ Nyongmo dientşę dşi, moni tşę lẹ kẹ ba neke nitşumo ne mli, lo dşee leng. Ni e kẹ, akẹ: „Na, mi kẹ towulo a fò şikpong; ni kędşi bọ nyò towulo lẹ kẹkẹ nò, ni şikpong lẹ gbí lẹ, bele mi na mi le, akẹ oo ngò mi oo dşie Israel." Ni beni e teşi lebi mangkpa lẹ, e ngá towulo lẹ mli nu lẹ, ni e yi kákutu obò. Si kẹlẹ Gideon bi Nyongmo ekong, akẹ: „Mi kpa o fai, há ni mi kẹ towulo lẹ a ka a kwẹ şi kome ne

pe! Agb ne há ni towulo le nó kẹkẹ a gbi, ni bọ a nyọ ọkpong le nó fẹ." Ni Nyongmo fe nakai ye nakai nyọ leng; si towulo le kẹkẹ gbi, ni bọ nyọ ọkpong le nó fẹ. Kẹkẹ ni Gideon teši ni e bua asafo, ni hie hi 32,000 na; ni amẹ fẹ amẹ dşẹ koyigbẹ akutsei le a mli. Ni ye Nyongmo wiemo na le e siẹ, akẹ: „Mofemo, ni şeọ gbeye le, há e ku e se, koni e ka há meini eşue le hú tşui mfa!“ (5 Mos. 20, 8.) kẹkẹ ni mei 22,000 şi le. Si Jehowa ke Gideon, akẹ: „Gbomei le fa tşo lolo. Ma ka amẹ, ma kwẹ; koni Israel a ka ke, akẹ: Midientşẹ mi nine edsie mi.“ Beni ba fe, ni Gideon ba şue mei le fẹ, ni e ba şue mei ohai ete pe ne.

Ni Gideon gbla e gbomei 300 le mli asafokui ete, ni e há mofemo há, ni tşoq, ni yo sukpuulu mli, ni e ngó tetremantre hú e wo mofemo deng. Ni beni amẹ sa amẹ he neke le, amẹ dşuşi kedşẹ hei ete kẹba Midianbii le a nsra le mli. Kẹkẹ ni trukā le amẹ bọ oşẹ, akẹ: „Jehowa ke Gideon klante!“ ni amẹ ke amẹ hai le, ni tşoq plamplamplam keya ngwei, ke tetremantrei le ke kpudşi le, ni dşura le, a gbemo le tşie amẹ henyeloi le a hie, ni amẹ wo amẹ he gbeye. Kẹkẹ ni Midianbii le heleşi, ni amẹ fe gidigidi, ni amẹ yoo amẹ he dong; nohewo le amẹ gbe amedientşẹ amẹ nanemei le; ni asafo mu le fẹ hie blomo ke foidşẹ. Ni Efraim gódşı le a nó bii le kplekeşi, ni amẹ hú amẹ nie Midianbii le a se, ni amẹ gbe amẹ teng mei pii, ni amẹ ngó koloi pii nom.

Beni Gideon ye nakai kunim le ni e ku e se, e ba şia se le, mei le mi tao le mangtşẹ a wo, şi e kwa, ni e ke, akẹ: „Dabi, Jehowa kẹkẹ a ye nye nó nun-tşo!“

33. Rut.

Agbene tai a he şadşi pii a se le, wo ba gba weku ko, ni yo kpō, he sane. Kodşoloi le a yinó le homo ba şikpong le nó. Ni nū ko, ni dşẹ Betlehem, ke e ngá Naomi ke e bihi enyo fa te Moab şikpong le nó;

ni amẹ ya hişi ye dsei. Bii lẹ wiẹ Moab yei enyo, ni a tşeq amẹ Arpa kẹ Rut. Ni tşeq lẹ ba gbo, ni bii enyo lẹ hù gboi. Kẹkẹ ni Naomi, okulafo lẹ, ngò şue nò, ni e ku e se keya Israel şikpong lẹ nò; ni e şayei enyo lẹ kẹ lẹ te. Ni ye gbẹ te leng lẹ e kẹ e şayei lẹ, akẹ: „Agbene, mi bii, nye kua nye se keya nye nyemei a we! Jehowa a na nye mobọ, take boni nye na mi kẹ gbohì lẹ a mobọ lẹ!“ Ni e şo amẹ na. Kẹkẹ lẹ amẹ fo naakpa. Ni Arpa ku e se kẹ te; şi Rut lẹ, e kẹ, akẹ: „Ka gba mi na, akẹ mi şi o, ni mi ku mi se; si heni o ya lẹ, ma te! O mangku lẹ dşi mi mangku, ni o Nyongmo hù dşi mi Nyongmo. Heni oo gbo ye lẹ, dşei ma gbo ye, ni dşei hù aa fù mi ye!“

Beni Naomi ba Bettlehem lẹ, mà leng bii lẹ, engò fee ampa dşikule, amẹ yong lẹ dong. Ni amẹ kẹ, akẹ: „Naomi ne lo?“ Ni e kẹ: „Nye ka tşea mi Naomi (moni na tşui dşurò); şi nye tşea mi Mara (moni yeq nkomo) lẹ; şi mi dşekpo obò, ni Jehowa kẹ mi eba şia effo. Si barle kpamọ be ni, ni Rut ying, e te ngmò şi, e ya ye kpekpeo. Ni Nyongmo há e ba dşe hiiatşeq ko, ni a tşeq lẹ Boas, ni dşi e wu, ni e gbo lẹ, we-kunyo lẹ, niikpalqi a ngò. Ni Boas ba amẹ ngò ye

ngmò lẹ mli, ni e kẹ amẹ, akẹ: „Jehowa a fata nye he!“ Ni amẹ herenò, akẹ: „Jehowa a dşo o!“ Ni e bi amẹ nukpa lẹ, akẹ: „Namo dşi neke yò ne?“ Ni e kẹ lẹ. Ni e ba, ni e kẹ Rut ba wie tsui dşurò na, ni e kẹ, akẹ: „Mi le nii fẹ, ni o fe ọ há ọ şayo lẹ kẹdşe be yinò. ni o wu gbo ne. Jehowa, Israel Nyongmo lẹ, mo ngò ni o ba lẹ, a wo o nitşumo lẹ nyomo pepepe!“ Ni e kẹ e blahi lẹ, akẹ amẹ fe lẹ dşogba ni amẹ şi ngma kọkọi fio ko hù amẹ há lẹ. Ni Rut gba e şayo lẹ nibii fẹ, ni eho lẹ. Ni Naomi kẹ, akẹ: „Wo wekunyò dşi lẹ. Jehowa, moni efòko mọbonale ye hiekáloi kẹ gbohi a nó lẹ, a dşo lẹ!“

Beni Boas ena Rut, ohiafo lẹ, dşengba kpakpa lẹ, e sumo lẹ. Si mla ye Israel, akẹ, kẹ nù ko, ni ewie yò, gbo, ni e be bii lẹ, e nyemi lẹ gbena dşi, akẹ e wieọ okulafo lẹ; ni e woo okulafo lẹ higble, kẹ e bi nù lẹ ye neke sane hewọ lẹ. Nohewọ lẹ, noni Naomi edşadşe nakai sane lẹ, e tşò Rut lẹ, e kẹ Boas ya wie ye má leng kusum na, ni niikpamo se lẹ e wie lẹ.

Neke Moabyo ohiafo ne tşò mangtşe kpetengkple ko, ni wọ ba wie e he pii amró ne nong lẹ, nanakansowa, Nyongmo dşo lẹ, ni e fọ bi, ni a tşeọ lẹ Obed lẹ. Ni Obed fọ Isai, ni Isai fọ Dawid, mangtşe lẹ.

34. *Eli ke Samuel.*

Kodşoloi, ni ye Israel henyeloi lẹ a nó kunim lẹ, se lẹ, Eli, osqfonukpa lẹ, dşi kodşolo ye Israel. Pangmo bu lẹ ma Silo, ni dşei Israelbii lẹ bua amẹ he na ye ye amẹ gbii dşudşu lẹ a nó. Gbi ko lẹ Eli na yò ko, ni e şole ye bu lẹ kpo lẹ nó. Si e wie ye e tsui mli keke, ni a nuu e gba. Nohewọ lẹ Eli susu, akẹ yò lẹ etọ dá, edşake e dşe niyenii a şi. Si ye no mli e susu efong ye yò, ni e nii yọ mọbọ lẹ, hewọ. Dşee dá e tọ; şi e ye nkomo, edşake a wie lẹ etşe naakpa, şi e nako e fọ bi ko; nohewọ lẹ e kpa Jehowa fai ye bi hewọ. Beni Eli nu ene lẹ, e kẹ lẹ, akẹ: „Ya ye hedşole mli; Israel Nyongmo lẹ a há o noni o bi lẹ

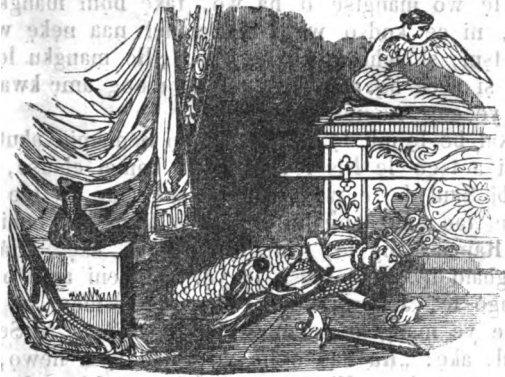
le!“ Ni Hana ying, e te; ni e hie efee tototo dong, edsake e dsadse sane, ni yo e tsui mli fe, e tso Nyongmo. Ni Nyongmo ha e faikpamo le ba mli, ni e ha le binu, ni e tse le Samuel (moni Nyongmo nu le), si e ke: „Mi bi le kedse Jehowa ngo!“

Ni beni a tse le ye fufo na le, e tse ke e nye ke le ba Silo ame ba ye gbidsuro, ni e nye tu le e wo osofo le deng. Da afi le, beni ame ba ye gbidsuro le, ame nuo e he sane kpakpa. Ni se etsee, keke ni Nyongmo dientse ke gbeke le wie, ni e wo le e gbalo. Osofonukpa le bii le, ni a tsee ame Hofni ke Pinehas le, gbomei fodsì ke yakayakagbomei dsi ame, ni ame ke ame dsengba fong le bule Nyongmo we le. Eli tso e bii le, ake ame mfe esa kpetengkple, ame misi Nyongmo ke gbomei; si kele e mli hi tso ye ame no, nohewo le e woo ame nyomo, tamo boni sa ame. Gbiko nyong le Jehowa tse Samuel, ake: „Semuel, Semuel!“ Ni oblanyo le tesi, ni e te Eli ngo, edsake e susu, ake Eli tsee le. A fe ene sii enyo ke sii ete fe. Keke ni Eli yo se, ake Jehowa ni. Ni e ke le, ake: „Kedsi a tse o ekong le, kemo, ake: Wiemo, Jehowa; si o tshulo mibo toi.“ Ni Jehowa ba ni e ba tse le ekong, ni e ke, ake: „Semuel, Semuel!“ Ni Semuel ke: „Wiemo; si o tshulo mibo toi.“ Keke ni Jehowa ke: „Na, ma fe noko ye Israel, ni mofemo ni a nu le, e toiiang a fe le heng. Si ye gbi kome no ma wo Eli ke e bii le a he nyomo; edsake e le higbedsianii, ni ame feo le, ni e kuu ame na.“

E no lebi le Eli bi Semuel, ake: „Meni Jehowa ke o le? Ka siu mi noko no!“ Nohewo le Semuel ke Eli fe, tse e wa ha le. Ni Eli ke: „Jehowa ni; ha ni e fe noni hi ye e hie!“ Kodsomo le, ni a tsi ta le, e tsee ni e ba. Yee gbiko ni ta ba. Ni Filistifoi le ye Israelbii le a no kunim. Keke ni Israel asafoatsemei le tshu, ake a ya ngo pangmo adeka le ke ba nsra le mli, koni mei le a na hewale ekong. Osofoi oblahi enyo le tire adeka le. Si Eli, numo, ni eye afii 98

lê, tasi e me adafisua ye ta lê hewo. Ni bofo ko kê e hie mōbō mōbō ni e gbla e tade, ba; ni Eli bi lê, akê: „Te nsra lê mli, yo teng?“ Ni bofo lê to he, akê: „Israel edsofoi ye Filistifoi lê a na; ni o bihi enyo lê egboi; ni a wō Nyongmo adeka lê hū kê te!“ Si beni Eli nu ene lê, e kpa kēdse ablogwa lê nō, e ya gbe e sê, ni e kuê ku.

Ni Filistifoi kê Nyongmo adeka lê ba Aşdod ni amê kê ma amê wong Dagon tsu lê mli. Ni dsetserenō lê

Dagon kasi ye adeka lê hie mli e kumo. Kêkê ni amê ngō adeka lê kê ba Ekron, ni dşei hū amê na amane-hūlu pii ye e hewo. Nohewo lê nyōdşi kpawo sê lê amê kê adeka lê ku sê kê ba hā Israelii lê ekong. Si kêlê Filistifoi lê ye Israelii lê a nō afi 20; ni amê nū fe mōbō ye nakai be lê mli.

Si beni Semuêl kê amê ku sê kê ba amê tşemei a Nyongmo lê ngō lê, e hā amê ye Filistifoi lê a nō kunim, ni amê şō mādşi, ni Filistifoi lê engō lê, ekong.

Ni Semuêl ma tē ye Filistifoi lê a kpokpai a nō ni e ngma ye nō akê: Eben-Eser (Dşiemō-tē), si e kê: „Bie tōng Nyongmo fata wō he kêbaşl.“ Ni Semuêl ye

Israel nõ ye nile ke dšale na; ni le dšl amę kodšološ le a teng mokpakpa.

35. *Semuel ke Saul.*

Si beni Semuel egbo le, e tu e kodšomo-nitšumo le fá, e wo e bii le a deng. Si meinemei le hikóloš dšl amę, ni amę niee amę tšę, ni dšl dšalo le, nádšiang. Keke le gbiko le Israel akutšeiang onukpai le fé bua amę he na, ni amę ba Semuel ngó ye Rama, ni amę ke: „Na, o gbó, ni o bii le eniee o nádšiang; no-hewo le wo mangtšę o há wó, take bõni mangkui fé yó le, ni ee kodšo wó. Si Semuel naa neke wiemo ne he tšui; ši Jehowa ke le, ake: „Bo mangku le gbe le toi, ši dšee bo amę kwa, ši mi mong amę kwa, ake mi ka ye amę nõ mangtšę.“

Nakai be le mli le nũ ko, ni yó Benjamin akutšo le mli, ni a tšęo le Kiš le, e tedšii komei eladše, ni e tšu e bi Saul ke e wenu kome, ake amę ya tao amę. Ni amę tao amę ahú ni amę naa amę. Si beni amę benke Rama mang le, tšulo le ke Saul, ake: „Há, wó ya bi gbaló le, heni tedšii le yó. Si beni amę ba Semuel ngó le, Jehowa ke le, ake: „Na, moni mi ke o le, le e ye mangtšę ye mi webii le a nõ.“ Ni Semuel ke Saul, ake: „Ka hao o he ye tedšii le a hewo, ši a na amę momo! — Ni namo nõ dšl noni hi ye Israel?“ Si Saul enaa wiemo le na. Ni e nõ lebi le gbaló le ya dšie le gbę, ni e ngó le ke te afá, ni e dšie e muke tó le, ni e fose e šue e yiteng, ni e šo e na ni e ke: „Ani dšee mu, ni Jehowa efó o, koni o ye lumoye e gbenanij le a nõ le hewong?“ Keke ni Saul te šiá ni e gbaa mokomoko ene, keyaši bayinó, ni Semuel dientšę há a le. No se le e tšę keke ni gbaló le bua mangku le fé na, ni e dšie amę mangtšę hę le e tšó amę. Si Saul he ye feo ni mei le fé ta e kong na. Ni mei fé bo, ake: „Mangtšę yi a na wola!“ Fe se fio keke le e bõl tawu, ni e dšie Gilead ye Amon-bii le a deng; ni e na sida ye mangku le fé deng ye

ekà, ni e fe lẹ, hewo. Si beni e ye Amalekbii lẹ a nò sẹ lẹ, e tò Nyongmo kita lẹ nò. Nyongmo ewo lẹ kita, akẹ e fitẹ gbomei kẹ koloi lẹ fẹ; si Saul ba amẹ yi, ni e ya sà koloi lẹ eko afole. Ni Samuel ba lẹ kpemo ni e kẹ: „Ani Jehowa na afolesà he tsui fe toibo? Na, toibo hi fe afolesà, ni toigbele tamo nkunya kẹ wongd̄samo!“ Kẹd̄sẹ nakai be lẹ mli lẹ Saul

tsò toigbolo, ni e naa hed̄sọle, ni Jehowa Mumó lẹ d̄sẹ e mli kura.

36. *David tokwelo lẹ.*

Ni Samuel ying e te Bethlehem ye Isai, ni d̄si Rut nabi lẹ, ngò; si Jehowa kẹ lẹ, akẹ: „Mi na mangt̄sẹ, ni sa mi, ye Isai bii lẹ a teng!“ Ni Samuel ngin̄eò afolesà okplò ni e kpe Isai kẹ e bii lẹ kẹ ba, koni e na, moni Jehowa a hala, ni e fọ lẹ miu ye afa. Ni Isai kẹ e bii kpawò lẹ ba; ni e bii lẹ ba tsò Samuel hiẹ, ni e na amẹ he tsui naakpa, si ye amẹ teng mofemo hewo lẹ e nu wiemo ko ye e tsui mli, akẹ: „Jehowa halako mone!“ Ni Samuel bi Isai, akẹ: „O b̄i lẹ fẹ niè ló?“ Si Isai kẹ, akẹ: „E s̄uẹ amẹ teng gbekẹ lẹ, ni na, e kwe tō ye nga nò.“ Kẹkẹ lẹ Samuel kẹ

Isai, akẹ: „Tsu, ni a ya tse le ke ba!“ Ni a tsu a ya tse le, ni e ba. Oblanyo ke e hingmei fefeo ni hie tsuo dsi le. Ni Jehowa ke: „Tesi, ni o fo le mu; si le nel“ Keke ni Samuel ngó e mu ke to le, ni e ngó fo le ye e nyemimej le a teng. Kedse nakai gbi le nó le Jehowa Mumo le ba e nó, ni e ba hi e nó. Si Saul le Jehowa Mumo le edse e nó, ni e tsui miye naakpa. Ni Dawid hisi ye e toi le a he keyasi beyinó, ni mangtse le tsu a ya tse le. Ni ke mumo fong le ba mangtse le nó le, be le e tao sankutsualo ke lala-tse, ni e ba sedse e mi. Ni e tsudsi le ya tsi Dawid ta ame tso le, akẹ le dsi oblanyo ko, ni feo eká ni e le sankutsua hú. Ni mangtse le tsu a ya tse le ke ba; ni e sumo le naakpa ni e ngó le e fe e tsihielo.

E tsee keke ni ta ba Israel ke Filistifoi le a teng. Ni Dawid ku e se e te Betlehem; si e nyemimej nukpai le ke Saul te ta leng. Ni Dawid tse tsu le nara leng, akẹ e ya sra e nyemimej le. Ni beni e ba nara le na le, e na, akẹ tabiloj le egba ta le; ni oblang ko dse Filistifoi le a teng, ni e wo dade-dama, ni e tsu Israel-bii le mpoa, ni e ke, akẹ moni dsi ekalo ye ame teng le, e ba ni e ke le a wu. Ni Dawid nu, akẹ mangtse le ewosi eto, akẹ mofemo, ni a gbe oblang le, se há le e biyo, ni e wie, ni a tzung e tse we onia dong ye Israel. Ni e do Dawid naakpa, akẹ moko be ye Israel, ni ngó e hie e fo Nyongho nó, koni e ke Filistifonyo le a wu le. Nohewo le e há mangtse le le, akẹ e ke oblang le a wu. Si mangtse le ka le gbetsi, ni e ke, akẹ: „Bo le oblanyo keke dsi o; si le le tawulo dsi le kedse e blabiang.“ Ni Dawid herenó ni e ke: „O tsulo mikwe e tse toi le, ni ke dsata lo osisibrisi ha, ni e ba mó toi le eko ke te, mi tu le ni mi ya tsua le, ni mi dsie le kedse e nabu, ni beni e tesi ke mba mi nó le, mi mó e tsei ni mi gbe le. Neke o tsulo gbe dsata ke osisibrisi le, ni nakai nong Filistifonyo le a tso tamo ame teng mokome. Jehowa, ni dsie mi kedse dsata le ke osisibrisi le deng le, ee dsie mi kedse

neke Filistifonyo ne hù dengi“ Ni Saul ke Dawid, ake: „Ya, ni Jehowa a fata o hel!“ Ni e ngò ledientse e tawunii e wo le. Si Dawid dsie ekong, ni e ke e tokwelo flaka le eflo te, take boni e yo le pe, ni e kolq fobitei enumo ye fa leng, ni e ko e tso ke ekromia le ke te, ni e ke oblang le ya kpe.

Ni beni oblang le na gbeke tokwelo le, ni e ba le, e lomo le ni e ke, ake: „Ani gbe dsi mi, ni o hie tso ke ba mi ngò? Ba bie, ni ma ngò o helo ma hà ngwei lofodsi ni amè ye!“ Si Dawid ke: „Bo le, o ke klante ke akplo miba mi ngò; si mi le mi ba o ngò, ye Jehowa gbei a nò, moni dsi Israel Nyongmo le, mo asafò he guo ni o gbeo le!“ Ni beni Filistifonyo le tsiò ba Dawid ngò le, e he fe oyá ni e fò e kromia le, ni e mli te le ya tsua e hina, ni e ya busi. Ni Dawid dsie Filistifonyo le klante le nong ni e ngò fo e yi.

Ni gbye mò Filistifoi le ni amè ku amè se ke fo ni Israelbi, le tu amè ahù kete amedientse amè klotial le. Agbene Saul bi Dawid e wekumei. Ni Dawid ke, ake: „O tsulo Isai, Betlehemnyo le, bi dsi mi.“ Ni beni Dawid ke Saul wieg le, Jonatan, Saul bi le, tsui mò Dawid, ni Jonatan sumo le take ledientse e susuma

Ni mangtşebi lę ngó e klante kę e gâi kę e mlitengbong lę e fe tokwelo ekalo lę nanyo. Si Saul haa Dawid a ya şia dong, şı e ngó lę e wo ledientşę e safoatşemei lę a teng.

37. *Dawid amanehulu.*

Si Dawid hedşole, ni e na lę, e tşęę. Beni Israel-bii lę eya ye kunim ye Filistifoi lę a nô, ni amę ba şia lę, yei, ni dşoo lę, la, akę: „Saul egbe e kpei lę, şı Dawid egbe e kpei nyongma lę!“ Keķę ni Saul na mlifu naakpa nie wiemo lę engóó e na, ni e kę, akę: „Bele meni eşue lę dong ni e ba na, akę mangtşeyeli lę keķę?“ Nohewo lę babao, ni mangtşę lę na, akę mangbii lę sumo Dawid lę, babao, ni e nyeo lę dşı nô; ni beni yi ya wulaşı lę, e tao lę e gbe. Beni Dawid tşua sanku lę ye e hie lę, e fô lę akplo. Keķę ni e tşu bofoi, akę amę ya gbe lę ye ledientşę e we lę; şı Mikal, e ngá lę, ni dşı Saul bi lę, e wo lę e yi samfle şę ni e dşofoi.

Jonatan, ni eka e tşę dşuengmotşakemo peng ni e ho lę, agbene e ka lę kpatamo ekong, şı fe lę yaka. Saul kę e bi lę, akę e kę e to momo, akę Dawid a gbo. Kele Jonatan kę Dawid pang nanyobo-pangmo lę ekong, ni e wo lę nga, akę e dşofoi. Ni Dawid dşofoi kę te Filistifoi lę a mangtşę, Akis lę, ngó, ni e hie Goliat klante lę; kele Akis fe lę gbonii; şı Filistifoi lę a lumei lę kę hingmei-sa kwe lę, ni etsęę keķę lę e dşofoi ekong. No şę lę Dawid ya hişı ye Juda godşı lę a tesai kę bui lę a mli, ni ekome kome tabiloı 600 song kę medşı kę medşı kę gbekebii pii, ni Saul wa amę yi lę, ba Dawid ngó, ni amę teng mei pii dşı Dawid nanemei kę e wekumei. Si Saul oweletę lę na wa neķę, akę e fa, ni a gbe osofoiukpa lę tete, edsakę e ha Dawid abulo kę Goliat klante lę, ni e lee mli, akę Dawid edsfoi kedşę Saul ngó, ni a gbe osofoi 84, ni efeko noko fong ko, a fata he. Ni dşęę ene keķę e fe, şı e ha a lile osofoi lę a ma leng, ni a gbe hi kę

yei ke bii. Mokome pe, Abiatar, moni fe se ni e ye osofonukpa le, dsofoi, ni e ba Dawid ngo.

Agbene Dawid midsofoi mong, si kele Jonatan dsi e nanyo kpakpa; ni asang Dawid dientse buo Saul ke tshui kpakpa, ni e hie kpaano, ake e mangtse ke e sanu ke e nanyo tse hu dsi le. Osofoi le a gbe se le Saul ke e tabilo 3000 ying, e te Dawid momo ye Juda godsi le a mli. Ni e ba mli, ake Saul te bu ko mli, ni e ya dso e he; bele Dawid ke e mei le amete amete he momo ye bu le segebe le. Ni Dawid webii le ke le, ake: „Na, ngmene dsi gbi, ni Jehowa ke o henyelo le ewo o deng!“ Si beni Saul ewo le, Dawid tesi ni e ya fo e tade le na bleo. Ni beni Saul tesi kedse bu le mli le, Dawid blo e yi se, ake: „Mi nuntso mangtse! Kwe boni Jehowa ke o wo mi deng ngmene, si

a ba o yi. Mi tse! agbene kwemo o tade na le ye mi deng. Keke ni Saul fo ni e ke Dawid, ake: „Bo dsi dshalo kredde fe mi. Ye no be le mli le Saul hie gbo ye noni e fe le hewo; si e tsee keke ni e te Dawid momo ekong. Ni Dawid ke Abisar dsusi ba Saul nra leng nyong; ni Dawid fa Saul akplo le ni e ngo nu kpulu fe kedse Saul sunle le he, ni amete ying amete te:

Keke ni Dawid ya dse se le gbe, ni e te tesa le yiteng ye song, ni e bo, ake: „Abner, Abner!“ Ni Saul asafoatse le tesi ye e wo leng ni e ke: „Bo namo o blo o woo mangtse le?“ Dawid ke le, ake: „Ani dsee nu dsi o? ni namo ke o ye gbo ye Israel? Meba mo, ni o buu o mangtse le he? Si na, moko ba o nuntso, mangtse le gbe. Ni agbene hu, kwemo, heni mangtse le akplo le ke e nukpulu le, ni ma e suna le he le, yo?“ Keke ni Saul ke: „O gbe ne, mi bi Dawid?“ Ni Dawid ke: „A! mi gbe ni, mi nuntso mangtse! Meba o nie mi se neke? Si meni mi fe? alo me' efong yo mi deng? Israel mangtse le ke e safoi pii le edsekpo, e ba lopo momo, take moko ya gboyo afi ye godsi a no!“ Keke ni Saul ke: „Mi fe esa! Ku o se, mi bi Dawid; si mi feng o noko fong ko dong!“ Si Dawid le dsogba, ake mlilatse dsee moni a ngo hie a fo e no. Nohewo le e ke, ake: „Na, mangtse akplo le ke e nukpulu le; ha oblahi le a teng moko a ba, a ba ko!“ Boni Dawid ke Saul wie ke wula nong dsi no. No se le Saul etsese tutu ko dong.

38. *Saul gbele. Dawid tso mangtse.*

Keke ni Dawid ke e gbomei 600 le dse Israel sikpong le no ni e ying e te Filistifoi le a ngo; edsake si e se e he gbeye, ake wo se ko ahu le ee te e ya nyo Saul de. Ni Akis, Gat mangtse le, ngo Siklag mang le, e ha Dawid, ni e ke e webii ke e ngamei ke e bii hisi ye dsei aa fe afi ke fa. Si agbene le Filistilumei le bua ame safoi le a na, koni ame ke Israel ya wu; ni Akis ke Dawid, ake: „O ke mi a te ta leng.“ Si Filistifoi a lumei krokomei edsue le beni ame na le, ame naa e he tsui; nohewo le Dawid ku e se e ba Siklag ekong. Si me' gbeye mo ame, beni ame ba dsei gbi ni dsi gbi ete le, ni ame naa mang dong, si amangfo le! Amalekbii le efite mang le ke la ni ame ngo yei ke bii ke nii fe ke te. Gbeniemo eto Dawid ke e webii, ake noko; si kele ame ngo sue odsotsualo le a se ni

ame tu ame shù nyò leng fè ye nga lè nò, ni ame ya nina ame, dani dse ba tserè. Ame ho ame sua trasi nri ame miyeye nri ni ame minunu dái ni ame mudo-dsoi hú ye nom babao, ni ame engò le hewò. Ni Dawid tua ame trukā, ni e ye ame nò kunim, ni dsee sò keke e ya sò nibii fia, ni ame lo ke ya lè, si e sa e ngò, nom babao ye sè. Si meni a feo ye neke be ne mli ye Gilboa gòdsi lè a nò? Filistifoi lè ye Israelbii lè a nò kunim; a gbe Jonatan ke Saul bii lè a teng meikrokomei enyo hú ni Saul gbe ledientse e klante nò. Ni Dawid ku e se kedse Amalekbii lè a ta lè mli keba Siklag amangfò lè a nò lè, e naa e sesi, keke ni e nu ye Amaleknyo ko na, ake a ye Saul nò kunim ni e gbò hú. Neke nu ne edsie gbóhi atadei ye tahe lè, ni e na mangtse lè gbonyo lè hú, ni e dsie e mangtsewulamonii lè ni e kpa e mangtsefai lè hú ye e yi-

teng koni e ke ba há Dawid. Si e susu, ake e ke amale a na nyomowo kpetengkple, nohewò lè e ngò fe, ake ledientse e gbe mangtse lè. Si e do Dawid na-akpa, ni e gbà e tade ni e ke le, ake: „Te fe teng, ni o see o he gbeye fio flo, ake oo sia o nine ye moni Jehowa efo lè mu lè nò ne? — O la a hi o yiteng;

ṣi bodientṣe o naba eye o he odase! Nye ba ni nye ba gbe le!" Ni a gbe Amaleknyo le amro.

Agbene Dawid ke e senieloi le ku amẹ se ke Ba sia ni amẹ ba Hebron. Ni Dawid ngò Amalekbi le a ni, ni e ngò nom le, eko e ya ke Juda ṣikpong le nõ onukupai le fè. Ni Judahi le ngò le wo amẹ mangtṣe. Si Abner wo Iṣboṣet, Saul bi le, Israel mangtṣe. Beni fe ni mangku le na mangtṣemei enyo song ne; ṣi se etṣe ko. No se afii ekpa le Iṣboṣet dientṣe tṣudṣi gbe le ni a wo Dawid mangtṣe ye Israel fè nõ.

Nakai wo nã, akẹ tokweḷo gbeke le e tṣò mangtṣe. Si kẹle e tṣua e sanku le, take boni e feo, beni e kweo e toi le, ni kebasi ngmenengmene le wo nyè wo na tṣuidṣurò ye e lalai le a mli.

Agbene e sò Jerusalem ekong ye Jebusifoi le a deng ni e ngò fe e mangtṣemang, ni e sa e ma le ke Sion mò le, ni e hà e he wa naakpa. Fe se le e ke Nyongmo adeka le ba Jerusalem ke miṣe babao ni a ma e bu le ye dsei, ni Dawid sa Nyongmo dṣamo ni e to solemonii fè ye gbẹṣianò.

Ni Dawid wu tai pii ni e le e mangtṣeyelihe le kẹṣe Atengenṣo keyasi Frate fa le na, ni kẹṣe Damasko keyasi Egypte. Si kẹle mangku le na hedṣole babao ye Dawid yinò le fe noni amẹ na ye kodṣoloi le a yinò; ni mangku le, ni e ye amẹ nõ kunim le tete, Syriamei le ke Edombii le ke Moabbii le ke Filistifoi le, amẹ a bu amẹ he, akẹ amẹ ye hedṣole ye e mangtṣetṣo le ṣiṣi. Amonbii le keke e ke yee, take mangtṣe ni na meini e ye amẹ nõ kunim le a moḃo le; ṣi e yi wa ye amẹ nõ, edṣake ye nakai be le mli le eṣa ko wadṣe e tṣui mli, take wo ba nu biane.

30. A gbe Uria.

Ye neke be ne mli le mangtṣe le sumo Batseba, ni dṣi Uria, e safoiatṣemei, ni yo ta le mli le, a teng mòmome le, ni ekalo ke anokwafo dṣi le le, figa le, ke eṣa-suomo ni e ke le fe eṣa kpatengkle. Nohewo le

e ngma wulo (e ya há Joab, e safoiatsenukpa lẹ, ni e ke Uria a to tá lẹ asafokang, koni henyeloi lẹ a gbe lẹ. E sa, akẹ Dawid a kai lẹleng, akẹ Saul etao nekẹ gbele nong, e há lẹ peng, si Nyongmo tsi na. Si e dsueng ene hewo kura, edşakẹ eşa lẹ estula lẹ, ni Nyongmo ngme gbe, ni a nia a gbe Uria. Si no sẹ lẹ e sşę flo, ni e sşę afi makplọ, fedá Dawid he eşa lẹ dọ lẹ lẹleng.

Keke lẹ Jehowa tşu Natan, gbalọ lẹ, ke ba e ngó; ni Natan ke: „Hi enyo ye mang kome mli; ni mokome lẹ niatşę ni mokroko lẹ ohiafo dşi. Niatşę lẹ ye toi ke tşinai babao naakpa; şi ohiafo lẹ e be nokoy dşo toyo bibio kome pe. Ni e yeọ ledientşę e niyenli, ni e nuọ ledientşę e kpulu na nu, ni e wọ e mlişi, ni e tamo biyo há lẹ. Si beni gbọ ko ba niatşę lẹ ngó lẹ, e ba ledientşę e toi ke e tşinai lẹ a yi, ni e şo ohiafo lẹ togbanting lẹ ni e ho e há e gbọ lẹ.“

Si Dawid susuọ, akẹ Natan ke nekẹ sane ne ba e ngó, koni e kodşo hewo, ni e bo ke mliła, akẹ: „Akẹ noni Jehowa yo ne, nũ lẹ gbele bi ni!“ Keke ni Natan ke Dawid, akẹ: „Bo dşi nakai nũ lẹ! Si nekẹ Je-

howa, Israel Nyongmo lẹ ke: „Mi lẹ mi fo o mu, ni mi ngó wo o mangtşę, ni mi hũ mi dşie o kedşę Saul deng: meba mọ, ni o gbeọ Jehowa wiemo lẹ he guo

ni o feo neke efong ne ye e hie? O gbe Uria ke Amonbi: le a klante mi o ngó e ngá le o fe o ngá! Keke le Dawid yo e he esa le ni e hienile hie tse ni e dsadse ke tsuido le, ake: „Mi fe esa mi si Jehowa!“ Natan ke le, ake Jehowa ke e he esa le efa le mong, si kele noni nie e he esa le se le, a ba le ke e weku le nó. E ke ye Jehowa gbei a mó, ake: „Ma te amane si keadse bodientse o we le keba o nó. O gbonng mong, si edsake o ke neke sane ne há Jehowa henyeloi le a bo masu hewo le binu, ni aa fo, aa há o le, gbo ee gbo!“ Ni Natan ying, e te e we.

Ni Jehowa há hela mó gbeke le, ni Dawid ke Uria ngá le fo le. Ni Dawid kpa Jehowa fai e há abifao le ahú ni e ká sikpong ni e ye buada ni e fo.

Ye neke be ne mli e fe e he esai do lalai, ye no mli ni e ke (Lal. 51), ake: „Nyongmo, na mi mobo ye o hienyam na, ni o gbe mi he esai le ye o mbonale na. Fo mi he kura kedse mi notomo le a mli ni o tsumo mi he kedse mi he efong le mli. Si mi yo mi notomo le, ni mi fong le ye mi hie dá. Bo o kome pe mi fe esa mi si, ni mi fe efong ye o hie. Bo tsi, ni he tse, o há mi, o Nyongmo! ni o há mi mumo he, ni dsal!“

Si e se gbi kpawo le abifao le gbo. Keke ni Dawid tesi ni e dsu e he, ni e kpa e he mu ni e yee nkomo dong; si e te Nyongmo we le ke yidsiemo ke sida, ni e ke (Lal. 103), ake: „Dso mo Jehowa, mi susuma, ni mi mlinii fia hú a dso e gbei krongkong le! Dso mo Jehowa, mi susuma, ni o hie a ka kpa e edsurofemo le nó! Moni ngó o he esai fia, e fa o le; moni tsa o hedširamoi le fe le. Moni hereo o wola kedseo fite-mo mli le; moni woq o hie nyam ke mbonale le! Gbomo le, e gbi tamo dswei, e gba, take fofoi ye nga nó. Si koyo tšua ke tšdo nó, ni e ya, ni e gbehe le le dong. Si Jehowa anumnyam le e hioši kedseo nanó keyasio nanó ye meini seq le gbeye le a nó, ni e dsalo le há hii a bii; ye meini toq e pangmo le ke meini kate

e kitai, lẹ, kont amẹ feo lẹ, a nọ!" Kẹdşę no bẹ lẹ mli, ni Dawid la neke lala ne, tşemei ke nyemei akpei abo na mişedşemo ye neke lala ne mli, beni amẹ bi bibii a gbele dọ amẹ lẹ.

40. *Abşalom he sane.*

Dawid bi abifao lẹ gbele lẹ dşı e manehului a boimo keke. Noni dşara fe ene, nie se. Abşalom, Dawid bi lẹ a teng mokome lẹ, gbe Amnon, e nyemi nukpa lẹ. Ni Dawid hā Abşalom na, akẹ e naa e he tşui; nohewo lẹ Abşalom to e ying, akẹ e kpa e tşę kẹdşę mang-tşęşei lẹ nọ. A tşua e susumo lẹ ye nga mli. Abi-tofel, Dawid adşinafoi lẹ a teng onukpa ko, ke e he kpete Abşalom, ni mangku lẹ a mli mei pii fata e he, edsake Abşalom he ye feo fe Israelbi lẹ fe, ni e ke nga laka mei lẹ, akẹ amẹ tşui mọ e mli. Gbiko lẹ a ba ke ye Jerusalem, akẹ: „A wo Abşalom mangtşę ye Hebron!“ Ene hewo lẹ Dawid, ekalo lẹ, tşui fa, ni e bo, akẹ: „Nye teasi, nye hā wo dşoafai; şı kẹdşee nakai lẹ, wo dşeng Abşalom deng!“ Ni mangtşę lẹ dşę ma leng, ni e nie e nane nọ, ni e ya fo Kedron fa lẹ ni e kwọ Mugong lẹ, ni e ha e itşo lẹ he, ni e fo ni meini ke lẹ nie lẹ hu, amẹ mifo. Ni Saul wekunyo ko, ni a tşę lẹ Simeı lẹ, dşekpo, ni beni Dawid ya lẹ, e tşua lẹ teı ni e lomo lẹ, ni e ke: „Awuyelo, ya ya!“ Ni Abisai, Seruia bi lẹ, mitao, akẹ e ya fo e yi.

Si Dawid ke: „Hâ ni e lomo, edŕake Jehowa okê le; akê: „Lomo Dawid!“ Ni Dawid te Mahanaimi mô le mli; si Abŕalom ngô mangtŕesêi le ye Jerusatem, ni e susu, akê amane ko bę e nô dong, ni akê Israel akpei abo ne fê mibo le toi momo. Si anokwafoi, ni yô ŕikpong le nô le, bua amę he na amrô le ke bole mangtŕe le; ni Joab ke tabiloï pii le te, ni e ke toigbolô le a ya wu. Amę ngmeę mangtŕe numo le gbę, ni e ke amę a ya; ŕi amę ke, akê: „O na ŕio wô teng mei akpei nyongma, nohewô le, e hi, akê o ye o bua wô ye mâ leng. Si beni amę dŕekpo le, Dawid wo asafoiatŕemei le a kita, akê: „Nye ba oblanyo Abŕalom le yi nye hâ mi!“ A ye atuatselo le tabiloï le a nô kura; ni Abŕalom dŕofoi ni e yitŕoi kakadâdŕi fefeo le lala tŕo wulu ko nidŕi, ni e tŕotŕoroŕi ye e nâdŕiang, ni e ngangtedŕi le dŕofoi kedŕe e ŕiŕi. Si asrafoi le a teng mokome, ni na le ntŕotŕoroŕi le, ba ke Joab, asafoia-

tŕenukpa le. Ni Joab ke: „Męba o tŕuaa le ke mô ŕikpong?“ Nũ le ke, akê: „Kedŕi o hâ mi dŕuetei kudŕi akpe tete le, mi nyęng ma wo mi nine nô ye mangtŕebi le nô; ŕi mi nu, akê mangtŕe ke, akê: Nye kwęa dŕogba, koni moko“ — — Joab ke: „Mi bę deka,

ƙomi ma mo o toi! Ni ę ngó akplọi ete, ni e ke ya tšuró Abšalom tšui mli, beni e hie ká lolo ye tše kpe-tengkple le nó le. — Ene dši bi toigboló gbele! —

Neke kunimyeli ne háá Dawid mişe tšutšu le, edšake e bi le egbo. E fo, ni e, hlo ekong ke ekong, akę: „O Abšalom, mi bi! mi bi! dšikule Nyongmo a há ma gbo, ma há o!“ Si Jerusalem le nofeno tšake ye dsei amró pe, ni kunimyeli le be sane le şe dsei le. Judahl le ba wa Dawid ye nyamo mli ke ba ekong. Si Simei hú ba ke kotomo ni e ba kpa fai. —

Ni Israel fe mangtšeyeli kome, ni mli wa, ye gbit abó, ni Dawid yó le.

41. Hela ye Israel.

A ke Abšalom gbele le ekuko atuatsemo mumo le na. Klengkleng le nū ko, ni dše Benjamin akutšo le mli, ni a tšeó le Seba le, kpá tetremantre ni e ke, akę: „Wó gbefang noko be Dawid ngó, ni asang wó gbena noko hú be ye Isai bi le ngó!“ Si Joab ye atuatseloi le a nó oya.

Keke le agbene toigbele mumo ba teši ekong ye Dawid dientše weku mli. Joab tao, akę e wo Adonia mangtše ye Dawid, e tše le, nádšiang; ši Dawid bó modeng ni e ku neke yingto ne na, ni a wo Salomo, Dawid bii bibii le a teng mokome le, mangtše. Si efong, ni yó gbeye ba, dani Salomo ba ta sei le nó le.

Ekole bene neke atuai, ni a tšeó kpitiokpitio ne hewó le, Dawid tao, akę ee le Israel yibo; tše neke sane ne e ke Mose mla le eyaanó kura. Ni Dawid ke e safoiatšenukpa Joab, akę e ya kane Israelbii le fè. Joab ke mangtše le kodšo, take boni sa, ye ene hewó; ši mangtše le wiemo le bó asafoiatšenukpa le wiemo le nó. Ni teke nyódsi nehú song le Joab ke asafoiatšemei krokomei le nie akutsei le fè mli, ni amę nkane mei le. Si beni Joab ke amę yikule le ba tšó mangtše Dawid le, e tšui fá ni e boi e he šuamo ke nakai ni e fe le. Keke ni Nyongmo tšu Gad gbaló le Dawid ngó, ni e

ya ke le ye Jehowa gbei a no le, ake: „Mi hie nibii ete mi ha o: ko mli ekome, koni ma fe ma ha o. O sumo, ake affi kpawo a ba ni a ye homo ye mli, alo o sumo, ake oo dsofoi nyodsi ete ye o henyeloi a hie, alo o sumo, ake hela a ba o sikpong le no gbii ete?“ Dawid ke, ake: „Mi ye amanehulu kpetengkple mli, si ha wo gbe Jehowa deng, si dsee gbomei a deng; si le ni e mobo fa!“ Kake ni Jenowa ha hela ba Israel no, ni gbomei 70,000 gboi kedse Dan keyasi Beerseba. Ni beni bofo le wo e nine no keba Jerusalem no le, e do Jehowa, ni e ke bofo le, ni ekpata mangku le hie le, ake: „E fa, agbene su o nine, o wong!“ Ni Dawid na Jehowa bofo le, ni e damo Arafna, Jebusifoi a mangtse le, ableshahe le. Ni Dawid te e ya ma afolesano ye dsei ni e sa kpatamo afole; ni hela le se fo.

Ni Dawid hala oblafoi ke kodsoloi k n. kedse Lewifoi le a mli ye mla le na, ni 6000 dsi ameyibo. Le-

wifoi, meini esue le, a gbla amey mli asafokui 24, ni ku kome hu hie gbomei 1000, ni a ngo amey a to Nyongmo we le nitsumo le he. Ni e to lalatsemei 6000, ni e gbla amey mli asafokui 24; ni a ngo Asaf ke Jedutum, lalatsemei le, ke Heman, sankutsualo agbo le, a to amey no.

42. *Salomo.*

Take bõni Nyongmo dšamo he gbędšianõto lę dšĩ Dawid klęngklęng nitšumoi, ni beni e ya ta sęi lę nõ, ni e tšũ lę, a teng ekome lę, nakai nong e dšũemo kã no nong nõ kęte nagbe. Ye asafoiatšemei lę kę onukpai lę fę hie e tu mangtšeyeli lę e wo e bi Salomo deng, ni e wo lę kita, akę e ma Nyongmo tšũ lę, ni kule lędientšę e ba ma lę. E ngõ tšũ lę nõ, bõni e ba ma lę e hã lę, e tšõ lę, ni e ngõ šika kę dšũetei kę ayawa kę dade pii, ni e bua na, ni e kę ba tšũ he nil lę, e hã lę; ni e sa e ngõ šika kę dšũetei nibii, ni e hã a fe lę, kę tšei kę tęi babao, ni a sa a to momo

lę, e hã lę, ni e tšę mangku lę fę, ši gbomei agboi kę niatšemei dšĩ titri, ni amę ba kę šika kę dšũetei kę tęi, ni dšara wa lę, koni a kę tšũ nii lę. — Salomo dšĩ niatšę, ni fe mangtšemei fę ye e yinõ lę; e webii lę na hedšole ye e mangtšeyeli lę mli, ni mofęmo hiši suešuešue ye e weintšo šiši kę e gbamitšo šiši. Ši Salomo nile lę fa fe e nii. E tšęę sę, ni e ta sęi lę nõ lę, Nyongmo dšie e he kpo tšõ lę ye lamo mli, ni e kę lę, akę: „Bi mi, noni ma hã o.“ Ni Salomo kę: „Gbeke kękę dšĩ mi, ni mi lee bõni ma fe ni ma ye

manku kpetengkple ne nò; nohewo lẹ, há o tşulo nile kẹ toibotsui, ni ma ye neke o webii ne a nò, ni ma na noni dşı ekpakpa kẹ efong!“ Ni Jehowa na neke wiemo ne he tşui, ni e kẹ lẹ, akẹ: „Akẹ noni o bi neke nii ne, ni o bii wola, ni tşeq, alo şika, alo kunima ye o henyeloi lẹ a nò, o há o he ne, na, mi fe ye o wiemoi lẹ a na, ni mi há o nile, ni akęsi moko tamong bo ye dşe ueng; ni asang noni o biko lẹ, mi há o, nii kẹ anumnyam fẹ fe mangtşemei lẹ fẹ ye o yinò ne mli.“ Lamo dşı ene mong; şı kèle noni nie sẹ lẹ tşò, akẹ lamo lẹ dşę Nyongmo ngò. A dşie Salomo yi babao ye e nile kẹ e nii kẹ e pumnyam lẹ hewo fe mangtşemei, ni yo lẹ, fẹ. E lęđi lẹ te Ofir ye Nşo-tşuru, kẹ Tarsis, ni dşı Spania, ye Atengenşo lẹ nò ni amẹ kẹ Afrika nii lẹ ba. Mangtşemei dşę şong ba lẹ kwemo, ni amẹ ba bo e nile lẹ toi. E beı lẹ eyi obò kẹ anokwa, ni e ngò naakpa, ni e há kwaşia a le nii, ni e tşò nileloi nile.

Ni Salomo ma solemotşu lẹ ye Jerusalem, takẹ boni Nyongmo kẹ lẹ. Tşu, ni yo feo naakpa, ni eko bẹ dşeneng, ni a kẹ a to he. Beni a gbe na ni a gble na lẹ, osqfoi lẹ kẹ pangmo adeka lẹ ba ni a kẹ ma heni dşı krongkronk fe fẹ; ni beni Salomo sole lẹ, Jehowa anumnyam lẹ yi şia lẹ obò, ni la dşę ngwei ba şa afolei, ni dşure afoleşanò lẹ nò lẹ.

Si kèle nile babao lẹ nyèè a dşie Salomo kędşę eşa mli. Mangnyemei ohai abo ye e mò lẹ mli, ye mei a teng ni Kanaan kẹ Sidon kẹ Tyro kẹ Egipte mangtşę-biyei yo, meini ngò ame dientşę amẹ amale dşamo kẹ ba Jerusalem, ni amẹ há Salomon tşui du gbę ketę wongdşamo mli lẹ. Neke nilelo, ni fe mangtşemei lẹ fẹ dientşę tşò hie ku pangmo, ni Nyongmo kẹ Israel pang lẹ, mli.

48. *Mangtşeyeli lẹ mligblamo.*

Salomo gbele sẹ lẹ Israelbii lẹ ya bua amẹ he na ye Sikem, koni amẹ wo Rehabeam, Salomo kromobi

lẹ, mangtseyi. Ni Rehabeam hù ba Sikem. Ni amẹ ba e ngò ni amẹ ba hẹ lẹ, akẹ: „O tsey há wọ dşatsu kẹ tşimo; nohewọ lẹ tsey wọ nitşumo ni wa lẹ nò fi, ni wọ sumo o!“ Ni Rehabeam kẹ, akẹ: „Nye ya, bie gbfi ete lẹ ma há nye heto.“ Ni Rehabeam ya bi onukpat; ni dşi e tşey Salomo adşinafoi lẹ, akẹ: „Meni dşi nye uga ni nye a wọ mi, ni mi kẹ a to mangku ne he?“ Ni amẹ to he, ni amẹ kẹ lẹ, akẹ: „Kẹ ngntene gbfi ne o fe o he tşulo, o há neke mangku ne, ni o wio amẹ wiemo kpakpa lẹ, no lẹ amẹ hù, amẹ a sumo ó yẹ o wolagbfi fè!“ Si e kwa onukpat lẹ a dşina lẹ, ni e bi oblahi lẹ, ni tamo e tipèi lẹ. Ni amẹ kẹ lẹ, akẹ: „Kemo amẹ, akẹ: Kẹdşi mi tsey há nye dşatsu kẹ tşimo lẹ, ma fata he ma há nye! Mi wao şekpelọ lẹ a ti fe mi tsey hẹ! Mi tsey yi nye kẹ kpai, şi mi lẹ, ma yi nye kẹ nyongmongkrakroi!“ Salomo bi kwaşia lẹ susu, akẹ e kẹ wiemoi ne a wo mei lẹ a he gbeye; şi amẹ kpe mli momo, noni amẹ ba fe. Amẹ kẹ: „Me' gbefang wọ yọ yẹ Dawid ngò? alo me' gbena wọ yọ yẹ Isai bi lẹ mli? Ni akutşey nyongma dşey Juda ngò, ni amẹ fe mangtşeyeli kroko, ni a tşey lẹ Israel mangtşeyeli lẹ. Ni amẹ ngò asafoiatşey ko, Jerobeam lẹ, amẹ wo amẹ mangtşey; ni Nyongmo dientşey kplè amẹ.

Si beni Rehabeam kẹ Israelwe lẹ ya wu lẹ, Nyongmo tşu gbalọ ko, ni e ya kẹ mangtşey lẹ kẹ e webii lẹ fè, akẹ: „Neke Jehowa kẹ: Nye kẹ nye nyemimei, Israelbii lẹ, a ka wua, há ni mofemo a ya e we; şi neke sane ne edşey mi ngò.“ Ni mofemo te e we, take bõni Jehowa eke lẹ.

Si Jerobeam kẹ e he kaa Israel Nyongmo lẹ; şi e fe şikatşinabii enyo, ni e kẹ ekome to Betel ni e kẹ ekroko lẹ to Dan; ni e ngmeşey Israelbii lẹ a gbey dong, koni amẹ ya Jerusalem gbfi dşud i a yeli lẹ. Kẹkẹ ni Nyongmo tşu nũ ko kẹdşey Juda kete Betel, ni e biọ yẹ afoleşanò, ni Jerobeam ema lẹ, hewọ, akẹ: „O, afoleşanò, afoleşanò! neke Jehowa kẹ: „Na, bi ko, ni aa tşey a há Dawid we lẹ, ni aa tşey lẹ Joşia lẹ, a ba, ni e

há ngé a'zofoi lẹ e e sá yé o nó inting, ni aa a'gbo-
 mei a wni yé o nó!" — Ni ene dsi kadi, akẹ Jehowa,
 ni wie neke wiemo ne, akẹ: Na, afolesanó lẹ mli a gbla
 ni lamdu a şuşesi!" Ni beni Jerobeam nu neke wiemo
 ne lẹ, e şia e nine ni e ke: „Nye móa lẹ!" Si amró
 pe e nine lẹ ka nakai ni afolesanó lẹ mli gbla ni e nó
 lamdu şuşesi. Keke lẹ mangtşe lẹ ke Nyongmo wenu lẹ,
 akẹ: „Agbene kpa Jehowa fai, o há m'!" Ni e kpa
 Jehowa fai, ni mangtşe lẹ nine lẹ tşa ekong. Ni beni
 Nyongmo wenu lẹ gbe e nitsume lẹ na lẹ, e kọ şit
 gbe amró ekong, takẹ boni Jehowa ekẹ lẹ. Si gbalọ
 numo ko, ni dşę Betel, nie e se, ni e ke apasa wie-
 moi ba laka lẹ, akẹ e ke lẹ a ku se a ya e we, ni e
 ke lẹ a ye nii, noni ke Jehowa mla lẹ kpa lẹ. Si no
 se lẹ, beni e ya şia lẹ, dsata tşua lẹ ni e gbe lẹ; ni
 e yee lẹ; şi e damoşi yé e gbomyo lẹ masei, ni e tedsa

lẹ hú damoşi keyaşi beyinó, ni gbalọ numo lẹ dşę Betel
 ba, ni e ba fú gbalọ, ni e laka lẹ. Si moni Jehowa
 efe neke kadii ne fè, tşe bele Jerobeam edşee e gbe
 fong lẹ nó. Keşę nakai be lẹ mli lẹ hedşole ko be
 yé Israel. Atwatşemo nie atwatşemo se. Keşsi a wo
 mangtşe hē lẹ, e tşę ni mokroko ba kpa lẹ yé sei lẹ
 nó, ni e gbe lẹ ke e wekumel fè; ni lẹ hú, ke e ta
 nó lẹ, a feş lẹ nakai pong, ni moni feş efong fe lẹ lẹ.

ba ye e se. Dɔɔ Jerobeam esafemo, ni a dɔa tsɔnabii
 lɛ kɛkɛ amɔ feɔ; si amɔ boi wongdɔtɔi a wongdɔamɔ
 kɛ hile niifemo kɛ higbedɔi a niifemo hɔ amɔ fata hɛ;
 ni fitemɔ ba mrahra.

44. *Elia gbalɔ le.*

Ahab, mangtɔɔ lɛ, fe efong ni e tɔu wong fe mang-
 tɔɔmei lɛ fɛ, ni nie e hie lɛ; ni e ngɔ Isabel, Sidon
 mangtɔɔbiyo lɛ, laka lɛ, ni e ya dɔa Baal kɛ Astarot,
 Sidon wɔdɔi lɛ. Ni Isabel ma tɔu fefeɔ, ni e to osofoi
 450 e hɔ Baal, ni mei 400 hɔ e hɔ Astarot, moni a
 dɔa lɛ ye akrabatsɔi, ni mli yo dung lɛ, mli kɛ adɔua-
 mangbɔ kɛ higbedɔianii lɛ. A wa meini dɔa Israel
 Nyongmo lɛ, a yi, ni a gbɛ e gbalɔi lɛ; si kɛlɛ moko
 ye Ahab tsudɔi lɛ a mli, ni seɔ Jehowa gbeye, ni a
 tseɔ lɛ Obadia, Ahab semo lɛ, moni ngɔ Nyongmo gba-
 lɔi oha e te ye bui a mli ni e hɔ amɔ abulo kɛ na.
 No be lɛ mli lɛ Elia, gbalɔi lɛ ba mangtɔɔ lɛ hie, ni
 e kɛ, akɛ: „Mi na Jehowa, ni hie ka lɛ, mo hie ni
 mi damo ne, akɛ bo enyong ni Nyongmo hɔ eneng ye
 affi ne a mli, dɔa mi kɛ lɛ!“ Kɛkɛ ni hiomɔ ba sikpong
 lɛ nɔ; si gbalɔi lɛ ya te e he ye Krit fa lɛ na, ni kwa-
 kwɔlabitei ba hɔ lɛ abulo kɛ lo, ni e nuɔ fa leng nɔ
 lɛ eko.

„Si beni fe se ni fa le etá le, Jehowa ke le, aké: „Teši, ni o ya Sarefat; si na, mi to okulafoyo ye dsei, aké e le o!“ Ni beni e ba ma leng agbo le na le, na okulafoyo ko ye dsei ni e le lai. Gbaló le bi yó le nu fio, ni beni yó le ya nu le ye le, e tu le ni e ke: „Mi kpa o fai ni o ke abulo átróma ko a fata he a ba há mi.“ Ohiafoyo le herenó ni e ke: „Mi na Jehowa, aké mi be noko, dsa ma koko kome ke mu fio ye gbé mli keke; ni na, mi ya ho ene ma há mi he ke mi

binu le, ni wo ye, koni wo gboi.“ Elia ke le, aké: „Ka se gbeye! ya ni o ya fe, take boni o ke le; si femo kao fio, o há mi klengkleng, fedá koni o fe bo ke o bi le nó. Si neke Jehowa, Israel Nyongmo le, ke: Ma, ni yo tsele le mli le, e tang, ni mu ni yo gbé le mli le, e tang keyasi beyinó, ni Jehowa a ne ye sikpong le nó!“ Ni Elia ke okulafoyo ohiafo le ye nii, ni e ke le hisi fe afi. Ni ma ni yo tsele le mli le, e táá, ni mu le hú, ni yo gbé le mli le, e táá. Ni beni ngwei le na enga afi ete ke nyódsi ekpa song le, Jehowa ke Elia, aké: „Ya, ni o ke o he a ya tso Ahab, ni ma há Nyongmo a ba ne ye sikpong le nó.“ Ni beni Ahab na, aké e ba le, e blo, e wo le, aké: „Nso bo dsi moni haoq Israel le?“ Elia ke le, aké:

„Dşee mi dşî moni baoo Israel lę, şî bo kę e tşę we lę, akę noni nye kwa Jehowa kitai lę ni nye nie Baal sę lę. Ni agbene tşu ni a ya bua Israel fę nã ye Karmel gong lę nõ, ni o kę Baal osofoi 450 kę Astarot osofoi 400 lę hũ a fata he a hã mi!“ Ni Ahab fe nakai.

Ni gbalọ lę kę meini bọ nkulo lę, akę: „Me' beyinõ nong nye a dida ye sãdşî enyo teng keyaşî? Kę Jehowa dşî Nyongmo lę, nye niea e sę, şî kę Baal dşî lę, nye niea e sę!“ Ni mei lę etoo he wiemo ko: Kękę ni Elia kę amę, akę: „Mi lę mi kome eşuę ye Jehowa gbalọi lę a teng, şî Baal gbalọi lę amę yi 450 song ne. Nohewọ lę agbene nye hã wọ tşinai enyo. Amę ngõ ekome amę ngmę lai nõ ye afolesanõ lę nõ, ni amę kę la a ka wo şîşî; ni mi hũ ma fe nakai; koni nye tşę nye Nyongmo lę gbęi a nõ, şî mi lę, ma tşę Jehowa gbęi a nõ: ni Nyongmo, ni a herenõ kę la lę, lę dşî Nyongmo!“ Ni mei lę fę herenõ: ni amę kę, akę: „Wiemo kpakpa ne!“ Kękę lę Baal osofoi lę gbe amę tşina lę, ni amę kę lę fõ afolesanõ lę nõ, ni amę dşo amę bole afolesanõ lę klangma, takę beni amę gbena yọ, ni amę blọ kędşę lebi keyaşî şuane, akę: „Baal, bo wọ toi! Baal, bo wọ toi!“ Si kranã. Ni Elia ye amę he feo, akę: „Nye boa ni a wa, şî Nyongmo ni; ekole e şusu noko he, lo e te ni a sę, lo e te mangşę, lo bene e wọ, ni e hie a tşel!“ Kękę lę amę blọ kę amę hewale fę, ni amę flo amę he kę kaklai, ni amę la a dşe amę he; — şî kęle kranã. Ni beni gbękę afolesã be lę eşę, takę beni dşî gbena ye solemotşu lę mi lę, Elia ma afolesanõ, ni e tşa bu, e bole afolesanõ lę, ni e kę, akę a ye nu a şuę afole lę nõ keyaşî beyinõ, ni bu lę a yi obõ. Kękę ni Elia solemotşu kę, akę: „Jehowa, Abraham kę Isaac kę Israel Nyongmo lę! Hã, ni a le ngmęne: gbã ne, akę bo dşî Nyongmo ye Israel, ni akę mi dşî o tşulo ni mi fe ni ne fę kwa ye o wiemo na!“ Kękę ni Jehowa la lę ba ni e ba şã afole lę kę lai lę kę tei lę kę su lę, ni eulemo nu lę, ni yọ bu

lẹ mli lẹ hù. Ni mei lẹ fẹ! kẹ amẹ. his bumoşi ni amẹ
biq, akẹ: „Jehowa dsi Nyongmo! Jehowa dsi Nyongmo!“
Ni Elia kẹ, akẹ: „Nye mómoa Baal gbalẹi. lẹ ni nye ka
há amẹ teng mokomeflo midsofoi!“ Ni amẹ mómo amẹ,
ni e kẹ amẹ te: Kişon fa lẹ na, ni e ya gbe amẹ yẹ
dşei. Ni Elia te Karmel gong lẹ yiteng ni e kpa Nyong-
mo fai şli kpawo, koni e há Nyongmo a ne. Ni e kẹ
e tsulo lẹ, akẹ e ya kwẹ, akẹ Nyongmone mba lo.
Noni dşi şi kpawo lẹ e kẹ, akẹ: „Na, atatu miteşi kedşę
nşo lẹ mli, ni tamo gbomo nize. Ni Elia tsu bofo kete
Ahab ngó, akẹ: „Samo o şuli ni o ya, koni Nyongmo
a ka yi o!“ Ni amró pe lẹ atatu hie wó afua ni Nyong-
mo ne ahù.

Fe se lẹ mangtşę Ahasia, Ahab bi lẹ, he miye ni
e tsu bofoi, ni a ya bi Baalsebub, Filistifoi lẹ a wong
lẹ, akẹ e he a wa lẹ lo? Ni Elia kẹ bofoi lẹ ya kpe,
ni e kẹ amẹ, akẹ: „Ani Nyongmo ko be ye Israel, ni
nye ya bi Baalsebub, Ekron Nyongmo lẹ? Nohewo lẹ
Jehowa kẹ, akẹ: „Gbo oo gbo!“ Ni bofoi lẹ ku amẹ
şę kẹ ba, ni amẹ kẹ mangtşę lẹ, akẹ: „Nu tşoiatşę ko
kẹ wo kpe ni e kẹ wo, akẹ: Nye ya kea mangtşę, akẹ:
„Gbo oo gbo!“ Mangtşę lẹ kẹ, akẹ: „Elia, Tishbinyo
lẹ ni.“ Ni e tsu asafoiatşę ko kẹ e mei 50, koni e ya
mó lẹ. Ni Elia taşi ye gong ko nó. Ni asafoiatşę lẹ
kẹ gbalq lẹ, akẹ: „Bẹ Nyongmo gbomo! mangtşę kẹ,
akẹ: „Kplekemoşi!“ Ni Elia kẹ, akẹ: „Kẹ Nyongmo
gbomo dşi mi lẹ, la a dşę ngwei ni e ba şa bo kẹ o
50 lẹ!“ Ni e ba mli nakai. Ni mangtşę lẹ tsu asa-
foiatşę kroko kẹ mei 50 ekong ni la dşę ngwei ekong
ni e ba şa amẹ hù. Ni meni dşi ete hù ba ni e ba
knası ye Elia hie ni e kẹ, akẹ: „O Nyongmo gbomo!
mi kpa e fai, há mi susuma kẹ mei 50 ne a susunai
lẹ dşira a wa ye o hie!“ Kẹkẹ lẹ Elia kplekeşi ni e
kẹ lẹ te mangtşę lẹ ngó, ni e kẹ lẹ, akẹ: „Nakai Je-
hewa kẹ: „Akẹ bofi e tsu bofoi ni a ya bi Baalsebub,
Ekron Nyongmo lẹ, take noni Nyongmo ko be Israel,
ni o te e ya hie wiemo lẹ kedşę e na lẹ; hewo lẹ o

tengsi ye o sa le no, si gbo oo gbe!" Ni Ahasia gbo ni e sii bii ye e se.

45. *Elisa.*

Take boni Nyongmo tso le le, Elia ngò Elisa fe e semo. Ni Elisa na, ake boni Nyongmo ngò Elia, gbalo le, ye ahum ke lasuili mli ke ya ngwei; ni Elia mumo le ke e hewale le ba Elisa no. Beni Elisa ku e se ke ba Betel, heni sikatsinabi le yo le, gbekebii komei ye e ho feo, ni ame tse e yi se, ame ke: „Ya ngwei, yikpatatse! ya ngwei, yikpatatse!“ Elisa, moni le be krede ha tsuisingme ke be, ni sa ha nyomowo le, lomo ame ye Jehowa gbei a no. Ni osisibrišii enyo dse ko mli ni ame ba tšere ame teng mei 42.

He ko, ni gbalo le a kpehe le yo dsei, gbalo ko nga okulafo bo le, ake: „Mi wu egbo, ni nyomotse ba, ni e ba ngò mi bihi enyo le e fe e wofafei. Elisa ke le, ake: „Meni o yo ye sia le?“ Ni e ke: „Mi be moko ye sia le, ake dsa mugbe kome pe.“ Ni e ke le, ake: „Ya, ni o ya ma gbei, ni o ka ma fio. Ni ke o ba sia le, nga sina le o wo bo ke o bii a yi; ni o tso o wo gbei le fe mli obobo!“ E fe nakai ni e

wo gbei pii obobobo. Keke ni e ke e bi le, ake: „Ba ha mi gbe kroggu hu.“ Ni e ke le, ake: „Gbe le eko be dong.“ Ni mu le se fo. Ni e ba e ba ke Elisha; ni e ke: „Ya ni o ya ho mu le, ni o ke wo o nyomo le; ni o ke o bii le a ye boni sue le.“

Naeman, Syria mangtse le asafoiatsenukpa le, ya adato. Aghene Naeman nga le yo weyo fio, ni a nga le nom kedse Israel sikpong le no. Ni gbeke le ke e ura le, ake: „O, ake mi nuntso ya gbalole, ni yo Samaria le, ngo kulel ee tsa e dsato le, e ha le.“ Na Naeman fa gbe kete Israel sikpong le no ni e ke e kpongoi ke suili ke nii pii ba damo Elisha agbo le na. Ni Elisha ha a ba ke le, ake: „Ya, gbe Jordan mli sia kpawo ni o helo a ba o no ekong, ni o be a tse.“ Yo ene hewo Naeman mli, fa ni e ke, ake: „Mi suasu, ake e dsekpo, e ba mi ngo ni e tse Jehowa, e Nyongmo

lẹ, gbẹi a nò, ni e kẹ e nine a fa heni e yọ lẹ, ni e tsa adsato lẹ. Ani Damasko fai lẹ ehii fe Israel nui lẹ fẹ?" Ni e tşudsi lẹ kpa lẹ fai ni amẹ kẹ, akẹ: „Wọ tşẹ, kẹ gbalọ lẹ kẹ o, akẹ o ya fe noko wulu lẹ, o feng, lo? enie nong mo, kẹđsi e kẹ o mong, akẹ: Dşu ni o he a tşẹ lẹ?" Kẹkẹ lẹ e kplekẹsi ni e ya gbe Jordan fa lẹ mli şii kpawo, ni e hewulo nò tşẹ take gbeke bibio helo. Kẹkẹ ni e ku e sẹ kẹ ba Nyongmo gbomo lẹ ngò, ni e ba da lẹ şi ni e ke lẹ nii. Ni e kẹ lẹ, akẹ: „Na, agbẹne mi le, akẹ Nyongmo ko be şikpong lẹ nò, dşa yẹ Israel mli kẹkẹ; nohewọ lẹ agbẹne ngò o tşulo dşomo lẹ!“ Si Elişa kẹ: „Mi na Jehowa, mo hie, ni mi damo ne, mi ngóng eko. Ya yẹ hedşole mli!“ Si Gehasi, Elişa tşulo lẹ, sumo şika kẹ dşuetei kẹ atade fẹfẹo lẹ, ni e nuntşo lẹ kwa lẹ, ni e ngò sųe Naeman sẹ ni e kẹ: „Mi nuntşo tşu mi o ngò, akẹ: Na, agbẹne gbalọi ohiafoi enyo eba mi ngò; hẹ amẹ dşuetei talanto kome kẹ atade he tşakemo srotai enyo.“ Naeman kẹ: „Mi kpa o fai, kolomo talantoi enyo!“ Ni Gehasi ba e nuntşo Elişa ngò ekong, ni Elişa bi lẹ, akẹ: „Nigbẹ o dşẹ, Gehasi?“ Ni e kẹ: „O tşulo dşẹ heko.“ Si gbalọ lẹ kẹ: „Ani mi mumo enaa, beni nti

lẹ tşò e he ekong kẹdşe e şılı lẹ mli ni e ke o ba kpe lẹ? Ani be, ni a ke heq dsuetei ke atadei ke weintiomi ke nutromi ne, lo? Nohowo lẹ, Naeman adsato lẹ a kpete o ke o sesibii kete namò! Ni e dşe e hie ke adsato, ni yo take Nyongmo lẹ.

Ye ta ko, ni Israel mangtşe ke Syriafoi lẹ wu lẹ, mli lẹ, Elişa, gbalọ lẹ dsadşe noni a fe ye Syriafoi lẹ nsra lẹ mli fe e tşò mangtşe lẹ. Kẹke lẹ Syria mangtşe lẹ tşu tabiloı ke te Dotan ma leng, heni gbalọ lẹ yo lẹ, ni amẹ ya bole ma leng ni amẹ tua lẹ. Syriafoi lẹ ba nyong ni amẹ ba bole mang lẹ. Ni beni Nyongmo gbomo lẹ tşulo lẹ teşi lebi mangkpa lẹ, na tabiloı eböle mang lẹ ke okpongoi ke şılıii, ni tşulo lẹ bo, ake: „Ao! mi nuntşo, te wo fe teng?“ Ni e to he, ni e ke: „Ka şe gbeye, şi meini ke wo yo fa fe meini ke amẹ yo lẹ.“ Ni Elişa sole ni e ke: „Jehowa, gblemo mene hingmeii ni e na nii!“ Kẹke ni Jehowa gble oblanyo lẹ hingmeii, ni e na, ni na, gong lẹ he e yi ke lakpongoi ke şılıii obò ke bole Elişa.

„Ani amẹ fe lẹ dşee suomo mumoi dşi amẹ, ni a tşu amẹ meini a na wolaheremo lẹ a suomo?“ Hebr. 1, 14.

46. Akutşei nyongma lẹ a nomngó ke amẹ kplamo ke Asyria ya.

Ahab se lẹ mangtşemei 12 ye mangtşe ye akutşei 10 lẹ nó, şi amẹ tşee ye sei lẹ nó. Moko gbeq e nanyo nótonoto, ni e ye mangtşe ye e nádşiang. Must a ba şikpong, heni a tşakeq nóyeli kpitiokpitio ye lẹ, nó! Syriatşemei lẹ ba kpitiokpitio, ni amẹ ba yeq ofò ye şikpong lẹ nó ni amẹ fite lẹ. Si mei lẹ ekplèè kọkọbọ. Gbalọ lẹ a gbe hù, ni amẹ woq lẹ, he ba gbeye. Si mei lẹ a ying ebote wongdsamo ke efongfemo mli kura. Beni yi ya wulaşi lẹ, Asyriamei, ni dşi tawuloı, ni he wa lẹ, ba ni amẹ ba ye şikpong lẹ nó ni amẹ tşu amẹ onia. Hoşea, Israel mangtşe lẹ, ka anqkwale kita e ha Salmahaser, Asyria mangtşe lẹ; şi

fe se le e ku e kita le mli. Keke le Salmanaser ba Israel no, tamo ahuma, ni kpata nii a hie; ni e fite Samaria, ni e ngo akutsei 10 le ke te Armenia ke hei krokomei ye e mangtseyelihe kpetengkple le mli. Ene a tseo kplamo ke Asyria ya le. Mei le a mli fio gbe a ngme, ni amehi. Si Salmanaser ngo Syriamei ke Mesopotamiamei ke wongdaloj krokomei, ni e tsu amehi ke ba, ni amehi ba hi amangfo le mli; ni osofo ko ba ni e ba tso amehi Jehowa gbeyesemo le. Akutsei 10 le mangtseyeli le nagbe ne. Ni Israelbii fio, ni a si le, ke wongdaloj, ni ba hi dsei le, futu, ni amehi mli Samaria mangku le dse.

47. Jona gbalole.

Asyriamei a ngo tete Nyongmo tsu gbalole kedse Israelbii le a teng e ha. Niniwe, Asyria mangtse le mang wulu le, ye feo ni nii a mang dsi; gbii ete a ke bolele le. Ni Jehowa ke Jona, ake: „Tesi, ya Niniwe, mang wulu le, mli, ni o ya dsadse ye dsei, o tso amehi; si amehi nifodsianii ekwo keba mi hie. Si Jona bo Nyongmo wiemo le toi, si e tso gbe kroko no kete nsong. Keke le Jehowa ha ahum kpetengkple fa ye nso le mli, koni amehi misehe gbeye, ake lele le ba ladse. Ye amehi dsiramo mli le mei le fe blo ha amehi Nyongmoi, ni amehi hole guonii le, ni yo lele le mli le, amehi wo nsong, ni e fe flefle; si Jona ewo ye lele le sisi. Keke le leletshe le ba ni e ba ke le, ake: „Meni feo o, o wo, lo?“ Tesi ni o tse o Nyongmo!“ Ni amehi ke amehi he, ake: „Nye ba, ni wo foa abisai, koni wo na, mohewo ni efong ne yo wo no ne.“ Ni abisai le gbe Jona no. Ni e ke amehi, ake: „Nye ngo mi ni nye sea nye foa nso leng, ni nso le he a dso a ha nye.“ Keke le amehi sole amehi ha Nyongmo, ake: „Jehowa, ka ha wo fite ye neke gbomo ne susuma hewo, ni o ke la, ni efeko noko le, a ka ngme wo no!“ Ni amehi wo Jona ni amehi ke le ngme nso leng, ni nso le he dso. Keke le mei le se Jehowa gbeye naakpa, ni

amẹ sá afolei, amẹ há lẹ, ni amẹ wo lẹ si. Si Jehowa esa nşonglo kple ko, ni e mi Jona, ni Jehowa bu e hẹ ye wola mli. Ni gbii ete kẹ nyongnyong ete sẹ lẹ

nşonglo lẹ ya sẹ lẹ e ngmẹ şikpong ekong. Keke lẹ Jehowa kẹ Jona noni dşii lenyo lẹ, akẹ: „Ya Niniwe, mang wulu lẹ mli, ni o ya dşadşe wiemo, ni mi kẹ o lẹ, o tşo amẹ!“ Keke ni Jona ying e te Niniwe, ni e blo ye blohui lẹ a mli, akẹ: „Bie gbii 40 pẹ lẹ ni Niniwe a butu!“ Ni mei lẹ he gbalọ lẹ wiemo lẹ amẹ ye, ni amẹ sẹ gbeye naakpa, ni amẹ ye buada ni amẹ bumo kpekpei. Ni mangtşẹ lẹ kpọ e mangtşeyeli atade lẹ eifó şi, ni e há a şię, akẹ gbomo dşio, kolo dşio, a ka ye nokonoko; şi mofémó a bo, ni a wa, a há Jehowá, ni mofémó a dşe e gbẹ fong lẹ nó, ateno Jehowa a tşo kędşe e mlifu lẹ mli, ni amẹ ka fite. Ni Nyongmo na amẹ mọbo ni e kẹ fitemo lẹ baa amẹ nó. Si Jona na Nyongmo mlihile lẹ he mlifu, ni e kẹ, akẹ: „E hi há mi, akẹ ma gbo mong fe noni ma hişii lẹ!“ Ni e dşe má lẹng ni e fe agba fio ko, ni e ho e ta hò lẹ mli, koni ee kwẹ, noni a ba mang lẹ nó. Ni Jehowa há nakpetşo kwè nyong ye e nó, ni lebi lẹ e fe hò e há Jona. Ni Jona na nakpetşo lẹ he tşui na akpa; şi dşetşerenó lẹ Nyongmo há gógomi ha fite tşo lẹ, ni heni húlu na wa lẹ, e bai lẹ ngala. Ni húlu sá

Jona yiteng, ni e tao gbele e gbo ekong. Keke le Jehowa ke Jona, ake: „Ani ekpakpa ne, ake ni o mli efu le?“ Ni e ke, ake: „Mi fe ekpakpa, ake mi mli fu kate gbele mli tete!“ Ni Jehowa ke, ake: „Bo le o na nakpetso le mbo, noni o teoko le, noni ba nyong kome ni e fite nyong kome mli le; si ani mi le, mi nang Niniwe, mang wulu le, mbo, heni meini lee ame nine-dsuru ke ame bekuang yi bo dsi 120,000, ke koloi pii hu le?“ —

48. *Juda sekpe mangtsemei le.*

Mangtseyeli mligblamo le se le mangtsemei 20 ba tara Dawid sei le no ye Jerusalem, ye afii 372 mli; ni Juda mangtseyeli le ka no ahuh keyasi afii 100 ye akutsei nyongma le no le se. Si Dawid sesibii le a teng tete le mangtsemei fods fa ye mli fe meikpakpai. Gbomei a gbèii, ni tamo Josafat, Hiskia ke Josia neke le, ame kpeo ye neke sane mli mong, si tamo lai, ni ekaa ye dung kpitikpiti mli.

Ahas ma aflesano e ha Baal ye Jerusalem blohui le a mli, ni e ha a ngamo Jehowa we sinai le; ni e tso tamo sia ko, ni tse egbo, ni a so na ni a ba ho le. Si Hiskia, Ahas, gbomo fong le, bi le, sumo Jehowa, ni e gbe Nyongmo we sinai le ekong, ni e dsie wodsi ye Jerusalem e sue. Ayawa onufu le hu, ni Mose wo no ye nga le no le, ye enemei a mli. Ni Hiskia kpa akutsei 10 le a mli bu le hu fai, ake ame ku ame se keba ame tsemei le a Nyongmo le ngò ni ame ba Henoho le gbdsuroyeli le. E yinò Asyriamei le ba ngò akutsei 10 le kete Asyria le, ni Israelii le akpei abo, ni ya ba abo ye Juda sikpong le, ha e mangtseyeli le mli wa. Si Sanherib, Asyria mangtse le, ni dsi Salmanaser semo le, tso e safoiatsenukpa le ke tahilo; ni e ba ngò Juda madsi, ni hewa le, fe; ni ame we Jerusalem ka. Si beni e wie e gbe Jehowa, hie kolo le, he guo le, Hiskia gbla e tadei ni e kpa Israel Nyongmo le fai; keke ni Jehowa bofo le dsekpo, ni gbl

kome nyōng lẹ e gbe mei 185,000 yẹ Asyriamei lẹ nsra lẹng; ni na, dšetserenò lebi lẹ gbohì song kâmoši. Keke lẹ Sanherib ying e te Niniwe. A fe nakai be lẹ mli lẹ, Hiskia he miye gbele hela; ni Ješaia, gbalọ lẹ, ba e ngò ni e ke lẹ, akẹ: „Samo o we lẹ o to, ši gbo oo gbo!“ Ni Hiskia kpa Jehowa fai ke e hie yafonui, koni a hâ e wola sẹ a tşẹ. Keke ni, beni Ješaia dşẹ mang-tşewe lẹ e ya lẹ, Jehowa ke lẹ, akẹ: „Ku o sẹ ekong ni o ya ke Hiskia, akẹ: Nakai Jehowa ke: Mi nu o faikpamo lẹ ni mi na o hie yafonui lẹ; na, ma fata o

gbli lẹ a he afii 15.“ Keke ni Ješaia tşò lẹ, akẹ e ngò aghami kuku lẹ; e bu e sane lẹ nò, ni gbli ete pe lẹ mangtşẹ lẹ he wa lẹ, ni e ying kete Nyongmo we lẹ ni e ya da lẹ ši. Si Hiskia bi fong, Manase lẹ, ba ye e semo, ni e fite ekpakpa, ni e tşẹ efe lẹ, ni e kpla mangku lẹ e wo wongdsamo mli ekong, yẹ e mangtşeyeli, ni ma nò ahù keyasi afii 50 song lẹ, mli. Kebe e gbele mli lẹ a ngò lẹ nom kete Babel, ni a wo lẹ tşung. Dşemei e ba e he ši yẹ, ni Nyongmo bo e faikpamo lẹ toi, ni a ke lẹ ba e mangtşeyelihe lẹ ekong, ni e dşie wòdşi lẹ yẹ Jerusalem! Si Amon, e bi lẹ, fe efong fe mei fè, ni nie e hie lẹ; ši e tşẹ tutu ko;

ʃi afii enyo ʃe pe le, e tʃadʃi gbe le; ni Joʃia, ni eye
 affi 8 keke le, ta sei le no. Ni Joʃia fe noni dʃa ye
 Jehowa hie, ni e nie e tʃe Dawid gbei le a no; ni e
 dʃie wodʃi ye Jerusalem ke Juda fe, ni e ha a sa
 Nyongmo we le ekong. Ni na, beni ame sa Nyongmo
 we le, ame na wulo ko, ni ladʃe ye Manase yino, ni
 hie edʃe no le. Mla le wulo leng. A ke ba ni a ba
 kane ye mangtʃe le hie; ni beni e nu le, e fe le gbeye
 ke nakpe, ni e gbla e he atadei. Si Nyongmo ha a ba
 ke le ye Hulda, gbaloye le, na, akẹ: „Edʃake o tʃui
 he dʃo ni o ba o he ʃi ye Nyongmo hie, beni o nu
 noni mi ke ye bie ne he hewo le, a bua o na a wo
 o bu mli ye hedʃole mli, ni o hingmeii gbang efong fe,
 ni mi ke a ba bie ne le, no.“ Kpako Joʃia bo modeng
 naakpa fe tʃutʃu le, ni e sa nii fe ye Israel ye Mose
 mla le na. A* bo gooa, ni a kane wulo le mli wiemoi
 le fe ye ame hie; ni mangtʃe le ke mangku le pang
 ye Jehowa hie. E bo modeng ahũ ke teke Juda hũsu
 le kete se; ʃi e kumo afolesanò, ni yo Betel le; ni e
 ha a dʃie wai ye gbohi a bui le a mli, ni a ʃa ame
 ye afolesanò le no ye Jehowa wiemo le, ni e wie ye
 gbalo le na le hewo. Si beni Joʃia gbo le, samo ni
 tʃumo le se fo. E biu le a teng mei enyo ke e nabii
 le a teng mei enyo ya tara Jerusalem sei le no ekome
 kome, ʃi ame tʃe, ni a na fang ye okadii babao le
 mli, akẹ kodʃomobe le eʃe eta.

49. Gbaloi le.

Kadii ne a dʃadʃeloi ke ʃisitsoloi dʃi gbaloi le. Ame
 sadʃi, ni ame dʃadʃe ame tʃo mei le, kpoto ye Biblia
 mli. Ame nitʃumo dʃi, akẹ ame gbeyo Nyongmo he nile
 le ame suá mei le a teng, ni ame tʃio fitemo le, ni
 dʃe mangtʃemei le ke osofoi le dientʃe a ngo kpitio-
 kpitio le, na. Nyongmo te nekemei a ʃi kedʃe akutʃei
 10 le ke Juda le, ni kedʃe ʃiʃibii le a mli take odehei
 le ha. Jeʃaia ke Daniel dʃe mangtʃe weku mli; Jere-
 mia ke Hesekiel dʃe osofoi a mli. Elia ke Eliʃa, ke

Jona ke Mika dsi mangbii akpai; si Amos le tsinakwelo ni. Beni Babylonia mangtseyeli fe bibio lolo le, Jesaia, gbalo le, gba e dale, ni e ba da, ke e kunimyeli le hewo; si asang e gba ye e fitemo hu hewo, ni e tsi moni ba fite le gbei tete a ta, akẹ Kores. Jeremia gba Jerusalem fitemo, ni Kaldeamei a ba fite le le, hewo, ni e gba afii abo tete, ni Jerusalem ba ka amangfo le. Afii 23 song le e dsadse tsuitsakemo e tso mei le; si no se le Nyongmo tso le, akẹ agbene kodsono le a ba; ni aa ngo Judafoi le aa kpla kate Babel; si afii 70 se le ame a ku ame se keba Kanaan sikpong le no ekong. Ame kplamo ke Babel ya le boi afii 12, dani a fite Jerusalem. Meini a kpla ke te le susu, akẹ e suẹ fio, ni aa fite Babel ni ame a ku ame se ke ba ekong. Si Hesekiel, moni ke ame yo le, gba e tso ame, akẹ ame sekube le seko, si mong e suẹ fio, ni meini esue ye Judea le hu, aa kpla ame ke ba Babel. Si ame hee le ame yee.

Gbaloi le abei, ni ame buo le, he midira. Gbiko le Jeremia ke, akẹ: „Boni a feo ka ni mli e wo mudsi le, ni a fo mli ni a tsoo le a buo si le; nakai nong aa tso Jerusalem aa bu si!“ Gbiko hu e ke, akẹ: „Mi ying mi te gbesolo we, ni na, e tso nii ye tsoe mli; ni gbe le, ni e soo le, koto ye e deng; ke ni e

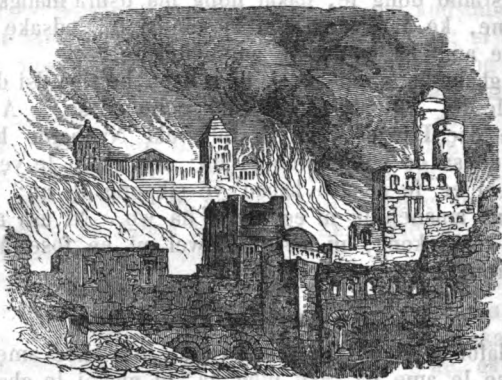
sa e bọ lẹ kokrō, ni e ngò fe gbẹ kroko. Jehowa kẹ; O Israel we lẹ, ani mi nyèng ma fe nye, takẹ gbẹ̀sòlo ne fe lẹ? Na, bọni su lẹ yọ yẹ gbẹ̀sòlo lẹ deng lẹ, nakai nong kẹ nye hù nye yọ yẹ mi deng!“ Be kroko mli lẹ Jeremia he kpulu yẹ gbẹ̀sòlo lẹ ngò, ni yẹ Israel onukpai lẹ kẹ osòfonukpai lẹ a hie ni e ngò kpulu lẹ e tşua şi ni e dşura dukuduku, ni e kẹ, akẹ: „Bọni tabiloi a Jehowa kẹ ne: Takẹ bọni moko dşua gbẹ, ni e hii tşramo dong lẹ, nakai nong ma dşura mangku kẹ mang ne, kẹ Jerusalem şiai kẹ mòdşi lẹ, edşakẹ amẹ şá afòle amẹ há wòdşi yẹ amẹ yiteiang!“

Si gbalei lẹ a mli sàdşi, ni a wieọ he titri dşi dşielọ lẹ ba lẹ lẹ. „Gbalọi lẹ fẹ yeọ e he odase.“ A gba, akẹ ee dşẹ Dawid weku lẹ mli; akẹ Nyongmo bi dşi lẹ, şi ee sa ee tşò gbomo bi hù; akẹ aa fọ lẹ yẹ Betlehem ni ee fe edşurò babao yẹ şikpong lẹ nò; şi ee sa ee na amanehùlu ni ee gbo e há wọ. Ni asa a gba, akẹ e teşi ekong, ni ee te ngwei ni ee fọse Mumo krongkrong lẹ e şuşe helo fè nò.

50. *Kplamo kẹ Babel ya.*

Judafoi lẹ, amẹ he amẹ ye o, amẹ hee amẹ yee o, fe se lẹ amẹ na, akẹ nibii fia, ni gbalọi lẹ gba amẹ lẹ, ekomeflo e tuu kọdşọ. Kaldeamei, yiwalọi lẹ, ba, ni yẹ amẹ fite monidşi a na lẹ Jerusalem, mang fefeọ lẹ, tşò amangfò. Kèlẹ agbène hù Nyongmo kodşomoi lẹ ba ekome kome. Nebukadnesar, Kaldeamei a mangtşẹ lẹ, klengkleng tşu onia yẹ Judea şikpong lẹ nò, ni e ngò Joiakim kẹ e webii lẹ a teng tabiloi 10,000 kẹ onukpai kẹ sòloi kẹ ngaloi fè kete Babel. Ni e to mangtşẹ kroko yẹ şikpong lẹ nò, ni e mangtşeyeli lẹ hişi afii nyongma. Si mangtşẹ lẹ, ni a tşeq lẹ Sedekia lẹ, tao aboba yẹ Egyptemei lẹ a ngò, ni amẹ kẹ Nebukadnesar a wu; kẹkẹ lẹ Kaldea-tabiloi lẹ ba şikpong lẹ nò takẹ fa, ni fiteọ şikpong. Si Judafoi lẹ fá amẹ má lẹ he afii enyo; ni yẹ kawo lẹ mli lẹ hòmo lẹ na wa, ni nyemei gbẹọ amẹ bii amẹ yeọ. Beni yi ya

wulaşi lẹ henyelọi lẹ gbu gbẹ kẹ bote má lẹng. Sede-
kia ya nyò henyelọi lẹ a deng yẹ e foidşe lẹ mli, ni
agbẹne Hesekiel gbale lẹ, ni e ngba yẹ e hewo, akẹ:
„E te Babel ni e ya gbo yẹ dşei, şi e nang şikpong
lẹ,“ ba mli. Kaldeamei lẹ famo e hingmeii ni noni e
na fêda ni a fe ene lẹ, dşi lẹdientşe e bii a gbe; kẹkẹ
ni a kẹ lẹ te Babel. A ye Jerusalem má lẹng kẹ şole-
motşu lẹ mli ofò ni a fite ni a şa; ni a ngò şolemotşu

lẹng nibii ni dşara wa lẹ, ni a kane, ni a kẹ te Babel
yẹ Bel şolemotşu lẹng; şi heni pangmo adeka lẹ te lẹ,
moko lee. Ni a ngò mei lẹ fè kẹ ya to Babel mangtşeyelihe
lẹ gbefai lẹ a mli heko; ni neke, take boni
gbalọi lẹ gba lẹ, a gbẹ amẹ a şua, take tutu yẹ koyong.
Dşa onukpai lẹ a teng mei fio, ni Nebukadnesar hie
ka amẹ nò, kẹ mei lẹ a mli ohiafoi lẹ kẹkẹ e şi yẹ
Juda şikpong lẹ nò. Onukpa yẹ meini a şi lẹ teng dşi
Gedalia, moni Babel mangtşe lẹ wo lẹ lumo yẹ Juda
nò lẹ. Si Judafai lẹ gbe neke anokwafo ne. Jeremia,
gbalọ lẹ, na hegbe kedşe mangtşe lẹ ngò, akẹ e hi
şikpong lẹ nò; ni e ngma e komoyeli wulo lẹ yẹ Je-
rusalem amangfò lẹ mli.

51. *Daniel.*

Wọ ka susu, akẹ Judafoi lẹ a nomngó kẹ Babel ya lẹ dsi akẹ a ye amẹ nyong. Amẹ na şikpong ye dsei ni amẹ hie amẹ he hù, takẹ Kaldeamei nientşe. Amẹ teng mei komei tete ye agboi. Nebukadnesar dientşe hù hala Judafoi oblahé lẹ eko ni e há a tşó amẹ nile kẹ ngai. Amẹ teng meikomei dşi Daniel kẹ Sadrak kẹ Meşak kẹ Abednego. Amẹ buọ, akẹ ye eşa, akẹ amẹ a ye nii, ni a kẹ dşeo Nebukadnesar okpló lẹ nó, a ba há amẹ lẹ, ni amẹ kpa moni kweọ amẹ lẹ fai, akẹ e ngmẹ amẹ gbẹ ni amẹ ye yoi kẹ şue k. n. ni noni amẹ kẹ a nu wein lẹ, amẹ kẹ nu nu kẹkẹ. Nyongmo dşo amẹ ye ene, ni amẹ feọ lẹ hewọ, ni amẹ na he-wale kẹ hefeọ fe meikomei lẹ; ni beni be, ni amẹ kẹ amẹ he ya tşó mangtşe lẹ, şe lẹ, a na, akẹ amẹ fe meikomei lẹ fè ye nile kẹ nga mli; ni amẹ tşómo mangtşe lẹ tşudşi. Fe şe lẹ mangtşe lẹ wo amẹ nó kẹ nitşumo wudşi kẹ wo; no há amẹ nyé amẹ há amẹ mangbii lẹ na hedşole, ni asang amẹ nyé amẹ gbẹ Nyongmo anokwale lẹ la lẹ amẹ şuá wongdşaloi lẹ a teng. Şi ka, ni wa, ba amẹ nó dá.

Nomngómi babao lẹ, ni Nebukadnesar ebua na kẹdşe mádşi srọtoi a mli lẹ, e há a ngó fe şika-amagá, ni kwọ nidşi 60. Nẹkẹ amagá ne kpodşiemó mli lẹ e gbo-meı agboi lẹ fè na ba kpeşi. Kẹkẹ ni şieło ko bo wá, akẹ: „Nye mangkui kẹ wiemoi srọtoi fè lẹ, nye boa toi! Amró pe, ni nye a nu bedşi kẹ tetremantrei kẹ sankui kẹ ngongoi kẹ midşi kẹ nii a gbemo lẹ, nye kuáşi ni nye dşa şika-amagá, ni Nebukadnesar, mangtşe lẹ, ema lẹ; ni mofemo, ni kuáşi ni e dşaa lẹ lẹ, amró lẹ nong lẹ aa şe lẹ a fò la kẹ fióno mli. Ye nẹkẹ kpodşiemó ne mli lẹ Sadrak kẹ Meşak kẹ Abednego ye nitşumo, ni amẹ hie lẹ hewọ lẹ, a tao amẹ hù ye dşemei, ni amẹ ba. Ni amró ni a gbe dşamo lẹ na lẹ, a ya fiọ amẹ na, a há mangtşe lẹ, akẹ beni mei lẹ fè kẹ amẹ hie ebumoşi lẹ, belẹ amẹ lẹ amẹ damoşi. Ne-

bukadnesar ke amẹ, akẹ: „Ani e ye mli leleṅ, akẹ nye ke, nye dṣaa mi Nyongmo le? — Namo dṣi Nyongmo, moni a nyẹ a dṣie nye ye mi deng?“ Ni amẹ to he, amẹ há mangtṣe le, akẹ: „Na, wọ Nyongmo, moni wọ sumo le, e ye hewale, boni e ke a dṣie wọ ye la ke flono le mli, ni ee nyẹ wọ e dṣie ye bo hú o deng, mangtṣe! Si ke dṣee nakai, no le na o le kẹ, akẹ wọ dṣang o ṣika-amagá le.“ Kẹkẹ le Nebukadnesar mli fu naakpa ni e fá, akẹ a há flono le a dọ ṣii kpawo fe tṣutṣu le. Ni a fimo mei ete ne ke amẹ tadei ke amẹ tokotai ke amẹ fai ni a ṣere amẹ a ṣue la ke flono le mli. Ni la le miṣo giligili naakpa, ni meini hole amẹ amẹ wo la le mli le, lalilei le ṣá amẹ, ni mei ete le, ni a fimo amẹ le, ya gbe la le teng.

Kẹkẹ le mangtṣe le teṣi ke nakpe ni e ke e dṣina-foi le, akẹ: „Ani dṣee mei ete wọ fimo wọ wo la le mli le? ni na, mi na mei edṣue, ni a fene amẹ, nie la le teng; ni amẹ ṣáá ni moni dṣi edṣue le su tamo Nyongmo bi ko!“ Kẹkẹ le Nebukadnesar tṣi ke te flono le na, ni e wie ni e ke, akẹ: „Sadrak, Meṣak ke Abednego, nye Nyongmo, ni dṣi onukpa le, tṣudṣi, nye dṣeakpo!“ Kẹkẹ le amẹ dṣekpo, ni amẹ yiteng tṣoi komeflo eṣáá. Kẹkẹ le Nebukadnesar ke, akẹ: „Dṣomo a há Sadrak, Meṣak ke Abednego Nyongmo le, moni tṣu e bofo ni e dṣie e tṣudṣi, ni ngó amẹ hie amẹ fọ e nó le!“ Ni e há a ṣie ye e mangtṣeyelihe le fẹ, akẹ: „Mofemo, ni a wie Sadrak, Meṣak ke Abednego he efong le, gbo ee gbo!“ Ni mangtṣe le há neke mei ete ne hewale babao ye e mangtṣeyeli le mli.

Babao ni Nebukadnesar wo Daniel ye e blahtang le, e seṃo Belṣasar sa wo e nó fe le; ṣi moni wo e nó titri dṣi Dario, Mediano le, ni wo le lumo ye e mangtṣeyeli le mlidṣa noni dṣi ete le mli, ni e susu, akẹ kulẹ ee ngó le ee to mangtṣeyeli le fẹ nó le. Si onukpai le nye Daniel ye e wo le hewọ ni amẹ tao, akẹ amẹ kpata e hie. Si amẹ naa e he sane ko amẹ tá, akẹ dṣa e Nyongmo le dṣamo hewọ kẹkẹ. Nohewọ le

e henyeloi le wo mangtse le ying, koni e wo mla, ake „bie gblɔ 30 le mofemo, ni a bi noko ye Nyongno ko lo gbomo adesa ko deng, ni e bii mangtse le, no le a se le a fo dsatai a bu mli.“ Si kele Daniel soleo e tseo Nyongmo sii ete dane ye e samfle, ni e gble e suse Jerusalem gbɛ le, na. Ene hewo le e henyeloi le ya flo e na ha mangtse le amro le nong. Kule mangtse le a dsie le ye tsuidsuru na; si mla le, ni e wo le hewo le, amɛ wo e ying, beni a fe ni e ha a se le a fo dsatai a bu le mli. Ni mangtse le ke le, ake: „O Nyongmo le, ni o dsa dane le, e dsie o!“ Mangtse le ke ledientse e kpotia soe bu le sina le na; keke ni e ying e te e mo leng; si e yee nokonoko le, e sa e woo kura nakai nyo leng. Ni e tesi lebi mangkpa, ni e ying e te dsatai a bu le na oya mli ni e bo ni e ke, ake: „Daniel, Nyongmo hiekalo le tsulo! ani o Nyongmo le enye e dsie o ye dsatai le a na?“ Ni Daniel herendo, ake: „Mi Nyongmo le etsu e bofo le, ni e ba ngamo dsatai le a na, ni amɛ feko mi e fong ko!“ Keke ni agbene mangtse le tsui nyo e mli nakpa, ni e ke a ya dsie Daniel ye bu leng ni a sere meini flo Daniel na le a suse bu leng. Ni a sere amɛ a suse mli, ni amɛ le amɛ se se si tete ni dsatai le tserɛ amɛ mli. Keke ni mangtse Dario ha a sie, ake: „Mi

mangtseyelihe lẹ fẹ lẹ mei a ọ Daniel Nyongmo lẹ gbe; si dsielo kẹ hefatalo dsi lẹ, ni e feo asuai ye ngwei kẹ sikpong.

52. Jerusalem samo.

Jerusalem fitemo se afi 70 lẹ Kores, Persia mangtsebi lẹ, ye mangtse ye Asyria kẹ Media kẹ Babylonia. Afii no, ni e ye mangtse lẹ, e siye e tso Israelii lẹ fe, ni yo e mangtseyelihe lẹ, akẹ amẹ ye hegbe, akẹ amẹ kuo amẹ se keya amedientse amẹ sikpong lẹ no ni amẹ ya sa amẹ mang lẹ kẹ Nyongmo tsu lẹ. E siye, akẹ: „Jehowa, Nyongmo lẹ, ni yo ngwei lẹ, ewo mi mla, akẹ mi ma tsu mi ha lẹ ye Jerusalem. Nohewe lẹ mofemo, ni yo e webii lẹ a teng lẹ, ha ni e ya, ni Nyongmo hu a fata e he!“ Ni e sa e ngo sikanibii 5400, ni a ya dsie ye Nyongmo we lẹ kẹba Babel lẹ, e ha amẹ ekong. Agbene mofemo, ni hie kpako Jerusalem no lẹ, e ngo sue no kẹ nya sia ekong. Si Judafoi lẹ fa kpoto dientse eya hisi ye Asyria kẹ Babylonia, edsake amẹ tsomo niatsemei ye dsei; ni mei a be, ni Jesua, osofonukpa lẹ, kẹ Serubabel, Dawid sešibii lẹ eko lẹ, kpla kete Jerusalem amangfo lẹ mli ekong, dsi wekui a no onukpai 42,000.

Amẹ klengkeng nitsumo, ni amẹ tsu, dsi Jehowa afolesano lẹ ma ekong kẹ e tsu lẹ sisito. Osfoi lẹ kẹ tetremantrei dame si midsie Jehowa yi; ni mei lẹ fa blo ahu, beni amẹ dsieo Jehowa yi lẹ, edsake a to Jehowa tsu he lẹ sisi. Si hi medsi lẹ, ni ena tsutsumo lẹ, amẹ boi yafu, beni amẹ na ehe ne sisidse biblio lẹ. Ni oblahi lẹ a blo mo lẹ kẹ hi medsi lẹ a yafu lẹ efutu.

No babao, ni amẹ na ye nitsumo lẹ mli ne fe lẹ, Hagai kẹ Sakaria, gbaloi lẹ, dsi meini wa amẹ ye amẹ ngawo kẹ amẹ tsuihamo mli. Dario kẹ Artasasta, Kores semei lẹ, a yino a fe ene lẹ. Dario tsu Esra, wulongmalọ lẹ, Jerusalem. E ngo Nyongmo we lẹ nibii, ni esue lẹ, fe e hie e de, kedse Babel kete Jerusalem. Ni e to Nyongmo dsamo kẹ osofoyeli kẹ amẹ tsemei

lẹ a mla lẹ gbẹdşianò ekong yẹ Jerusalem. Ene sẹ lẹ Artasasta tşu Nehemia, e tşulo, ni sa e na dá e há lẹ lẹ, Jerusalem, takẹ bõni lẹdientşẹ ebi lẹ lẹ, ni e ya ye lumo yẹ dşei. E tşua Jerusalem gbogbo kukudşı lẹ ekong. Kulẹ Samariamei lẹ mitao, akẹ amẹ ba wa amẹ ni amẹ tşua; şı Judafõi lẹ ekplèè. Nohewo lẹ agbẹne amẹ ka he eko femo, akẹ amẹ a nyè Judafõi a gbẹ amẹ tşı lo. Ni amẹ flo amẹ na amẹ há mangtşẹ lẹ, ni amẹ dşẹ gbẹ kpetekplè amẹ ba tua amẹ tete. Nohewo lẹ hí lẹ fá hie amẹ tawunii yẹ amẹ deng ni amẹ nsra; ni meini tşua gbogbo lẹ tete, ngmongmo amẹ klan-tei, beni amẹ hie amẹ nganii yẹ amẹ deng lẹ.

Nehemia lẹ, be mli, ni e yeo lumo yẹ Jerusalem lẹ, e hee e nitşumo he nyomowo ko; şı mong, e leo mei 150 tete dane yẹ lẹdientşẹ e kplò he. E ngòo nikei kẹ nifa e feneo meini efi amẹ, takẹ bõni e nyè. E tşii e he yẹ nitşumo ko lo haomo na. Lẹdientşẹ e webii fata mei lẹ a he, ni a tşua Jerusalem gbogbo lẹ. Lẹdientşẹ e kadi, ni e to mangku lẹ hewo lẹ, amẹ teng onukpai kẹ niitşemei lẹ ngò nibii, ni ohiafoi, ni hie amẹ nyomo lẹ kẹba to amẹ awoba lẹ, amẹ há amẹ ekong, ni amẹ ngò nyòdşı lẹ hú amẹ keke.

Persia mangtşemei lẹ a teng mei pii mīsumo Judafoi lẹ. Amẹ fẹ amẹ teng hewolọ titri lẹ, ni dşi Ahaşweroş (Kserkses) lẹ, e wiẹ Juda oblayo ko, ni a tşeq lẹ Ester lẹ, ni e hewo lẹ a fe Judafoi lẹ, ni yo Persia mangtşeyelihe lẹ, edşurò babao. Beni Mardekai, e tşekwè lẹ, ya dşie apam, ni a pam, akẹ a ba gbe Ahaşweroş lẹ, kpo, ni e ba tşua mangnye lẹ adafi lẹ, klengkleng lẹ a ngma a wo yinòsådşi wulo lẹ mli dâ; şi affi fio ko şeq lẹ a ya kai mangtşeq lẹ, ni a wo Madekai tşulo nukpa ye Persia mangtşeyeli lẹ mli, ni e mangbil lẹ na dşogba ye e hewo.

Gbomei, ni tamo Esra kẹ Nehemia mei neķeq lẹ, amẹ hi amẹ hâ Judafoi lẹ ye amẹ gbędşianòto lẹ mli mong. Si moni dşi anokwa salo lẹ, Jehowa wie e he ye Malaki, gbalo lẹ, na (Itşo 3, 1.), akẹ: „Na, mi tşu mi bofo lẹ ni e ba sa gbẹ lẹ ye mi hie. Ni Nuntşo lẹ, moni nye taoq lẹ, a ba e we lẹ trukâ; ni pangmo bofo lẹ, ni nye na e he tşui lẹ, na, ee ba! asafoi a Jehowa lẹ kẹ.“

Pangmo momo sàdsi hefatamo.

Afi 483, také bõni Daniel egba lẹ, ba ho yẹ sọle-
motsu lẹ samo ké Kristo ba lẹ teng. Yẹ neké be ne
mli hù gbikomei lẹ Judafoi lẹ na amanehùlu ni gbiko-
mei hù amẹ na hedşole.

Aleksander, Agbo lẹ, e wo anọkwale Nyongmo lẹ
we lẹ ké osofoi lẹ a nò babao, ni e fe e safoiatşemei
lẹ nakpe; ni asang e mli hi babao yẹ Nyongmo webii
lẹ a nò. E gbele sẹ lẹ Ptolemeo, e safoiatşemei onu-
kpai lẹ a teng mokome, ni tşò Egypte mangtşẹ lẹ, ba
ye Judea şikpong lẹ nò, ni e ngò Judafoi lẹ akpei abọ
nom kete Egypte. E bi, ni yọ e sẹ lẹ, wo Judafoi lẹ
a hie nyam babao, ni e há a tşò Nyongmo wiemo, ni
a ngma yẹ Hebri wiemo mli lẹ, şişì yẹ Helenifoi a
wiemo mli.

No sẹ lẹ beni amẹ hişì fe afii 100 yẹ Egypte mang-
tşemei lẹ a şişì lẹ, amẹ ba Antioko, Syria mangtşẹ lẹ
hù hewale şişì. Lẹ lẹ e ké lakamo ké hegbeyewo kpla
Judafoi lẹ a teng mei akpei abọ kete wongdşamo mli.
Si mei pii sumo, akẹ a pi amẹ keya gbele mli, koni
amẹ na şite-ekong kpakpa lẹ, fe noni amẹ dşa wong lẹ.

Makabeo weku kpetengkle, ni dşì ekáló lẹ, teşì yẹ
nakai be lẹ mli. Amẹ şò şikpong lẹ kẹdşẹ gbọ lẹ a
deng. Si kẹlẹ amẹ nyèè amẹ ye amẹ he tutu ko; şì
amẹ ké Romabii lẹ pang; şì no sẹ lẹ Romabii lẹ na
hegbẹ, ni amẹ tşu Judafoi lẹ onia, ni amẹ wo lumo
yẹ şikpong lẹ nò. Herode, Edomnyo lẹ, ye mangtşẹ
yẹ şikpong lẹ nò mong; şì e sumo Romabii lẹ. Gbomo
agbo dşì lẹ ni e he wa ni e sa e le nii; şì kẹlẹ e fe
efong tutu. E hielakalọ lẹ tşẹọ lẹ moni sa Dawid
mangtşesèi lẹ ekong; şì heyelilọ lẹ na ké awurẹho,
akẹ gbọ miye amẹ nò, ni akẹ mangtşeyelitşo lẹ edşe
Juda nò. Si amẹ na hù, akẹ okadi dşì no, akẹ dşielọ,

ni mangkui lẹ kpẹtẹ e he lẹ, takẹ bọni amẹ tşẹ Jakob gba lẹ, ba ba amrọ.

Malaki sẹ lẹ gbalọ ko, ni a şedşe msi lẹ a mi, baa dong. Nohewọ lẹ amẹ şue moni a ngọ woşi lẹ, Dawid bi lẹ babao. Amẹ susu, akẹ lẹ lẹ ee ta Dawid sẹi lẹ nọ ekong ni ee şue Romafoi lẹ kẹdşẹ şikpong lẹ nọ. Si e bang mli nakai! Jeşaiia, gbalọ lẹ ekẹ momo, akẹ: „Nyongmo susumoi lẹ edşee nye susumoi, ni e gbẹi hù dşee nye gbẹi; şi takẹ bọni ngwei kwọ fe şikpong lẹ, nakai e gbẹi lẹ kwọ fe nye gbẹi, ni e susumoi hù fe nye susumoi.“ Jes. 55, 8.

II. Pangmo hē.

1. Gabriel, Nyongmo bofo lẹ, ba Sakaria kẹ Maria ngó.

Herode, Judea mangtşę lẹ, yinò lẹ osofo ko, ni a tşęq lẹ Sakaria, kẹ e ngá, ni a tşęq lẹ Elisabet yę Juda gódsi lẹ a nó. Ni amẹ yi enyo lẹ fè lẹ dşaloi dşi amẹ yę Nyongmo hie; şi amẹ gbọ ni amẹ bę bi; ni a buọ ene, akẹ higble yę no be lẹ mli. Si e ba bamli, akẹ beni e tşuq e sşfonitşumo yę Nyongmo we lẹ, yę e safoku gbena lẹ, ni e şá tşufá kẹ ngma yę he krong-krong lẹ, Nuntşo lẹ bofo ko ba dşie e he kpo e tşo lẹ yę dşei, ni e kẹ lẹ, akẹ: „A nu o faikpamo lẹ ni o ngá lẹ a fo binu, a há o, ni oo tşę e gbęi akẹ Johane. Lẹ lẹ ee tşo Israelbii lẹ a teng mei pii kẹ a ba Nuntşo, amẹ Nyongmo lẹ, ngó. Ni ee tşo e hie yę Elia mumo lẹ kẹ e hewale lẹ mli.“ Si Sakaria kẹ bofo lẹ, akẹ: „Meni ma ngó le ene?“ Ni bofo lẹ to he há lẹ, akẹ: „Mi dşi Gabriel, ni damo Nyongmo hie lẹ; ni a tşu mi, ni mi kẹ o wa ba wie. Ni na, oo tşo mumui ni o nyeng o wie keyasi gbi nó, ni neke nü ne a ba mli, edsakẹ o hee mi wiemoi lẹ o yee!“ — Ni e ba mli nakai. Kędşę nakai ba lẹ mli lẹ Sakaria nyéé wiemo ko a wie, ni beni e dşekpo e ba mei ni yo kpo lẹ nó lẹ, a ngó lẹ, e nyéé e dşo amẹ.

Ni no sę nyong, ni dşi ekpa lẹ nó lẹ, nakai bofo lẹ nong ba oblayo ko, ni a tşęq lẹ Maria lẹ, ngó, yę Nasaret, Galilea má leng. Ni e ba ngá lẹ ni e kẹ: „Hedşole a há o, bo moni a wo o hie nyam! Nuntşo lẹ kẹ o yę, bo moni a dşo o yę yei a teng!“ Ni ohiafo Maria, moni ba e he şi lẹ, he minghao lẹ yę neke ngamo ne hewq. Si bofo lẹ kẹ lẹ, akẹ: „Ka sę

gbeye Maria; si o hie eba nyam yę Nyongmo hie. Ni na, oo fọ binu ni oo tşę e gbęi Jesu. Ni ee tşo agbo, ni aa tşę lę moni yọ nofęno nọ lę bi, ni Nuntşo Nyongmo lę a ngọ e tşę Dawid mangtşesęi lę a hą lę. Ni

ee ye mangtşę yę Jakob we lę kate nanó!“ Si Maria bi bofo lę, akę: „Te aa fe ene teng?“ Ni bofo lę tę he ni e kę lę, akę: „Mumo krongkrong lę a ba o nọ, ni moni yọ nofęno nọ lę hewale lę a ha o nọ, nohewo lę nakai krongkrongbi lę hų, ni oo fọ lę, aa tşę lę Nyongmo bi. Si Nyongmo lę, noko bę, ni wa hą lę!“ Ni Maria kę heşiba he Nuntşo lę şiwolę. Ni bofo lę şilę e te. Ni amrọ lę nong lę Maria ya ngą Elisabet, Sakaria ngą lę. Ni e ba mli, akę beni Elisabet nu Maria ngamo lę, e mli yi obó kę Mumo krongkrong lę, ni e tşę Maria akę e Nuntşo nye. Si Maria kę, akę: „Mi susuma miwo Nuntşo lę nọ; ni mi mumo mına mişę yę Nyongmo mi dşielę lę mli; akęşilę e kwe e weyo heşiba lę nọ. Si na, kędşę agbene lę wekui fe a dşo mi. Si moni yọ hewale lę e fe ni wudşilę e hą mi, ni krongkrong dşilę e gbęi lę!“ Ni nyódsilę ete şę lę Maria ku e şę ekong kęba Nasaret. Si Elisabet fọ binu, takę boni bofo lę kę Sakaria lę. Ni gbilę, ni dşilę gbilę kpauyo lę, amę ba gbeke lę ketiafọ, ni e wekumşilę

ba ngò e tşę gbęi Sakaria lę amę wo lę; şı e nye kę, akę: „Dabi, şı aa tşę lę Johane.“ Si beni amę bi e tşę lę, ni nyęko a wie lę, e bi wulo fio ni e ngma e kę: „Johane dşı e gbęi lę!“ Ni amrò lę nong e lilei fene, ni e wie ni e dşie Nyongmo yi. Ni mei fia, ni nu neķę nakpesane ne, he dşò amę he, ni amę kę: „Meni po neķę gbeke ni a tşò ne?“

Si Sakaria mli yi obò kę Mumo krongkrong lę ni e gba, e kę: „A dşò Nuntşo, Israel Nyongmo lę; şı e ngá e webii ni e fe kpomo e há amę. Take bõni e wie dşengmo ye e gbalõi krongkrõi lę a na lę; ni e kai e pangmo krongkrong kę e kita lę, ni e ka, ni e kę wọ tşę Abraham lę. Ni bo, gbeke ne, aa tşę o moni yọ nofeno nõ lę gbalõ; şı oo tşò Nuntşo lę hie, koni o ya sa e gbęi lę, ni oo há e webii lę heremo nile ye amę he eşai fa lę mli!“

Si Johane da ni e he wa ye mumo mli, ni e hişı ye nga lę nõ diõ keyaşı gbı nõ, ni a ngò lę a tşò Israel lę.

2. Jesu fomo.

Ye nakai be lę mli lę Romafoi a Kaisaro, ni a tşęq lę Augusto lę, wo akpọ, akę a ngma meini yọ e şışı lę fê a gbęi, kę amę wekumei kę amę afii kę amę nii. Nohewọ lę meini yọ Kanaan lę a teng mofemo ba mang, heni e wekumei ehi kędşę blema bębe lę. Maria dşę Dawid, mangtşę lę, weku lę mli; şı neķę weku ne mli e gbõdşo ni amę tşomo ohiafoi. Josef, moni a tşę Maria he ba a há lę lę, dşę neķę weku ne mli nong. Ngmomlogbõlõ dşı lę ye Nasaret. Si Nyongmo bõfo ba dşie e he kpo e tşò Josef ye lamo mli, ni e kę lę, akę: „Maria ba fọ binu, ni oo tşę e gbęi, akę Jesu (Herelõ), şı e ba here e webii kędşę amę he eşai lę a mli.“ Ni bõfo lę kę lę hù, akę e ngò Maria keya e we lę. Nohewọ lę agbene e ngò lę ni e kę lę fa gbę kę te Betlehem, hegbe ni Dawid wekumei lę hi kędşę blema lę. Ni neķę gbalõ Mika gbale, ni e gba

lẹ, ba mli, akẹ: Betlehem mang bibio lẹng aa fọ Kristo, Israel mangtşe lẹ ye. Ni beni amẹ ba Betlehem lẹ, şiài lẹ fia eyimo kẹ gbọi momo, ni gbọiatohẹ lẹ hù gbẹ bẹ há amẹ, nohewọ lẹ amẹ ya hişì ye koloi a tşung. Dşei Maria fọ e kromobi lẹ ye, ni e kẹ klala bọle e he, nì e ngó lẹ e ngmẹ koloi a niyenii a nó mli. Nẹkẹ ohiafo abifao ne, ni kási ye dşei lẹ, dşì moni taşì agbẹne ye Nyongmo mangtşesèi lẹ nó ne! Moko lee, ni moko hù dşuèng e nó, akẹ dşa Josef kẹ Maria kẹkẹ.

Si a ba le. Tokwẹlọi ye nga nó ni amẹ nkwe amẹ toi nyong. Ni Nuntşo lẹ bọfo ba kẹ anumnyam, ni e kẹ amẹ, akẹ: „Nye ka şea gbeye, şì na, mi ba gba

nye mişesane kpetengkple há mangku fè. Si ngmẹne a fọ herelọ, ni dşì Kristo, Nuntşo lẹ, a há nye, ye Dawid má lẹng. Dşei nye a na abifao lẹ, ni a ha e he mama, ni e ká koloi a nfiyenii a nó mli.“ Ni amró ni e gbẹ e wiemo lẹ na lẹ, ngwei asafo lẹ babao ba kpe ye dşei, ni amẹ dşie Nyongmo yi ni amẹ kẹ, akẹ: „Anumnyam a há Nyongmo ni yọ ngwei şong lẹ; nì hedşole a ba şikpong lẹ nó; ni aa na gbomei a he tşuidşuró!“ Ni beni bọfoi lẹ te ngwei ekong lẹ, tokwẹlọi lẹ te Betlehem ye nakal nyò lẹng nong, ni amẹ na, takẹ bõni Nuntşo lẹ bọfo lẹ kẹ amẹ lẹ, ni amẹ dşadşe noni amẹ na ye nga lẹ nó lẹ amẹ tşó Josef kẹ Maria kẹ mei krokomei pii. Ni mofèmo na kpe e he; şì Maria to nẹkẹ wiemoi ne fè, ni e tşilẹ amẹ e wo e tşui mli.

Ni gbeke lẹ fọmo se gbli kpanyo lẹ a fo lẹ ketia, ni a tşẹ e gbẹi akẹ Jesu.

Ni e fomo se gbil 40 le a ke le ba solemotşu leng ye Jerusalem, take boni Mose wo kita le. Ni dşalo numo ko ye dşei, ni a tşeo e gbei ake Simeon, ni Mumo krongkrong le eke le, ake ee na Kristo feda ni ee gbo. Ni ye nakai gbi le no nong le Mumo le ke le ba solemotşu leng ni e wo gbeke le ye e kpoqoqiang, ni e ke, ake: „Nuntşo! agbene o ha o tşulo a ya ye hedşole mli, take boni o ke le; şi mi hingmeii ena o dşiemo le.“ — Ni e ke Maria, ake: „Mone kaşı ha Israelbii le a teng mei pii a şigbemo ke şite-ekong, ni a ngó le a to okadi, noni a wie a şi le; ni klante a du bodientşe o susuma, koni aa dşie mei pii a susumoi le a tşo.“

Ni gbaloyo ko hu, ni a tşeo le ake Hana le, ba dşemei ni e dşie Nuntşo le yi, ni e wie ye e hewo e ha mei fe, ni meo kpomo le ye Jerusalem le.

3. Nileloi, ni dşe boka.

Beni Josef ke Maria ke Jesu, abifao le, yo Betlehem lolo le, na, nileloi komei, ni dşe boka le ba Jerusalem, ni ame ba bi, ake: „Nigbe moni a fo le, Judafoi a mangtşe le yo; şi wo na e ngulami le ye boka le, ni wo ba le dşamo ne.“ Afii 4000 a me Mesia le; agbene a ba ke şi kome, ake a fo le. Si noni a na mişe kpe-tengkple ye ene hewo le, Herode ke Jerusalem fe hao ame he mong. Meni hewong? Edşake ame be ame henile kpakpa. Herode tşe onukpai le adşina, ni e bi ame, heni aa fo Mesia le ye. Ake ni ame le noni gbaloi le engma le hewo le amro le ame to he, ake: „Ye Betlehem, şi nakai Mika, gbalo le, engma.“ Herode, moni eto e ying ngai fodşi momo le, ha a tşe nileloi le kete se, ni e bi ame ketekete beyino ni ngulami le pue. Ni e tşu ame Betlehem, e ke: „Nye ya ni nye ya taoa abifao le fitşofitşo, ni beni nye a na le le, nye ba kea mi ekong, koni mi hu ma ba ni ma ba dşa le.“ Si e dşuemo dientşe le e ye ekroko.

Nileloi le ying gbeke le nong, ni ngulami le, ni ame

na ye boka le, tso ame ghe ke ba abifao le ngo. Ni ame kuasi ye e hie ni ame dsa le; ni ame fene ame

nii le a na, ni ame ke le sika, ke libano ke muro. Si ame baa Jerusalem dong; si Nyongmo tso ame, ake ame tso ghe kroko no keya ame sikpong le no. No hewo le Herode mli fu naakpa, edshake e tao, ake e fiteo mangtse he, ni a fo le, ni agbene e lee, boni e fe, ni e nine a se e no. Beni a fe ni e yingto le a bamli le, e tsu ni a ya gbe gbekebihi le fe, ni yo Bethlehem ke dsemei niiang le, meini ena afii enyo ke meini nako nakai le. E dstrang hang nye, ake nye a susu no

yafu ke nkomoyeli tutu, ni ba dsei le! Si ke le Herode naa nagbe le; Nyongmo dientse e sa no e to. Si beni

nilelɔi lɛ eying ete lɛ, Nuntʂo lɛ bofo kɛ Josef yɛ lamo mli, akɛ: „Tɛʂi, ngɔ gbeke lɛ kɛ e nye lɛ, ni o dʂofoi o ya Egypte, ni o hi dʂei kɛbaʂi beyinɔ, ni ma kɛ o; ʂi Herode a tao gbeke lɛ ni e gbe lɛ.“ Ni Josef tɛʂi yɛ nakai nyɔ leng nong, ni e ngɔ gbeke lɛ kɛ e nye lɛ, ni e ying e te Egypte. Ni Herode gbele sɛ lɛ bofo

lɛ ba dʂie e he kpo e tʂo Josef ekong ni e kɛ lɛ, akɛ: „Tɛʂi, ni o ngɔ gbeke lɛ kɛ e nye lɛ ni o ya Israel ʂikpong lɛ nɔ ekong; ʂi meini taoɔ a gbe gbeke lɛ egboi.“ — Kɛkɛ ni amɛ ku amɛ sɛ ekong ni amɛ ba Nasaret ni amɛ ba hi dʂei.

4. Jesu gbekebiiaʂi.

Mi bii! mi le, akɛ nye mɛsumo, akɛ nye a nu noko kɛ a dʂɛ wɔ Nuntʂo Jesu gbekebiiaʂi hewɔ, boni e wo e tʂɛ kɛ e nye e hɔ kɛ boni e kase nii kɛ boni e ʂuɛ. Si a gbako wɔ sane pii ko yɛ ene hewɔ kɛdʂɛ Nyongmo wiemo mli. Sɔdʂi fɛ; ni wɔ nuɔ yɛ e hewɔ keyaʂi beyinɔ, ni e ye afii 12 lɛ, a na yɛ wiemo fio ne mli, akɛ: „Ni gbeke Jesu lɛ da, ni e ʂuere kɛ hewale yɛ mumo mli, ni e mli yi kɛ nile, ni Nyongmo anumnyam lɛ kɛ lɛ yɛ.“ Si a wie pii yɛ wiemo fio ne mli! O, kulɛ a nyɛ a kɛ ene yɛ gbeke fɛ gbeke hewɔ! Tʂɛ-bele Nyongmo yɛ e mli mong, ʂi kɛlɛ gbeke dʂi lɛ tamo nye. Homo kɛ kumai kɛ wɔ yeɔ lɛ ni e tɔ lɛ hɔ. E kase nii, ni nii, ni e le lɛ, e kase fio fio. Si e ba e he ʂi ni e boɔ toi, ni no hewɔ lɛ nofɛno dʂraa hɔɔ lɛ. A naa lɛ kɛ hewo lo yakayakanifemo lo efongfemo; edʂakɛʂi eʂa ko bɛ e tʂui mli, takɛ wɔ nɔ mli. Si titri lɛ e na Nyongmo wiemo he tʂuidʂurɔ; ni

dsee akẹ e kaneq fitsofitso kekẹ, si kẹ beni fe sẹ lẹ e susuq hewo pii naakpa. Ene ye fang ye sane ko, ni Luka, sanekpakpa sielo lẹ dsadse tso wo lẹ, mli.

Jesu tse ke e nye lẹ ya Jerusalem da afi, ni amẹ ya yeo Henoho gbidsuro lẹ. Ni beni Jesu eye afi 12 lẹ, amẹ ke lẹ te Jerusalem hu. Si beni a gbe gbil lẹ

a na, ni amẹ ku amẹ sẹ kẹ mba siá lẹ, gbeke Jesu lẹ kpe sẹ ye Jerusalem, ni e nye kẹ e tse lee. Si amẹ susuq, akẹ e ye meini amẹ kẹ nie lẹ a teng; ni amẹ nie gbi kome gbẹ, ni amẹ mintao lẹ ye amẹ wekumei kẹ amẹ nanemei lẹ a teng. Ni beni amẹ naa lẹ lẹ, amẹ ku amẹ sẹ kẹba Jerusalem ekong ni amẹ mintao lẹ.

Ni gbil ete sẹ lẹ amẹ na lẹ ye solemotsu lẹ mli, ni e taşi ye tsoloi lẹ a teng ni e boq amẹ toi ni e biq amẹ nii. Dsee akẹ lẹ e tsoq amẹ; si e biq amẹ, ni amẹ tsoq lẹ. Ni mei fe, ni boq lẹ toi lẹ, na kpe amẹ he ye e nile kẹ e hetoi lẹ hewo. Ni beni e tse kẹ e nye na lẹ lẹ, amẹ he dso amẹ he. Ni e nye bi lẹ, akẹ: „Mi bi, meba o kẹ wo ye neke? Na, o tse kẹ mi etao o ahú kẹ awureho!“ Ni e kẹ amẹ, akẹ: „Meba nye taoq mi? Ani nye lee, akẹ e sa mi, akẹ mi hişi ye nii, ni dsi mi tse no lẹ, no?“ Si Nyongmo Mumo lẹ kpla lẹ kete Nyongmo we lẹ. — Si amẹ naa wiemo, noni e wie e kẹ amẹ lẹ, na.

Ni e kẹ amẹ te Nasaret ni e ba e he si e ha amẹ. Ni e nye to neke wiemoi ne fe ye e tsui mli. Ni Jesu

şnere ye nile ke dale ke anumnyam mli ye Nyongmo ke gbomei a hie.

5. *Johane baptisi Jesu, ni abonsam tşó e na.*

Gbeke Johane le da ni e ba fe gbomo gbo. Beni e yo nga le nó le, Nyongmo tşó le, ake e ngó e he e tşó Israelii le. Ni e ba Jordan na, ni e dşadşe tşuitsakemo baptisimo há amę he eşai le fa, e tşó amę, ni e ke: „Nye tşakea nye tşuii, şi ngwei mangtşeyeli le eşeşi eta!“ Ni Johane ye aflakpongo hetşoi atade ni wulokpa fi e he, ni e ngma dşi gugonigugoi ke nganówu.

Ni amę dşe Jerusalem ke Judea fê keba e ngó; ni e baptisi amę ye Jordan mli ni amę dşadşe amę he eşai le amę tşó. Ni edşake amę teng mei pii le susuq, ake aleno le dşi Mesia, ni a ngó le a wo şi le hewq le Johane ke amę, ake: „Mi le mî baptisi nye ye nu mli há tşuingtşakemo; şi moni ba ye mi se le, e fe mi; mo tokotai a na kpá ni e saa mi, ake mi feneq le; le le e ke Mumo krongkong le ke la a baptisi nye.“

Ni beni Jesu ye afii 30 le, e dşe Galilea e ba Jordan na ye Johane ngó, ni e baptisi le. Si Johane ekpléé le, ni e ke, ake: „Sa, ake bo mong o baptisiq mi, ni bo o ba mi ngó ne?“ Jesu to he, ake: „Ngme

gbẹ agbẹne; ɣi nakai e sa, akẹ wọ feọ, koni wọ kẹ gbeọ dšalenii fẹ na.“ Keke ni Johane kplẹ lẹ.

Ni beni a baptisi Jesu lẹ, e dşekpo kẹdşẹ nu lẹ mli, ni e sołe, ni na, ngwei gble há lẹ, ni Johane na Nyongmo Mumo lẹ yiọsi, tamo okpo ni e yiọ e nó. Ni na, gbe dşẹ ngwei kẹ, akẹ: „Mone dşi mi suomo bi lẹ, ni mi yọ e he tşui lẹ!“

Ni Mumo lẹ ngó Jesu kẹ te nga nó, koni abonsam a tşó e na gbii 40; ni e kẹ koloi hişii ni e yee noko-noko ye nakai gbii lẹ a mli; ɣi no se lẹ homo ye lẹ. Ni natsólo lẹ ba e ngó ni e kẹ, akẹ: „Kẹdşii Nyongmo bi dşii o lẹ, fá, ni neke tei ne a tşó abulo!“ Jesu herenó ni e kẹ, akẹ: „A ngma, akẹ: „Dşee abulo keke hewọ gbomo a hişii; ɣi wiemo fẹ wiemo, ni dşẹọ Nyongmo na lẹ.“ Keke lẹ abonsam lẹ wo lẹ kẹ te mang krongkrong lẹ mli, ni e ngó lẹ e damo solemotşu lẹ na soşóşo lẹ nó, ni e kẹ, akẹ: „Kẹ Nyongmo bi dşii o lẹ, ngó o he o tşuaşii! Si a ngma, akẹ: „E há e bọfoi lẹ a sra o, ni amẹ deng amẹ a hie o ye, koni o ka ngó o nane o ɣi te ko.“ Jesu kẹ lẹ: akẹ: „A ngma ekong, akẹ: Ka ka o Nuntşọ Nyongmo lẹ.“

Asang abonsam ngó lẹ kete gong ni kwọ kpetengkple ko nó, ni e ngó dşẹ neng mangtşeyelii fẹ kẹ amẹ numnyam lẹ, e tşó lẹ ɣi kome, ni e kẹ lẹ, akẹ: „Ma ngó enemei fẹ ma há o, kẹdşii o kulaşii ni o dşá mi lẹ; ɣi a ngó enemei a há mi, ni mofemo, ni mi sumoọ lẹ, lẹ mi ngó há.“ Keke lẹ Jesu kẹ lẹ, akẹ: „Dşẹ mi nó, Satana; ɣi a ngma, akẹ: Dşá o Nuntşọ Nyongmo lẹ, ni lẹ keke hú o sumo!“

Ni beni abonsam gbe natsó lẹ fẹ na lẹ, e ɣi lẹ fio; ni na, bọfoi ba sumo lẹ.

6. Jesu klengkleng kaseloi lẹ a tesmo.

Yokpemo ye Kana.

No se lẹ Johane damoşii ye Jordan na, ni e kaseloi lẹ enyo fata e he. Ni noni e na Jesu, akẹ e şiraşii lẹ, e kẹ, akẹ: „Na, Nyongmo tobi lẹ!“ Ni kaseloi

enyo lẹ ya ni e Jesu sẹ. Si Jesu t̄sò e he ni e kẹ amẹ, akẹ: „Meni nye taoq?“ Amẹ kẹ, akẹ: „Rabi (T̄sòlo)! nigbẹ o hiq?“ E kẹ: „Nye ba kwẹal“ Ni amẹ kẹ lẹ ya hişi nakai gb lẹ. Nẹkemei enyo ne d̄şi Johane kẹ Andrea. Andrea ya na lẹdient̄sẹ e nyemi Simon t̄sut̄su, ni e kẹ lẹ, akẹ: „Wọ na Mesia lẹ!“ ni e kẹ lẹ ba Jesu ngò. Beni Jesu na lẹ lẹ, e kẹ lẹ, akẹ: „Bo d̄şi Simon, Jona bi lẹ; aa t̄sẹ o Kefas (n. d̄ş. Petro, t̄esa). D̄şet̄şerenò lẹ Jesu ba na Filipino, ni e kẹ lẹ, akẹ: „Niemo mi sẹ!“ Filipino ba na Natanael ni e kẹ lẹ, akẹ: „Wọ na mohewọ ni Mose kẹ gbalọi lẹ ngma lẹ, Jesu, ni d̄şẹ Nasaret, Josef bi lẹ.“ Ni Natanael kẹ, akẹ: „Ani noko kpakpa ko a nyè a d̄şẹ Nasaret, lo?“ Filipino kẹ lẹ, akẹ: „Ba kwẹ!“ — Noni Jesu na Natanael, akẹ e ba e ngò lẹ, e kẹ yẹ e he, akẹ: „Na, anọkwa Israelnyo mo mli ni opasa bẹ!“ Natanael kẹ, akẹ: „Nigbẹ o le mi kẹd̄şẹ?“ Jesu to he, akẹ: „Dani Filipino t̄sẹ o lẹ, beni o yọ agbamit̄sọ lẹ şişi lẹ, mi na o.“ Natanael bo, akẹ: „Rabi, bo d̄şi Nyongmo bi lẹ, bo d̄şi Israel mangt̄sẹ lẹ!“ Jesu herenò, akẹ: „Ed̄şakẹ mi kẹ o, akẹ mi na o yẹ agbamit̄sọ lẹ şişi hewọ lẹ, o he o ye; oo na nii wud̄şi, ni fe ne.“

Ene sẹ gb̄it̄ ete lẹ a kpe yọ yẹ Kanà yẹ Galilea, ni Jesu nye yẹ d̄şei, ni a kpe Jesu hù kẹ e kasel̄ai lẹ kẹte kpemo lẹ he. Ni beni wein lẹ tá lẹ, Maria kẹ Jesu, akẹ: „Amẹ bẹ wein.“ Jesu to he há lẹ, akẹ: „Mi be lẹ şeko.“ E nye kẹ t̄sud̄şi lẹ, akẹ: „Nofenò, ni e kẹ nye lẹ, nye feal“

Agbene tenugbẹi ekpa mamọşi yẹ d̄şei. Jesu kẹ t̄sud̄şi lẹ, akẹ: „Nye woa nugbẹi lẹ a mli nu obòbo!“ Ni amẹ wo amẹ obòbo kẹbaşi naba. Ni e kẹ amẹ, akẹ: „Agbene nye yea, mi nye kẹ ya há kpemo lẹ t̄şẹ lẹ!“ Ni beni kpemo lẹ t̄şẹ lẹ sa e na nu lẹ, e t̄sò wein; şi e lee, heni d̄şẹ; ni e t̄şẹ ayeaforowu lẹ, ni e kẹ lẹ, akẹ: „Mofemo lẹ klengkleng lẹ e kẹ wein kpakpa ba maşi, ni beni mei enu d̄şogba lẹ, kopi e kẹ noni engò lẹ ba; şi bo lẹ o ngò wein kpakpa lẹ o to

kébaſi be ne.“ — Ene dſi klengkleng aſuai, ni Jesu fe, ni e ké dſie e numnyam lé kpo. Ni e kaselöi lé he lé ye.

7. Samariayo lé.

Jesu ete Jerusalem yé Henôho gbidſurôyeli lé he, ni beni e ku e sê lé, e ya tſô Samaria. Beni e nie gbê te leng lé, e ba Samariamang ko, ni a tſeö lé Sikar lé, nô, heni Jakob nubu lé yô lé. Ni noni e gbeniemo lé e tó lé hewô lé e ho e ta nubu lé nô. Ni e kaselöi lé ete niyenii hemo yé má leng. Kéké lé Samariayo ko dſé má leng, e ba nu yé. Ni Jesu ké lé, aké: „Há mi eko ma nu.“ Si Judafoi lé ké Samariabii yee kura, nohewô lé yô lé na kpé e he, ni e ké: „Te teng, ni bo, ni o dſi Judanyo lé, o biö mi, ni mi dſi Samariayo lé, nu ni o nung?“ Jesu herepô ni e ké lé, aké: „Fe aké o le moni dſi moni ké o, aké: Há mi eko ma nu lé dſikulé, oo ba lé, ni ee há o wola nu. Mofêmo, ni nuö nu, ni ma há lé lé, kumai yeng lé áhú kate nanó.“ Yô lé e naa na. Nohewô lé e ké lé, aké: „Oura, há mi nu ne eko, koni kumai a ka ye: mí dong, koni mi ka ba bie nu yé dong.“ —

Jesu kẹ lẹ, akẹ: „Ya, ni o ya tşę o wu kẹ bal“ Si yō lẹ to he ni e kẹ: „Mi bẹ wu.“ Jesu kẹ lẹ, akẹ: „O kẹ dşogba. Si o gba wumei enumo, ni moni o kẹ yọ agbẹne lẹ, dşee bodientşę o wu dşi lẹ.“ — Beni yō lẹ na, akẹ Jesu le e dudşiangsádşi lẹ, e kẹ: „Oura, mi na, akẹ gbalọ dşi o. Wọ tşęmei lẹ sọleọ yẹ gong (Garisim) ne nọ; ni nye Judafoi lẹ nye kẹọ, akẹ Jerusalem dşi hegbe ni mei a sọle yẹ?“ Jesu here lẹ nọ, akẹ: „Yō, he mi o ye; be miba, ni eşę etá, beni anọkwa sọleloı lẹ a dşa tşę lẹ yẹ mumo kẹ anọkwale mli. Nyongmo lẹ mumong, ni meini dşa lẹ lẹ, sa, akẹ amẹ dşa lẹ yẹ mumo kẹ anọkwale mli.“ Ni yō lẹ kẹ lẹ, akẹ: „Mi le, akẹ Mesia miba, moni a tşęọ lẹ Kristo lẹ; lẹ lẹ, kedşi e ba lẹ, ee tşó wọ nii fẹ.“ Jesu kẹ lẹ, akẹ: „Mi moni mi kẹ o wieọ lẹ, mi dşi lẹ.“

Beni yō lẹ nu ene lẹ, e şi e nugbe lẹ, ni e dşofoi kẹte má lęng, e ya kẹ mangbii lẹ, akẹ: „Nye ba kwęa nū ko, ni ekẹ mi nibii fẹ, ni mi fe dá lẹ; ani dşee mone dşi Kristo lẹ, lo?“ Kẹkẹ lẹ amẹ dşekpo kẹdşę má lęng, ni amẹ ba e ngó. Ni amẹ ba lẹ, akẹ e kẹ amẹ a hişı, ni e kẹ amẹ hişı gbfi enyo, ni e wie e tşó amẹ. Ni amẹ teng mei pii he lẹ ye, ni amẹ kẹ yō lẹ, akẹ: „Agbẹne wọ nghe wọ ngye dşee noni o kẹ lẹ hewọ kẹkẹ, şi wọdientşę wọ nu ni wọ na wọ le, akẹ mone dşi Mesia, dşę neng herelọ lẹ lęlęng.“

8. *Petro wuoya. Onia lẹ.*

Ni Jesu ya hişı yẹ Kapernaum, noni ká Galilea nşọ lẹ na lẹ. Ni e ba bamli, akẹ gbiko lẹ e damo nşọ lẹ na, ni mei pii lẹ tşi bole lẹ, akẹ amẹ ba bo Nyongmo wiemo toi. Kẹkẹ lẹ e te lęlę mli ni e wie e tşó amẹ. Ene sẹ lẹ e kẹ Petro, akẹ: „Tşı o ya o hie yẹ bu lęng gbę; ni nye ya fọa nye yā lẹ, koni nye na lo lẹ eko!“ Ni Petro herenó, akẹ: „Nuntşọ, wọ tşu nii nyó neng fe, ni wọ móó noko, şi yẹ o wiemo lẹ hewọ lẹ ma fọ yā lẹ.“ Ni amẹ ngó lo pii dientşę, ni amẹ yā lẹ ba gbila. Kẹkẹ ni amẹ fọ amẹ nanomei, ni yọ lęlę

kroko mli lẹ, nime, ni amẹ ba, ni amẹ ba fata amẹ he ni amẹ gbła yá lẹ. Ni amẹ wo lẹdşi enyó lẹ obóbo, ni şuẹ fio ni amẹ şiu.

Si beni Simon Petro na ene lẹ, e kulaşi yẹ Jesu hie ni e kẹ, akẹ: „Nuntşo, dşe mi ngó; şı eşafelọ dşi mil“ Si gbeye emó lẹ kẹ meini kẹ lẹ yọ lẹ fẹ yẹ lo, ni amẹ ngó lẹ, hewọ. Si Jesu kẹ amẹ, akẹ: „Nye niea mi sẹ, ni ma há nye şa gbomei.“ Ni beni amẹ kẹ amẹ l dşi lẹ ba şia nó lẹ, amẹ şı nii lẹ fẹ, ni amẹ nie e sẹ.

Gbiko lẹ Jesu kẹ e kaselọi lẹ ba Kapernaum. Ni meini tşuo şolemotşu lẹ he onia lẹ, ba ni amẹ bi Petro, akẹ: „Ani nye nuntşo tşuu onia lẹ lo?“ E kẹ, akẹ: „A, e tşu.“ Ni beni e ba şia lẹ, Jesu tşutşu bi lẹ, akẹ: „Simon, te o susuọ teng? Namei a deng ni şikpong lẹ nó mangtşemei lẹ heọ onia lo nto yẹ? yẹ amẹ bii a deng lo yẹ gbọi a deng?“ Petro kẹ lẹ, akẹ: „Yẹ gbọi a deng.“ Jesu kẹ lẹ, akẹ: „Beleş bii lẹ etsómo odehei mọ.“ (Edşakẹ Nyongmo bi dşi Jesu hewọ lẹ e yẹ hegbe, kẹ e tşuu Nyongmo tşu lẹ he onia lẹ.) „Si beni a fe ni wọ ka tşó amẹ na lẹ, ya nşọ lẹ na, ni o fó kpong, ni lo, ni a ba klengkleng lẹ, şa lẹ, ni kẹ o gbẹ e dang lẹ, o na dşuetei yẹ mli; kọ ni o kẹ há amẹ o há mi kẹ bo.“ Ni Petro fe nakai. Neķẹ Jesu

tşò şì kome, akẹ lẹ dşì Nuntşo yẹ nii fẹ nò, şì kẹlẹ e gbẹ mla lẹ na.

9. Gong nó dşadşemo kẹ tşómo.

Be ko ni Jesu na mei pii lẹ, e kwọ e te gong ko nó; ni beni e taşi lẹ, e dşadşe e tşò amẹ; nohewọ lẹ a tşẹọ nekẹ tşómo lẹ, akẹ gong nó dşadşemo kẹ tşómo. Ni Jesu kẹ yẹ e tşómo mli, akẹ: „A dşọ mumo lẹ mli ohiafoi; a dşọ meini yeọ nkọmo lẹ; a dşọ meini he dşọ lẹ; a dşọ meini ngò homo kẹ kumai taoq dşale lẹ; a dşọ meini na mọbọ lẹ; a dşọ meini tşui a mli tşẹ lẹ; a dşọ meini kpata lẹ; a dşọ meini dşale hewọ lẹ a wa amẹ yi lẹ; şì amẹ nó dşì ngwei mangtşeyeli lẹ!“ E tşẹ e kaselọi lẹ akẹ şikpong lẹ nó ngo kẹ dşẹ lẹ mli la. Ni e tşọ amẹ fang, akẹ: „Mi baa Nyongmo mla lẹ fenemo; şì mi ba e nagbe.“ Ni yẹ edşurófemo hewọ e kẹ, akẹ: „Nye kwẹa dşogba, koni nye ka fea nye edşurò lẹ yẹ mei a hie, ni amẹ kwẹ nye; koni a te o dşurófemo lẹ, ni o tşẹ, ni yọ ngwei lẹ, a wo o nyomo ye fang!“ Solemo hewọ lẹ e kẹ: „Beni o soleq lẹ, botemo o pià mli ni o sole, ni o tşẹ, ni yọ temohe mli lẹ, a wo o nyomo ye fang!“ Nakai rọng kẹ e kẹ yẹ ngmahile hewọ hù. Ni e sa e bọ amẹ kọkọ, akẹ: „Nye ka bua nii pii a na nye hà nye he ye şikpong lẹ nó; şì nye bua nye he nii lẹ na ye ngwei; şì heni nye he nii lẹ yọ lẹ, dşei nye tşui a hi. Moko nyèè a sumo

„muntşomei enyo; nye nyèè nye suno Nyongmo kẹ ma-
mon. Nohewọ lẹ nye ka haa nye he yẹ niyenii lẹ
atade hewọ. Nye kwea ngwei lofodşi lẹ; şi amẹ duu
nii, asa amẹ kuu nii, ni asa amẹ buaana amẹ woo abo-
ngoi a mli; tşebele nye tşẹ, ni yọ ngwei lẹ, lẹọ amẹ.
Ani nye ehii babao fe amẹ?“ — „Ni meni hewọ nye
haoọ nye he yẹ atade hewọ? Nye dşuèa abọi lẹ afo-
froi lẹ a nò, boni amẹ kwèọ: amẹ tşuu nii, ni asang
amẹ tşèè. Si mi kẹ nye, akẹ Salomo tete kẹ e num-
nyam lẹ fè lẹ ewulaa kẹ enemei a teng ekome yee egbọ.
Agbène kẹ Nyongmo ha nganòdşwei, ni ngmène e ye,
ni wọ ni a ngò wo flono mli lẹ, he neke le, e feng
noni fe ene e hang nye? Nye heyeli faa!“ — „Nye
taoa Nyongmo mangtşeyeli lẹ tşutşu kẹ e dşale lẹ segbẹ,
ni a kẹ nii ne fè a fata he a há nye.“

Asang e bọ amẹ kọkọ, akẹ amẹ ka kodşo amẹ na-
nemei; amẹ ka fite Nyongmo anumnyam, ni e wo amẹ
lẹ; şi mong amẹ bi, akẹ e ngò fata he e há amẹ. E
kẹ: „Nye bia, ni a há nye; şi namo yọ nye teng, ni
kẹ e bi bi lẹ abulo, ni ee há lẹ tẹ? Alo kẹ e bi lẹ
lo, ni ee há lẹ onufu? Agbène kedşi nye, ni nye dşi
efong lẹ, nye le boni nye a ngò nii kpakpai nye a há
nye bii lẹ: te teng ni nye ngwei tşẹ lẹ háng meini biq
lẹ lẹ nii kpakpai fe nye?“ — Kẹkẹ ni Jesu bọ amẹ
kọkọ yẹ gbẹ tẹtrẹ lẹ, ni ya fitemo mli lẹ, hewọ; ni
asang hù yẹ tşoloji osatofoi a hewọ. Ni e kẹ hù, akẹ:
„Dşee mofèmo, ni kẹọ mi, akẹ: „Oura! Oura!“ a hoto
ngwei mangtşeyeli lẹ mli; şi moni feọ mi tşẹ, ni yọ
ngwei lẹ, suomonanii lẹ.“ — „Nohewọ lẹ mofèmo, ni
nuọ mi wiemoi ne ni e yeọ nò lẹ, ma ngò lẹ ma to
ngalọ, ni ma e tşu yẹ tşesa nò, he. Ni Nyongmo tue,
ni fai ba, ni koyoi tşua, ni amẹ şimo tşu lẹ nò, şi e
wulee, edşakẹ e ma tşesa nò. Ni mofèmo, ni nuọ mi
wiemoi ne ni e yee nò lẹ, aa ngò lẹ aa to nù bulu,
ni ma e tşu yẹ şia nò, he. Ni Nyongmo tue ni fai ba
ni koyoi tşua, ni amẹ şimo tşu lẹ nò, ni e wulee, ni e
wulemo yẹ gbeye.“

10. Jesu asuaiti lẹ.

A ye gbidsurò ye Jerusalem ni Jesu te dsei. Agbene kpakpo ye Jerusalem ni a tşeq lẹ akẹ Betesda, ni e yọ nagbei enumo; ni enemei a mli lẹ helatşemei pii kamo, şulafoi kẹ oşifo kẹ kòdodşi, ni meq nu lẹ mlita. Si be ko ni a to lẹ nó lẹ, bofo ya kpakpo lẹ mli, e ya ta nu lẹ mli; ni e mlita lẹ se lẹ, mofemo, ni gbeq nu lẹ mli tşutşu lẹ, na tşamo ye hela fé hela, ni e yeq lẹ mli. Ni nũ ko yọ dsei, ni hela hie lẹ afii 38. Ni

beni Jesu na lẹ kasi, ni e le, akẹ e tşeq lẹ, e kẹ lẹ, akẹ: „O tao, akẹ o he a wa o, lo?“ — Helatşeq lẹ here lẹ nó, akẹ: „Oura, mi be moko, ni beni a ta nu lẹ mli lẹ, ni ee wo mi e ya wo kpakpo lẹ mli; şi beni mi lẹ mi ba lẹ, mrokroko etşo mi hamo gbeq mli. Jesu kẹ lẹ, akẹ: „Teşi, wo o sa lẹ nó ni o nie!“ Ni amrò lẹ nũ lẹ he wa lẹ, ni e wo e sa lẹ nó ni e nie.

Fe se lẹ Jesu ba Kapernaum. Ni Roma asafoiatşeq ko ye dsei, ni e ye wenu ko ni e buq lẹ naakpa, ni no be lẹ mli lẹ e he miye kẹ gbele hela. Ni beni asafoiatşeq lẹ nu Jesu he lẹ, e tşu Judafoi lẹ a nukpai lẹ kete e ngò, ni a ya kpa lẹ fai, koni e ba, ni e ba tşa e wenu lẹ e há lẹ. Ni beni ameq ba Jesu ngò lẹ, ameq kpa lẹ fai naakpa ameq kẹ, akẹ: „E sa, akẹ o ba feq ene o há lẹ, şi e sumo wọ mangku lẹ, ni e ma kpehe e há wọ. Kẹkẹ ni Jesu: kẹ ameq te. Si agbene, beni

e benke şia le, asafoiatşe le tşu e nanemei ke te e ngõ a ya ke le, ake: „Oura, ka gba o he na; şı e saa mi, ake o boteş mi kpata le şisi, nohewş le mi buu, ake e sa mi, ake midientşe hũ mi ba o ngõ; şı wiemo wiemo kome pe keke, ni mi wenu le he a wa le. Şı mi hũ, gbomo, ni yõ nõyelilõ a şisi, keke dşı mi; şı mi yeş asrafoi a nõ; ni ke mi ke mone, ake: „Ya!“ le, e ya, ni ke mi ke mokroko hũ, ake: „Ba!“ le, e ba, ni ke mi ke mi tşulo hũ, ake: „Femo enel!“ le, e feş.“ Bõni e taoş e ke ne: „Si bo le o hewale, ni o yõ le, fe gbomo adesã nõ, nohewş le bo, ni ke o wie wiemo flo tete, ni ee ba mli. — Beni Jesu nu ene le, e nii fe le nakpe, ni e tşõ e he, ni e ke meini nie e se le, ake: „Mi ke nye, ake mi nako neke heyeli ne peng; dabi, dşee ye Israel tete.“ — Ni beni meini a tşu ame le ba şia le ekong le, tşulo le he ewa le.

Ni Jesu te lele ko mli ni e kaselõ le fata e he. Ni e ke ame, ake: „Nye hã wõ foa nõş le ke ya se le.“ Ni beni ame ya le, e kãşi ni e wõ. Ni na, ahum babao tşua ye nõş le nõ, ni nõşkei le ku gbe lele le mli, ni e yi obõ momo. Ni e kaselõ le tşı se e ngõ ni ame

tşie e hie ni ame ke le, ake: „Nuntşõ, heremş wõ, wõ miladşe!“ Ni e ke ame, ake: „Meba nye seş gbeye neke? Nye heyeli faa!“ Ni e teşi ni e fa koyş le ke

nşo lẹ yi, ni e ngmẹ naakpa. Ni mei lẹ a hie fe ya, ni amẹ kẹ: „Meni gbomo sroto ne, ni koyo lẹ kẹ nşo lẹ tete boq lẹ toi ne?“ — Ni beni e ba Gergesemei a şikpong lẹ nò lẹ, e fe klamoi enyo edşurò ni e fá klai pii ye amẹ mli. Fe se lẹ e ku e se kẹ ba Kapernaum ekong. Ni amẹ nu, akẹ e ye şia lẹ. Ni amrò lẹ mei pii bua amẹ na, ni amẹ naa gbẹ ye agbo lẹ na tete. Ni e wie e tşò amẹ. Ni a kẹ moko ni egbodşo ba e ngò ni mei edşue wo lẹ tire. Ni akẹ noni amẹ naa gbẹ ni amẹ ba e ngò ye asafo lẹ hewo lẹ, amẹ fá tşu, ni e yo mli lẹ, yiteng, ni amẹ gbu flo, ni amẹ kẹ sa, ni moni egbodşo lẹ ká nò lẹ, tşò dşei kẹba ngmẹ tşu lẹ mli. Ni beni Jesu na amẹ heyeli lẹ, e kẹ moni egbodşo lẹ, akẹ: „Mi bi! a ngò o he eşai lẹ a fa o.

Teşi, wo o sa lẹ nò ni o ya o we!“ Ni amrò lẹ e teşi ni e wo e sa lẹ nò e dşekpo ye amẹ fẹ amẹ hie, ni amẹ fẹ amẹ na kpe amẹ he, ni amẹ dşie Nyongma yi ni amẹ kẹ: „Wọ nako neke nii ne da!“

11. Jesu asuaiti lẹ (Nòtṣamo).

Ni e ba ba mli, akẹ Jesu te mang, ni a tṣeṣo lẹ Nain lẹ mli. Ni e kaselọi lẹ a teng mei pii kẹ asafo pii kẹ lẹ nie. Agbene beni amẹ ba benkẹ mang lẹ agbo lẹ he lẹ, na, a tire gbonyo ko kẹ midsekpo, moni e nye binu kome dṣi lẹ, ni e nye lẹ okulafọ dṣi lẹ; ni má lẹng bii pii kẹ lẹ nie. Ni beni Nuntṣo lẹ na lẹ lẹ, e na lẹ mọbọ, ni e kẹ lẹ, akẹ: „Ka fol!“ — Ni e ba ta gbonyo adeka lẹ he, ni meini tire lẹ lẹ wa damoṣi. Ni e kẹ: „Oblanyo, mi kẹ o, akẹ: Tesi!“ Ni moni egbo

lẹ teṣi ni e boi wiemo. Ni e kẹ lẹ há e nye. Ni gbeye momo amẹ fia, ni amẹ dṣie Nyongmo yi, amẹ kẹ, akẹ: „Gbalọ kpetengkple eteṣi yẹ wọ teng, ni Nyongmo eba sra e webii lẹ.“

E sẹ etṣeṣe kekẹ lẹ nū ko, ni a tṣeṣo lẹ Jairo, ni yeṣo Judafoi lẹ a kpehe lẹ mli onukpa yẹ Kapernaum lẹ, ba Jesu ngò, ni e kulaṣi yẹ e náṣiṣi ni e kpa lẹ fai, akẹ e ba e ṣiá lẹ; ṣi e yẹ biyo kome, ni eye affi 12, ni e káṣi ẹ gbo. Ni beni Jesu ya lẹ, gbomei lẹ mímíá lẹ, edṣakẹ mofẹmọ mṣtao, ake e ba e masei pẹ. Ni yó ko yẹ amẹ teng, ni yeṣo hela fong affi 12 song ni e fite e mii fia e há tṣuṣṣemei, ni amẹ nyóṣo lẹ amẹ tṣa. Ni e ba dṣe e sẹ yẹ asafo lẹ mli, ni e ta

e tade lẹ he; si e ke, akẹ: Ke mi na mi ta e tade lẹ he keke lẹ, mi he a wa mi." Ni e he wa lẹ amró. Si Jesu ke: „Namo ta mi he lẹ?" E kaselọi lẹ ke: „O na; akẹ mei lẹ mifi o, ni o keọ, akẹ: Namo ta e he, lo?" Si Jesu ke: „Moko eta mi he, si mi nu he, akẹ hewale edşe mi mli." Beni yō lẹ nu ene lẹ, e gbeşi ye Jesu nadsiasi ke hekpokpomo, ni e ke lẹ anokwale lẹ fẹ. Si Jesu ke lẹ, akẹ: „Mi biyo, o heyeli lẹ edsie o; ya ye hedşole mli!" Beni e wieọ lolo lẹ, Jairo tsudşi lẹ ba ba ke lẹ, akẹ: „O biyo lẹ egbo; ka gba tsolo lẹ na dong." Si amró lẹ, beni Jesu nu lẹ, e ke lẹ, akẹ: „Ka şe gbeye, he o ye keke, ni e he a wa lẹ." Ni beni e ba şia lẹ, e haá moko a ba dsei, akẹ dşa Petro ke Jakobo ke Johane ke gbeke lẹ tşę ke e nye. Ni beni e ba na mei lẹ a yarafemo lẹ, e ke amẹ, akẹ: „Nye ka foa; gbeke lẹ gboko, si e wọ!" Ni amẹ ngmọ lẹ, akẹ amẹ le krede, akẹ gbo e gbo. Si e şue mei lẹ fẹ, ni e mō gbeke lẹ nine şi, ni e ke lẹ, akẹ: „Gbekeyo, mi ke o, akẹ: Teşil!" Ni e mumo ku e şe ba e mli, ni e teşi amró.

12. Jesu asuui lẹ (Nõtşamo).

Gboimeii pii ba bua amẹ he na ye Jesu ngò, ni amẹ nii fe lẹ mọbo; edsake amẹ tamo toi, ni be kwelọ. Ni e boi amẹ nibii pii tşomo. Ni beni dşe ena lẹ, e kaselọi lẹ ba e ngò ni amẹ ke lẹ, akẹ: „Nganò dşi bie, ni dşe ena; dşiemo amẹ gbẹ, koni amẹ ya akrowai ke madşi lẹ a mli ni amẹ ya he abulo; şi amẹ be noko; ni amẹ yeọ. Si e herenò e ke amẹ, akẹ: „Nye-dientşe nye há amẹ noko, ni amẹ ye." Ni amẹ ke lẹ, akẹ: „Ani wọ ya wọ ya he abulo denariioi ohai enyo, ni wọ ngò há amẹ, ni amẹ ye?" Si e ke amẹ, akẹ: „Abuloi enie nye yọ? Nye ya, ni nye ya kwea." Ni beni amẹ ya na lẹ, amẹ ke, akẹ: „Enumo ke lof enyo." Ni e ke amẹ, akẹ amẹ kpasasi kui kui ye dşnefọ lẹ nò. Ni amẹ kpasasi ye ohai hai ke nyong-mai enumo enumo mli. Ni e ngò abuloi enumo ke lof

enyo lẹ ni e kwẹ ngwei ni e dşo nõ, ni e kumo abuloi lẹ e ngõ há e kaselọi lẹ, koni amẹ kẹ há amẹ; ni e dşa loi enyo lẹ hù mli e há amẹ fia. Ni amẹ fé amẹ ye, ni amẹ toro. Ni Jesu kẹ e kaselọi lẹ, akẹ: „Nye

bua fufudşi lẹ, ni eşuẹ lẹ, na, koni noko a ka fite.“ Ni amẹ kọlọ fufudşi lẹ flotoi 12 obóbo. Ni meini ye abuloi lẹ a fe hi 5000, soro yei kẹ gbekébi.

Ni e kaselọi lẹ te lẹlẹ mli, ni amẹ ya sẹ lẹ; şi Jesu te gong lẹ nõ ekome tó, e ya sole. Ni beni dşe ena lẹ, lẹlẹ lẹ eşe nşo lẹ teng momo, ni nşokei lẹ mikpa lẹ; şi kọyọ lẹ yẹ basabasa. Si nyõng sramobe edşue lẹ nõ lẹ (lebi mangkpa) Jesu, nie nşo lẹ nõ kẹ ba amẹ ngõ. Ni beni e kaselọi lẹ na lẹ, akẹ e nie nşo lẹ nõ lẹ, amẹ şe gbeye, ni amẹ kẹ: „Sisang!“ ni amẹ blọ kẹ gbeye lẹ. Si amró lẹ Jesu kẹ amẹ wie ni e kẹ amẹ, akẹ: „Nye tşui a nyo a nye mli, ming! nye ka şea gbeyel“ Ni Petro herenó ni e kẹ lẹ, akẹ: „Oural kẹdşi bong lẹ, fá mi, koni ma ba o ngõ yẹ nu lẹ hie!“ Ni e kẹ: „Ba!“ Ni Petro dşe lẹlẹ lẹ mli, ni e nie nu lẹ hie, koni e ba Jesu ngõ. Si beni e na, akẹ kọyọ lẹ mitsua hù lẹ, e heleşi ni e boi şiumo, ni e bo e kẹ: „Nuntşo! dşiamo mi!“ Si amró lẹ Jesu şia e nine

e sọ lẹ ni e kẹ lẹ, akẹ: „Ngwanedşelọ! meba o hee o yee?“ — Ni beni amẹ ba lele lẹ mli lẹ, koyọ lẹ ngmẹ.

E fe akẹ wọ na gbẹ dşikule, aşuaii krokomei pii hũ yẹ, ni Jesu fe, ni wọọ gba; bọni e tşó e gble şulafoi a hingmeii kẹ toimulọi a toii; bọni e tşó e fene mumui a lileii ni e há oşifoi naşi ni e tşa adşatofoi ni e fá klai lẹ kẹ bọni e tşó e dşie nónalọi srotọi abọ fẹ lẹ. Nye a na enemei fẹ yẹ Pangmo he lẹ mli.

13. *Yō eşafelọ kpetengkplẹ lẹ. Kanaanyo lẹ.*

Agbẹne nye boa sádsi enyo, ni amẹ teng ekome tşóşo suomo kpetengkplẹ ni eko lẹ hũ tşóşo heyeli kpetengkplẹ lẹ, toi.

Farisifonyo kó, ni a tşeq lẹ Simon ba kpe Jesu, akẹ e kẹ lẹ a ba ye nii. Ni yō ko yẹ má leng, ni eşafelọ dşi lẹ; lẹ lẹ, beni e nu, akẹ Jesu kpasasi yẹ okpló he yẹ Farisifonyo lẹ we lẹ, e kẹ tọ kẹ tşufá, ni dşeq ngma, ba ni e damoşi yẹ e nádşi a hewọ yẹ e se ni ē fo, ni e boi e nádşi a he fomo kẹ e yafonu lẹ, ni e tşumo amẹ kẹ e yişoi lẹ, ni e şo e nádşi lẹ a na, ni e fọ amẹ kẹ tşufá lẹ. Agbẹne, beni Farisifonyo, moni kpe

lẹ lẹ, na ene lẹ, e wie yẹ e mli, e kẹ: „Neke gbomo ne gbalọ dşi lẹ dşikule, ē le mo kẹ no yō, ni ta e he lẹ; şi eşafelọ dşi lẹ.“ Ni Jesu herenó ni e kẹ lẹ, akẹ:

„Simon, mi ye noko ni ma ke o.“ Ni e ke: „Tşólo, kemo!“ Jesu ke: „Filio ko ye, ni yo nyomotşemeť enyo; mokome miwo le denarioi 500 ni mokroko le 50, ni ake ni ame be noko, ni ame ke a wo le, e ke ke ame yi enyo le fe. Agbene le kemo mi, ame teng namo a sumo le babao?“ Simon to he ni e ke: „Mi susuq; ake moni e ngó pii e ke le.“ Jesu ke le, ake: „O kodşo dşogba.“ Ni e tşó e hie e há yó le, ni e ke Simon, ake: „O na neke yó ne lo? Mi ba o we le, o háá mi nu ma fo mi nane he; şi le le e ke e yafonu efó mi nane he ni e ke e yitşof etşumo he; o şoq mi na; şi neke yó ne, kedşe beyinó; ni mi ba bie ne, efoko mi nádşı a he şomo; o foq mi itşo he mu; şi neke yó ne e ke tşufa le efó mi nádşı a he. Nohewo le mi ke o, ake: „E he eşai, ni fa le, a ngó fa le; şi e sumo pii; şi moni a ngó fio a fa le, le nong e sumo fio.“ Ni e ke yó le, ake: „A ngó o he eşai le a fa o; ya ye hedşole mli!“ Agbene eşuē sane kome le hú.

Jesu mitao, ake e dşeq ye asafo le a fimo le na, ni e na hedşole fio. Nohewo le e ying kete Tyro ke Sidon niang. Si e nyé e te e he ye dşemei tete. Si Foinikayo ko nu e he, moni e biyo fio yo mumo, ni hetşee le, ni e ba e ba kulaşı ye e nádşı a na, ni e ba ba le, ake e fa kla le ye e biyo le mli. Si Jesu ke le, ake: „Há bii le a toro feda; şi e be feo, ake a ngó bii le abulo le a şeo a foó a há gbei.“ E tao, ake e ke ka le. Si e herenó, ake: „A, Oura! şi gbebi hú yeq bii a fufudşı le eko ye okpló le şışı!“ Keke le Jesu ke le, ake: „O yo! o heyeli fa; bofébó ni o taoq le, aa fe a há o!“ Ni no ngmlętşua le nó nong le e biyo le he wa le.

14. *Johane, Baptisilo le, gbele.*

Johane egbe e nitşumo kpetengkle le na, ni e gbele eşe etá. E sa, ake e ke yeq anqkwale he odase. Ni nakai e ba mli.

Herode, mangtşe ɽe, ngò e nyemi Filipino ngà, ni a tşeş ɽe Herodia ɽe, ni e wiş ɽe. Si Johane ke ɽe, ake: „E dşaa, ake o ngòş o nyemi ngà ɽe!“ Nohewş ɽe e ngò ɽe e wo tşung, ni e tao, ake e gbeş ɽe; şi e se ɽe gboye, ake dşalo dşi ɽe. Si beni Herode yeş gbi-dşurò yeş e fomogbi ɽe nò ɽe, Herodia ɽe nong biyo ɽe ba ni e ba dşo, ni e sa Herode ke meini ke ɽe kpasasi ɽe hie; ni mangtşe ɽe ke kitakamo ke oblayo ɽe, ake: „Bi mi nofeno, ni o taoş, ni ma há o!“ Ni noni e nye eke ɽe eto momo ɽe, e ke: „Ngò Johane, Baptisilş ɽe, itşo o há mi yeş bie yeş ká mli!“ Ni e dş mangtşe ɽe, tşebeleş yeş kita ɽe ke meini ke ɽe kpasasi ɽe hewş ɽe e fá, ake a ngò há ɽe. Ni e tşu a ya fo Johane itşo yeş tşu ɽe mli. Ni a ngò e itşo ɽe a wo ká mli ke ba, ni a ngò há oblayo ɽe, ni e keş ya há e nye. Ni e kaselş ɽe ba amş ba ngò e gbonyo ɽe amş ya fá, ni amş ba keş Jesu.

15. Jesu abei.

Jesu bu abei pii, beni e tşoş mei pii ɽe, edşake amş toii egboi. Si beni fe seş ɽe e tşoş e kaselş ɽe şiş. Nye boa ekomei toi:

„Na; dulş ying e te dumo. Ni beni e dşoş ɽe, eko nyò gbş ɽe toi, ni ngwei lofodş ba amş ba ye. Ni eko nyò tşat a mli, ni beni e kwè ɽe, e ngala, edşake e beş fá ko hewş ɽe. Ni eko nyò ngmei a mli, ni ngmei ɽe hole amş he nò ni amş gbe nomei. Si eko nyò şikpong kpakpa mli, ni e wo yibli oha.“ Ni e bo e keş: „Moni yş toii, ni e keş a nu ɽe, há e nu!“

Si e kaselqi lę bi lę neķę abę ne řiři. Ni e ķę, akę: „Wui lę dři Nyongmo wiemo lę. Si menemei dři meini yę gbę lę toi lę, meini nuę wiemo lę; ni no sę lę abonsam ba ni e ba řoę wiemo lę yę amę řuii a mli, koni amę ka he amę ye ni amę na dřiemo lę. Si meini a duę amę yę řesai a mli lę dři meini nuę wiemo lę ni amrõ lę amę ngõ ķę miřę; si amę bę řiřifã, ni amę heę amę yeę kpitio ķęķę; ři beni amanehũlu ba lę, amę gboi. Ni meini a du amę yę ngmei a teng lę dři meini nuę wiemo lę, ni be ne mli haomoi ķę nii a he lakamo ķę nii krokomei a ředii boteę mli, ni amę gbeę wiemo lę, ni e woo yibii. Ni menemei dři meini a duę yę řikpong kpakpa lę nõ lę, meini nuę wiemo lę ni amę to yę řui kpakpa mli ni amę ķę řuiřingme woo yibii lę.“

Abę kroko e bu amę, e ķę: „Nyongmo mangtřeyeli lę tamo nã ko, ni du wui kpakpai yę e bõ mli. Ni beni gbomei ewõ lę, e henyelõ ba ba du dřwei yę ngma lę mli, ni e ying e te. Si beni ngma lę kwẽ ni e wo lę, no be lę mli lę dřwei lę hũ dřie e he kpo. Ķęķę lę řiatřę lę řudři lę ba ba bi lę, akę: „Nunřõ, ani dřee wui kpakpai o du yę o bõ lę mli lę? nigbę e ķę dřwei dřę mõ?“ E ķę amę, akę: „Henyelõ lę

fe ene.“ E tsudsi le bi le, ake: „O sumo, ake wo ya wo ya famo, lo?“ Si e ke, ake: „Dabi, ake aleno beni nye famo dšwei le, nye a famo ngma le hu. Nye ha fe a kwèa keyasia ngmakpamobe le, ni ngmakpamobe le ma ke kpaloi le, ake: „Nye bua dšwei le na tsutsu ni nye fimoa kutsai nye sa; si ngma le nye bua na nye woa mi bongò le mli.“

Ni e kaseloi le ba e ngò amè ke: „Tšòmo wo abò le mli dšwei le he abebua le šisi.“ E herenò e ke amè, ake: „Moni duò wui kpakpai le ghomo bi le dš no. Abò le dš dš neng. Wui kpakpai le dš mangtšeyeli le bii le. Dšwei le, efong le bii le dš no. Henyelò le, ni du le, abonsam dš no. Ngmakpamobe le dšengnagbe le dš no. Ni kpaloi le bofoi le dš. Agbene boni a bua dšwei le na ni a sa ye la mli le, nakai nong aa fe ye dšengnagbe le. Gbomo bi le a tšu e bofoi le, ni amè a bua nii, ni tšò mo' na ye e mangtšeyeli le mli le. Ni amè a ngò nomei amè a wo laflono mli. Dšei le yafo ke nyanyòdš a šisikpemo a ye. No be le mli le dšaloi le a he a tšo ake hulu ye mi tšè mangtšeyeli le mli. Moni yo toii, ni e ke a nu le, ha e nu!“

16. Jesu abei (Nòtšamo).

Abè kroko hu e bu amè ni e ke: „Nyongmo mangtšeyeli le tamo sinape kuli, ni nu ko ko, ni e di ye e bo mli; noni dš bibio fe wui fe; si beni e kwè le, e da fe dšwei fe, ni e feò tšo, ni ngwei lofòdš bu ba feò tšui ye e nidš le a teng.“

Ni e sa e bu amè abè kroko, e ke: Ngwei mangtšeyeli le tamo masa, ni yo ko ngò ni e ngò ho ma tšesei ete mli keyasi beyinò ni fe sa.

Asang ngwei mangtšeyeli le tamo šika, ni a ngò te ye abò mli, noni beni moko ena le, e ngò teo, ni no he mišè, ni e na, hewò le e ya ni e ya hoo ni, ni e yo le, fe, koni e heò neke abò ne.

Asang ngwei mangtšeyeli le tamo guoyelilo, ni taa

dşuinei kpakpai, Ni beni e na dşuine kome; ni darawa
 le, e te ni e ya hô nii, ni e ye le fe, ni e he.

Asang ngwei mangtşeyeli le tamo yā, ni a fô ye
 nşo mli ni e ngô srotói fe êko. Noni beni e yi le, a
 gbła kęba şia nô; ni amę traşı amę bua ekpakpai le a
 na amę wo nô mli; şı efôdşı le amę şere nomei amę fô.
 Nakai aa fe ye dşe ne nagbe le mli; bofoi le a ba ni
 amę a hala efôdşı le ye ekpakpai le a teng, ni amę ke
 nomei a wo laflono le mli; dşei yafó ke nyanyôdşı a
 şişikpemo a ye.

Abę kroko e bu amę, e ke:

„Ngwei mangtşeyeli le tamo nū şiatşę ko, ni dşekpo
 mangke mra e ya bô nitsulói apa kete e weintrom le
 mli. Ni beni e ke nitsulói le eye na denario kome
 dşenamo le; e wo amę gbę kete e weintrom le mli.
 Ni kęba ngmlę nehtú nô le e dşekpo ekong ni e ya na
 meikrokomei damoşı anihao mli ye dşá le nô. Ni e ke
 amę, akę: „Nye hú nye ya weintrom le mli ni noni
 dşale ma há nye.“ Ni amę te. Asang kęba ngmlę
 nyongma ke enyo nô ke ngmedşı ete nô le e dşekpo
 ni e ya fe nakai nong. Si kęba gbękę ngmedşı enumo
 nô le e dşekpo ni e ya na meikrokomei, ni damoşı
 yaka, ni e ke amę, akę: „Męba ni nye damoşı yaka ye
 bie dşenamo ne fe ne?“ Amę ke le, akę: „Akę ni
 moko eboko wó apa le hewo.“ E ke amę, akę: „Nye
 hú nye ya weintrom le mli, ni noni dşá le nye a na.“

— Si beni dse ena le, weintrom le tse le ke e semo le, ake; „Tse nitsuloi le ni o ha ame ame pabonii le, ni o boi kedse sekpebii le a no kebaşi tsutsubii le a no.“ Ni beni gbekę ngmedsi enumo no bii le ba le, ame fe ame na denario kome kome. Si beni tsutsubii le ba le, ame susu, ake aa ngme ame no no; si ame hu ame na denario kome kome. Si beni ame na ene le, ame wie huhuhu ye siatse le hewo, ni ame ke: „Sekpebii ne tsu nii ngmlętsua kome keke, ni o ha ame ke wo, ni wo le wo tsu nii dşenamo ni e to wo ni latşa etşa wo le, ke ame fe pe.“ Si e herenę e ke ame teng mokome, ake: „Nanyo, mi fee o efong ko; ani o ke mi yee na denario kome? Ngó noni dşi o no le ni o ya. Si mi sumo, ake ma ha sekpemo ne, ake boni mi ha o le nong. Ani mi be hegbe, ake noni dşi mi no le mi feo he noni mi sumo? Ani mi mlihile le hewo ni o hingmei e kodo ne?“ — Neke ni sebii le a tşo tsutsubii, ni tsutsubii le a tşo sebii. Edşake a tse mei pii; si mei flo a hala.“

17. *Jesu abei* (Nõtşamo).

Oniatşuloi ke eşafeloi pii ba Jesu ngó ni ame ba bo le toi. Si Farisifoi le ke wulongmaloi le wie huhuhu ni ame ke: „Mone heo eşafeloi, ni e ke ame yeo nii.“ Ni e bu abe e ke ame, ake: „Namo yo nye teng, ni yo toi oha, ni ke e ladşe ame teng mokome le, aso e şing 99 le ye nga no, ni e te e ya tao noni eladşe le kate beyinó ni e na le, lo? Ni ke e na le le, e wo e fo e kong no ke tsuidşuro. Ni ke e ba şia le, e tse e nanemei ke e hegbomei ke a kpe, ni e ke ame, ake: „Nye ke mi a na tsuidşuró; si mi na mi to, ni eladşe le!“ Mi ke nye; ake nakai nong a na mişe ye ngwei ye eşafelo kome, ni tşake e tşui mli le hewo fe dşaloi 99, ni taoo tşuingtşakemo.“ — „Alo me' yo yo, ni yo dşuetei kukudşi nyongma, ni kedşi e ladşe ekome le, ani e sung kane ni e be şia fitşofitşo kate beyinó ni e na? Ni ke e na le le, e tse e nanemei ke e

hegbornei fè ni e kẹ: „Nye kẹ mi a na tsuidsurò, ʃi mi na dʃuetei kuku lẹ, ni eladse lẹ!“ Mi kẹ nye, akẹ nakai nong Nyongmo bofoi lẹ a mişeş amẹ he ye eşafelo kome, ni tşake e tşui mli lẹ hewo.“

Ni Jesu kẹ: „Nũ ko ye bii enyo, ni moni dsi gbeke lẹ kẹ e tşe, akẹ: „Ata, hã mi nii lẹ a mlidşa, noni dsi mi nõ lẹ.“ Ni tşe lẹ dşa nii lẹ a mli e hã amẹ. Ni e tşeş, ni e bi fio lẹ bua e nii lẹ fè na ni e te mang şong ko nõ, ni ye dşei e fite e nii lẹ fia kẹ nyengnyengtşuibọ. Ni beni e fite fia lẹ, homo ba ye neke şikpong lẹ nõ, ni homo boi lẹ yeli. Ni e ying e te, ni e kẹ e he ya kpete neke şikpong lẹ nõ mangbi eko, moni tşu lẹ kete nga nõ, ni e ya kwe kplotoi. Ni e tao, akẹ e woş e musu obò kẹ yo, ni kplotoi lẹ yeş lẹ, ni moko hãã lẹ. Keke lẹ e to e ying ni e kẹ, akẹ: „Me' apafoi pii mi tşe yo, ni amẹ na abulo e tekenò, ni mi lẹ m fiteş kẹ homo ne! Ma teş, ni mã ya mi tşe ngò, ni ma kẹ lẹ, akẹ: „Ata, mi fe eş

mi si ngwei ni mi fe eṣa ye o hie hù; ni e saa mi, akẹ a tṣeṣo mio bi dong; ngò mi o fe o pafoi lẹ ekol! Ni e teṣi ni e ba e tṣe ngò. Si beni e nie ṣong lolo kẹba lẹ, e tṣe na lẹ ni e na lẹ moṣo, ni e dṣofoi, ni e ya here lẹ atū ni e ṣo e na ahù. Si bi lẹ kẹ lẹ, akẹ: „Ata, mi fe eṣa keyaṣi ngwei kẹ o hie, ni e saa mi, akẹ a tṣeṣo mi o bi dong.“ Si tṣe lẹ kẹ e tṣudṣi lẹ, akẹ: „Nye kẹ atade kpakpa a ba ni nye kẹ ba wo lẹ, ni nye kẹ ninega a ba wo e nine, ni nye kẹ tokota hù ba wo e nane; ni nye kẹ tṣinabi, ni ewo fọ lẹ, a ba ni nye ba gbe lẹ, ni nye há wọ ye nii ni wọ na tṣuidṣurò! Si mi bi ne egbo, ni e hie ká ekong, ni e ladṣe ni a na lẹ ekong.“ Ni amẹ boi tṣuidṣurònamo.“

18. Niatṣe lẹ kẹ Lasaro.

No be lẹ mli Jesu gba amẹ nẹkẹ sane ne hù, akẹ: „Niatṣe ko ni yọ ni dane e wo atade tṣuru kẹ klala fẹfẹ, ni e yeṣo nii kpakpai dane, ni e na tṣuidṣurò. Ni ohiafo ko hù ye, ni a tṣeṣo lẹ Lasaro, ni e kaṣi ye e gbo na kẹ e he fadṣi tọ; ni ē tao, akẹ e ye fufudṣi, ni dṣeṣo niatṣe lẹ okplò lẹ nò ṣṣeṣi le; si kẹlẹ gbei lẹ ba ba lẹmo e fadṣi lẹ a nò. Si e'ba ba mli, akẹ

ohiafo lẹ ba gbo, ni bofoi ba wo lẹ kẹate Abraham mliṣi. Si niaṣe lẹ hù ba gbo ni a fù lẹ. Ni bení e yọ gbọhiadse lẹ ni e nanó lẹ, e hole e hingmeii a nò, ni e na Abraham yẹ song, ni Lasaro họ e mliṣi. Ni e bo e kẹ, akẹ: „Ata Abraham, na mi mọbọ, ni o tṣu Lasaro, ni e kẹ e wao na a ya tṣo nu mli, ni e kẹ ba sa mi lilei na; ṣi mi nanó yẹ lalilei ne mli.“ Si Abraham kẹ lẹ, akẹ: „Kaimo, akẹ o ngó o nii Kpakpai yẹ o wola be lẹ mli; ṣi Lasaro na nii fódṣi lẹ; ṣi agbene a ṣedse e mī ni bo lẹ o nanó. Ni agbene hù bu kpetengkple yẹ wó kẹ nye teng, ni moko nyèng a dṣe bie a ba nye ngó, ni asang moko nyèng a dṣe nye ngó a ba bie.“ Kẹkẹ lẹ e kẹ, akẹ: „Belẹ mi kpa o fai, Ata, koni o tṣu lẹ mi tṣe we lẹ, — ṣi mi yẹ nyemimeii enumo yẹ dṣei, — koni e ya dṣadse e tṣò amẹ, ni amẹ ka ba hegbe ni hedṣramo yọ ne.“ Ni Abraham kẹ lẹ, akẹ: „Amẹ yẹ Mose kẹ gbaloi lẹ; há amẹ bo amẹ toi.“ Si e kẹ: „Dabi, Ata Abraham; ṣi kẹ moko dṣe gbóhi a dṣe te amẹ ngó lẹ, amẹ a tṣake amẹ tṣui a mli.“ Si e kẹ lẹ, akẹ: „Kẹ amẹ boo Mose kẹ gbaloi lẹ a toi lẹ, amẹ heng amẹ yeng hù, kẹ moko teṣi kedṣe gbóhi a teng tete lẹ.“

19. *Gbekebii a tṣemo, hí a ka.*

Ni amẹ kẹ gbekebii ba Jesu ngó, komi e kẹ e nine a ṣue amẹ nó. Si e kaseloi lẹ fámo meini hie amẹ lẹ. Si beni Jesu na lẹ, e naa hé tṣui, ni e kẹ, akẹ: „Nye há gbekebii lẹ a ba mi ngó, ni nye ka tṣia amẹ gbẹ; ṣi menemei a nò dṣi Nyongmo mangtṣeyeli lẹ. Lẹlẹng, mi kẹọ nye, akẹ: Mofémo, ni hee Nyongmo mangtṣeyeli lẹ, takẹ gbeke lẹ, e nyèng mli e bote.“ Ni e wo amẹ yẹ e kpọkoi a mli, ni e ngó e nine e ṣue amẹ nó, ni e dṣọ amẹ.

Ene se lẹ etṣe kẹkẹ lẹ oblanyo niaṣe ko ba, ni e ba kulaṣi yẹ Jesu hie, nie e bi lẹ, akẹ: „Nuntṣo kpakpa, meni ma fe, ni ma na nanó wola?“ Jesu kẹ lẹ, akẹ: „Me' ekpakpa hewọ o kẹ mi wieọ lẹ? Mokpakpa

ko bẹ; akẹ d̄sa Nyongmo kome kẹkẹ. Si kẹd̄si o tao, akẹ o boteṣ wola mli lẹ, ye kitai lẹ a n̄o. “ Si e herend̄, ni e kẹ lẹ, akẹ: „Mi ye enemei f̄e n̄o kẹd̄ṣe mi gbekebiiaṣi. Meni ṣuṣeṣ mi lolo? “ — Kẹkẹ ni Jesu kwe lẹ, ni e sumo lẹ, ni e kẹ lẹ, akẹ: „Nokome pe e ṣuṣe o: ya, ni o ya h̄o nii f̄e; ni o yo, ni o nḡo h̄a ohiafoi, ni oo na d̄suetri ye ngwei, ni o ba ni o ba nie mi ṣe, ni o wo o s̄engmotṣo lẹ n̄o o f̄o o n̄o. “ Ni e t̄u e hie ye nakai wiemo lẹ hewo, nie e wure ho e he kẹ te; ed̄ṣakẹ e ye nii babao. Ni Jesu kwe e hewo ni e kẹ e kasel̄o lẹ, akẹ: „Nto nye na, boni e wa h̄a niatṣemei, akẹ amẹ a bote Nyongmo mangṣeyeli lẹ mli! “

Si k̄elẹ e tṣeṣ kẹkẹ ni amẹ na niatṣe ko, ni ba bote mli. Beni Jesu ba ya Jerusalem ni e ya gbo ye d̄sei ne, e ya tṣo Jeriko. Ni na, n̄u ko ye d̄sei, ni a tṣeṣ lẹ Sakeo, ni e d̄si ntohel̄o lẹ a nupka, ni niatṣe d̄si lẹ; ni e tao Jesu e kwe; ṣi mei pii le a fimo lẹ hewo lẹ e nȳēe; ed̄ṣakẹ e kẹkẹ. Nohewo lẹ e d̄sofoi e tṣo hie ni e ya kw̄o tṣo, ni e kwe lẹ; ṣi e ba tṣo nakai gb̄e lẹ n̄o. Ni beni e ba d̄sei lẹ, e kwe ngwei, ni e na lẹ, ni e kẹ lẹ, akẹ: „Sakeo, o he a fe oya ni

o kplekeşi; şi ngmène mi ba to o we lè!“ Ni e he fe oya ni e kplekeşi, ni e here lè kẹ mişè. Ni beni amẹ na lè, amẹ fè amẹ wie huhuhu amẹ kẹ: „Ake e kẹ gbomo ni dşi eşafelọ ya hişi.“ Si Sakeo damoşi ni e kẹ Nuntşo lè, ake: „Na, Nuntşo, mi nii lè fá mi ngò há ohiafoi, ni kẹ mi ye moko şè lè, mi toọ lè nádşiang nakai bọ edsue.“ Si Jesu kẹ lè, ake: „Ngmène gbi ne dşiemo eba şia ne; şi lè hù Abraham bi dşi lè. Si gbomo bi lè ba noni eladşe lè taomo kẹ dşiemo.“

20. Samarianyo, ni na mọbo lè; kẹ tşulo, ni naa mọbo lè.

Gbiko lè wulongmalọ ko ba Jesu ngò, ni e ba ka lè ni e kẹ, ake: „Nuntşo, meni ma fe ni ma na nanò wola?“ Ni Jesu kẹ lè, ake: „Meni a ngma ye mla lè mli?“ E herenò e kẹ, ake: „Suomo Nyongmo fe nofèno, ni suomo o nanyo, takẹ bodientşe o he!“ Jesu kẹ lè, ake: „Dşogba, femo ene ni o na wola!“ Si lè lè e tao, ake e ye bem, ni e kẹ Jesu, ake: „Namo dşi mi nanyo mọ?“ Ni Jesu here lè nó kẹ neke sane ne, ake:

„Nū ko dşe Jerusalem e ya Jeriko, ni e ya gbe odşotsualọi a teng. Ni ame gbila e tadei lè, ni amẹ

tşua lẹ nii, ni amẹ te, ni ame şi lẹ ni e gbo fá kẹ fá. Ni e ba mli, akẹ osofo ko ba tşó nakai gbẹ lẹ nõ, ni beni e na lẹ lẹ, e ho e he, ni e te. Ni Lewifonyo ko ho nakai nong. Si Samarianyo ko, beni e nie e gbẹ lẹ, ba hegbe nie e ká lẹ, ni beni e na lẹ lẹ, e na lẹ mọbọ, ni e te e ngó, ni e fimo e pilamoi lẹ a nõ, ni e ngó mu kẹ wein e şue nõ, ni e ngó lẹ e ta ledientşę e kolo lẹ nõ, ni e kẹ lẹ ba gbọiatohe, ni e ba kwẹ lẹ yẹ dşei. Ni dşetşerenò, beni e ba ya lẹ, e dşie denarioi enyo, ni e ngó há gbọiatolọ lẹ, ni e kẹ lẹ, akẹ: „Kwẹmo lẹ dşogba, ni kẹ o fite eko o fata ene he lẹ, kẹ mi ba ekong lẹ, ma wo o.“ — „Agbene mei ete ne a teng lẹ namo o susuọ, akẹ moni ya gbe odşo-tşualọi a teng lẹ nanyo?“ — Wulongmalọ lẹ herenò ni e kẹ, akẹ: „Moni na lẹ mọbọ lẹ.“ Kẹkẹ lẹ Jesu kẹ lẹ, akẹ: „Beleş ya, ni o ya fe nakai nong.“

Si moni enaa mọbọ lẹ, meni a ba e nõ? Jesu tşó wọ ene yẹ abẹ mli, akẹ:

„Nyongmo mangtşeyeli lẹ tamo mangtşę ko, ni kẹ e tşudşi ba bu akunta. Si beni e boi bu lẹ, a kẹ moko ba e ngó, ni hie lẹ talantoi akpei nyongma (á fe dale 1,000,000). Ni noni e bẹ noko, ni e kẹ a wo lẹ lẹ, e nuntşọ lẹ fá, akẹ a hó lẹ kẹ e ngá kẹ e bii kẹ nii, ni e yọ lẹ, fè, ni a ngó wo nyomó lẹ. Kẹkẹ lẹ tşulo lẹ ho kulaşı, ni e kpa lẹ fai e kẹ: „Oura, to tşui o há mi, ni ma wo o nyomo lẹ fè!“ Kẹkẹ lẹ e nuntşọ lẹ na lẹ mọbọ, ni e ngıme e he, ni e kẹ nyomo lẹ hú ke lẹ. Si nakai tşulo lẹ nong lẹ, beni e dşekpo lẹ, e na e nanemei tşudşi lẹ a teng mokome, ni hie lẹ nyomo denarioi oha (a fe dale nyongma), ni e mó lẹ e mia e sè, ni e kẹ: „Wo mi nyomo, ni o hie mi lẹ!“ Kẹkẹ lẹ e nanyo tşulo lẹ kulaşı e kpa lẹ fai, akẹ: „To tşui o há mi, ni ma wo o nyomo lẹ.“ Si lẹ lẹ e kplèè; şi e te ya wo lẹ tşung keyaşı beyinò, ni e wo lẹ nyomo lẹ. Si beni e nanemei tşudşi lẹ na ene lẹ, e dọ amẹ naakpa, ni amẹ ba gba amẹ nuntşọ lẹ. Kẹkẹ lẹ e nuntşọ lẹ tşę lẹ kẹba, ni e kẹ lẹ, akẹ: „Tşulo fong!

mi ngò nyomo ne fè mi ke o, edşake o kpa mi fai; ani kulè e saa, akè bo hù o na o nanyo tşulo lè mọbọ, takè bọni mi na o mọbọ lè?“ Ni e nuntşo lè mli fu, ni e kè lè hà yiwalọi keyaşı beyinò, ni e ba wo lè nyomo lè fè. — Nakai nong mi tşę, ni yọ ngwei lè, a ngò fe nye hù, kęđşi nye kę nye nyemimei a tómoi lè nye faa amẹ kęđşę nye tşuii a mli lè.“

21. *Heriba.*

Gbiko lè Jesu bu meikomei, ni ngòọ amẹ hie amẹ fòọ amẹdientşę amẹ he nò, akè dşalọi dşi amẹ, ni amẹ gbeọ meikrokomei a he guọ lè, abẹ, akè: „Mei enyo ying amẹ te sọlemo yę Nyongmo we lè; Farisifonyo dşi mokome ni ntohelọ dşi mọkroko lè. Farisifonyo lè ho e damoşı ni e kę lędientşę e he hie neķę sọlemo, akè: „Mi nda o şi, Nyongmo, akè mi tamoo meikrokomei, weiyelọi, tętşobulọi kę adşuamangbọlọi, alo takè neķę ntohelọ ne. Otşı lè mi yeọ buada şii enyo, mi ngò nibii fè, ni mi yọ lè, mlidşa noni dşi nyongma lè mi há.“ Ni ntohelọ lè edamo şę flęng, ni e mii, ni e wo e hie nò e kwe ngwei tete; şi e şimo e tşitşı ni e kę: „Nyongmo, na mi eşafelọ mọbọ!“ Ml kę nye, akè neķę nù ne kę bembu te e we lè fe mọkroko lè. Si

mofemo, ni woq e he nõ lẹ, aa ba lẹ ši; ni mo hũ ni ba e he ši lẹ, aa wo e nõ.“

Ni yẹ be ko mli lẹ e kaselọi lẹ ba e ngò, ni amẹ bi lẹ, akẹ: „Name fe mọ yẹ ngwei mangtseyeli lẹ mli?“ Ni Jesu tşẹ gbeke bibio ko kẹba e ngò, ni e kẹ lẹ damo amẹ teng; ni e kẹ: „Leleng, mi kẹọ nye, akẹ kẹdşi nye tşòọ nye he ni nye tşò tamo gbekebii bibii lẹ, nye boteng ngwei mangtseyeli lẹ mli kura. Nohewọ lẹ, mofemo, ni ba e he ši, akẹ gbeke ne lẹ, lẹ dşi moni fe yẹ ngwei mangtseyeli lẹ mli. Ni mofemo, ni a to gbeke fio kome yẹ mi gbẹi a nõ lẹ, e toq mi. Nye kwea dşogba, koni nye ka gbe bibii ne a teng mokome he guọ! Si mi kẹ nye, akẹ amẹ bofoi lẹ, ni yọ ngwei lẹ, mkwẹ mi tşẹ, ni yọ ngwei lẹ, hie dā.“

Fe sẹ lẹ Jesu yọ Jerusalem yẹ Nyongmo we lẹ, ni e tşò mei lẹ, akẹ: „Nye hie a hia nye he nõ yẹ wulongmalọi lẹ a hewọ, meini sumo atade yũ wo kẹ ngamo yẹ dşadşi a nõ kẹ itşoşitramo yẹ kpehei lẹ a mli kẹ okplóitşoşikpasamo yẹ niyenii a ši.“ Ni e taşi yẹ şikatohe lẹ masei, ni e kweọ boni asafọ lẹ tşuọ şika lẹ. Ni niatşemei pii woq mli babao. Ni yó okulafo ko hũ, ni dşi ohiafo, ba, ni e ba wo mli leptoi enyo, ni na şio hẹbii nyongma. Ni e tşẹ e kaselọi lẹ kẹ ba

e ngò ni e kẹ amẹ, akẹ: „Lẹlẹng, mi kẹọ nye, akẹ nekẹ okulafoyo ohiafo ne kẹ pii ewo mli fe meini tşu wo adeka lẹ mli lẹ fẹ. Si amẹ fẹ lẹ noni eteke nò ehà amẹ lẹ eko amẹ kẹ ba wo mli; şi mene lẹ noni e yọ yẹ e hia mli ni e kẹ lẹọ e he lẹ e kẹ ba wo mli ne.“

22. Jesu tşakemo kẹ e numnyamwo.

Dani Jesu ba ya Jerusalem ni e ya gbo yẹ dşei lẹ, e ngò e kaselọi lẹ ete, Petro kẹ Jakobo kẹ Johane, e fata e he, ni e kẹ amẹ te gong kple ko nò yẹ afà. Ni e he tşakẹ yẹ amẹ hie, ni e hie fe ngulang, akẹ hùlu, ni e tade lẹ he yẹ, akẹ la. Ni na, Mose kẹ Elia dşie amẹ he kpo yẹ anumnyam mli amẹ tşó amẹ, ni amẹ kẹ lẹ miwie yẹ nagbe, ni e ba gbe na yẹ Jerusalem lẹ, hewọ. Si wọ elo Petro kẹ meini kẹ lẹ yọ lẹ. Si beni amẹ hie tşè lẹ, amẹ na e numnyam lẹ kẹ mei enyo, ni kẹ lẹ yọ lẹ. Kẹkẹ lẹ Petro kẹ Jesu, akẹ: „Nuntşo, e hi hà wọ, akẹ wọ hiọ bie: kẹ o sumo lẹ, há ni wọ fe bui ete yẹ bie; o nò ekome, kẹ Mose nò ekome kẹ Elia nò ekome.“ Si e lee, noni e kẹọ, edşakẹ amẹ şe gbeye naakpa. Ni beni e wieọ lolo lẹ, na atatu kẹ la bá ha amẹ nò, ni na, gbe dşẹ atatu lẹ mli, ni e kẹ, akẹ: „Mone dşi mi suomobi lẹ, mo he ni mi na tşui; lẹ toi nye boa!“ Ni beni kaselọi lẹ nu lẹ, amẹ şe gbeye babao ni amẹ kẹ amẹ hie bumọşi. Ni Jesu ba tra amẹ he, ni e kẹ, akẹ: „Nye teaşi ni nye ka şea gbeyel!“ — Ni beni amẹ hole amẹ hingmeii a nò lẹ, amẹ naa moko, dşa Jesu kẹkẹ. Si beni amẹ kplekeọ gong lẹ, Jesu bọ amẹ kọkọ, akẹ: „Nye ka gba moko noni nye na lẹ keyaşı beyinò, ni gbomo bi lẹ a teşi kẹ a dşẹ gbohí a teng lẹ.“

23. Jesu ngamoi ete yẹ Betania.

A fe ngmlẹtşua kome kẹdşẹ Jerusalem yẹ Mugong lẹ şe lẹ Betania, mang bibio lẹ ká, hegbẹ ni nyemimeí kpakpai ete; Lasaro kẹ Marta kẹ Maria yọ lẹ; ni Jesu

sumo amẹ, ni e ba ngá amẹ dá. Gbiko lẹ e te dsei ni nyemime lẹ fẹ na mişẹ yẹ e ngamo lẹ hewọ. Ni amẹ fẹ amẹ tsò lẹ amẹ suomo, mofẹmo yẹ e gbẹ nò. Maria ta e nàdsiasi ni e bo e wiemoi lẹ a toi; si Marta hao e he pii kẹ lẹ suomo. Ni e ba Jesu ngò ni e kẹ

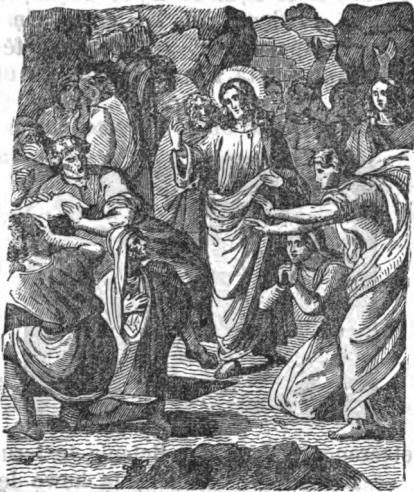

lẹ, akẹ: „Nuntşo, o dsuèng nò, akẹ mi nyemi lẹ si mi kome, ni mi sumo ne? Kẹmo lẹ, ni e ba fata mi he.“ Si Jesu herenò, ni e kẹ lẹ, akẹ: „Marta, Marta! o gba o he na ni o hao o he pii; si nokome pẹ a tao! Si Maria ehala nokpakpa fá lẹ, noni a şong yẹ e deng.“

Beni Jesu ya Jerusalem, ni e ba gbo yẹ dsei lẹ, a tşu kẹ ba e ngò, ni a kẹ, akẹ: „Nuntşo, na, moni o dọ e he lẹ e he miye.“ Beni e nu ene lẹ, e kẹ, akẹ: „Nẹkẹ helá ne edşee gbele helá; si yẹ Nyongmo anumnyam hewọ, koni Nyongmo bi lẹ hie a ba nyam.“ Ene sẹ lẹ e hişì gbil enyo yẹ hegbe ni e yọ lẹ; kẹkẹ lẹ e kẹ e kaselọi lẹ, akẹ: „Nye há wọ ya Judea ekong!“ E kaselọi lẹ kẹ lẹ, akẹ: „Nuntşo, nye sẹ lẹ ni Judafoi lẹ tao bo tei a tşuia lẹ; ni o ya dşemei ekong, lo?“ — Jesu herenò, akẹ: „Ke moko nie şuane lẹ, e tẹ.“ No sẹ lẹ e kẹ e kaselọi lẹ, akẹ: „Lasaro, wọ şientşẹ

míwọ, ʃi mí yá' ní mà tsié lẹ yẹ wọ lẹ mli.“ Kẹkẹ lẹ amẹ kẹ lẹ, akẹ: „Nuntşo, kẹ wọ e wọ lẹ, aa hi a há lẹ!“ Tşebele e gbele hewọ Jesu wiew; ʃi amẹ susu, akẹ wọ kpakpa hewọ e wiew. Agbene e kẹ amẹ fang, akẹ: „Lasaro egbo; ʃi nye há wọ ya e ngó. Ni amẹ ying amẹ te. Agbene beni Marta nu, akẹ Jesu miba lẹ, e te e ya kpe lẹ; ni e kẹ lẹ, akẹ: „Nuntşo, o yẹ bie dşikule, mi nyemi lẹ nang a gbo.“ Jesu kẹ lẹ, akẹ: „O nyemi lẹ a teşi ekong.“ Marta kẹ: „Mi le, akẹ ee teşi ekong yẹ gbohtşite lẹ mli yẹ nagbe gbí lẹ nó.“ Jesu kẹ lẹ, akẹ: „Mi dşi şite-ekong kẹ wola lẹ; moni heq mi nó yeq lẹ, kędşi e gbo tete lẹ, e hie a ká; ni mofemo, ni hie ká, ni heq mi nó yeq lẹ, gbong kate nanó. O he ene o ye, lo?“ E kẹ lẹ, akẹ: „A, Oura! mí he mí ye, akẹ bo dşi Kristo, Nyongmo bi lẹ, moni ba ba dşe lẹ mli lẹ.“ — Kẹkẹ lẹ e tşe e nyemi Maria lẹ kẹ ba. Si Judafoi pii yẹ dşei, ni amẹ mişedşe Marta kẹ Maria mí yẹ amẹ nyemi lẹ ni e gbo lẹ hewọ. Ni beni amẹ na Maria, akẹ e teşi mramra e dşekpo lẹ, amẹ tu lẹ, ni amẹ kẹ, akẹ: „E ya fuhe lẹ, ni e ya fo yẹ dşei.“ Ni Maria gbe Jesu nádşiaşi ni e kẹ lẹ, akẹ: „Nuntşo, o yẹ bie dşikule, mi nyemi lẹ nang a gbo.“ Ni beni Jesu na lẹ, akẹ e foq kẹ Judafoi lẹ hú, akẹ amẹ foq lẹ, e mumo lẹ mli ta ni e hao e he ni e kẹ: „Nigbe nye kẹ lẹ engme?“ Amẹ kẹ lẹ, akẹ: „Oura ba ni o ba kwe.“ Jesu fo. Kẹkẹ lẹ Judafoi lẹ kẹ: „Kwemo, bõni e do e het!“ Ni amẹ teng meikomei kẹ, akẹ: „Moné, ni gbleq şulafoi a hingmeii lẹ, ani e nyeng e há, akẹ nũ ne tete a ka gbo?“ Ni e ba fuhe lẹ he. Si bu, ni tẹ ká nó, dşi. Jesu kẹ: „Nye dşiea tẹ lẹ.“ Si Marta kẹ lẹ, akẹ: „Nuntşo, bene e dşefú; ʃi e ye gbí edşue song.“ Jesu kẹ lẹ, akẹ: „Ani mi kẹ o, akẹ kędşi o he o ye lẹ, oo na Nyongmo anumyan lẹ?“ — Kẹkẹ lẹ amẹ dşie tẹ lẹ. Si Jesu bole e hingmeii lẹ a nó ni e kẹ: „Ata, mí da o ʃi, akẹ o bo mi toi: — ʃi mi le, akẹ o boq mí toi da; — ʃi bele meibi danoşi lẹ hewọ mi kẹ, koni amẹ

he amẹ ye, akẹ bo o t̄su mi.“ Ni beni ẹ wie nẹkẹ lẹ, e bo kẹ gbe wa lẹ, akẹ: „Lasaro, d̄seko!“ Ni moni egbo lẹ d̄seko; fumamai fimo e n̄d̄si kẹ e n̄d̄si, ni duku fi e hie. Jesu kẹ amẹ, akẹ: „Nye fenea lẹ ni nye há e ya!“

Ene sẹ lẹ Jesu te afá, ni e ya hişi diõ yẹ Efrem má lẹng, noni benkeq̄ nga lẹ nó lẹ. Agbene gbli ekpa, dani a ye Henõho gb̄d̄surò lẹ, Jesu ba Betania ekong. D̄sei lẹ amẹ fe lẹ niyenii yẹ nu kò, ni a t̄şeq̄ lẹ Simon lẹ, we. Ni Marta sumo, ş̄i Lasaro d̄şi meini kẹ lẹ kpasasi a teng mokome. Kẹkẹ lẹ Maria ngò nardo nku krong paund kome, ni d̄şra wa po; ni e kẹ kpa Jesu n̄d̄si a he, ni e kẹ e yit̄şoi lẹ t̄şumo e n̄d̄si a he; ni ş̄ia lẹ yi kẹ nku lẹ ngma lẹ. Koni e kasełoi lẹ a teng mokome, Jada Iskariote, Simon bi lẹ, ni a t̄şò e segb̄e lẹ, kẹ, akẹ: „Meni hewo ni a hòd̄ nku ne a hee denariot̄i ohai ete, ni a ngò há ohiafoi?“ Si e kẹ ene

dşee akę e dşuè ohiafoi a nò lę; şi akęşi dşuò dşi lę, ni e hie kotoku lę, ni e hieq noni a ngò woq mli lę. — Si Jesu kę, akę: „Męba nye haoq yò lę? E fe ni-kpakpa e hà mi. Si nye kę ohiafoi yę dā, ni befébe ni nye sumoq lę, nye a fe amę ekpakpa; şi mi lę mē kę nye bę dā. E fe boni ee nyè, edşakę e fe ene e to mi fù gbì lę. Lęlęng, mi kęq nye, akę heféhe, ni aa dşadşe sanekpakpa ne yę, yę dşe neng fè lę, aa tşā noni yò ne efe ne hù ta a ngò kai lę.“

24. Jesu bote Jerusalem.

Ni dşetşerenò lę Jesu dşę Betania te Jerusalem. Ni beni amę şę Betfage yę Mugong lę hewq lę, Jesu kę e kaselqi lę a teng mei enyo, akę: „Nye ya akrowa lę, ni yq nye hie lę mli, ni amrò lę nye a na tedşi, ni a ngmò lę şi, kę e bi; nye fenea lę ni nye kę amę a ba mi ngò. Ni kędşi moko kę nye noko lę, nye kęa lę, akę: „„Nuntşq lę mitao amę;““ ni amrò lę ee hà nye kę amę a ba.“ — Si ene lę a fe fè, koni noni gbalq lę wie lę a ba mli, akę: „Nye kęa Sion biyo lę, akę: „„Na, o mangtşę lę miba o ngò bleq, ni e ta tedşi nò, tedşi ni dşi nitşumokolo lę bi nò.““ Ni kaselqi lę te ni amę ya fe, takę boni Jesu kę amę lę; ni amę kę tedşi lę kę e bi lę ba, ni amę ngò amę tadei lę amę ngmę e nò, ni amę wo lę amę ta nò. Si asafoku kple ngò amę tadei amę ha gblę lę nò, ni meikomei foqo

Tsei a nid̄si, ni am̄e nḡo s̄ue gb̄e l̄e n̄o. Ni meini nie hie k̄e meini nie s̄e l̄e, bl̄o am̄e k̄e, ak̄e: „Hos̄iana (d̄siemo ko!) Dawid bi l̄e (Mesia l̄e)! A d̄so moni ba ye Nunt̄so l̄e gb̄ei l̄e mli l̄e! Hos̄iana ye ngwei s̄ong l̄e mli!“ — Ni beni Jesu na Jerusalem l̄e, e fo e s̄ue n̄o ni e k̄e, ak̄e: „O kul̄e bodient̄s̄e o le kred̄e ye nek̄e o gb̄it ne mli l̄e noni hi h̄a o hed̄sole l̄e! si agbene a k̄e ete ye o hie. Si gb̄it l̄e a ba o n̄o, ni o henyel̄oi l̄e a t̄sa bu a wo o k̄e o bii a he, ni am̄e a wo o he ka, ni am̄e a bole o hef̄ehe, ni am̄e a kumo o mli t̄sui, ni am̄e a nḡo o am̄e a fo s̄ikpong, ni o k̄e s̄ikpong a ye gb̄o, ni am̄e s̄ing t̄e kome ye eko n̄o ye o mli, ed̄sak̄e o lee o ngamo be!“ — Ni e te Nyongmo we l̄e, ni e boi meini h̄oq̄ nii k̄e meini heq̄ l̄e ye d̄sei l̄e a s̄uemo, ni e t̄sire s̄ikat̄sakel̄oi l̄e a kpl̄oi l̄e k̄e meini h̄oq̄ okpoi l̄e a mangoi l̄e. Ni e k̄e am̄e, ak̄e: „Aa t̄s̄e mi we l̄e solemowe, si nye l̄e nye k̄e fe od̄otsua-l̄oi a bu!“ — Si beni os̄ofonukpai l̄e k̄e wulongmal̄oi l̄e nuq̄ gbekebii a bl̄omo ye Nyongmo we l̄e, ak̄e: „Hos̄iana Dawid bi l̄e!“ am̄e mli fu, ni am̄e k̄e l̄e, ak̄e: „O nu, noni menemei k̄e ne?“ Ni Jesu k̄e am̄e, ak̄e: „A, ani nye kaneko, ak̄e: „Ye abifabii k̄e fufobii a na ni o sa yid̄siemo o to!—?“ Ni e si am̄e, ni e d̄se m̄a leng e te Betania, ni e ya to d̄sei. — Agbene (D̄su) lebi l̄e, beni e ya m̄a l̄e mli ekong l̄e, homo ye l̄e. Ni noni e na agbamt̄so ye gb̄e l̄e he l̄e, e t̄si e s̄e d̄sei, si e naa noko ye n̄o, ak̄e bai kek̄e; si agbamiwo be l̄e es̄eko. Ni Jesu k̄e, ak̄e: „Agbene moko a ka ye o n̄o noko dong kate nan̄o!“ Ni amr̄o l̄e agbamt̄so l̄e ngala k̄e e s̄isif̄a f̄e. — Nek̄e agbamt̄so ne d̄si kadi h̄a Judaf̄oi l̄e, ni sumoo, ak̄e am̄e woq̄ yibii kpakpai l̄e.

25. Okwaf̄oi l̄e k̄e mangt̄sebi yokpemo l̄e he abei.

Ni ye nakai gb̄i l̄e n̄o nong l̄e e wie nek̄e abei ne ye Jerusalem, ak̄e: „Siatt̄se ko ye, ni e fe weintrom.

ni e fo akrabatsa kẹ ọle he, ni e tsa weinbu yẹ mli, ni e tsua mó, ni e kẹ há huloi apayeli ni e te mang sẹ song. Si beni yibii be lẹ eṣẹ lẹ, e tṣu e tṣudṣi kẹte huloi lẹ a ngò, akẹ amẹ ya ngò e yibii lẹ kẹ ba. Ni huloi lẹ mòmó e tṣudṣi lẹ, ni amẹ yi mokome, ni amẹ gbe mokome, ni amẹ tṣuia mokome tẹi. Asang e tṣu tṣudṣi krokomei, ni fa fe tṣutṣabii lẹ, ni amẹ fe amẹ nakai nong. Si fe sẹ lẹ e tṣu e bi kẹte amẹ ngò; si e kẹ, akẹ: „Amẹ hie a sọ mi bi lẹ.“ Si beni huloi lẹ na e bi lẹ, amẹ kẹ yẹ amẹ teng, akẹ: „Niyelilọ lẹ ne, nye ba nye há wọ gbea lẹ, koni wọ ye e mi lẹ a nò!“ Ni amẹ mó lẹ, ni amẹ tṣirẹ e yi sẹ kẹdṣẹ weintrom lẹ mli, ni amẹ gbe lẹ. Nohewọ lẹ, beni weintromtṣẹ lẹ a ba lẹ, te ee fe huloi ne teng?“ Amẹ kẹ lẹ, akẹ: „Ee kpata gbomei fódṣi ne a hie, ni e ngò weintrom lẹ e há huloi krokomei apayeli, meṣi a ngò yibii a há lẹ yẹ be, ni sa lẹ, mli.“ Jesu kẹ amẹ, akẹ: „Nohewọ ni mi kẹọ nye, akẹ aa sò Nyongmo mangtṣeyeli lẹ yẹ nye deng, ni aa ngò há mangbii krokomei, ni woọ e yibii.“

Abẹ kroko e bu amẹ, e kẹ: „Ngwei mangtṣeyeli lẹ tamo mangtṣẹ ko, ni kpe yó há e bi. Ni e tṣu e tṣudṣi lẹ, akẹ amẹ ya tṣẹ meini a kpe amẹ lẹ kẹba yokpemo he lẹ, si amẹ baa. Asang e tṣu tṣudṣi krokomei ni e kẹ, akẹ: „Nye ya kẹa meini a kpe lẹ, akẹ: Na mi niyenii lẹ efe klalo; a gbe mi tṣinai lẹ kẹ mi koloi, ni eto fọ lẹ, ni nii fẹ efe klalo: nye ba yokpemo he lẹ!“ Si amẹ lẹ amẹ dṣuèng nò, ni amẹ ying amẹ te, mokome te e bọ mli, mokroko lẹ hú te e guoyeli. Si meini sṣẹ lẹ mòmó e tṣudṣi lẹ, ni amẹ wa amẹ yi, ni amẹ gbe amẹ. Ni beni mangtṣẹ lẹ nu ene lẹ, e mli fu ni e tṣu e tabilọ lẹ, ni amẹ ya gbe neke awuyelọf ne, ni a sá amẹ mang lẹ. Kẹkẹ lẹ e kẹ e tṣudṣi lẹ, akẹ: „Yokpemo lẹ efe klalo mong; si meini a kpe lẹ, amẹ saa. Nohewọ lẹ nye ya gbẹdṣegbẹi lẹ a nò, ni mei abọ, ni nye a na lẹ, nye kpea amẹ kẹba yokpemo he lẹ. Ni tṣudṣi lẹ dṣekpo te gbẹi lẹ a nò, ni amẹ

bua mei fê, ni amê na lê, na, meikapapai kô meifôdî; ni a na şikpasalôî ba kpe yê kpemo he lê. Si beni mangtşê lê ba şikpasalôî lê a kwemo lê, e na nû kô yê dşei, ni woo yokpemo atade. Ni e kê lê, akê: „Nanyo, te fe teng, ni o ba bie ni o woo yokpemo atadeng?“ Ni e tòmum. Kêkê lê mangtşê lê kê e tşudşî lê, akê: „Nye fimoa e nâdşî kê e nidşî, ni nye woa lê nye ya şea lê nye fôa gbêşê dung lê mli. Yafô kê nyanyôdşî a şişikpemo a hi dşei. Si a tşê mei pii mong, şî fio a hala.“

Ni Jesu dşadşemo kê tşômo kroko, ni e wie yê wulongmalôî lê kê Farisifoi lê a nifôdşianii lê a he lê, wiemo ni e kê gbe na ne, akê: „Jerusalem, Jerusalem! bo moni o gbeo gbalôî lê, ni o tşuia meini a tşuo o ngô lê tşî lê: şî enie mi tao, akê mi bua o bii lê a na, takê bôni wuo bua e bii a na e woo e fidşî a şîşî

lê; ni nye kplêê! Na, aa şî nye we lê a há nye amangfô; şî mi kê nye, akê kêdşê ene nô keya ne nye nang mi dong, dani nye a kê, akê: „A dşo moni ba yê Nuntşo lê gbêî lê mli lê!“

26. Jesu wiemoi ye nagbenii le a hewo.

Ni Jesu dsekpo ye Nyongmo we le, ni e ying e te; ni e kaseloi le ba e ngò, akẹ amẹ ba tsò le Nyongmo we le tsui le, boni a wula le kẹ tei fefeò le kẹ nii, ni dşra wa le. Ni Jesu kẹ amẹ, akẹ: „Nto nye mĩna

nii ne fè? Lẹlẹng mi kẹọ nye, akẹ a şing te kome ye ekroko nõ ye bie, ni a tşing a tşuangşı. Si beni nye a na, akẹ tabiloi ebọle Jerusalem le, bele nye lea, akẹ e fitemo eşẹ etá. Kẹkẹ le meini yọ Judea le a dşofoi keya gòdşı le a nõ, ni meini yọ mã leng le, a dşekpo, ni meini yọ nga le nõ le, a ka bote mli. Si oweletọ gbii dşı ne, koni nii fè, ni a ngma le, a ba mli. Si amane a ba meini hie họ kẹ meini há fufọ ye no be le mli nõ; şı amanehùlu babao kẹ mliфу a ba ye şikpong ne kẹ mangku ne nõ. Ni amẹ a gbeşi ye klante na, ni aa ngò amẹ nom kate mangkui fè mli; ni wongdşaloi a nana Jerusalem nõ kate a ya şı wongdşaloi le a be yinò, ni eşẹ etá le.

Ni beni e taşi ye Mugong le nõ le, Petro kẹ Jakobo kẹ Johane kẹ Andrea ba e ngò ye afá, ni amẹ bi le, akẹ: „Kẹmo wọ beyinò, ni nii ne a ba mli kẹ noni

d̄si o ba l̄e he k̄e d̄se l̄eng nagbe l̄e he okadi?" Si Jesu heren̄o, ak̄e: „Nye kw̄ea d̄sogba, koni moko a ka laka nyel Si mei pii a ba ȳe mi gb̄ei a n̄o, ni am̄e a k̄e, ak̄e: „Mi d̄si Kristo“ l̄e, ni am̄e a laka mei pii. Ni nye a nu tai k̄e tai a bl̄omoi a hew̄o. Si mangku a t̄esi ȳe mangku n̄o, ni mangt̄seyeli a t̄esi ȳe mangt̄seyeli n̄o; ni h̄od̄si k̄e helai k̄e ̄sikpongwosomoi a ba hei sr̄otoi pii. Ni am̄e a nḡo nye am̄e a h̄a, ni nye a na amane, ni am̄e a gbe nye. Ni aa d̄sad̄se mangt̄seyeli l̄e he sanekpakpa ne aa t̄s̄o d̄seng f̄e ni aa nḡo ye odase a h̄a mangkui f̄e; ni no s̄e l̄e ni nagbe l̄e a ba. Si no be l̄e mli l̄e amaneh̄ulu babao a ba, noni a nako n̄o da k̄ed̄se d̄seng ̄s̄isid̄se l̄e k̄ebāsi ngm̄enengm̄ene ni asang a nang n̄o gb̄ikogbiko dong. No mli l̄e k̄e moko k̄e nye, ak̄e: „Na Kristo ȳe bie lo d̄sei“ l̄e; nye ka hea nye yea. Si tak̄e b̄oni srawa gba k̄ed̄sēo boka, ni e k̄p̄ēo k̄e hōo anai l̄e, nakai nong h̄u gbomo bi l̄e ba l̄e a tamo. Si heni gbonyo l̄e k̄a l̄e, d̄sei okropoi l̄e a na a bua ȳe. — Si no gb̄t̄ l̄e a n̄o amaneh̄ulu l̄e s̄e amr̄o l̄e h̄ulu k̄e nyongt̄sire a hie a wo dung ni ngulamii a t̄sere k̄ed̄se ngwei a t̄suasi, ni ngwei hewalei l̄e a woso. Ni no mli l̄e gbomo bi l̄e okadi l̄e a pue ȳe ngwei. Ni no mli l̄e ̄sikpong l̄e n̄o wekumei f̄e a fe yara, ni am̄e a na gbomo bi l̄e, ak̄e ee ba ȳe ngwei atatui l̄e a mli k̄e hewale k̄e anumnyam babao. Ni e t̄su e b̄ofoi k̄e t̄etremant̄rei kp̄amo h̄o, ni am̄e a bua e halamobii l̄e a na k̄e a d̄sē koyoi edsue l̄e n̄o k̄e d̄se ngwei l̄e nagbe kome l̄e n̄o k̄e a te ekroko l̄e n̄o. — Si no gb̄t̄ l̄e k̄e no ngml̄etsua l̄e moko lee, dabi, b̄ofoi l̄e, ni ȳo ngwei l̄e tete lee; ̄si mi t̄sē kome k̄e k̄e. Nohew̄o l̄e nye sra; ̄si nye lee no ngml̄etsua n̄o, ni nye Nunt̄s̄o l̄e ba.

27. Jesu wiemoi ȳe nagbenii l̄e a hew̄o.

(N̄ot̄samo).

K̄e k̄e l̄e ngwei mangt̄seyeli l̄e a tamo oblayei nyongma, ni k̄o l̄o am̄e kanei, ak̄e am̄e ya k̄p̄e ayenfor̄owa l̄e.

Si amẹ teng mei enumo lẹ nilelọi dsi amẹ, ni amẹ teng mei enumo lẹ hù bului. Meini dsi bului lẹ ngò amẹ kanei lẹ; si amẹ ngò mu amẹ fataa he. Si nilelọi lẹ ngò mu wo amẹ tọi a mli kẹ fata amẹ kanei lẹ a he. Si beni ayenforowu lẹ tşẹ lẹ, amẹ fẹ amẹ wọ wọi. Si nyóng teng lẹ a bo, akẹ: „Na, ayenforowu lẹ miba, ẹel nye dşepakpo nye ya kpea lẹ!“ Kẹkẹ lẹ oblayei lẹ fẹ teşi, ni amẹ sa amẹ kanei lẹ. Si bului lẹ kẹ nilelọi lẹ, akẹ: „Nye há wọ nye mu lẹ eko, si wọ kanei lẹ migboi!“ Si nilelọi lẹ herenò amẹ kẹ: „Dabi, ekole e ba şeng wọ kẹ nye; si mong nye ya meini hòọ lẹ a ngò nye ya hea eko nye há nye he.“ Ni beni amẹ te bemo lẹ, ayenforowu lẹ ba; ni meini esa amẹ he eto lẹ kẹ lẹ te yokpemo lẹ, ni a ngá agbo lẹ. Si no şẹ lẹ oblayei krokomei lẹ hù ba ni amẹ kẹ: „Oura, Oural gblemo o há wọ.“ Si e herenò e kẹ, akẹ: „Lẹlẹng, mi kẹọ nye, akẹ mi lee nye!“ — Nohewọ lẹ nye sra; si nye lee nò gbí lo nò ngmlẹtsua nò, ni ghomobi lẹ ba. — Si tamo nū ko, ni beni e ya mangşẹ şong lẹ, e tşẹ e tşudşi, ni e ngò e nii e wo amẹ deng. Ni e há mokome talantoi enumo, mokome hù nò enyo, ni mokome hù nò ekome; mofẹmo lẹdientşẹ e hewale na; ni amrò lẹ e dom. Si moni a há lẹ talantoi enumo lẹ te e ya tşómo he, ni e ku talantoi enumo e bọ he. Nakai nong moni a há lẹ enyo lẹ, lẹ hù e na enyo hù e bọ he. Si moni a há lẹ ekome lẹ te e ya tşá

şikpong, ni e ngò e nuntşo lę şika lę e te. Si e yę ahù lę tsudşı ne a nuntşo lę ba, ni e ke amę ba bu akunta. Ni moni a há lę talantoi enumo lę ba, ni e ke: „Oura, o ngò talantoi enumo lę o há mi; na, mi na talantoi enumo há mi fata he.“ E nuntşo lę ke lę, akę: „Mo, tsulo kpakpa, anękwafo; o ye anękwa yę nii fio nó: ma há o ye nii pii a tşę: botemo o nuntşo mişę lę mli!“ Keke mi mo hú, ni na talantoi enyo lę ba; ni e nuntşo lę ke lę nakai nong. Si moni na talanto kome lę hú ba ba ke, akę: „Oura, mi le o he, akę o yi wa; o kuę yę heni o duko; ni o bua na yę heni o şakko. Ni mi şę gbeye ni mi te mi ke o talanto lę ya te şikpong: na o nii!“ E nuntşo lę herenó ni e ke lę, akę: „Tsulo fong! anihaoló! á, o le, akę mi kuę yę heni mi duu, ni mi bua na yę heni mi şudá; kulę gbena dşı, akę o ngò mi şika lę, o woę tsakelęi lę a dę, ni ke mi ba lę, ma na mi nii ke e hekpa! Nohewę lę nye hea talanto lę yę e deng, ni nye ngò há moni yę talantoi nyongma lę. Si mofemo, ni yę noko lę, aa há lę, koni e na a teke nó; şı moni be noko lę, aa he noni e yę lę tete yę e deng. Si yakayakatsulo lę nye tşia lę nye woa gbęşę dung lę mli; yafo ke nyanyódşı a şışikpemo a hi dşei.“ Si beni gbomo bi lę a ba yę e numnyam lę mli, ni bofol krongkronę lę fę a fata e he lę, no mli lę ee ta e numnyam sęi lę nó; ni aa bua mangkui fę na yę e hie. Ni ee gbla amę mli, takę boni tokwelę gbla gwangtengi ke abotiai a mli lę; ni ee ngò gwangtengi lę e to e ninedşuró nó; şı abotiai lę e ngò amę e to abęku nó. Keke lę mangtşę lę a ke meini yę e ninedşuró nó lę, akę: „Nye ba, nye meini mi tşę a dşo nye; nye ba ngóa mangtşeyeli lę, ni a sa a to nye kedşę dşeng şışidşę lę nye yea. Si homo ye mi, ni nye há mi niyenii; kumai ye mi ni nye há mi nu; gbọ dşı mi ni nye há mi ba to nye ngò. Mi nie yaiyai ni nye wo mi atade; mi heye ni nye ba sra mi; a wo mi tşung ni nye ba mi ngò.“ Keke lę dşalęi lę a herenó, akę: „Oura, ta

gbí ni wọ na o, akẹ homo miye o, ni wọ lẹ o? alo akẹ kumai miye o, ni wọ há o, o nu? Alo te gbí ni wọ sumo o nakai?" Ni mangtşę lẹ a herenó, akẹ: „Leleng, mi kẹọ nye, akẹ nofeno, ni nye fe nye há mi nyemimei ne a teng bibio kome lẹ, nye fe nye há mi hú!" Kẹkẹ lẹ ee kẹ meini yọ abẹku nó lẹ hú, akẹ: „Nye dşea mi ngó, nye meini a lomo nye lẹ, nye yá nanó la lẹ, ni a sa a to abonsam kẹ e bọfoi lẹ mli! Si homo ye mi ni nye háá mi nii ma ye; kumai ye mi, ni nye háá mi nu; gbọ dşí mi ni nye háá ma to nye ngó; mi nie yayiai, ni nye woo mi atade; mi heye, ni asang a wo mi tşung, ni nye ba sraa mi!" Kẹkẹ lẹ amẹ hú amẹ a herenó, akẹ: „Oura, te gbí ni wọ na o nakai lẹ, ni wọ sumoo o?" Kẹkẹ lẹ ee kẹ amẹ, akẹ: „Leleng, mi kẹọ nye, akẹ noni nye fee nye háá menemei, ni dşí bibio fe mei lẹ fẹ lẹ a teng mokome lẹ, nye fee nye háá mi hú!" Ni menemei lẹ amẹ a te nanó pimo mli; şí dşalọi lẹ a te nanó wola mli.“

28. *Nádsi a he fomo kẹ Nyongmo niyenii.*

Yẹ nagbe gbli lẹ a mli dani Jesu a na amanehúlu lẹ, e tşóọ şuane yẹ solemotşu leng, ni e ba hiq Betania nyóng. Ni e ba mli nakai gbiko (Sọ) gbẹkẹ lẹ, akẹ Jesu teşi kẹdşę niyenii a şí lẹ, ni e dşie e tade e fọşi, ni e ngó papam e fi e he. No se lẹ e fose nu e wo kulo mli, ni e boi e kaselọi lẹ a nádsi a he fomo, ni e kẹ papam, noni e kẹ fi e he lẹ, tşumo. Si beni e şę Petro nó lẹ, e kẹ, akẹ: „Nuntşọ, ó fọ mi nádsi a he, lo?" Ni Jesu herenó ni e kẹ lẹ, akẹ: „Noni mi feq lẹ o lee agbene; şí oo le wọ se.“ Petro kẹ lẹ, akẹ: „Ka fọ mi nádsi a he keyaşi nanó!" Jesu to he, akẹ: „Kẹdşí mi fọọ o he lẹ, o kẹ mi be yeli.“ Kẹkẹ lẹ Simón Petro kẹ, akẹ: „Nuntşọ, dşee mi nádsi kẹkẹ, şí mi nidşí lẹ kẹ mi itşo lẹ hú.“ Jesu kẹ lẹ, akẹ: „Moni a dşu e he momo lẹ, taoo hefomo, dşa e nádsi kẹkẹ, şí e he fẹ etşę; ni nye he tşę; şí dşee nye fẹ.“ Edşakẹ e le krẹde, akẹ abonsam ngó wo Jüda Iskariote

tşui mli momo, akę ee tşó e segbę hewo lę ni e kę, akę: „Dşee nye fę nye he tşe. Ene se lę Jesu ho kpasasi ekong ni e kę amę, akę: „Nye le noni mi fe mi hã nye ne lo? Nye tşeo mi tşólo kę nuntşo, ni e sa nakai; şı no dşı mi. Agbene kędşı mi, nye tşólo lę kę nye nuntşo lę, mi fọ nye nãdşı a he lę, e sa, akę nye hũ nye fọ mo e nanyo nãdşı a he. Mi to kadi mi hã nye; koni nye fe, takę boni mi fe mi hã nye lę. Lęlęng, lęlęng, mi kęo nye, akę tşulo lę efee e nuntşo, ni asang bofo lę efee moni tşu lę lę. Kędşı nye le ene lę, a dşo nye, kę nye feo lę.“

Ni ye akpiti gbi klengkleng lę nõ lę (noni dşı So), Josu kaseloi lę kę lę, akę: „Nigbę o sumo, akę woş te ni woş sa Henóho tobi lę, ni oo ye?“ Ni Jesu tşu Petro kę Johane ni e kę amę, akę: „Nye ya má lęng, ni na, nũ ko, ni tireo nukpulu lę, kę nye a kpe; nye niea e se kęya şıã hegbę ni e ba bote lę, ni nye kęa şıãtşę lę, akę: Nuntşo lę kę o, akę: Nigbę dşı tşu, hegbę ni mi kę mi kaseloi lę a ye Henóho tobi lę ye? Ni ee tşó nye ngweitsu kpetengkple, ni nye sa dşei.“ Ni amę te má lęng, ni amę na takę boni e kę amę lę, ni amę sa Henóho tobi lę. Ni gbękę lę Jesu hũ kę e kaseloi lę te Jerusalem. Ni ye gbę lę nõ amę ya tşó weintrom ko mli. Kękę lę Jesu kę, akę: „Mi dşı anq-kwa weintşo lę, ni mi tşę dşı hulo lę. Nine fę nine, ni woo yibii lę, e dşieo; ni nine fę nine, ni woo yibii lę, e kplọ he, koni e wo yibii pii fe tşutşu lę. Agbene nye he etşe ye wiemo, ni mi kę nye ewie lę hewo. Nye hia mi mli, ni mi hũ ma hi nye mli. Takę boni weintşonine dientşę nyęng a wo yibii lę, dşã e hi weintşo lę he; nakai nye hũ nye nyèè, dşã nye hi mi mli. Mi dşı weintşo lę; nye dşı nidşı lę. Moni ehii mi mli lę, a foş lę, akę tşonine, ni e ngala; ni a bua amę na a kę woş la mli, ni aa şã amę.“ Ni neke wiemoi pii, ni dşra ne, Jesu wie e tşó e kaseloi lę, dani e na amanehulu lę; ni noni dşı tşri lę e wo Mumo krongkrong

lẹ ɣi e há amẹ Nẹkẹ sádsi ne nye a na yẹ Johane sanekpakpa lẹ mli.

Ni beni amẹ kpasá okpló lẹ he, ni amẹ yeọ Henóho tobi lẹ, Jesu kẹ e kaselọi lẹ, akẹ: „Lẹlẹng, mi kẹẹ

nye, akẹ nye teng mokome a tşó mi sẹgbẹ.“ Ni e dọ amẹ naakpa, ni amẹ boi lẹ bimo ekome kome yẹ amẹ teng, akẹ: „Oura, ming?“ Si e herenó e kẹ, akẹ: „Nye mei nyongma kẹ enyo ne a teng mokome, ni ngó e nine kẹ mi nine tşọ fale lẹ mli lẹ, lẹ nong ee tşó mi sẹgbẹ. Gbomo bi lẹ miya, akẹ bọni a ngma yẹ e he lẹ mong; ɣi musu a ba moni tşọ gbomo bi lẹ sẹgbẹ lẹ nó; e hi há nakat gbomo lẹ, kẹdsi a naa a fọ lẹ lẹ.“

Si beni amẹ yeọ ni lẹ, Jesu kọ abulo, ni e kumo mahi, ni e ngó há e kaselọi lẹ, ni e kẹ: „Nye hea, nye yea; ene dsi mi gbomotşo lẹ, ni a ngó há nye lẹ; nye fea ene ni nye ngó kai mi.“ Ni e wo kpulu lẹ, ni e dasi, ni e ngó há amẹ, ni e kẹ: „Nye fẹ nye nua eko; ene dsi mi la lẹ yẹ pangmo hẹ lẹ mli, ni a fose a sẹsi yẹ mei pii a hewọ há eşai fa. Si mi kẹ nye, akẹ: Kẹdsẹ ene nó keya ne mi nung weintşo lẹ yibii ne dong keyasi gbi nó, ni mi kẹ nye a nu lẹ ehe yẹ mi tşẹ mangtşeyeli lẹ mli lẹ.“

29. Jesu ye Getsemane.

Ni beni ame la lala (Lal. 115—118) lẹ, amẹ dşekpo amẹ te Mugong lẹ nò. Kẹkẹ lẹ Jesu ke amẹ, akẹ: „Mi hewọ lẹ nye fẹ nye a gbe natsò mli nyò neng. Si a ngma, akẹ: „Ma tşua tokwẹlọ lẹ, koni toi asafo lẹ mli toi lẹ a gbẹ a şua. Si beni mi teşi ekong sẹ lẹ, ma tşò nye hámò kate Galilea.“ Si Petro herenò e kẹ lẹ, akẹ: „Kẹđşi a tşò mei fẹ na ye o mli lẹ, mi lẹ a tşong mi na gbkogbiko.“ Jesu kẹ lẹ, akẹ: „Lẹlẹng, mi kẹọ o, akẹ nyõng neng, dani wuọ a gbẹ lẹ, oo kpa ye mi sẹ şii ete.“ Petro kẹ lẹ, akẹ: „Kẹđşi mi kẹ o wa gbo tete lẹ, mi kpang ye o sẹ.“ Nakai nong kaselọi lẹ fẹ hù kẹ.

Agbene Jesu kẹ amẹ ba he ko, ni a tşẹọ dşei Getsemane (mu-tşone). Ni e kẹ e kaselọi lẹ, akẹ: „Nye traşi ye bie, koni ma ya ma ya sole ye dşei.“ Ni e ngò Petro kẹ Jakobo kẹ Johane e fata e he, ni e boi nkòmoyeli kẹ haomo, ni e kẹ amẹ, akẹ: „Mi susuma mihao naakpa lẹ keyaşi gbele mli tete. Nye hiaşi ye bie ni nye kẹ mi a sra!“ Ni e te hie fio ni e ho e buşi ni e sole e kẹ: „Mi tsel kẹđşi a nye a ba mli lẹ,

há ni kpulu ne a ho mi he a ya; tşẹbele dşee bõni mi mi taoq; şii bõni bo o taoq!“ Si e ba e kaselọi lẹ a ngò, ni e na, akẹ amẹ wọ, ni e kẹ Petro, akẹ: „Nye

nyéé nẹkẹ, akẹ nye kẹ mi sra ngmlet̄sua kome pẹ? Nye sra ni nye solea; koni nye ka gbe nat̄sò mli; mumo lẹ e kplè mong; si helo lẹ hewaa.“ Ni e ying e te ekong noni d̄si si enyo lẹ, ni e sole e kẹ: „Mi t̄se, kẹd̄si kpulu ne nyèng a ho mi he a ya, akẹ d̄sa mi nu lẹ, há a fe b̄oni o sumo!“ Ni beni e ba lẹ, e na, akẹ amẹ wọ ekong; si amẹ hingmeii et̄si. Ni e si amẹ e ying e te ekong ni e sole noni d̄si si ete lẹ, ni e wie nakai wiemo lẹ nong. Ni b̄ofo ko d̄şę ngwei ba d̄sie e he kpo e t̄sò lẹ, ni e wo lẹ hewale. Ni e ba mli, akẹ e kẹ gbele m̄iple, ni e sole naakpa. Si e lat̄sa lẹ tamo lakulibii; ni e şueş̄i. Ni e teş̄i kẹd̄şę solemo lẹ mli ni e ba e kasel̄oi lẹ a ngò, ni e kẹ amẹ, akẹ: „Nye wọa agbene ni nye d̄şoa nye he! Na, ngmlet̄sua lẹ, ni a kẹ a t̄sò gbomo bi lẹ sęgbẹ, ni a kẹ lẹ a wo eşafel̄oi a deng lẹ, eşę et̄a. Nye teaş̄i, nye há wọ ya; na, moni t̄şoq mi sęgbẹ lẹ eşęş̄i et̄a.“

30. Jesu mómo. Petro kpa e sẹ.

Juda Iskariote ewo Judafoi lẹ a mli onukpai lẹ a si eto momo, akẹ e kẹ Jesu a wo amẹ deng; ni amẹ wo lẹ ene nyomo d̄şuętei kukud̄si 30. Ni akẹ noni Juda le, akẹ Jesu ya Getsemane kpitiokpitio lẹ, e kpla asafo lẹ, ni osofonukpai lẹ kẹ onukpai lẹ et̄su, akẹ amẹ ya mò Jesu lẹ, kẹte d̄sei. Amẹ hie klantei kẹ t̄sei. Ni Juda eto amẹ okadi e kẹ, akẹ: „Moni ma şo e na lẹ, lęng; nye móa lẹ ni nye kẹ lẹ a ya tong.“ Ni amrò lẹ e ba Jesu ngò, ni e kẹ: „T̄şólo, oşuē!“ nie e şoşo e na. Si Jesu kẹ lẹ, akẹ: „Juda, o t̄şó gbomo bi lẹ sęgbẹ kẹ naşomo lo?“ Ni beni e kasel̄oi lẹ na noni a ba lẹ, amẹ bi lẹ, akẹ: „Nunt̄şo, wọ bá kẹ klante lẹ lo?“ Ni Petro gb̄la e klante, ni e ba osofonukpa lẹ t̄şulo ni e fo e ninedşurò toi lẹ. T̄şulo lẹ gb̄ei d̄si Malko. Kẹkẹ lẹ Jesu kẹ Petro, akẹ: „Ngò o klante lẹ o to e tehe. Kpulu noni mi t̄şę há mi lẹ mi ka nu lo?“ Ni e kẹ amẹ, akẹ: „Nye há mi gb̄e fio!“ Ni e ta t̄şulo lẹ toi lẹ he, ni e t̄sa lẹ. Ni e kasel̄oi lẹ fá

şi lẹ ni amẹ dşofoi. Ni oblanyo ko (ekolẹ Marko, sanekpakpa şielọ lẹ) nie Jesu sẹ, ni e wo klala kẹ e yayiaing, ni asrafoi lẹ mọ lẹ. Si e şi klala lẹ ni e dşofoi yayiai kẹdşẹ amẹ ngó.

Si amẹ ngó Jesu kẹte osófonukpa lẹ ngó, heni wulongmalọi lẹ kẹ onukupai lẹ te adşiná yẹ lẹ. Si Petro moni kai e şiwọ lẹ, nie şong kẹ nie e sẹ kẹba osófonukpa lẹ mọ lẹ teng; ni e kẹ tşudşı lẹ ya traşı yẹ la lẹ he, koni e na nagbe lẹ. Kẹkẹ lẹ osófonukpa lẹ weyei lẹ a teng mokome ba, ni beni e na Petro lẹ, e kẹ lẹ, akẹ: „Ni bo hù o kẹ nekẹ Jesu Nasarenyo lẹ yọ.“ Si e tşo ni e kẹ, akẹ: „Mi lee lẹ, ni mi lee noni o kẹọ ne tete.“ Ni e dşekpo kẹ te agbo lẹ na, ni wuọ gbẹ. Si Petro yoo sẹ. Ni oblayo lẹ na lẹ ekong, ni e boi meini damo dşei lẹ kẹmo, akẹ: „Amẹ teng mokome nel“ Ni e tşo ekong. Ni fe sẹ fio lẹ meini damo dşei lẹ kẹ Petro ekong, akẹ: „Lẹlẹng, akẹ amẹ teng mokome dşı o; şi Galileanyo dşı o, ni o wiemo tamo nakai.“ Si e boi lomo kẹ kitakamo, akẹ: „Mi lee nekẹ gbomo ne, ni nye tşıọ e ta ne.“ Ni wuọ sa gbẹ

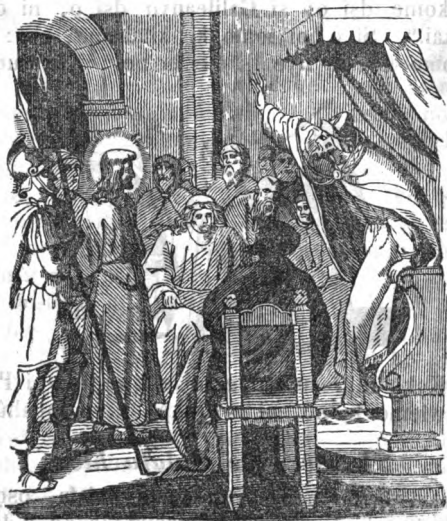
ekong. Kẹkẹ ni Jesu tşó e he e kwẹ lẹ; ni Petro hie ba Jesu wiemo lẹ nọ, ni e dşekpo e ya fo ahù.

31. Jesu yẹ Kaiafa hie.

Ni nakai be lẹ nong Jesu damo Kaiafa, osófonukpa lẹ, hie; ni e bi lẹ nii yẹ e kaselọi lẹ kẹ e tşómo lẹ

hewo. Jesu here le nõ, akẹ: „Mi wie fang mi tşo dşe leng; mi tşo dā ye kpehe le ke Nyongmo tşu le mli, heni Judafoi le kpeo ye dā le, ni mi keko noko ye fifi a mli. Meni hewo ni o biõ mi le? Bi meini nu mi le noni mi ke amẹ; na, amẹ le noni mi ke.“ Si beni e wie neke le, tşudşi le, ni damoşi le, a teng mokome gba Jesu ma ni e ke: „Neke o hereo osofonukpa le nõ lo?“ Jesu herenõ, akẹ: „Ke mi wie efong le, ye efong le he odase; şi ke dşogbang le, meba o tşua mi mo?“

Si osofonukpa le ke onukpai le ke adşinā le fe tao odase ye Jesu he, koni amẹ gbe le; şi amẹ naa eko; ni noni amale odasefoi pii ba tete le, amẹ dase le yee gbõ. Keke le osofonukpa le teşi, ni e bi Jesu, akẹ: „O herenõ noko? Meni dşi noni menemei yeo nõ odase ye o he ne?“ Si Jesu bu e na, ni e too he noko. Keke le osofonukpa le bi le ekong ni e ke, akẹ: „Mi

na o Nyongmo hiekalo lẹ, akẹ o kẹ wọ, kẹ bo dsi Kristo, Nyongmo bi lẹ.“ Jesu kẹ lẹ, akẹ: „Mi dsi lẹ; ni nye a na gbomobi lẹ, akẹ e ta hewale ninedsurò nò, ni e ba yẹ ngwei atatu lẹ a mli.“ Kẹkẹ lẹ osofonukpa lẹ gbla e tadei ni e kẹ: „E bọ musu; meni wọ sa wọ taoq odasefei wọ feq dong? na agbene nye nu e muşubọ lẹ! Te nye susuq teng?“ Amẹ fẹ amẹ herendò, akẹ: „E sa gbele!“ — Kẹkẹ lẹ amẹ tşere ladşò amẹ şue e hie; ni amẹ ha e hie, ni amẹ gbla lẹ mai ni amẹ kẹ: „Kristo, gba o tşò wọ, namo dsi moni tşua o lẹ?“

Si beni dşe tşere lẹ, osofonukpai lẹ kẹ onukpai lẹ fẹ te adşinà ekong yẹ Jesu hewọ, koni amẹ gbe lẹ. Ni amẹ fi lẹ ni amẹ ngò lẹ kete, ni amẹ kẹ lẹ ya há Pontio Pilato, Romafoi a lumo lẹ. Kẹkẹ lẹ Juda, moni tşò e segbẹ lẹ, beni e na, akẹ a bu Jesu fọ lẹ, e şua e he, ni e ngò dşuetei kukudşi 30 lẹ kẹba há osofonukpai lẹ kẹ onukpai lẹ ekong, ni e kẹ, akẹ: „Mi fe eşa, akẹ mi tşò la, ni eşa ko bẹ he lẹ, segbẹ!“ Si amẹ kẹ: „Wo he same meni dsi no? Bo ni o kweq no nò!“ Ni e şere dşuetei lẹ e şuşeşi yẹ Nyongmo tşu lẹ mli, ni e ying e te, ni e ya wo e sè kpá. Si osofonukpai lẹ kolọ dşuetei lẹ, ni amẹ kẹ: „E dşaa, akẹ wọ ngò wọq Nyongmo şikatohe lẹ mli; akẹşi lahemonii dsi.“ Ni amẹ te adşinà, ni amẹ ngò he şòlo abọ lẹ, koni a fù gbọi yẹ dşei. Nohewọ lẹ a tşe nakai abọ lẹ la-abọ kẹ ngmene.

32. Jesu yẹ Pilato kẹ Herode hie.

Si Jesu damo lumo lẹ hie. Ni lumo lẹ bi lẹ, akẹ: „Ani Judafoi lẹ a mangtşe lẹ dsi o?“ Si Jesu kẹ lẹ, akẹ: „Mi mangtşeyeli lẹ bẹ dşe ne he. Mi mangtşeyeli lẹ dşe dşe ne mli dşikule, mi webii lẹ a wu, koni a ka ngò mi a há Judafoi lẹ.“ Kẹkẹ lẹ Pilato kẹ lẹ, akẹ: „Si agbene mangtşe dsi o kẹ?“ Jesu herendò, akẹ: „A, mangtşe dsi mi! Ene hewọ ni a fọ mi ni mi ba dşe ne mli lẹ, koni ma ye odase ma há anqkwale lẹ. Mo-

fèmo, ni dşę anọkwale mli lę, nuọ mi wiemo!“ Pilato kę lę, akę: „Me' dşi anọkwale lę?“ Ni beni e kę ene lę, e dşekpo ekong e te Judafoi lę a ngò, ni e kę amę, akę: „Mi lę mi naa eşa ko kura yę e mli!“ Si amę ká hę amę kę, akę: „E ta mangbii lę a mli, ni e tşò yę Judafoi lę a şikpong fè mli e boi kędşę Galilea kę-başı bie.“ Si beni Pilato nu Galilea hewọ lę, e bi, akę: „Galileanyo dşi lę lo?“ Ni beni e na lę, akę e dşę Herode nọyeli şişi lę, e há a kę lę ya há Herode, moni lędientşę e yọ Jerusalem yę gbıdşurò lę nò lę. Ni beni Herode na Jesu lę, e na mişę naakpa; şi e tao lę e kwę dşeengmo; edşakę e nu nibii pii yę e hewọ, ni e susu, akę e na aşuaii ni e feọ lę eko. Kękę lę e bi lę nii pii; şi e heree lę nò noko. Ni Herode kę e webii lę gbe e he guọ, ni amę ye e he feọ, ni amę wo lę atade yęng, ni amę kę lę ya há Pilato ekong. Ni yę nakai gbı lę nò nong lę Pilato kę Herode fe nanyo, şi tşutşu lę amę nyę amę he.

Si dane kę şę gbıdşurò nò lę, lumo ngmeọ gboklęfonyo kome he e há asafo lę, mofèmo ni amę sumo. Si no mli lę e yę gboklęfonyo, ni awuyelọ dşi lę, ni a tşęọ lę Baraba. Ni Pilato kę Judafoi lę, akę: „Namo he nye taoọ, akę mi ngmeọ mi há nye? Baraba alo Jesu, moni a tşęọ lę Kristo lę?“ Ni beni e taşı yę kodşomo sèi lę nò lę, e ngá tşu a ba e ngò a ba kę lę, akę: „O kę dşalọ ne a ka ye sane ko; şi mi he edşra mi babao yę lamo mli ngmene yę e hewọ.“ Si osofonukpai lę kę onukpai lę laka asafo lę, akę amę bi Baraba, şi amę kpata Jesu hie. Pilato kę amę, akę: „Meni mi fe Jesu he mọ?“ Asafo lę fè blọ, amę kę: „Há ni a sęng lę! Há ni a sęng lę!“ Ni beni Pilato na, akę e nyèè noko e fe, ni akę a tşę atua lę, e ngò nu ni e fọ e deng yę asafo lę hie ni e kę: „Mi lę dşalọ ne la bę mi he; nye kwęa nọ!“ Ni asafo lę fè herenò ni amę kę akę: „E la a ba wọ kę wọ bii a nó!“ —

im. 02n in 33. Jesu fobu. wya eabe

Kẹkẹ lẹ Pilato há akẹ a ngò Jesu ni a yi lẹ kplebii. Ni asrafoi lẹ bọ ngmei kakra amẹ ngò wo e itso he, ni amẹ ngò bo tşuru amẹ wo lẹ, ni amẹ kẹ, akẹ: „Oşuē, Judafoi a mangtşel!“ Ni amẹ gbla lẹ mai. Kẹkẹ lẹ Pilato kẹ lẹ dşekpo ekong, ni e kẹ amẹ, akẹ: „Na, mi kẹ lẹ ba tşò nye, koni nye le, akẹ mi naa eşa ko yẹ e mli.“ Agbẹne Jesu dşekpo e bu ngmei kakra lẹ kẹ bo tşuru lẹ. Ni Pilato kẹ amẹ, akẹ: „Na gbomo le!“ Si beni osòfonukpai lẹ kẹ tşudşi lẹ na lẹ lẹ, amẹ blọ amẹ kẹ: „Sèngmo lẹ! Sèngmo lẹ!“ Pilato kẹ amẹ, akẹ: „Nye lẹ nye ngòda lẹ ni nye ya sèa lẹ; şi mi lẹ mi naa eşa ko yẹ e mli.“ Judafoi lẹ here lẹ nò; akẹ: „Wọ yẹ mla, ni yẹ wọ mla lẹ na lẹ e sa, akẹ e gboq; şi e fe e he Nyongmo bi.“ Ni beni Pilato nu neke wiewmo ne, e şe gbeye fe tşutşu lẹ, mi e te kodşomo asa lẹ nò ekong, ni e bi Jesu, akẹ: „Nigbẹ o dşẹ?“ Si Jesu haa lẹ heto ko. Kẹkẹ lẹ Pilato kẹ lẹ, akẹ: „Ani o kẹ mi ewiee? O lee, akẹ mi yẹ hegbe, akẹ mi sẹq o; ni akẹ mi yẹ hegbe, akẹ mi ngmeq o he?“ Jesu herenò, akẹ: „O bẹ mi he nokò femo hegbe, akẹ dşa

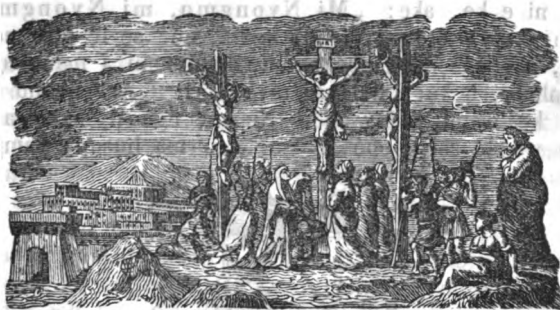
a há o kédşę ngwei; nohewo lę moni ngó mi há o lę yę eşa fe o.“ Kédşę no nó lę Pilato mitao, akę e ngmeo e he. Si Judafoi lę blo amę kę, akę: „Kędşi o ngme mone he lę, o dşee Kaisaro nanyo; şı mofemo, ni feo e he mangtşę lę, e teşi yę Kaisaro nó.“ Beni Pilato nu nekę wiemo ne, e ngó Jesu e há, akę a sęng lę. Ni e tıre e sęngmotşo lę.

Ni asafo pii nie e sę kę yei, ni foq há lę. Si Jesu tşó e he e há amę, ni e kę amę, akę: „Jerusalem biyei! nye ka foa nye há mi; şı nye foa nye há nye-dientşę nye he kę nye bü a he. Si kędşi a fe nekę nii ne yę tşó ngmong nó lę, meni a fe yę egbing lę nó?“

34. Jesu yę sęngmotşo nó.

Ni beni amę ba hegbe, ni a tşęq dşei Golgota (Itşo-ngongohę) lę, amę ngó wein, ni a kę muro efutu mli, há lę, akę e nu; ni beni e sa e na lę, e nuu. Ni amę kala lę yę sęngmotşo lę nó yę dşei kę awayeloı enye amę fata e he, mokome yę e ninedşuró nó, ni mokome yę e boku nó. Ni a fe lebi ngmlę nehú, beni amę sęng lę lę. Ni Jesu kę: „Ata, ngó fa amę; şı amę lee noni amę feq.“ Si beni amę sęng lę lę, amę dşę e tadei lę a mli mlidşai edşue, asrafonyo kome ekome. Si e bę lę bę tşamohe, şı a lo kędşę yıteng kę yişi. Nohewo lę amę kę, akę: „Nye ka há wo gba mli, şı

nye há wọ fọa nọ oşiki, moni a na.“ Nẹkẹ nii ne asrafoi lẹ fe. Si Pilato ngma ngmale, ni e ngọ kpẹtẹ sẹngmotşo lẹ nọ; ni a ngma yẹ Hebri ke Heleni ke Romani wiemo mli, akẹ: „Jesu Nasarenyo Judafoi lẹ a mangtşẹ lẹ.“ Si asafo lẹ kẹ osofonukpai lẹ kẹ asrafoi lẹ lomo lẹ, ni amẹ kẹ, akẹ: „Kẹ Nyongmo bi dşi o lẹ, dşẹ sẹngmotşo lẹ nọ o kplekeşil“ Ni awuyelọi lẹ a teng mokome tete lomo lẹ, ni e kẹ: „Kẹ Kristo dşi o lẹ, dşiemọ bedientşẹ o he lẹ kẹ wọ hũ!“ Si mokroko lẹ ká lẹ ni e kẹ lẹ, akẹ: „Ani bo tete hũ o şes Nyongmo gbeye, bo ni a bu o fọ takẹ lẹ lẹ? Ni wọ lẹ e sa nakai e há wọ, şi wọ na wọ nitşumoi lẹ a he nyomowo, şi mone lẹ efeko noko fong ko.“ Ni e kẹ Jesu, akẹ: „Nuntşo, kaimo mi, beni o ba yẹ o mangtşeyeli lẹ mli lẹ!“ Ni Jesu kẹ lẹ, akẹ: „Lẹleng, mi kẹ o, akẹ ngmenengmene o kẹ mi a şe Paradişo!“ Si e nye kẹ e nye nyemiyo lẹ, Maria, Klopa ngá lẹ, kẹ Maria Magdalene damo Jesu sẹngmotşo lẹ masi. Nohewọ lẹ beni Jesu na e nye kẹ kaselọ moni e sumo lẹ, akẹ amẹ damoşilẹ, e kẹ e nye lẹ, akẹ: „Yó, na o bi nel!“ Fe şẹ lẹ e kẹ kaselọ lẹ, akẹ: „Na o nye nel“ Ni kẹdşẹ nọ ngmlẹtşua lẹ nọ lẹ kaselọ lẹ ngó lẹ kẹte ledientşẹ e nọ ngó lẹ. Ni kẹdşẹ şuane ngmlẹ nyongma kẹ enyo nọ lẹ dung ha şikpong lẹ nọ keyaşi gbẹkẹ ngmlẹdşilẹ ete nọ. Kẹkẹ lẹ Jesu bo

wa, ni e kẹ, akẹ: „Mi Nyongmo, mi Nyongmo!
meni hewo o kpa ye mi se?“ Ene se le Jesu noni
e le, akẹ agbene a gbe fe na, koni noni a ngma le a
ba mli le, e kẹ: „Kumai miye mi!“ Agbene no ma
dsei kẹ e mli asing obo. Ni amẹ ngo nşongkotşa ni
amẹ wo le asing obo ni amẹ ngo ma husopo pamplo

na amẹ ngo ha le, akẹ e nu. Ni beni Jesu nu asing
le, e kẹ: „A gbe na!“ Ni e sa e bo e kẹ: „Atal
mi ngo mi mumo le mi wo o deng!“ Ni beni e
kẹ ene le, e ba e itşo şı, ni e ngo e mumo le e ha.
Ni na Nyongmo tşu le muho le mli gbla enyo kedşe
yiteng kẹ yişi, ni şikpong le woso, ni tesai le gbla, ni
gbohi a bui le a na gble, ni krongkronghii le pii, ni
wo le, a gbomotşei le teşi, ni Jesu şite-ekong le se le
amẹ dşekpo ye bui le a mli, ni amẹ ba mang krong-
kronk le mli, ni amẹ ya dşie amẹ he kpo amẹ tşo mei
pii. Si asafobii oha a tşę le, ni damo dşei le, beni e
na şikpongwosomo kẹ nii, ni a fe le, ni akẹ e bo kẹ
neke gbe wa le ne, dani e gbo le, e kẹ, akẹ: „Leşeng,
Nyongmo bi dşi ne!“ Ni asafo le fe, ni yo dşei le,
beni amẹ na noni a fe ne, ame şimo amẹ tşitşi, ni amẹ
ku amẹ se.

35. Jesu fu.

Gbi nó ni Jesu gbo lẹ Soha, ni nie Henóho gbi-
 dšuró Sabat wulu lẹ hie. Nohewọ lẹ Judafoi lẹ; koni
 gbomotsei lẹ a ka hi sèngmotsei lẹ a nó yẹ Sabat gbi
 lẹ nó lẹ, amẹ ba Pilato ngó, akẹ a kumo amẹ nádši
 lẹ, ni a dšie amẹ. Kẹkẹ lẹ asrafoi lẹ ba, ni amẹ kumo
 mei enyo lẹ, ni a sèng amẹ a fata Jesu he lẹ, a nádši
 lẹ. Si beni amẹ sẹ Jesu nó lẹ ni amẹ na, akẹ e gbo
 momo lẹ, amẹ kumoo e nádši lẹ; ši asrafoi lẹ a teng
 mokome kẹ akplọ gbu e ngmawang, ni amró lẹ la kẹ
 nu dše mli ho. Si a fe nii ne, koni noni a ngma, akẹ:
 „Nye ka kua e he wu kome“ lẹ a ba mli. Ni asang
 ngmale kroko hú kẹ, akẹ: „Amẹ a ná moni amẹ gbu lẹ.“

Ni na, gbẹkẹ lẹ Josef dšẹ Arimatia ba; ni nū niatşẹ
 kẹ Judafoi lẹ a dşináfoi lẹ a teng mokome dşı lẹ; ši e
 kplèè amẹ nga kẹ amẹ sane lẹ, edsakẹ Jesu kaselọ hú
 ni, ši yẹ temo mli; lẹ lẹ e te Pilato ngó eká na, ni e
 ya ba Jesu gbomotşo lẹ. Ni Pilato hie fe lẹ ya, akẹ
 ni e gbo momo lẹ, ni e tşẹ asafobii oha a tşẹ lẹ, ni
 e bi lẹ, akẹ e gbo e tşẹ, lo? Ni beni e nu yẹ asa-
 fobii oha a tşẹ lẹ na lẹ, e fá, akẹ a ngó gbomotşo lẹ
 a há Josef. Ni Josef he klala, ni yọ farefare, ni e ba
 e ba dšie Jesu gbomotşo lẹ. Si Nikodemo hú, ni tşutşu
 ni e ba Jesu ngó nyóng lẹ, kẹ muro kẹ aloe, ni a ngó
 futu, a fe paundi oha, ba. Ni amẹ ngó Jesu gbomotşo
 lẹ, ni amẹ fimo lẹ yẹ klalai a mli kẹ tşufái lẹ, akẹ
 bọni Judafoi lẹ feọ fuọ lẹ.

Si heni a sèng Jesu yẹ lẹ, trom ko bẹnķẹ dşei, ni
 trom lẹ mli Josef dientşẹ e fuhe hē, ni e há a tşua yẹ
 tşea mli lẹ, yọ, no mli ni a kẹ moko engmẹko peng.
 Dşei amẹ ngó Jesu amẹ ngmẹ, akẹşi e bẹnķẹ. Ni dşe-
 tşerenó lẹ osofonukpai lẹ kẹ Farisifoi lẹ fè na kpeşi yẹ
 Pilato ngó amẹ kẹ, akẹ: „Nuntşo, wọ kai, akẹ nẹķẹ
 lakalọ né, beni e hie ká lolo lẹ, kẹ, akẹ: „Gbi, ni dşı
 gbi ete lẹ, ma teşi ekong.“ Nohewọ lẹ fá, koni a ya
 sra bu lẹ dşogba keyaşi gbi, ni dşı gbi ete lẹ; koni e

kaselqi lẹ a ka ba ni amẹ ba dşu lẹ, ni amẹ kẹ mang-
bii lẹ, akẹ e teşi kẹdşę gbohi a teng, ni şekpe lakamo
lẹ ba fe klengkleng nõ lẹ.“ Pilato kẹ amẹ, akẹ: „Nye
yẹ sralqi ne; nye dşea nye ya ni nye ya sra bu lẹ,
bõni nye le.“ Si amẹ te amẹ ya sra bu lẹ, amẹ sọ
tẹ lẹ na, ni amẹ to sralqi.

36. Jesu şite-ekong.

Ni oşı gbi klengkleng (Hogba), ni nie Sabat wulu
lẹ sẹ lẹ, nõ dşetşerenõ manke mara lẹ, na, şikpong-
wosomo babao ba; şı Nuntşo lẹ boşo ko dşę ngwei e
kplekeşi, ni e ba e ba koklo tẹ lẹ kẹte sẹ kẹdşę bu lẹ
şına lẹ he, ni e ho. e ta nõ. Si e hie tamo srawakpe-
mo, ni e tade lẹ yşo, akẹ Nyongmo tẹ. Si e hewo

gbeye, ni amẹ sẹ lẹ hewọ lẹ sralọi lẹ a he kpokpo, ni amẹ tšómo tamo gbohi.

Si Jesu etesi momo. Si yei komei, ni enie e sẹ kẹdşę Galilea lẹ, noni amẹ sa tşufá kẹ ngma lẹ amẹ to, amẹ ba lebi mangkpa, koni amẹ ba ngó tşufá lẹ amẹ fọ Jesu gbomotşo lẹ. Si Maria Magdalene nie amẹ hie e ba fuhe lẹ, dani húlu teşi. Ni e na, akẹ a dşie tẹ lẹ yẹ fuhe lẹ. Kẹkẹ lẹ e şafoi ni e ba Simon Petro kẹ Johane ngó, ni e kẹ amẹ, akẹ: „Amẹ dşie Nuntşo lẹ kẹdşę bu lẹ mli, ni wọ lee, heni amẹ kẹ lẹ engme.“ Nohewọ lẹ Petro kẹ Johane te amẹ ya kwe, ni Maria Magdalene ni amẹ sẹ. No mli lẹ yei krokomei hũ şẹ fuhe lẹ, ni amẹ na bu lẹ effo. Ni beni amẹ hao yẹ ene hewọ lẹ, na, amẹ na bọfoi enyo truká, ni amẹ heleşi naakpa. Si bọfoi lẹ a teng mokome kẹ amẹ, akẹ: „Nye ka şea gbeye! Męba ni nye taoş moni hie ká lẹ yẹ gbohi a teng? e be bie, şi e teşi. Nye ya ni nye kea e kaselọi lẹ.“ Ni amẹ dşekpo oya, ni amẹ dşofot kẹdşę fuhe lẹ, şi gbeye kẹ ngmingmi mó amẹ.

Ni beni amẹ ya má leng lẹ, Petro kẹ Johane hú ba fuhe lẹ, ni amẹ na klalaş, ni eha Jesu he lẹ; şi Jesu dientşę lẹ amẹ naa lẹ, nohewọ lẹ amẹ susu, akẹ a dşie Jesu kete, ni amẹ hee amẹ yee, akẹ e teşi. Ni amẹ ku amẹ sẹ ekong kęba má leng. Si Maria Magdalene damo gbęşę yẹ fuhe lẹ he, ę fo. Ni beni e foş lẹ, e kotoşi yẹ fuhe lẹ mli; ni e na bọfoi enyo, ni wo atadeş yędşi, akẹ amẹ trasi; ni amẹ kẹ lẹ, akẹ: „Yó, meni hewọ o foş?“ E kẹ amẹ, akẹ: „Edşakẹ şi amẹ ngó mi Nuntşo kẹ te, ni mi lee, heni amẹ kẹ lẹ eya ngme.“ Ni beni e kẹ neke lẹ, e ku e sẹ, ni e na Jesu damoşi, şi e lee, akẹ Jesu ni. Jesu kẹ lẹ, akẹ: „Yó meni hewọ o foş? Namo o taoş?“ E susuş, akẹ bene tromsalọ lẹ dşi lẹ, ni e kẹ lẹ, akẹ: „Nuntşo, kędşi bo o wo lẹ. kẹdşę bie lẹ, tşómo mi, heni o kẹ lẹ eya ngme, koni ma ya ngó lẹ kẹ ba.“ Jesu kẹ lẹ, akẹ: „Maria!“ Kẹkẹ lẹ e le lẹ, ni e kẹ: „Rabuni!“ ni e kulaşi yẹ e nádşi a he. Jesu kẹ lẹ, akẹ: „Ka ta mi he; şi mi

nako ma ya ngwei ye mi tşę ngò. Si ya mi nyemimeř
leş a ngò, ni o ya kę amę, akę: „Mı ya ngwei ye mi
tşę kę nye hũ nye tşę ngò, kę mi Nyongmo kę nye
hũ nye Nyongmo ngò.“ — Ni beni Maria ya şıá leş,
Jesu dşie e he kpo e tşò yei krokomei, ni yò gbę leş
teng keya Jerusalem leş, ni e fla amę. Ni amę kulaşı
yeş e hie kę gbeye kę mişę. Ni Maria Magdalene nina
amę, ni amę fę amę te amę dşadşę fia amę tşò e bõfoi
leş. Si amę hee amę yee.

37. *Şişiramo kę Emao ya.*

Ni ye nakai gbl leş nõ nong Jesu dşie e he kpo tşò
Petro hũ, edşakę e tao mişędşemo yeş e şıgbemo leş
hewõ. Ni gbękę leş kaselõ leş a teng mei enyo hũ miya
şışiramo keya mang, ni a tşõõ leş Emao, leş mli, noni
a fe ngmlętsuai ete kędşę Jerusalem leş. Ni amę mıwie
yeş neķę nii ne fę hewõ. Ni noni amę nie amę gbę leş
nõ leş, nũ ko, ni amę lee leş, ba fata amę heş; ni e kę
amę, akę: „Me' sane ni nye gba ne, ni nye fe mõbõ-
mõbõ ne?“ Ni amę teng mokome, ni a tşõõ leş Kleofa
leş, to he ni e kę leş, akę: „Ani o kome kękę dşi meini
yeş gblđsurõ leş yeş Jerusalem leş a teng, moni lee niř
ni eba ho yeş neķę gblř ne a mli leş?“ Ni e kę amę,
akę: „Me' nii ni?“ Si amę kę leş, akę: „Nũ ni ba yeş
Jesu, ni dşę Nasaret leş, moni dşi gbalõ, ni he wa kę
nitşumo kę wiemo yeş Nyongmo kę mangku leş fę hie
leş hewõ leş; bõni wõ şõfonukpai leş kę onukpai leş ngò.

lẹ hà, ni a bu lẹ ẹ, ni amẹ sèng lẹ. Si wọ lẹ wọ susu, akẹ lẹ dsi moni ba here Israel lẹ. Ni yẹ ene fẹ sẹ lẹ ngmẹne dsi gbi ete, ni a fe neke nii ne. Ni asang hù wọ teng yei komei wo wọ he gbeye; si amẹ te gbonyobu lẹ na lebi, ni amẹ naa e gbomotso lẹ; si amẹ ba amẹ ba kẹ, akẹ amẹ na bofoi a kpodsiemo ko; ni bofoi lẹ kẹ, akẹ e hie ká. Ni wọ teng meikomei te gbonyobu lẹ na, ni amẹ na, takẹ boni yei lẹ kẹ lẹ, si lẹ lẹ amẹ naa lẹ.“ Ni e kẹ amẹ, akẹ: „O bului! akẹ nye kpléé, akẹ nye a he noni gbalọi lẹ kẹ lẹ nye a ye. Ani e saa, akẹ Kristo na neke amanehúlu ne, koni e boteq e numnyam lẹ mli?“ Ni e boi kedşe Mose nó, ni e tsò amẹ gbalọi lẹ a ngmalei lẹ fẹ, ni wieq yẹ e hewọ lẹ, a şisi. Ni amẹ benke mang, hegbẹ ni amẹ ya lẹ; ni e fe takẹ e foq mli e ya hie; si amẹ kpa lẹ fai naakpa akẹ: „O kẹ wọ a hiş, si dşe enal“ Ni e bote mli ni e kẹ amẹ ya hiş. Ni e ba ba mli, beni e kẹ amẹ kpasasi yẹ niyenii a he lẹ, e ngò abulo, ni

e daşi, ni e ku mli, ni e ngó há amẹ. Kẹkẹ lẹ amẹ hingmeii gble, ni amẹ le lẹ. Ni trukā lẹ amẹ naa lẹ dong. Ni amẹ kẹ amẹ hewọ, akẹ: „Ani wọ tşui mli eşáá wọ, beni e kẹ wọ wieọ yẹ gbẹ lẹ nó lẹ, beni e gbleọ ngmale lẹ e tşoọ wọ lẹ?“ Ni amẹ teşi yẹ nakai ngmetsua lẹ nó nong, ni amẹ ku amẹ sẹ kẹba Jerusale-lem ekong, ni amẹ na mei nyongma kẹ ekome lẹ, akẹ amẹ bua amẹ he na, kẹ meini fata amẹ he lẹ, ni amẹ kẹ, akẹ: „Nuntşo lẹ eteşi lẹleng ni e ya dşie e he şi e tşo Simon.“

Ni beni amẹ wieọ lolo lẹ, ni a ngamo şinai lẹ, Jesu ba ni e ba damo amẹ teng ni e kẹ amẹ, akẹ: „Hedşole a ba nye nó!“ Si amẹ he kpokpo, ni amẹ şe gbeye amẹ susuọ, akẹ amẹ na sisa. Si e kẹ amẹ, akẹ: „Mẹba nye seo gbeye? Ni mẽba neke susumoi ne boteọ nye tşuiiang? Nye kwea mi nidşi kẹ mi nádşi; midientşe ne; nye ta mi he, ni nye kwea; şi sisa bẹ helo kẹ wui, takẹ boni nye na, akẹ mi yọ lẹ.“ Ni beni e wie neke lẹ, e ngó e nidşi kẹ e nádşi e tşo amẹ. Ni beni amẹ nako amẹ he amẹ ye yẹ mişẹ kẹ nakpe hewọ lẹ, e bi amẹ, akẹ: „Nye yẹ niyenii ko yẹ bie lo?“ Ni amẹ há lẹ lo kuku, ni a şi, kẹ wuo agbaku. Ni e kọ ni e ye yẹ amẹ hie.

38. Jesu dşie e he kpo e tşó Toma, kẹ e kaselọi le yẹ Gensaret fa lẹ na.

Si Toma mei nyongma kẹ enyo lẹ a teng mokome lẹ bẹ amẹ teng, beni Jesu ba lẹ. Kẹkẹ lẹ kaselọi kromel lẹ kẹ lẹ, akẹ: „Wọ na Nuntşo lẹ!“ Si lẹ lẹ e kẹ amẹ, akẹ: „Dşa mi na e deng kplekobii lẹ a nádşiang, ni mi kẹ mi wao wo kplekobii lẹ a nádşiang, ni mi kẹ mi nine họ e ngmawuang lẹ, dani ma he ma ye.“ Ni gbif kpanyo sẹ lẹ e kaselọi lẹ yẹ şia ekong, ni Toma kẹ amẹ yẹ. Ni Jesu ba, şinai lẹ engamo, ni e ba damo amẹ teng, ni e kẹ: „Hedşole a ba nye nó!“ Fe sẹ lẹ e kẹ Toma, akẹ: „Siámo o wao, ni o na mi deng lẹ; ni şiámo o nine hù, ni o kẹ họ mi ngma-

wuang; ni o ka d̄se ngwane, ŝi o he o ye.“ Toma herenò ni e k̄e l̄e, ak̄e: „Mi Nunt̄ŝo k̄e mi Nyongmo!“ Jesu k̄e l̄e, ak̄e: „Toma, ed̄sak̄e o na mi hewo l̄e, o he o ye; a d̄ŝo meini enaa, ni am̄e he am̄e ye l̄e.“

Nii ne a s̄e l̄e kasel̄qi l̄e ku am̄e s̄e am̄e te Galilea, ni am̄e boi am̄e wolei a nitsumo l̄e ekong. Gbiko l̄e am̄e bote l̄el̄e mli; ŝi nakai nyò l̄eng l̄e am̄e mòò noko. Si beni d̄se t̄sere l̄e, Jesu damo n̄ŝo l̄e na, ni e bi am̄e, ak̄e: „Bii, nye ye niyenii ko, lo?“ Am̄e here l̄e nò, ak̄e: „Dabi.“ Si e k̄e am̄e, ak̄e: „Nye fòa ya l̄e ye l̄el̄e l̄e nined̄ŝurò nò, ni nye a na.“ Ni am̄e na loi

kplei 153. Kẹkẹ lẹ Johane kẹ Petro, akẹ: „Nuntşo lẹ mi.“ Beni Petro nu ene lẹ, e gbe nşo lẹ mli, ni e sere kẹba nşo lẹ na. Si kaseloi krokomei lẹ ba lẹlẹ lẹ mli. Ni beni amẹ şe şikpong lẹ, amẹ na ngai a la ye dşei, ni lo dşoro nò, kẹ abulo. Jesu kẹ amẹ, akẹ: „Nye ba yea nii.“ Agbene beni amẹ ye nii etá lẹ; Jesu kẹ Petro, akẹ: „Simon, Jona bi, o sumo mi fe menemei?“ E herenò, akẹ: „A, Nuntşo, o le, akẹ mi dọ o he.“ Jesu kẹ lẹ, akẹ: „Lẹ mi tobii lẹ!“ E kẹ lẹ ekong, noni dşi şi enyo lẹ, akẹ: „O sumo mi lo?“ E kẹ lẹ, akẹ: „A, Nuntşo, o le, akẹ mi dọ o he.“ Jesu kẹ lẹ, akẹ: „Kwẹmo mi toi lẹ!“ E bi lẹ noni dşi şi ete lẹ hù, akẹ: „O dọ mi he, lo?“ Petro kwonşo, akẹşi e bi lẹ şii ete, akẹ: „O dọ mi he, lo?“ lẹ, ni e kẹ lẹ, akẹ: „Nuntşo! o le nii fia, o le, akẹ mi dọ o he.“ Jesu kẹ lẹ, akẹ: „Lẹ mi toi lẹ! Lẹlẹng, lẹlẹng, mi kẹo o, akẹ beni o dşi oblanyo lẹ, bodientşẹ o mia o he, ni o nie hefẹhe, ni o sumoo; şi beni o gbọ lẹ, oo şia o nidşi, ni mokroko a mia o he, ni e kẹ o wa te, heni o sumoo, akẹ o ya.“ Si ene lẹ e kẹ e kẹ tşo no gbele, ni Petro kẹ a wo Nyongmo hie nyam.

Gbi kroko lẹ nò lẹ Jesu dşie e he kpo e tşo ye heni e kaseloi lẹ a teng mei 500 lo nò ebua amẹ he na ye lẹ. Nakai e şite-ekong he odasefoi pii ye.

39. Jesu ngwei-ya.

Siwoi kẹ kitai, ni Jesu wo e kaseloi lẹ, dani e şe amẹ ni e te ngwei lẹ, a teng ekomei ne:

„A ngò hegbe fẹ a hà mi ye ngwei kẹ şikpong lẹ nò; nohewo lẹ nye ya, ni nye ya fea mangkui fẹ mi kaseloi nye baptisia amẹ ye Tşẹ lẹ kẹ Bi lẹ kẹ Mumo krongkrong lẹ gbẹi a mli ni nye tşo amẹ, ni amẹ ye nibii fẹ, ni mi kẹ nye lẹ nò. Moni heq yeq, ni a baptisiq lẹ lẹ, aa here lẹ; şi moni hee yee lẹ, aa bu lẹ fq. Si neke okadii ne a nie meini heq yeq lẹ şe, akẹ mi gbẹi a nò amẹ a fá klai, amẹ kẹ wiemoi hei a

wie, amẹ a wo onufui, ni kẹd̄si amẹ nu nōko, ni gbeo mo lẹ, e feng amẹ efong ko; amẹ a ngò nid̄si amẹ s̄ue helat̄s̄mei a nò, ni amẹ he a wa amẹ. Ni na, mi kẹ nye yẹ d̄a keyasi d̄seng nagbe lẹ.“

Ni beni Jesu kẹ e kasel̄o lẹ na eba kpēsi lẹ, e wo amẹ kita, akẹ amẹ ka d̄se Jerusalem, si amẹ mẹ t̄s̄e lẹ si, ni e wo amẹ lẹ, akẹ aa ba baptisi amẹ yẹ Mumo kronglẹ mi. Si meimi bua amẹ he na lẹ bi lẹ, akẹ: „Nunt̄s̄o, nēkẹ be ne mli lẹ oo ngò mangt̄s̄eyeli lẹ o to o h̄a Israel ekong lo?“ Ni e kẹ amẹ, akẹ: „D̄s̄ee nye he sane ko, akẹ nye lēo be lẹ lo ngml̄ets̄ua lẹ, ni t̄s̄e lẹ engò wo l̄edient̄s̄e e hewale mli lẹ. Si nye a na Mumo krongkron̄g lẹ, ni a ba nye nò lẹ, hewale lẹ, ni nye a t̄s̄omo odasefoi nye h̄a mi yẹ Jerusalem kẹ Judea kẹ Samaria f̄e ni keyasi s̄ikpong nagbe lẹ.“ Ni beni e wie nēkẹ nii ne lẹ, a wo lẹ yẹ am̄ hie, ni atatu ko ngò lẹ kẹd̄s̄e amẹ hie. Ni beni amẹ kwẹ ngwei

ḡa, akẹ ni e ya lẹ, na, mei enyo, ni wo atadei yed̄si lẹ, damo amẹ masei, ni amẹ kẹ, akẹ: „Nye Galileahi, m̄eba nye damosi nye kwẹo ngwei ḡa nēkẹ? Nēkẹ Jesu lẹ nong, ni a ngò lẹ kẹd̄s̄e nye ngò k̄ete ngwei ne, ee ba ekong akẹ b̄o nong, ni nye na lẹ, akẹ e ya ngwei ne.

**40. Gbì ni dsi gbì nyongmai enumo lẹ
gbìdsurò.**

Jesu ngweiya sẹ lẹ e kaselọi lẹ hişi yẹ Jerusalem yẹ afá, ni amẹ kpa Nuntşo lẹ fai yẹ Mumo krongkrong, ni a woşi a há amẹ lẹ hewo. Ni amẹ fò abisa, ni amẹ ngó Matia amẹ şi Juda, segbetsòlo lẹ, nádşiang, beni amẹ kpa Nuntşo lẹ fai sẹ lẹ, koni amẹ yi a sẹ nyongma kẹ enyo lẹ pepepe ekong. Amẹ kpeo dane yẹ nakpe-sádşi lẹ, ni amẹ meo lẹ, hewo; ni amẹ yibo na şio oha kẹ nyongmai enyo. Henóho lẹ sẹ gbì 50 kẹ Kristo ngweiya sẹ lẹ gbì 10 lẹ yẹ Pentekoste (lo gbì, ni dşì gbì 50 lẹ) gbìdsurò lẹ nó amẹ bua amẹ he na ekong. A yeo neke gbìdsurò ne yẹ Judafoi lẹ a teng a ngó kaiş mlahámo lẹ kẹ klengkleng nii a kpamo lẹ. — Ni beni amẹ bua amẹ he na lẹ, truká lẹ gbemo dşo ngwei, takẹ ahum, ni na wa, ni e yi şia lẹ heni amẹ tra lẹ obò. Ni Mumo krongkrong lẹ pue yẹ amẹ nó, ni e tamo lalilei, ni e dşa mli, ni e yimo amẹ nó ekome kome. Ni Mumo krongkrong lẹ yimo amẹ mli obobobo, ni amẹ boi dşadşemo kẹ tsómo yẹ wiemoi krokomei a

mli, takẹ boni Mumo lẹ há amẹ hegbe lẹ. Ni Judafoi yẹ Jerusalem, meini seş Nyongmo gbeye lẹ, ni dşo mangkui srotói fè, ni yọ ngwei şişi lẹ, mli. Agbène beni neke gbe ne ba lẹ, mei pii bua amẹ he na, ni

amẹ he dşò amẹ he, edşake mofemo nu, akẹ amẹ mi-
 wie lędientşę e mang wiemo. Ni amẹ fẹ amẹ na
 kpe amẹ he, ni amẹ kẹ, akẹ: „Ami menemei fẹ ne dşee
 Galilamei ni lo? Te teng, ni wọ teng mofemo nu. lę-
 dientşę e wiemo, nomli ni a fọ wọ ye lę?“ Ni amẹ
 kẹ amẹ he, akẹ: „Te ene aa fe teng?“ Si meikomei
 ye fẹo amẹ kẹ: „Amẹ tọ wein he.“ Kẹkẹ lę Petro kẹ
 mei nyongma kẹ ekome lę teşi, ni e wo e gbe nò, ni
 e kẹ amẹ, akẹ: „Judafoi kẹ meini nye hişti ye Jeru-
 salem fẹ lę; nye boa toi! Si menemei etrọo dā, takẹ
 boni nye susuọ lę; şi nye na, akẹ lebi ngmle nehũ kẹkẹ
 a tşua ne. Si ene dşi noni Joel, gbalọ lę, wie lę, akẹ:
 „Ni e ba ba mli ye nagbe gbil lę a nò,“ Nyongmo kẹ,
 „akẹ mi kẹ mi Mumo lę a şue helo fia nò; ni nye bihi
 kọ nye biyei a gba, ni nye blahi a na okadii, ni nye
 nukpai a la lamoi; ni mi kẹ mi Mumo lę a şue mi wehi
 kẹ mi weyei a nò ye no gbil lę a mli, ni amẹ a gba.“
 — Nye Israelhi lę, nye boa neke wiemoi ne a toi! Jesu
 Nasarenyo, Nyongmo gbomo lę, ni kẹ aşuui kẹ okadii
 a dşie lę kpo a tşò ye nye teng lę, lę lę nye ngò lę
 nye kala lę ye sęngmotşo lę nò. Si Nyongmo ete lę
 şi ekong; ni no hewọ wọ fia wọ yeọ odase. Nohewọ
 lę, akẹ noni e ta Nyongmo ninedşurò nò hewọ lę agbene,
 e ngò neke Mumo ne, takẹ boni nye na ni nye nuọ ne,
 e fọse e há. Nohewọ lę Israel we lę fẹ a le krede,
 akẹ Nyongmo engò neke Jesu ne nong, ni nye eseng
 lę lę, e wo Nuntşo kẹ moni a fọ lę mu.“ — Agbene,
 beni amẹ nu ene lę, e tşurò amẹ tşuiiang, ni amẹ kẹ,
 akẹ: „Anyemime! meni wọ fe?“ Si Petro kẹ: „Nye
 tşakea nye tşuiiang, ni nye há a baptisi mofemo ye nye
 teng ye Jesu Kristo gbei a nò, ni nye a na Mumo krong-
 krong lę nikenii lę. Si nye nò kẹ nye bihi a nò dşi
 neke şiwò ne kẹ mei abọ ni ye sęng lę nong, mei fẹ,
 ni Nuntşo, wọ Nyongmo lę a tşę amẹ lę.“ — Ni meini
 he e wiemo lę kẹ tşuidşurò lę, há a baptisi amẹ, ni
 ye nakai gbli lę a nò nong lę a ngò a fe susumai akpei
 ete a fata Jesu kaselọi lę a he. Ni amẹ damoşi şing

yẹ kaselọi lẹ a tşómo lẹ: kẹ nanyobọ lẹ: kẹ abulo kumo lẹ: kẹ sọlemo lẹ mli. Ni amẹ fe ekome, ni amẹ hỏ amẹ nii fẹ ni amẹ ngỏ há ohiafoi, ni amẹ yẹ anumnyam yẹ mangku lẹ fẹ hie. Si Nuntşọ lẹ ngỏ meikomei fata amẹ yibọ lẹ he dỏ.

41. Anania ke Safira.

Si nũ ko, ni a tşẹ lẹ Anania, kẹ Safira, e ngỏ lẹ, hỏ e bọi lẹ, ni e kẹ şika lẹ fá to, ni e ngỏ lẹ hủ le mli, ni e kẹ fá ba, ni e kẹ ba şue bọfoi lẹ a nádşi a şi, ni e fe, takẹ fẹ dşi no. Si Petro kẹ, akẹ: „Anania, meba abonsam eyi o tşui mli obỏ, ni o male o há Mumo krongkronk lẹ, akẹ o kẹ abọ lẹ yinii lẹ fá tong? Ani dşee o nõ dşi, ni fe sẹ lẹ hủ lẹ, beni a hỏ lẹ, yi şika lẹ yẹ o deng? Meba o to neke nii ne yẹ o tşuing? Dşee gbomei o male o há, şi Nyongmo.“ Si beni Anania nu neke wiemoi ne, e gbeşı, ni e ngỏ mumo lẹ e

há. Ni gbeye kpetengkple mó mei fẹ, ni nu ene lẹ. Ni oblahi lẹ teşı, ni amẹ wo lẹ kẹ dşekpo, ni amẹ ya fu lẹ. Ni fe sẹ fıo lẹ, e ngỏ lẹ ba, ni e lee noni a fe. Ni Petro bi lẹ hủ, akẹ: „Kemo mi, neke nye hỏ abọ lẹ, lo?“ Si e kẹ lẹ, akẹ: „A, neke bọ.“ Si Petro kẹ lẹ, akẹ: „Te teng, ni nye kẹ mli kẹ ka

Nuntşo lę Mumo lęng? Na, meini fu o wu lę a nádşı lę ye şına lę şı, ni amę a wo o kę a dşekpo.“ Ni amrö lę e gbeşi ye e nádşı a şı, ni e ngö mumo lę e há. Ni oblahı lę ba mli, ni amę na, ake e gbo, ni amę wo lę, ni amę ya fu lę ye e wu lę masei. Ni gbeyeşemo kpetengkple mó gwabö lę fę kę mei fę, ni nu ene lę.

42. *Stefano gbele.*

Kristo gwabö lę ohiafoi a kwęłoi lę a teng mokome dşı Stefano; moni mli eyi obö kę heyeli kę hewale lę, ni e fe kadii kę aşuui ye mangku lę mli. Agbene Judafoi hebeitaoloi komei kę lę ta na ye Kristofoi a tşómo lę hewö; şı amę nyęę nile kę Mumo lę, ni e kę wieq lę, na amę ku. Nohewö lę amę mli fu, ni amę ta mangku lę kę onukpai lę kę wulongmaloi lę a mli, ni amę yi e nö ni amę mó lę, ni amę kę lę te adşıná lę hie. Ni amę kę amale odasefoi lę ba damoşi, ni amę kę: „Neķę gbomo ne eföd musubö kę hewiemo ye he krongkronę ne kę mla lę hewö; şı wö nu, aķę e kę, aķę: „Neķę Jesu Nasarenyo lę a fite bie, ni ee tşake gbena lę, ni Mose há wö lę.“ Ni mei lę fę, ni tra adşıná lę mli lę, noni amę kwęq lę gá lę, amę na, aķę e hie tamo Nyongmo bofo hie. Keķę lę osöfonukpa lę bi lę, aķę: „E ye mli nakai lo?“ Si lę lę e boi wiemo kę amę tşómo ye nakpenibii wudşı, ni Nyongmo efe ehá Israel kę amę toigbo lę hewö; ni e kę neķę wiemoř ne gbe na, aķę: „Nye kuękuöloi kę foloi ye tşui kę toii a mli! Dane nye kuq Mumo krongkronę lę na; boni nye tşemei lę fe lę, nakai nye hú nye feq. Gbaloi lę a teng namo yi nye tşemei lę wakö dá? Ni amę gbe meini gba ye dşalq (Mesia) ne ba lę hewö lę. Ni agbene nye tşö e seģbe ni nye gbe lę. Nye na mla lę ye bofoi a nitşumo lę hewö, ni nye yeko nö. —

Agbene amę wo lę alali, edşake amę nyęę amę to amę mlifu lę dong, ni amę kpe amę nyanyödşı a şışi amę şue e nö. Si lę lę, aķę noni e mli eyi obö kę

Mumo krongrong lẹ hewọ lẹ, e kwẹ ngwei gá, ni e na Nyongmo anumnyam lẹ kẹ Jesu, ni e damo Nyongmo ninedşuró nó; ni e kẹ: „Na, mi na ngwei egble; ni gbomo bi lẹ damo Nyongmo ninedşuró nó.“ Kẹkẹ lẹ amẹ blọ kẹ gbe wa lẹ, ni amẹ tşimo amẹ toii, ni amẹ tşé kẹ ba e nó şi kome, ni amẹ şue lẹ kẹdşe má leng, ni amẹ tşuia lẹ tei. Ni odasefoi lẹ kẹ amẹ tadei lẹ şueşi ye oblanyo ko, ni a tşeq lẹ Saulo lẹ, nádşı a na. Ni amẹ tşuia Stefano tei, ni e bo e tşeq Nuntşo lẹ e kẹ: „Nuntşo Jesu, hemo mi mumo lẹ!“ Ni e kulaşı, ni e bo kẹ gbe wa lẹ, akẹ: „Nuntşo, ka ngó neke eşa ne o ngme amẹ nó!“ Ni beni e kẹ ene lẹ, e tşo mli e wọ.

43. Osai, ni dşę meididşı a şikpong nó lẹ.

Si Saulo na Stefano gbele lẹ he tşui; şi meini bọ Judafoi lẹ a mla lẹ he modeng kẹ hiedọ lẹ kẹ Kristo gwabọ yiwalọi lẹ a teng mokome dşı lẹ. E dşeq şiaı keya şiaı e taoş Kristofoi, ni e mómo amẹ e wo tşung. Si ye neke yiwa ne hewọ lẹ Kristofoi lẹ fẹ gbẹ şua; ni mádşı kẹ akrowai fẹ, ni amẹ ya mli lẹ, amẹ dşadşeq şenekpakpa lẹ ye dşei.

Filipo, moni dşı ohiafoi a kwelọi kpawo lẹ a teng mokome há lẹ, te Samaria, ni e na nişumo pii ye dşei.

Beni e dşadşe sanekpakpa lę ye dşemei kplang lę, Nun-
tşo lę bofo lę ba kę lę, akę: „Teşi, ni o kę nşonggbę,
ni o tşo gbę ni ká kędşe Jerusalem kęya Gasa lę nò.“
Ni e teşi ni e ying e te. Ni na, moding osai ko, ni
dşi Kandake, meididşi a şikpong nò mangnye lę, gbomo
agbo lę, ni eba Jerusalem e ba dşa Nyongmo lę, e ku
e se ē ya şlá ekong, ni e ta e şılı mli, ni ē kane
Jeşaiia, gbalọ lę. Si Mumo lę kę Filipino, akę: „Ninamó
şılı ne, ni o kę o he a ya kpetę lę.“ Ni Filipino tu
lę, ni e nu, akę ē kane Jeşaiia gbalọ lę; ni e bi lę,

akę: „O na noni o kaneọ lę na?“ Ni e kę lę, akę:
„Te a fe teng, ni ma na nang, dşa moko etşo mi?“
Ni e ba Filipino, akę e ba ni e ba ta e masei. Ngmalę
lę heni e kaneọ lę dşi ene: „A kę lę te, takę a kę
togwanteng ya ni a ya gbe lę, ni takę boni gwantengbi
feọ ding ye e hetşokulọ hie lę, nakai nong lę hù e
tşuaa e dang.“ Ni osai lę kę Filipino, akę: „Mi kpa o
şai; namo he gbalọ lę wieọ ene ye? ledientşe e hewọ
lo mokroko?“ Ni Filipino gble e na, ni e boi kędşe
nakai ngmale lę nong nò, ni e dşadşe Jesu sanekpakpa
lę e tşo lę. Ni beni amę ba nu ko hewọ lę, osai lę
kę Filipino, akę: „Na nu, meni tşio mi baptisimo gbę?“
Si Filipino kę, akę: „Kędşi o he o ye kę o tşui mli fla
lę, aa ngme o gbę.“ E herendò, akę: „Mi heọ mi yeọ,
akę Jesu Kristo lę Nyongmo bing.“ Ni e wa şılı lę,

ni amẹ yi enyo lẹ fẹ amẹ yimosi kẹte nu lẹ mali; ni Filipino baptisi lẹ. Ni beni amẹ dşekpo kẹdşẹ nu lẹ mli lẹ, Nuntşo lẹ Mumo lẹ ngó Filipino kẹ te, ni osai lẹ enaa lẹ dong. Si e yi e gbẹ lẹ ekong kẹ mişẹ.

44. Saulo tsuitsakemo.

Si Saulo ká ye ē wa Nuntşo lẹ kaseloi lẹ a yi kẹ hegbeyewo kẹ gbe; ni e ya bi wulo yẹ osofonukpa lẹ deng, ni e ke ya há Judafoi lẹ a nukpai lẹ yẹ Damasko, kóni amẹ wa lẹ, ni e mómo Kristofoi, ni yọ dşemei lẹ, ni e kẹ amẹ a ba Jerusalem. Ni beni e nie gbẹ lẹ nò, ni e benkẹ Damasko lẹ, truká lẹ la tşo kẹdşẹ ngwei yẹ e hewọ. Ni e gbeşi, ni e nu gbe ko, ni kẹ lẹ, akẹ: „Saulo, Saulo, meba o wa mi yi?“ Ni e kẹ:

„Bo namo, Nuntşo?“ Nuntşo lẹ kẹ, akẹ: „Mi Jesu moni o wa mi yi leng. E wa há o, akẹ o fa ntia o şi akplo lẹ.“ Ni e he kpokpo ni e na kpẹ e he, ni e kẹ, akẹ: „Nuntşo, meni o taoş mi, akẹ mi fe?“ Nuntşo lẹ kẹ lẹ, akẹ: „Teşi, ni o ya má leng, ni aa tşó o noni o fe.“ Ni Saulo teşi yẹ şikpong lẹ, ni beni e gble e hingmeii lẹ, e naa moko. Si amẹ mómo e nidşi a şi kẹte Damasko. Si Nuntşo lẹ kaselọ ko yẹ Damasko, ni a tşeq lẹ Anania; ni lẹ Nuntşo lẹ dşie e he kpo e tşó, ni e kẹ lẹ, akẹ: „Teşi, ni o ya blohu lẹ, ni a tşeq lẹ, akẹ „tromo lẹ“ mali, ni o bi moko, ni a tşeq lẹ Saulo, ni dşẹ Tarso lẹ, şi yẹ Juda we lẹ. Si na, ē sole, ni e na nū ko, ni a tşeq lẹ Anania yẹ kpó-

dşiemu mli, ni ě ba e ngò, ni e ngò e nine e fò e nó, koni e na nii ekong.“ Si Anania herenò, ni e ke: „Nuntşo, mi nu ye mei pii a na, ake neke nu ne efe o krongkrongbii le efong pii ye Jerusalem. Ni bie hu e na hegbe kedşe osofonukpai le a ngò, ake e ba fi mei fe, ni tşeo o gbei a nó le.“ Si Nuntşo le ke le, ake: „Ya, şı le le mi nó, ni mi hala momong, ake ee hie mi gbei le ye wongdşaloı le ke mangtşemei le ke Israelbii le a hie. Ni ma tşò le amanehului pii, ni ee na ye mi gbei le a hewo.“ Ni Anania ying keba şia le ni e ngò e nidşı e şue e nó, ni e ke: „Anyemi Saulo, Nuntşo le etşu mi, koni o na nii ekong, ni o yi obò ke Mumu krongkrong le.“ Ni amrò le nong le nokomei dşe e hingmeii le a nó şueşı, take lototoi, ni e na nii ekong, ni e teşı, ni a baptisi le; ni beni e na nii e ye le, e he wa le. Kedşe nakai be le mli le Saulo dşadşe fang ye Damasko ke Jerusalem, ake Kristo dşı Nyongmo bi le.

45. *Kornelio asrafoiatşe le.*

Nu ko ye Kaisaria, ni a tşeo le, ake Kornelio; Romafoi le asrafoiatşe. Ni e dşa Nyongmo, ni e şeo le gbeye, le ke e we fe; ni e feş edşurò babao e ha mangku le, ni e soleo hu dane e ha Nyongmo. E na fang ye kpodşiemu mli gbiko gbekenası a fe ngmedşı

ete yinò, akẹ Nyongmo bofo ba e ngò, ni e kẹ lẹ, akẹ: „Kornelio! o solemoi lẹ kẹ o dşurófemoi lẹ Nyongmo ekai. Ni agbene tşu mei keya Jopa, ni a ya kpe Simon, mo nong ni a tşeq lẹ Petro lẹ kẹba, ni e toq Simon, wulokpolo lẹ, ngò ye nşo lẹ na. Lẹ dşi moni a ba kẹ o noni o fe.“ Kornelio fe, take bõni bofo lẹ kẹ lẹ lẹ, ni e tşu e tşudşi ete kete Jopa. Ni dşetşerenò beni amẹ ya lẹ, ni amẹ benke ma lẹ, Petro ete tşuyiteng e ya sole a fe ngmlẹ nyongma kẹ enyo yinò. Ni homo ye lẹ, ni kule e ye nii. Si beni a to e niyenii lẹ, e na nii, ni na, ngwei egble, ni nó ko kplekeşi kẹba e ngò tamo mama, ni a fi na, ni koloì srõttoi srõttoi fẹ yọ mli. Ni gbe ko kẹ lẹ, akẹ: „Teşi, Petro, gbe ni o ye!“ Si Petro kẹ: „Dabida, Nuntşo! şi mi yekè noko ni hetşee peng.“ Ni gbe lẹ kẹ ekong, akẹ: „Noni Nyongmo etşu he lẹ, bo lẹ o ka tşeq lẹ, akẹ noko ni hetşee.“ Ni a fe ene noni dşi şi ete hù, kẹkẹ ni a ngò nó lẹ kete ngwei ekong. Agbene beni Petro dşuèq neke kpodşiemo ne, ni e na lẹ, hewo lẹ, na, hi ni Kornelio tşu lẹ, mibi Simon we lẹ gbẹ. Ni Mumo lẹ kẹ Petro, akẹ: „Na, mei ete komei mintao o; nohewo lẹ teşi ni o kplekeşi, ni o kẹ amẹ a ya; şi mi mi tşu amẹ.“ Ni Petro kplekeşi, ni e kẹ mei lẹ, akẹ: „Na, mi dşi moni nye taoq lẹ. Me' sane hewo ni nyc ba?“ Ni amẹ kẹ lẹ amẹ sane lẹ; ni Petro ngò amẹ to. Ni dşetşerenò lẹ e kẹ amẹ ying, ni nyemimeì komei dşeq Jopa fata amẹ he. Ni no se gbi kome lẹ amẹ ba Kaisaria. Ni Kornelio mímẹ amẹ, ni e tşeq e wekumei kẹ e nanemei kẹba buaşi. Ni beni Petro ba lẹ, Kornelio kẹ lẹ ya kpe, ni e kuá e nádşi a na, akẹ ni Nyongmo tşu lẹ lẹ. Si Petro wo e nó ni e kẹ, akẹ: „Teşi, şi mi hù gbomo dşi mi!“ Kẹkẹ ni e bote şia lẹ, ni e na mei pii, ni ebua amẹ he na lẹ, ni e kẹ amẹ, akẹ: „Nye le, akẹ e dşagbe háá Judafonyo, akẹ e kẹ mangşenyo ko feq nanyo; şi Nyongmo edşie etşò mi, akẹ mi ka tşeq moko yakagbomo alo moni he tşee. Nohewo lẹ mi mbi nye, akẹ: „Mehewo nye ba kpe mi ne?“ Ni

Kornelio gba lẹ fang boni bofo lẹ dšie e he kpo tşo lẹ. Keke ni Petro gble e na ni e ke: „Agbene lẹleng mi yo krede, ake Nyongmo kpa ghomei a mli; si mangku fe mangku teng mofemo, ni seş lẹ gbeye ni e tşu dşalenii lẹ, lẹ he tşui Nyongmo na.“ Ni e dşadş Kristo sanekpakpa lẹ e tşo amẹ. Ni beni e wieş lolo lẹ, Mumo krongkong lẹ yi mei fe, ni boş wiemo lẹ toi lẹ a nõ. Ni Judafoi heyeliloi lẹ, ni ke Petro ba lẹ, na kpe amẹ he; akeşi ye wongdşaloi lẹ a nõ tete lẹ a ngò Mumo krongkong lẹ a şue; si amẹ luu, ake amẹ miwie wiemoi srotai, ni amẹ midşie Nyongmo yi. Si Petro ke, ake: „Ani moko a nyè nu na a tşi, koni a ka baptisi menemei hu, ni nine eş Mumo krongkong lẹ nõ, take wo nong ne?“ Ni e fa, ake a baptisi amẹ ye Nuntşo lẹ gbei a nõ. Ni nomi amẹ kpa lẹ fai lẹ e ke amẹ hiş gbl fiu, koni e ke wo amẹ hewale.

Menemei dşi klengklengbi, ni dşe wongdşaloi lẹ a teng, ni a ngò amẹ a wo Kristofoi lẹ a gwabo lẹ mli.

46. Petro dşiemu ye tşu mli.

Mangtşe Herode Agripa efa, ake a gbe Jakobo, bofo lẹ, ni dşi Johane nyemi lẹ, ke klante. Ni beni e na, ake Judafoi lẹ na ene he tşui lẹ, e mò Petro hu, ni e wo lẹ tşung. Si Henòho lẹ hewo lẹ a nako a gbe lẹ. Ni Petro ka tşu lẹ mli, ni asrafoi mimbu e he; si Kristofoi, ni yo Jerusalem lẹ, kpa Nyongmo fai ha lẹ dane. Ni gbi nyong, ni dşe a tşere nõ feda, ni a gbe lẹ lẹ, e wo asrafoi enyo teng, ni a wo lẹ kosongkosong ke ngmòlo amẹ, ni buloi enyo hu damo şina lẹ si. Ni na, Nuntşo lẹ bofo ba, ni la kpe ye tşu leng, ni bofo lẹ gba Petro ma, ni e ke lẹ, ake: „Teşi mramra!“ Keke ni kosongkosoi lẹ kplọ ye e nidşi. Ni bofo lẹ ke lẹ, ake: „Fi o mli te leng, ni o wo o tokotai ke o tade lẹ, ni o nie mi se.“ Ni amẹ ying ke ho sraloi lẹ a he, ni amẹ tşo agbo, ni egble ledientşe e he mo-mo lẹ mli. Si fe feş Petro, ake lamo. Ni amẹ tşo blohu kome mli, ni bofo lẹ şi lẹ. Ni beni Petro hic

tşê lẹ, e kẹ, akẹ: „Agbẹne mi yo krede, akẹ Nuntşo lẹ etşu e bofo e ba dşie mi.“ Ni e ba Maria, Johane Marko nye lẹ, we, heni mei pii ebua amẹ he na ye, ni amẹ sọleq lẹ. Ni beni e şi agbo lẹ, tşuloyo ko ba bo toi, ni e yo e gbe. Si ye mişẹ ni e na hewq lẹ e gblee agbo lẹ, şi e ku e se e ba kẹ amẹ, akẹ Petro damo agbo lẹ se. Si amẹ hee amẹ yee. Si beni e ká he e şiq lolo lẹ, amẹ ba gble lẹ, ni amẹ hie fe amẹ ya, beni amẹ na lẹ lẹ. Si e fò amẹ nine, akẹ amẹ bu amẹ na, ni e gba amẹ boni Nuntşo lẹ dşie lẹ kedşẹ tşu lẹ mli.

Ni e kẹ amẹ, akẹ: „Nye ya, ni nye ya dşadşea nii ne nye tşoa Jakobo kẹ nyemime lẹ;“ ni e ying kẹ te he kroko. Si dşetşerenò, beni a naa lẹ ye tşu lẹ mli lẹ, Herode bu sralqi lẹ a fq.

47. Paulo ye Lystra.

Beni Paulo (moni klengkleng ni a tşeq lẹ Saulo lẹ) kpaşi ye Asia fio lẹ, e ba Lystra hù. Ni nu ko ye dşei, ni obubuafò dşi lẹ kedşẹ e nye musung, ni e nu, akẹ Paulo miwie. Si beni Paulo na, akẹ e heq e yeq, akẹ aa nye a tşa lẹ lẹ, e bo, akẹ: „Teşi, ni o damo o nadsì lẹ a nò!“ Kẹkẹ ni e tu ni e boi niemo. Ni beni mei lẹ na noni Paulo efe lẹ, amẹ bo wa, akẹ:

„Wòd̄si et̄sòmo am̄e he gbomei, ni am̄e kplekeši k̄e ba wò ngò.“ Si Helenifoi l̄e a wong l̄e, ni a t̄ş̄e l̄e Dio l̄e, ni yò am̄e mang l̄e masei l̄e, wulòmo ba, ni e k̄e t̄ş̄inai k̄e nyanyalai ba agbo l̄e na, koni e k̄e mei l̄e a ba ş̄a afòle. Si beni b̄foi enyo l̄e Barnaba k̄e Paulo nu ene l̄e, am̄e gbla am̄e he atadei l̄e, ni am̄e d̄ş̄ofoi k̄e bote mei l̄e a teng k̄e blòmo, ni am̄e k̄e, ak̄e: „Nanemei, meni nye feò ne? Gbomei d̄ş̄i wò, tak̄e nye nong hù; ni wò mindş̄adş̄e sanekpakpa l̄e, wò t̄ş̄ò nye, koni nye t̄ş̄òmo nye he k̄edş̄e wòd̄si ne a ngò k̄eba Nyongmo hiekalo l̄e, moni fe ngwei k̄e ş̄ikpong k̄e nş̄o k̄e nofèno, ni yò am̄e mli l̄e, ngò.“ Ni beni am̄e wie ene l̄e, am̄e k̄e fe k̄pakpa, dani am̄e t̄ş̄i mei l̄e afòleş̄a l̄e na. Si Judafoi komei d̄ş̄e Antiokia k̄e Ikonio ba d̄ş̄ei, ni am̄e wo mei l̄e a ying, ni am̄e t̄ş̄uia Paulo t̄ei, ni am̄e gbla l̄e k̄edş̄e mà l̄eng, ş̄i am̄e susu, ak̄e e gbo. Si beni Kristofoi l̄e b̄ole e he l̄e, e t̄eş̄i k̄e te mà l̄eng. Ni d̄ş̄etş̄erenò l̄e e k̄e Barnaba te Derbe, ni e d̄ş̄adş̄e sanekpakpa l̄e e t̄ş̄ò mangbii l̄e. Ye neke d̄ş̄adş̄emo ne mli nong l̄e oblanyo ko, ni a t̄ş̄e l̄e, ak̄e Timoteo l̄e, t̄ş̄ake e t̄ş̄ui e h̄a Kristo. E ye nye k̄e na k̄pakpa, ni k̄edş̄e e gbekebiiaşi e le Nyongmo wiemo. Ni fe s̄e l̄e

e tşó tamo bofo Paulo le bi kpakpa ke e şientşę; ni e wo le Efeso Kristofoi le a gwabo le nókweło; ni dşei nong e gbo ye ye e Nuntşo gbęi a hewo.

48. *Lydia ke gboklefoiakweło le ye Filipoi.*

Beni Paulo yo Troya ye Asia fio le, e na kpodşiemonyong, ni nū ko dşę Makedonia ba kpa le fai, akę: „Ba Makedonia, ni o ba wa wo!“ E bo nekę tşęmo ne toi ni e ba Filipoi. Ni Sabat gbi le nō e dşękpo kędşę má leng, ni e te fa le na, heni Judafoi ya solemo ye le, ni e wie e tşó yei le, ni ebua amę he na ye dşei le. Ni yō ko, ni a tşęq le Lydia le, ni dıi mama tşuru guoyelilo, ni dşę Tyatira le, moni şęq Nyongmo gbeye le, hū ba boq toi. Le le Nuntşo le gble e tşul mli, koni e yo noni Paulo wieq le şę. Ni e hā a sole le ke e webii le fę. Ni e kpa bofoi le fai naakpa, akę amę to e we le. Ni tşuloyo ko ni kla ye má leng, ni Paulo fá e kla le. Si e nuntşomei le, beni amę na, akę amę naa noko şę dong ye e klamo le mli le, amę mli fu, ni amę gbła bofoi le kete kodşolqi le a hie; ni amę flo amę na, akę amę ke dşamo srto eba má leng. Ni kodşolqi le fá, akę a yi amę, ni amę he a flo, ni a wo amę tşung. Si nyong teng Paulo ke Sila sole ni amę dşie Nyongmo yi. Keķę le trukā le şikpongwosomo babao ba, ni tşu le şiši woso, ni şinai le gble, ni amę fę amę gboklei le kplq. Agbene beni gboklefoiakweło le heleşi kędşę wo le mli le, ni e na, akę şinai le fę kamo le, e gbła e klante, ni e ya gbe e he; şi e susu, akę gboklefoi le edşofoi. Si Paulo bo wa, akę: „Ka fe o he efong ko, şi wo fę wo ye.“ Si e tşę ni a su kane, ni e dşofoi e ba mli ke hekpokpomo, ni e ho e kulaşı ye Paulo ke Sila hie, ni e ke amę, akę: „Nuntşomei, meni ma fe, koni a dşie mi?“ Ni amę ke, akę: „He Nuntşo Jesu Kristo nō o ye, ni aa dşie o ke o we fę.“ Ni e ngō amę nakai nyō le mli nong, ni e fq amę fadşı le a nō; ni amrō le e hā a baptisi le ke e webii le fę; ni e ke amę ba e we le ni e hā

amẹ niyenii; ni e na mişẹ kẹ e webii lẹ fẹ, akẹ amẹ he Nyongmo amẹ ye. Si dşetşerenò lẹ kodşoloi lẹ bu bofoi lẹ a bem.

49. Paulo ye Atene.

Ni Paulo dşę Filipo ni e te Atene; ni e mẹ Sila kẹ Timoteo ye dşei. Ni beni e kwẹ nekẹ mang ne, e mumo mlfu ye e mli, beni e na amẹ wongdşamo kpe-tengkle lẹ. Si e dşadşę Jesu kẹ e şite-ekong sane-kpakpa lẹ e tşò mei lẹ ye Judafoi a kpehe lẹ kẹ dşa lẹ nò. Kẹkẹ lẹ nileloi (Filosofoi) komei, ni yọ dşei lẹ, kẹ lẹ boi natamo, ni amẹ kẹ lẹ ba kodşomohe lẹ, ni amẹ kẹ, akẹ: „Ani wọ nyè wọ le tşómo hẹ, ni o tşò wọ ne?“ Si Paulo kẹ, akẹ: „Nye Atenemei! mi na, akẹ ye nibii fẹ mli lẹ wongdşaloi dşi nye tutu. Si mi ba bie ne ni mi hoq lẹ mi kwẹ nye dşamoi lẹ, ni mi na afoleşanò, ni a ngma ye nò, akẹ: „Hå Nyongmo, ni a lee lẹ lẹ.“ Agbene nekẹ Nyongmo ne, ni noni nye lee lẹ lẹ nye dşa lẹ kẹ lẹ, mi dşadşę mi tşò nye. Nyongmo, ni bọ dşę leng kẹ nibii fẹ, ni yọ mli lẹ, ehiişì ye tşui, ni a kẹ nidşì feq lẹ mli lẹ; şì ngwei kẹ

şikpong Nuntşo dşî lę, ni e kę wọ teng dşekę; şî e mli wọ na wọ wola ye, ni wọ tşîo wọ he ni wọ yọ; edşakę wọ dşę e ngó. Si akę bõni wọ dşę Nyongmo ngó lę, wọ ka susu, akę Nyongmo tamo şika-lo dşuętei-lo tę-amagá, ni a kpe mli ye gbomei a nile na. Ni bei ni a lee lę lę, Nyongmo eku e hie e fô nô; şî agbene e wo mei fè kita ye hefèhe, akę amę tşakę amę tşuii-ang, edşakę e to gbi, no nô ni e ba kodşo dşę lę ye dşale na ye nũ lę, ni e to lę, deng; ni e tao, akę mofemo a he neķę nũ lę nô a ye, edşakę e te lę şî kędşę gbohî a teng.“ Si beni amę nu gbohî a şite-ekong hewọ lę, meikomei ye e he feo, şî meikomei kę, akę: „Wọ bo o toi ekong.“ Kęķę lę Paulo ying kędşę amę teng. Si meikomei he ye; amę teng meikomei dşî Dionysio, adşınáfonyo lę kę yó ko, ni a tşęo lę Damari.

50. *Paulo tşungwo ye Kaisaria.*

No sę e tşęę lę a wo Paulo gboklę ye Jerusalem, ni a kę lę ba Kaisaria, koni e ya dşie e na ye Felike, Roma lumo lę hie. Felike fe lę edşuró, ni e kplèè e háá Judafoi, ni flọ e na babao lę. E há lę hegbe, akę e na hekamo fe gboklęfoi krokomei lę, ni kulę e ngmę Paulo he tete, kędşî Paulo na e ke lę şika ko lę. No-hewọ lę e tşuọ a ya tşęo lę kpitiokpitio kę ba, ni e kę lę gba sane. Gbiko lę Felike kę e ngá Drusila, ni dşî mangtşę Herode Agripa biyo lę, ni e taoọ Paulo toi e bo lę, ba. Si beni Paulo wieọ ye dşale kę tşuing-tşemo kę kodşomo, ni ba ba lę, he lę, Felike he kpokpo, edşakę e gbeşi ebu lę fọ, ni e kę Paulo, akę: „Agbene ya; kę mi na deka dşogbang lę, ma há a ba tşę o ekong. Afii enyo sę lę Festo ba ye Felike ná-dşiang. Si lę hũ e be anọkwale lę he suomu tutu bõni e kę a na, akę Judafoi lę a nô be mli kura. Ni Paulo hũ, edşakę e sę gbeye, akę ekolę beni ya wulaşî lę Festo a kplè a há Judafoi lę hewọ lę, e ngó e sane lę, e fô Kaisaro nô. Kęķę ni Festo kę, akę: „Kaisaro nô o ngó o sane lę o fô; ni Kaisaro ngó oo te.“

Ngamo, noni mangtşę Agripa ya ngá Festo lę, no mli Paulo na hegbe ye ekong, ni e ke ye odase, ni he đşra, ye Kristo ke anumnyam noni e na lę hewo ye fang. Neke e gbe e wiemo lę na: „Nohewo lę ake noni Nyongmo eye ebua mi hewo lę mi damosi kebaşi ngmenengmene, ni mi ye odase mi tşo mei bibii ke agboi, ni mi kee nokonoko, ake đşa noni gbaloi lę ke Mose tete eke, ake ba ba lę, ake Kristo a na amane, ni ake lę dşi klengklengmo, ni a teşi ke a dşę gbohi a teng, ni ee ngó la e tşo mangku lę ke gbomei fia.“ Si beni Paulo đşie e na neke lę, Festo bo ke gbe wa lę, ake: „Paulo, o ye seke; o nile kpetengkple lę ehá o ye seke!“ Si e ke, ake: „Mi yeko seke, onukpa Festo, şi mi wie anokwale ke nile wiemoi. Ni asang mangtşę, mo hie ni mi wieo fang ye ne, le neke nii ne krede, şi mi kpaasi, ake a ngó neke nii lę a te lę; edşakęşi neke nii ne a fee ye fđşiang. Ani o heo gbaloi lę o yeo lo, mangtşę Agripa? Mi lę, ake o heo o yeo.“ Si Agripa to he há Paulo, ake: „Şue fio keke ni o tşo mi Kristofonyo.“ Si Paulo ke: „Mi na Nyongmo, ake mi sumo, şue fio dşi o, şue pii dşi o, ake dşee bo keke, şi mei fe hú, ni boq mi toi ngmene-nngmene, a tşomo tamo mi, đşa neke gboklei ne keke.“ Mei pii ye, ni e şue ame fio keke; şi kele ame tşomoo Kristofoi; ni beni feq ni ame şeş kura ne. O, ake nye meini nye kaneq ene lę, a ka şue nye noko!

51. Paulo Roma ya.

Ene se lę e tşę keke ni a ngó Paulo a há Roma asafoatşę lę, ni ame te leleq, ni ame ya Roma. Ni Aristarko ke Luka ya wa lę. Ni ame ntao, ake ame hioşi ye Kreta nşokpo lę mli ye feibe lę mli; şi ahum kpetengkple wo lele lę kedşę şikpong lę, ni e ke meini ye lele lę mli lę fe ba amanehulu mli. Nofeno, ni a be he nitşumo tutu lę, a şe a fó nşo leq; fe se lę a şeşe niyenil tete a şue. Si Nuntşo lę bofo ha đşie e ke kpo e tşo Paulo ye nyong, ni e ke lę, ake: „Ka:

şe gbeye, Paulo; şi a ke o ya damo Kaisaro hie; ni na, Nyongmo engò mei fè, ni ke o yò lele le mli le, e ke o! Ni fe şe le, beni ahum le egbla amè kete kèba otşii enyo song le, amè benke şikpong ko, şi amè lee noni dşı. Si amè naa amè şe he, ni lele le ya şi te, ni e dşua. Keke le meini yò lele le mli le, boi sere-mo ke amè he dşiemo, ni meini nyèè a sere le meikomei bumo ngmongmodşı a nò, ni meikomei hù bumo lele koi le a nò ke ba şikpong. Ni beni fe ni amè fè, mei 276 le, amè yi na wola, dşı no.

Sikpong, ni amè şe nò le, nşokpong, ni a tşe le Melite (agbene: Malta). Ni dşeibii le fe amè edşurò naakpa, ni amè şe le la amrò amè há amè, ni amè ke gbomo amè he. Ni beni Paulo lo lai ngmęngmlębii e wo la le mli le, şikpà dşe tşei le a mli ba kpete e nine hewo. Ni beni gbomei le na kolo le kpete e nine he le, amè ke amè hewo, akę: „Bę ngwanedşe, akę neke gbomo ne awuiyelo, ni oweletş eklèè, akę e yi na wola, dşı le, tşe e dşie e he ye nşo le mli.“ Si e hoso kolo le e wo la le mli, ni noko efee le. Keke ni gbomei le tşake amè susumo ye e hewo, ni amè ke, akę wong ko dşı le. Ni ye fęibe le mli le amè hişı ye nşokpo le mli, ni Paulo na hegbe pii ye dşei, ni e tşa helai. E şe nyòdşı ete le amè yi nşo le hie ye lele kroko mli; ni şekpe le amè ba Roma şuesuęşue. Dşei Paulo dşadşe sanekpakpa le e tşò Judafol le ye, ni e fe haomo kpetęngkple ye amè teng; ni meikomei

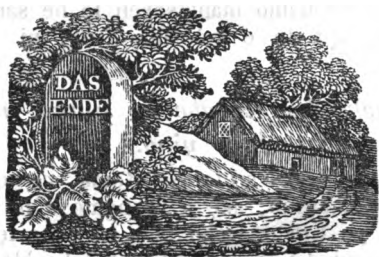

he amẹ ye. Ni Paulo hişi afii nakplọi enyo yẹ Roma, yẹ şia, ni e ma lẹ mli; ni e heọ meini ba e ngọ lẹ fẹ, ni e dşadşeo Nyongmo mangtşeyeli lẹ he sane kẹ Jesu Kristo sanekpakpa lẹ e tşo amẹ fang, ni moko etşii lẹ gbẹ.

52. Sanekpakpa lẹ gbẹ kẹ şuamo yẹ bofoi lẹ a yinó.

Paulo ngma wudşi srọtoi yẹ Roma, ni nomei a mli e kẹ yẹ, akẹ e susuọ, akẹ a ba ngmẹ e he ekong; ni asang a gba yẹ Kristo webii lẹ a he sane lẹ mli, akẹ e ba Roma noni dşi şi enyo lẹ, ni a kẹ klante gbe lẹ yẹ dşei yẹ Kristo he odase, ni e ye lẹ hewọ. Yẹ neķe tşungwo, noni dşi şi enyo ne mli lẹ e ngma e wulo, noni dşi enyo lẹ, e ya hā Timoteo. Asang sa lẹ e ngma wudşi pii e madşe Kristofoi a gwabọi srọtoi, ni e ya ngá amẹ yẹ e gbñiemoi a mli lo meini e le lẹ. Wọ yẹ wudşi ne lolo yẹ Pangmo hē lẹ mli. A ngma klengkleng sádşi kpakpai ete lẹ, ni dşi Pangmo hē lẹ

şışidşe lẹ hù, dani Paulo gbo. Mateo ngma ya há Judafoi Kristofoi lẹ yẹ Palestina; Marko lẹ ekolẹ bene Romafoi lẹ e ngma e ya há; Luka lẹ e ngma e nò lẹ kẹ ya há Heleni Kristofonyo ko, ni yọ gbẹi, ni a tşę lẹ Teofilo lẹ. Jesu gba lẹ, ni e gba yẹ Jerusalem fitemo (Kristo fomo sẹ afii 70 lẹ) hewọ lẹ, eba mli momo, beni Johane ngma e sanekpakpa lẹ kẹ e kpodşiemokrongkong wulo lẹ. Wọ sa wọ na wudşı, ni Petro kẹ Jakobo kẹ Juda ngma yẹ Pangmo hē lẹ mli. Johane lẹ wọ le yẹ e he, akẹ e gbọ naakpa, dani e gbo. Bọfoi krokomei lẹ wọ lee amẹ he sane krẹde ko. Si ene wọ le krẹde, akẹ amẹ ye Jesu kita lẹ, ni e wo amẹ, akẹ amẹ ya dşę lęng fẹ, ni amẹ ya dşadşę sanekpakpa lẹ amẹ tşò mei lẹ, nò. Si yẹ afii 25 mli lẹ a dşadşę Kristo he sane ahù ni şuşę fio kẹkẹ ni a kple şikpòdşı fẹ, ni a le yẹ nò be lẹ mli lẹ nò. Ni bõni amẹ ye e kita lẹ nò lẹ, nakai hù e ye e şıwo lẹ nò, ni e ká he ē ye nò lolo. A, amẹ nu he, ni e kaselọi lẹ fẹ nuọ he, akẹ e kẹ amẹ yẹ dane kẹyasi dşeng nagbe lẹ.

Biblia yinó.

Dşengbo
şę afii.

Kędşę dşengbo lę mli keyaşı nu babao lę nó	1656
Kędşę nu babao lę nó keyaşı Abraham tşę- mo nó	360
Kędşę no nó keyaşı Josef Egypte ya lę nó Egypte hile kędşę Josef nó keyaşı Mose nó	185
Kędşę Egypte dşę lę nó keyaşı Nyongmo we ma lę nó	245
Kędşę no nó keyaşı Babel nomngó lę na- gbe lę yę Kores yinó lę nó	480
Kędşę no nó keyaşı Kristo fomo lę nó .	480
	537
	<hr/> 3943
Kędşę Kristo fomo lę nó keyaşı e ngweiya lę nó	33
Kędşę no nó keyaşı Paulo klengkleng Roma ya lę nó	27
Kędşę no nó keyaşı Paulo gbele nó . . .	8
Kędşę Paulo gbele nó keyaşı Domitian, Kaisaro lę, mo yinó ni a ngma kpo- dşiemo lę, gbele nó	27
	<hr/> 95

7 DE69

